Ex Bibliotheca D. Baumgarten, v. Ej. Hallbiblioth. T. VI. p. 324. Liber rarissimus.

ספר

חזוק אמונה

אשר חבר רבי יצחק בר
אברהם ז"ל אשר כבר נדפס
באלטארף ע"י האדון יואן
כרישטופר וואגנזייל :

ועתה נדפס מחדש בכרך קטן
בדי לזכות את הרבים ומלאה
הארץ דעה את ה' כמים לים
מכסים :

באמשטרדם

בשנת כי אז אהפוך אל עמים
שפה ברורה לקרא כלם בשם ה'
לעבדו שכם אחד לפ"ק :

I.H.M.

הקדמת
תלמיד המחבר

ישתבח ויתרומ׳ · האל המרומ׳ · המתנשא בכסא ·
ויתעלה שם הבורא · עולמו בששת ימי
המעשה · גדול הוא וגדול שמו · ערכי העולם לא
יכילון תעצומו · כי הוא מקום עולמו · ואין העולם מקומו ·
הוא יי״ אלוקינו · אשר מכל משפחות האדמה ידענו ·
ומכל גויי הארץ הבדילנו : מכי בטן עמסנו · ומני רחם
נשאנו · ובני בכורי ישראל קראנו · ומארץ מצרים מבית
עבדים הוציאנו : באותות ובמופתים וביד חזקה מנוף
העלנו · והים בקע לפנינו · ובתוך הים ביבשה
העבירנו · ובעמוד ענן יומם ולילה באור אש הנחנו · ואל
הר סיני אשר תאוה הביאנו · ותורתו הישרה והברה
הנחילנו · ומשפטים ישרים ותורת אמת ומצות וחקים
טובים · וכבן יקיר וילד שעשועים אליו הקריבנו · ועליון
על כל העמים נתננו · אין זה כי אם אהבה רבה אהבנו ·
וחיבה יתירה חבבנו · לא עשה כן לכל גוי כאשר עשה
לנו · ומשפטים בל הודיעם כאשר הודיענו · אך אמנם
אנחנו לא גמלנוהו כאשר גמלנו · אבל חטאנו ורשענו
והרשענו ופשענו · ולכן הוא יתעלה השליך
אותנו · ומעל פניו שלח אותנו · ובין כל אומה ולשון
הפיצנו · ופרץ על פני פרץ פרצנו : ואף גם זאת
בהיותנו בעונותינו · בימי אבילות דלות זלות הגליות
המרים והקשים · ריקים בקוקים בלוקים מהוקים
גדושים ולא מתוקים : עיפים ורפים · דחופים יחפים ·
כפופים רפוים ולא דגושים · ומלחמותינו נטושים ונרושים ·
ובפאת הגרות נקושים · ומחמודינו פרושים · נפולים
רצוצים · מחולים לחוצים בלחצים נמרצים ונערצים ·
חלושים ולא דרושים · למען בריתו את סגולתו ונחלתו :
רעייתו יונתו תמתו · למען הבטחתו אשר הבטיחנו ·
לכלותינו לא געלנו : להכרית את שמותינו לא מאסנו ·
יסר יסרנו יה ולמות לא נתננו · אמנם בכל ימי היותנו
בגלותינו לא החסירנו · מאנשים קדושים חלוצים וחושים ·
רצים וחשים · יונקים. כה הגה לנקום נקמת השם במחנה

טו נא

סוכא ומונה · לערוך מלחמה עצומה · נגד פני הורסי ומוחשי התורה · הברה הנעימה והתמימה: אשר כל חכמות מדומות לפניה. ככלמות. ונחשבות לבלי מה · כי הן נאפות רוח השקר שואפות והיא כבודה בת מלך פנימה: הן פרוצות לזנונים וזאת בתולה עלימה מבלי פגיעה: כאשר שמענו כן ראינו · בזמנינו זה איך הש"י למענו ולא למעננו · הסיר המסוה מעל פנינו · ואפר מעל רעיונינו · וגלל את עינינו: בשופט עלים · אור יקרה · כאור שבעת הימים מאירה: · עטרת צבי וצפירת תפארה · וכתר יקרה · בוצינא דנהורא · אספקלריא המאירה · מורי הרב החכם הכולל החסיד המעולה יצחק בר אברהם תהא נשמתו בצרור החיים צרורה: המחבר זה הספר: הנותן אמרי שפר · לא לשם מורה ושררה · רק להלל האל הגדול הגבור והנורא · ולהלל התורה הישרה · הברה והטהורה כאשר פיו ענה בספרה · בהקדמת הספרה ויקרא שם החבור הזה הנחמד:

חזוק אמונה להיות לאנשים חלושי הדעת וקצרי הבינה · למשען ולמשענה · ואל היהודים הנרודים. אשר תמיד טרודים. ונחרדים כיונן וכנה · ולאשר עברו תורה והסבירו סברות זרות ונבערות כמו קרח ומינה · בהראות להם חלשות אמריהם · ובטול דבריהם: מהשכל ומהנבואה ומתוך ספריהם · בטענות נמרצות ועריצות · בשם האמונה מסובבות · יוצאות מתחת מפתן דברי הנביאי' אשר רוח יי' דבר בהם ותור' אמת היתה בקרבם · כאשר גם בעלי ריבינו מודים באמתתם · ומגדלים ומנשאים אותם:

ובעבור היות אמת הדבר מתבאר בשני אופנים כאשר זה ידוע למבינים · האחד בהבאת ראיה על קושט הדבר ואמתתו · והשני בביטול סותרי העומד בחרב הטענה לקראתו · לכן היו כל הענינים אשר באו בספר הזה יבוקים · נחלקים לשני חלקים:

וזאת לדעת שכבר אמרו מ ח"י העולם האיתנים · רבותינו הקדושים והגאונים · כי מה שקרה לאבות

הקדמה

סימן לבנים · כאשר זה הדבר אבואר למעיינים · והנה זה
מקרה לאבינו יצחק · קרה לאדוני מורי כאשר ראינו · כי שמו
כשמו מכונה · ואף כי שם אביו כשם אביו בלתי משונה ·
יצחק בן ששים שנה בלדת יעקב ועשו · ואדוני בן ששים
שנה בראנתו את מעשיו · וכשם שיעקב ועשו נולדו תאומים ·
כן אדוני הוליד בספרו שני חלקים תואמים · החלק הראשון
מאיר אישון · בראיות ברורות נבואיות ושכליות · בנויות
לתלפיות : תמימיות ונאמניות · תורתינו ואמונתינו ·
דוגמת יעקב איש תם יושב אוהלים עקר זרע אבותינו ·
והחלק השני בביטול סמותר שהוא ספר האו"ן גליו"ן ·
המונחים בטעות ושגיון · בלי דעיון : דוגמות עשו
הרשע המתכוין למרות בעליון · הדר ברום מבין · כאשר
עיני כל המעיינים יקרים בזה הספר תחזנה מישרים :

ובאשר השלים אדוני את ספרו · ויגמור את
חבורו · ויעש לתקן מפתחות אל הפרקים :
הכתובים באלה שני החלקים · והנה מלאך אלקים · בא
אליו לאמור המלך דבר רדה אלי אל תעמוד על מקומך ·
כי הגיעו שנותיך · ומלאו ימיך · וכראות אדוני כי הגיע
תורו לבא אל הנות נשמתו · לשוב אל הרמתה כי שם ביתו ·
לא בקש דבר · רק שהיה אל החיים מחובר · ולי אני עבדו ·
ומשרתו ותלמידו שולי אתנו גרו · היוצק מים על ידו ·
קראני כבודו · ויסם עלי ראשי ידו · וברכני בברכה ויתן
עלי מהודו · וישק ויאמר הן אהובי בני · אשר אהבתיך
כאהבת עינים קרבו ימי למות כי תחלואי הזמן כתרוני ·
ממנוחות העולם הזה הרדפוני · כי סריסי המלך הגדול
הגיעוני · למהר לעלות אל אבי שבשמים הבהלוני · זכור
נא בני את אהבתי אשר אהבתיך · ואת חיבתי אשר
חבבתיך · ופקוד את אשר הראתיך · ולמדתיך ואלפתיך ·
אלא יקך ואתנו את מלאכתי אשר עשיתי · בעזרת המלמד
לאדם דעת אשר בו לבדו חסיתי · הלא הוא הספר · אשר
חברתי · ושמו **חזוק אמונה** קראתי : ומה שלא
כתבתי · ומני במשפטיו והלכותיו להשלימו · אתה קבעהו
וגמרהו · ועל פני תבל שלחהו · למען הזכיר את שמי ·
בתוך עמי ולאומי · ונהתם ידידי · לנגד עמדי · נשא
מעלי :

מעלי הודי • וסר מעני כבודי • וינוע וימת יצחק ויאסף
בכבוד ומעלה • אל עמיו אשר היה. שם אהלו בתחלה :

ויהי כעלות אדוני בלהב התורה. והמעשים טובים אל
השמים •• נתתי פני ארצה משתטח ואפרש כפים •
ואזעק זעקה גדולה ומרה • לאמור איכה נשבר מטה עוז
מקל תפארה • ואשב כאנחה בשברון מתנים • זעקת שבר
מעורר כדרך חורנים • ואומר בשבר רוח ובמענה רך • יי'
נתן ויי' לקח • יהי שם יי' מבורך • ואקים מאבלי ואוני •
לעשות את אשר צוני אדוני • ואקח את הספר אשר אדוני
חבר • להכות אויבים לחי ושיני רשעים לשבר • ואראה
והנה הספר לבוש מכלול כולו מקדקדו ועד רגלו • אמנם
במפתחות החלק השני • לא מצאתי כ"א שמונה פרקי' •
מהמחבר ז"ל מקוקי' • אבל שאר מפתחות פרקי והחלק
השני • אשר לא יכול להשלים רביד צוארי • קמתי אני השני •
להשלימו מה תומו אשר ימנני קוני • אשר הוא שברי
ותקותי ובטחוני • והנני מעיד עלי את האחד האמתי ••
אשר אין לו שני • ואשר בידו רעיוני והגיוני • כי לא נשאני
גאוני • ורום עיני לעמוד על הפרץ אשר עמד שם גאוני •
כי מכיר אני קוצר ידיעתי ופחיתתי וחסרוני • וגודל מעלת
הר"ב המחבר היושב בשבת תחכמוני • כי גבהו שמים
מארץ כמו כן גבהו דרכיו מדרכי • ורעיוניו מרעיוני •
וכיחוס הנמלה אל הפיל • כן יחוס ידיעתי אל ידיעת אדוני •
רק הדשני על זה גזירת אדוני הרב ז"ל וגזרתו • כי
שוקד אני אל דברו לעשותו • ורץ אני לדרך מצותו •
ומאמרו אני עושה כאשר הייתי באמנה אתו • כי כן יראתו
על פני אחרי מותו • כאשר היתה בעוד בחיים חייתו •
וברוך אלוקינו אשר בכל משלה מלכותו • שנתן כזאת בלב
החכם הזה ז"ל לפאר את בית ישראל צאן ידו ועם מרעיתו •
וכאשר לא עזב חסדו ואמתו עם עבדו ובן אמתו • להשלים
ולגמור את אשר צוהו עטרת תפארתו • כבוד הרב המחבר
הספר הזה תתענג בדשן נשמתו אמן וכן יהי רצון כשם יי'
נעשה ונגליא כה דברי העבד הקטון שבתלמידים שבחבורה
המתאבק בעפר רגלי בעלי התור יוסף בן הקדוש ר' מרדכי
הי"ד איש קראקא :

ברוך יי׳ צורי המלמד ידי לקרב אצבעותי למלחמה:

אמר הצעיר שבתלמידי לומדי תורה · הקטן שבכל בני החבורה · יצחק בן א״א אברהם תהא נפשו בצרור החיים צרורה · קנא קנאת ליי׳ אלקי צבאות להלול שמו הגדול והקדוש הנכבד והנורא · ולהלול תורתו הקדושה התמימה הנאמנה · והישרה היקרה · המשיבת נפש המחכימת פתי המשמחת לב ועינים מאירה · בראותי כי גמר חסיד ופסו אמונים : מגוי צדיק שומר אמונים · האמונים עלי תורה וספרי נביאים הנאמנים · יודעי בינה לעתים לדעת מה ישיבו חורפים דבר ר״ל לאומת המצרי״ם הדובדים סרה ומתפארים בדברים · אשר לא כן על ה׳ צבאות העבריים · הבורא כל היצורים · ותהי האמת נעדרת · בהעדר הידיעה וורך השקר גוברת · בגבורת שומריה ותמיד כל היום שמו ית׳ מנואץ מקול מחצצים · מנאצים אצים לוחצים ומחצצים · בחצי לשונם האנשים האנושים ברעה הלושי׳ : הנאנחים והנאנקים · העשוקים נרצוצים : הנפוצים בארבע כנפות הארץ הנפרצים . פרץ על פני פרץ ובאורך ימי הגלות · וקצור ימי הדלות הזלות · ובצוק העיתים המבעתים · וקושי הזמנים המזומנים להשקותם מי המרים המאררים · אבדה חכמת חכמיהם · ובינת נבוניהם נסתרה : על כן תפוג תורה : ולא יצא לנצח משפט · אמרת לאורה · ואע״פי שהדברים עתיקין · והמשפטים צדיקים · חוקים כראי מוצקי׳ · וכזהב מזוקקים · כלם נבונים למביניהם · חיים הם למוצאיהם · אין בהם נפתל ועקש · מ״מ חרדרת אדם יתן מוקש · כי מי יוכל לדון עם מי שתקיף ממנו : הן יחטוף ומי ישיבנו עכ״ז צדיקים ילכו בו ופושעים יכשלו בם · ע״כ למדונו רבותינו ע״ה באמרם הוי שקוד ללמוד תורה ודע מה

שתשיב לאפיקורוס · והדצון בו לאפיקורוסים · אשר לא
מבני ישראל המה · וכאשר יקשו לנו נגד תורת יי״ תמימה ·
בטענות טענות ערמה ונכל · המטוענות בחרב השכל
כמנהגם כפעם בפעם · בדברים שאין להם טעם · כי
תמיד אומרים · הבוערים בעם וכסילים · הלא תרא
הלא תדעו אתם היהודים האמללים · מדברי הנביאים
המתנבאים בגזרת אל אלים · איך אתם מדרך האמת
רחוקים ונבדלים · כי לא ידעתם איזה דרך ישכון אור
דרך לעבור גאולים · וירחיבו פיהם וילעגו ואין מכלים ·
וכשמוע איש נגש ונענה · אשר בשם ישראל יכונה · קול
מהרף ומגדף ומנאף · לא יפתח פיו כי לא ימצא טענה ·
אז יאחזו חבלי׳ וצירי׳ כי לא שמע בקול מורים · ולא הוציא
בשמן ההשכלות · יותר מאשר הוציא ביין הקבלות · אז
מנעתהו מהשכיל האמת טרדות הגלות · ולכן לא ידע
להוציא לאור משפטי השם וצדקותיו להודיע לבני אדם
גבורותיו : ע״כ אמרתי אני בלבי עת לעשות ליי״ ספר
מעט הכמות · ורב האיכות כי יהיה דברי בו בקוצר ולא
באריכות · ולהיות לאנשים חלושי׳ הדעה וקצרי הבינה
כמוני למשען ומשענה קראתיו ספר **חזוק אמונה**
לחזק ידים רפות · מהעדר הבנת דברי הבטחתינו ולאמץ
ברכים כושלות מאורך קץ גליותינו · כי שמעתי דבת
רבי׳ אשר לפנים גם הם בשם ישראל מכונים · אבדה
האמונה נכרתה מפיהם · ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם ·
ויעבדו את עצביהם · ויהי להם למוקש בהתערבם ביניהם ·
אחר שלא ידעו להשיב על דבריהם · להראות להם מדברי
הנביאים · כי שקר הם מתפארים ומתגאים · ולגלות כמו
כן ערות שיבושיהם וטעותם · מתוך דברי ספרי אמונתם
ודתם · ואע״פי שהאומה ההיא עלינו בעונותינו גוברת ·
מ״מ האמת עוזרת · ואם לא מציאם מאמנתם נשכך מעלינו
תלונתם וידעו כי אין האמת אתם כאשר ידעו רבי׳ מאומת׳
כי טח מראות עיניהם מהשכיל לבותם · אכן בפקוח השם
את עיני לבבי · ברוב חסדו ואמתו להבין מעט מזער
כטיפה מן הים הגדול מנפלאות תורתו · להבין אחד מני
אלף אלפין ורבנא רבון מסתרי דתו · יכן לראות ולהבין

הקדמה

בקצת ספרי האומות ובלשונות׳ : בהיותי ביטי בחרותי
יוצא ובא לפעמים בין השרים ויועצי ארץ בחצריהם •
ובטירות הבטתי ואראה שיבושיהם : בספריהם אשר
חברו • הקשבתי ואשמע לא כן ידברו • כי לדעות זרות •
וסברות נבערות • פנים הסבירו • ובבלי דעת מילין יכבירו •
ועם כל זה היו מרחיבין עלי פיהם בצוק לבותם •
ומאריכין לשונם בקוצר ידיעות׳ בהביאם ראייתם החלוש׳ •
מתורתינו הקדושה ובהראות טענות וקושיות בדברי
כזבים מדברי הנביאים וכתובים • אשר לא צוה ולא עלתה
על לבם • ולא היתה כזאת בקרבם • ע״כ שגו ברואה • פקו
פליליה • למרות עליון בציה • ואני הצעיר בשבטי הדל
באלפי • כאשר הייתי בימי חורפי • ובלי ימי צבאי • עם
זאותי גבוה וחדל אישים • ולא למדתי חכמה ודעת קדושי׳ •
התוכחתי עם הגמונים • ושרי המדינות הראשים • שרי
המאות ושרי החמשים חכמי חרשים • ונבוני לחשים •
ועם כל מי אשר מלאו לבו להתוכח עמי ולא הכלימוני כי
היו דברי עמהם בנחת ובדברי פיוס ורצוי ולא בדברי ריב
וקנטורין ולא ביישוני : אלא הוסיפו לאהוב אותי • בשמעם
דברי וטענותי ותשובתי • כי תורת אמת היתה בפי • ועולה
לא נמצא בשפתי • ולא אמרתיו דבר שלא הראתיו רשום
בכתב אמת • כדי שתהיה האמת ידוע לכל ובלתי נעלמת •
ולפיכך הואלתי לי לכתוב לזכרון על הספר • הטענות
אשר זכרוניה׳ משלי אפר • אשר טענו לי גדולי המצרי׳
וחכמיה׳ • הם מספריהם וגיליון שלהם • עם התשובות
אשר השיבותי לכל אחת מטענותיהם • ועם קצת הטענות
אשר גם אנכי טענתי על דבריהם • כפי המחשבה העולה
על רוחי • וכפי מה שקבלתי מפי סופרים ומפי ספרים •
ובאלקי ישראל שמתי מבטחי • להורות אותי בדרך אמיתי •
שלא תצא טעות ומכשלה תחת ידי • והנה בשמים עדי
ובמרומים סהדי • כי לא כוונתי לחבר זה הספר החבור
הקטון להיותי חכם בעיני וגם לא לגדל כבודי • ולהרבות
הודי • וכל סכירי יודעים כי לא כן אנכי עמדי : כי בער אנכי
מאיש ולא בינת אדם לי לבדי • רק מפני קנאתי לש׳ הגדול
הגבור והנורא : אשר ממנו לבדו אירא • ולא אירא מרבבות

עם בכתבי דברי אמת וטוב טעם · כי ה' האמת נאהבת מכל בעל שכל: מקטורת מור ולבונה מכל אבקת רוכל · כמ"ש ראש הפילוספים אבן סוקר"אט ואפלטון אהובינו · האמת יותר אהובת אצלנו · ובהיות דברי תורתינו הקדוש' והנביאים וכתובים האמת מפורסמת לכל ואפילו בעלי ריבינו מודים באמיתם: ומגדלים ומתנשאים אותם על כן בכל הדברים והענינים : שיש חלוקה בינינו ובניהם · הוכחתי בפסוקים מהתורה והנביאים וכתובים להודיע אמתת הדרושים · אשר ראינו להביא ראיות עליה" · כי אין ראיה יותר גדולה מדברי הנביאים · אשר כדבר ה' היו מתנבאים · ובפסוקים הצריכי' לביאור כתבתי ביאורי ברורים · וטעמים נעימים · מביאורי גדולי המפרשים המפורסמי' · אשר קושט דברי האמרת הודיעונו ולמדונו ועל דרכי יושר ונתיב בושר העמידונו · ולא כוונתי לכתוב כל הטענות אשר טוענין המון הנוצרים לאומתינו · כי לא יכילם ספר זה · כי אם הייתי עושה כן היה טרחו רב ותועלתו מועטת ואין זו כוונתינו · רק כוונתי לכתוב הטענות אשר הם בעיני הערלים חזקות במעשה ידי אומן · כמו יתד תקוע במקום נאמן · ובהפלתן תפולנה החלושות מעצמן · בכל עת וזמן · ובהיות שאמת הדבר על נכון יתבאר בשני אופני החקירה · האחד בהבאת ראיה על אמיתת הדבר בעדות ברורה · השני בביטול סותרו בראיה גמורה · לכן אחר שהוכחתי על אמיתת הדבר בעדות ברורה · על תורתינו ותמימותה ונצחיות' בראיות אמיתיות עוד הבאתי ראיות ברורות אמיתיות · על ביטול הסותר שהוא ספרי האון גליון והן לו כמו התולעת בקיקיון · וכמו שהם כפי הסדר המסודר · מאנשים בוערים חורשי משחית אשר כל אחד מהם את דרכו השחית וערכו הפחות הם החוקקים באון גליון · עם ספר מעשה השלוחים הנקרא מלשונם אקטא אפוסטולרום עם כתביהם · אשר כתבום אל חנפתים אחריהם · ובכלם הראתי חלשות אמריהם · ובביטול דבריהם · הן מדברי הנביאים · הן משפטרת השכל והן מתוך ספריהם · כי בהרבה ענינים דבריהם זה את זה סותרים : ואינם מסכימים · וזה עם זה ברוב הספורים :

הקדמה

כדברי הולכי ארחות עקלקלות ודורכי מסילות לא סלולו׳:
וכי רוב דבריה׳ מתנגדות למושכלות · והופכים דברי נביאי
אמת הניבאים בגזירת׳ נורא תהלות׳ · ע״כ הם שקר גמור
בלי ספק כאשר הראית לדעת׳ בעזרת המלמד לאדם דעת ·
והנה א״כ יחלק זה הספר לשני חלקים · בעזר הנותן לעמו
מצות וחקים ומשפטים צדיקים · החלק ה״א בטענות
הנוצרים שטוענין אלינו ובראיותיהם שמביאים לדברי
אמונתם · והתשובות עליהן עם זכרון קצת מהטענות אשר
גם אנכי טענתי להם נגד אמונתם מדבריהם׳ החלק ה״ב
בהוראות ביטול סתירת דברי כותבי ספר האון גליון שלה׳·
והחלק הראשון יחולק לפרקים לפי מספר הענינים
ומחלוקתם · אמנם החלק השני יהיו פרקיו פרקי האון
גליון ולא יצטרך לחלק לפרקים אחרים זולתם :

והאל אלקי הרוחות׳ אשר שם חכמה בטוחות׳ אשר כל
המחשבות לו נגלויות · ועיני כל אליו תלויות ·
יחזק ידי עשתונות׳ ויאמץ ברכי מחשבות׳ הרפות והכושלו׳·
ויישר לפני עבדו מסילות · להוציא לאור כונתי ויכפר על
שגיאותי · ויטה ליראתו לבתי · ויורני דרך עבודתו · ויאיר
עיני במאור תורתו׳ עד יביאני אל המנוחה ואל הנחלה ·
שהיא ההצלחה המעולה · אמן נצח סלה : ומעתה אתחיל
לכתוב מנין פרקי זה הספר עם כוונותיהם

החלק הראשון בטענות הנוצרים · וראיותיהן
אשר טוענין אלינו עם
התשובות אשר יש לנו ג״כ לטעון עליהן ועם זכרון קצת
מהטענות אשר יש לנו ג״כ לטעון עליהם כנגד אמונתם
ודבריהם · וזה החלק הראשון יחלק להצעה אחת וחמשי׳
פרקים :

החלק השני בהוראות ביטול וסתירת דבריהם׳
ואמונתם מדברי כותבי האון גליון
שלהם : והחלק השני הזה יהיו פרקיו פרקי ספרי הא״ג
אשר נזכרים כאן ויהיה מניין כלם ק׳ והצעה אחרת ג״כ
ההצעה הראשונה היא להודיע הסברות אשר בעבורה
הסכימו חכמי הנוצרים עם כל עוצם חכמתם בחכמות
האנושיות לאמונותיהם הזרות בשכל האנושי בלתי ראיות
נכחות מדברי הנביאים :

ואלה הן פרקי החלק הראשון

פרק א מה שטוענין הנוצרים באמרם למה אתם היהודים אינם מאמינים שישו הנוצרי היה משיח אשר אשר הועד עליו מפי הנביאים:

פרק ב מה שטוענין הנוצרים באמרם שהש"י מאס באומת ישראל על שלא שמעו לתורת משיח ועל שעשו בו שפטים וכי בחר באומות הנוצרים על שהאמינו בו:

פרק ג מה שטוענים באמרם למה אין לכם מלך היום באומתכם כמו שהיה מקודם לכן הוא בעבור שלא קבלתם מלכות ישו ואמונתו:

פרק ד מה שטוענין באומרם אם היתה אמונת ישו כוזבת או היתה בטלה בזמן מועט ואחר שלא נתבטלה זה אלף ות"ק שנים ויותר א"כ אמונת ישו היא אמנה אמיתית:

פרק ה מה שמביאים ראיה לסיוע אמונתם מהצלחת המאמיני' בה ואומרים שעמידתנו ושפלותנו בגלות היא ראיה ג"כ שאמונתם היא אמיתית:

פרק ו מה שטוענין באמרם שלא מצאנו בדברי הנביאים שום יעוד על זה הגלות אשר אתם בו היום ולא גם הבטחה ג"כ שתצאו ממנו אבל כל היעודים וההבטחות כבר נתקיימו בגלות בבל ובימי בית שני:

פרק ז מה שטוענין באורך קץ גליותנו באמרם אם היה רצון הא-ל להוציאכם מזה הגלות לא היה עוזב אתכם בו זמן גדול כזה ר"ל יותר מאלף ות"ק שנה כי בגלות מצרי' לא ישבת' רק ר"דו שנה ובבל ע' שנה לפי שהיה רצון הא-ל ית' להוציא אתכם מגליות ההם:

פרק ח מה שטוענים באמרם אם היה רצון הא-ל י"ת להוציא אתכם מזה הגלות ולהביא אתכ' אל א"י הנחלקת לי"ב שבטים או הייתם יודעים איזה מכ' משבט ראובן או שמעון וזולתם:

פרק ט מה שמביאים ראיה על אמונת השלוש מפסוק בראשי' ברא אלקי' את השמי' ואת הארץ:

פרק י מה שמביאים ג״כ ראיה על אמתת השלוש מפסוק ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמנו כדמותינו:

פרק יא מה שאומרי׳ שבעון אדם הראשון הוא וזרעו במיתת נפשית עד אשר בא ישו ופדה משחת הנפש במיתתו ומביאים ראיה לדבריהם מפסוק כי ביום אכלך ממנו מות תמות:

פרק יב מה שמביאים ראיה למאמרם בישו הגית השטן אשר כנהו בשם נחש מפסוק ואיבה אשית בינך ובין האשה ובין זרעך ובין זרעה הוא ישופך ראש:

פרק יג מה שמביאים ראיה לאמונתם מפסוק והתברכו בזרעך כל גויי הארץ באמר׳ שזאת הבטחה לישו לא על אלתו מזרעו של אברהם:

פרק יד מה שטוענין מפסוק לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו עד כי יבא שילה:

פרק טו מה שטוענין כנגדינו על שאנחנו נזהרים מאכילות בעלי חיים הטמאים אשר נאסרו לנו מהתורה האלקי׳ מפסוק לא תאכל כל תועבה וזולתו מהפסוקים:

פרק טז מה שטוענין מפסוק ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת:

פרק יז מה שטוענין באמרם שלא נכתבו דברי ניחומים אחר קללות האחרונות הכתובי׳ בפ׳ כי תבא הנאמרות על חורבן בית שני כאשר נכתבו אחר הראשונו׳ הכתובו׳ בפ׳ אם בחקותי אשר נאמרו על חורבן ראשון להורות שלא תהיה גאולה מזו הגלות:

פרק יח מה שטוענין באמרם שתורת משה לא היא נצחית רק זמנית עד בא יש״ו:

פרק יט מה שטוענין באמרם שהתורה לא באה להבדיל לשומריה הצלחה הנפשית רק הצלחה הגופנית:

פרק כ מה שטוענין מפסוק כי מציון תצא תורה ודבר ה׳ מירושלים ומפסוק כי תורה מאתי

תצא ומשפטי לאור עמי' ארגיע ומספר הפסוקים הדומים להם:

פרק כא מה שמביאים ראייה לאמונתם מפסוק הנה העלמה הרה ויולדת בן וקראת שמו עמנו אל:

פרק כב מה שטוענין מפסוק הנה ישכיל עבדי ומפסוק מי האמין לשמועתינו ומכל הפסוקי' הסמוכי' אחריהם עד ולפושעי' יפגיע:

פרק כג מה שטועני' מפסוק ונהי כטמא כלנו וכבגד עדים כל צדקותינו:

פרק כד מה שטוענין מפסוק לא יאמרו עוד ארון ברית ה' ולא יעלה על לב ולא יזכרו ולא יפקדו ולא יעשה עוד:

פרק כה מה שטוענין מפסוק מקוה ישראל ה' מושיעו בעת צרה למה תהיה כגר בארץ כאורח נטה ללון:

פרק כו מה שטוענין מפסוק והעבדתיך את אויביך בארץ אשר לא ידעת כי אש קדחתם באפי עד עולם תוקד:

פרק כז מה שטוענין מפסוק רגע אדבר על גוי ועל ממלכ' לנתוש ולנתוץ ולהאביד עם הפסוקי' הסמוכים אחריו: ומפסוק ויאמר ה' אלי אם יעמוד משה ושמואל לפני אין נפשי אל העם הזה וגו':

פרק כח מה שמביאים ראיה לאמונתם מפסוק כה אמר ה' קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורי' רחל מבכה על בניה:

פרק כט מה שמביאים ראייה לאמונתם מפסוק הנה ימים באים נאום ה' וכרתי את בית ישראל ואת בית יהודה ברית חדשה:

פרק ל מה שטוענין מפסוק והשבתי כל משושה חגה חדשה ושבתה וכל מועדה:

פרק לא מה שמביאים ראיה מפסוק כה אמר ה' על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו

על

שבזמן

שבזמן ימות המשיח האמיתי תהיה אמונה ודת אחת בכל העולם· וכי היא אמונת ישראל לבדה ולא אמונת זולתה מהאומות:

פרק מה טענה לנוצרים ממה שכותבי האו"ן גליו"ן מביאים ראייה לאמונתם מקצת מאמרי הנבואה אשר אינם מורי' על הנבואה בשינוי וגורעי' מהם:

פרק מו טענה לנוצרי' ממה שמצאנו בדבריה' שהגוים השונאים והצוררי' בישראל יענשו עונש גדול מאת השם יתברך:

פרק מז טענה לנוצרים שהם אומרים שהיהודים עשו לישו הנוצרי שפטים כגון ענוים וצליבה לשאול מהם אם ברצונו עשו לו מה שעשו או שלא ברצונו:

פרק מח טענה לנוצרים ממה שהם מאמינים שישו עשה כל הפעולו' הטובות בעד הנוצרי' כלם

פרק מט טענה לנוצרים ממה שהם מאמינים לישו הנוצרי ואינם מאמינים לדבריו ואינם מקבלים הוראותיו והוראות שלוחיו בהרבה ענינים:

פרק נ טענה לנוצרים ממה שהם אומרים שאו"ג שלהם הוא תורה חדשה נתונה להם מישו הנוצרי ועכ"ז הם מוסיפים עליו וגורעים ממנו במקומות רבים:

נשלמו פרקי חלק הראשון עם כונותיהם:

והחלק השני בהוראות ביטול וסתירת הא"ג הן מדברי הנביאים ע"ה הן משפטת השכל והוראותיו והן מדברי קצת הכותבים ההם לקצתן והן מדברי הנוצרים ואמונתם· והחלק השני הזה יבין פרקי הא"ג עם פסוקי הפרקים ההם ג"כ אשר נזכרין בכאן ויהיה כל הפרקים עם פסוקים הנזכרים פה הצעה אחת ומאה פרקים:

ההצעה היא להודיע שהא"ג אינו תורת ישו כאשר אמרו הנוצרים וכ"ש שאינו תורת אלקי' כדבריהם אלא היא הנהגות מאנשים רקים ופוחזים שלא היו בקיאין

בקיאין בספרי קדש בכוונת הפסוקים ולפיכך דבריהם אינם מסכימים זה עם זה בהרבה ענינים ואינם מתפרשין ג״כ עם דברי הנביאים בהרבה מקומות כאשר יתבאר כל דבר ודבר במקומו :

אמר תלמיד המחבר הנ״ל וחלק השני מזה הספר פרקיו פרקי הא״ג ע״כ לא צריך לפרקים אחרים זולתם כאשר הודיע המחבר ז״ל בהקדמה אמנם בעבור היות פרקי הא״ג הנזכרים בזה הספ׳ בלתי הולכים בסדרגה כפי טבע המספר ר״ל א׳ ב״ג׳ ד׳ וכו׳ כאשר הוא הולך בא״ג עצמו אבל לפעמי׳ תמצ׳ מה שהו׳ פרק א׳ בא״ג עצמו יזכירהו המחב׳ פה ג׳ פעמי׳ ויות׳ וכל אחת עשה פרק בפני עצמו וזה אמנ׳ בעבור שפרקי הא״ג הנזכרי׳ פה הם הולכים אחר כונת פסוקיה׳ לפי שאין להזכיר הפסוק בלתי הזכיר פרקו אשר הוא חונה שם שיהיו מוזכרים בעצמם כמו שהם בא״ג כי אם היו כן אז היו הפרקי׳ ג״כ פה א׳ א׳ כאשר בא״ג לכן המחבר ז״ל בראשי הפרקים נתן סימנים כדרך המספר א׳ ב״ג׳ ד״ וכו׳ כדי שיבא המעיין על מקום מבוקשו בשלום :

ואלה הם פרקי החלק השני

א יתבאר שספר יחוס של ישו שכתב מתיאוס הוא בלתי מסכים עם מה שכתב לוקס בפ״ג בסופו וכי גם ביחוס בית דוד אינו מסכים עם מאמרי הנבואה :

ב יוכיח מה שהביא ראיה לדבריו מפסוק הנה העלמה הרה וילדת בן וקראת שמו עמנו אל הוא בחלוף כוונת הנביא :

ג יתבאר שמאמר מתיאוס שכתוב באמרו ויקח יוסף את אשתו ולא ידעה עד אשר ילדה את בנה הבכור ויקרא את שמו ישו וגו׳ והוא סותר לאמונת נוצרי׳ שאומרי׳ שלא ידע יוסף את מרים :

ד יוכיח מה שהביא מתיאוס ראיה מפסוק וממצרים קראתי לבני אינה אמיתית :

ה יוכיח שמה שהביא ראיה לדבריו מפסוק רחל מבכה על בניה אינה אמיתית גם כן :

ו יתבאר שאמרו כדי שיתקיים מה שנאמר ע״י הנביאים

הנביאי' שיקרא שמו מצרי הוא שקר עגום :

ז יוכיח מספר הא"ג שישו לא היה אלקים :

ח יתבאר שראייתו מפסוק כעת הראשון הקל ארצה זבולן וגו' היא בחילוף ממה שכתוב בישעיה ובחילוף כוונת הנביא:

עד הנה הגיעו מפתחות החלק שני מזה הספר המחבר ז"ל ומכאן ואילך יקום תלמידו הנודע בראש הספר :

ט יתבאר אין שישו מפיו ענה בו שכל כוונתו היא לכודד אנשים :

י יתבאר שמאמר ישו שאמר אל תחשבו שבאתי לבטל התורה וכו' הוא היפך אמונת הנוצרי' :

יא יוכיח שמטיאוס באמרו שמעתם שנאמר ואהבת את רעך ותשנא את שונאך שקר העיד :

יב יוכיח מספר הא"ג שישו בן אדם ולא אלקים כדברי הנוצרים :

יג יבאר שישו מודיע על עצמו שלא היה משיח :

יד יבאר שאם אמונת השלוש היתה אפשרית הנה גם אמונת הש"י לא תהיה נמנעת אע"פי שהם אינם מאמיני' אל הש"י :

טו יוכיח כי מה שאומרים שכל התורה והנביאים נבאו עד יוחנן הוא הפך מאמרו של ישו שאמר אל תחשבו שבאתי לבטל התורה וכו' ויתבאר ג"כ שעדות שקר העיד ישו על יוחנן באמרו שהוא אליהו :

טז יבאר שישו הוא בן אדם ולא אלקים ושאין הבן ורוח הקדש אחד כדבריהם :

יז יבלבל דברים במשפט שישו היו לו אחים ואחיות ושאמונתם שמאמינים שלא ידע יוסף את מרים אינה אמיתית :

יח יראה לעין שישו באמרו זה שיכנס בפי אדם אינו מטמא אותו וכו' הבל פצה פיהו בבלי דעת מילין יכביר :

יט יוכיח מספר הא"ג שישו מודיע על עצמו שאינו אלקים ושהתשועה הנפשית היא במציאת תורת

משה ע"ה ולא באמצעית זולתו ויוכיח ג"כ מכח הספור
שאנו שמה שאומרים שבטלה תורת משה בהיותה כבידה
במצותיה ונתקדשה תורת ישו להיותה קלות השמירה
אינו אמיתית:

כ יוכיח שמאמר ישו שהאב והבן אינו אחד כדברי
מאמיניו:

כא יוכיח ממאמר ישו שלא היה אלקי' ולא משיח:

כב יבאר שישו במה שאמר הרגתם את זכריה בן ברכיה
בין האולם ולמזבח טעה טעות גמור ומפורסם' יוכיח
ג"כ כנגד שמעון בודני שבתיקונו לא תקן כלום:

כג יבאר איך כותבי הא"ג אינן מסכימים זה עם זה
בספרם ענין אחד:

כד יבאר שמה שמאמינים הנוצרי' שישו בדמו נתן
לעינוי בעדם לכפר על נפשותם ישו סותר אותה
ויוכיח ג"כ מעצם מאמר ישו שהאב והבן אינו אחד:

כה יוכיח כנגד משיחם על שקר העיד על הכתוב
המקודש ויפרש פי' רעה את נאן הרינה עם
פירוש נאה ומקובל

כו יוכיח שישו לא היה אלקים אלא כשאר בן אדם·

כז יוכיח ממאמר ישו עצמו שלא היה אלקי ויזכור
שמתיאוס ומרקוס סותרים זה את זה:

כח יבאר שמרקוס וחביריו טעו בספור דוד עם אחימלך
והעידו שקר בחילוף מאמרים נבואה:

כט יבאר ג"כ שגם אמו ואחיו לא היו מאמינים לישו:

ל יוכיח מהא"ג שישו אינו אלקי' שאפי' רוח אלקים לא
היה בו:

לא יוכיח שהאב והבן אינו אחד ושהבן אינו אלקים:

לב יוכיח שמאמרי הא"ג לא די שאינם מסכימים זה עם
זה אלא עוד סותרים זה את זה:

לג יבאר שמרים ילדה את ישו כ"ז אחר ילדת אשה אחרת
ותבאר ג"כ שכותבי הקולענדר אינם מסכימים בזה הענין
עם כותבי הא"ג:

לד יבאר מדברי הא"ג מעידין ומגידין שלא נולד ישו
בלא חטא כמו שאומרים מאמיניו·

לה יאמר איך לוקס ומטיאס בסיפור יחוס יוסף לדוד אינם מסכימים זה עם זה:

לו יוכיח שלוקס מזכיר פסוקי הנבואה בחילוף מלות שהם כתובים במקומם · ויאמר הפסוקים כפי הכוונה האמיתית בדרך קצרה:

לז יאמר שישו לא ימלא בידו את אשר פיו דבר וגם פעל כאמן ביתו לא קיים אמונתו:

לח יאמר שלתשובת ישו של הפרוש אשר שאלהו על בלתי נטל את ידיו אין להם טעם כלל:

לט יאמר שספור לאזרוס העני סותר יסוד דתם ואמונתם של הנוצרים:

מ יוכיח שמאמר יש"ו שאמר כנגד הש"י אבי סלח נא להם סותר פנת אמנת נוצרים שאומרים שהיהודים נענשו בעונש הגלות על שעשו משפטים בישו:

מא יאמר שיוחנן בתשובותיו של שואליו סותר למה שהעיד עליו ישו:

מב יאמר מספור הא"נ שמרים לא היתה בתולה לא קודם לידת ישו ולא אח"כ:

מג יוכיח מתשובה אשר השיבוהו היהודים לישו בסיב" בנין הורודס את הבית אינה מן האפשר:

מד יאמר שהשליח עם השולח אינו אחד כדברי הנוצרים

מה יאמר שהנאמרים מהא"נ מעידים שאפי' אחיו של ישו לא היו מאמינים בו:

מו יוכיח שא"א לישו לדעת ספר מבלתי היותו מלמד זולתו:

מז יאמר שהוראות יש"ו היא הפכית לתור' האלהית ואף כי להוראת הדתות הנימוסיות הנמצאות בהיום בידי הנוצרים:

מח יוכיח ממאמר ישו עצמו שהוא היה ילוד אשה ולא אלקים:

מט יוכיח איך שישו עד ענה בו שלעתיד לבא תהיה דת אחת ומלך אחד כפי עדות הנביאי' ע"ה ושהדת ההיא היא דת ישראלית ולא זולתה:

נ יוכיח שישו עצמו סותר דבריו בענין אחד ויבי'

סד יבאר שמה שהביא לראייה ב׳ פסוקים מנבואות עמוס הוא בחילוף ממה שהם כתובים במקומם:

סה יביא ספור מעשה שמעון המכשף ויביא ממנו לראיה לאותות ישו שהיו נעשים בכשוף:

סו יביא מה שראה פעטר שנפלו לו מן השמים מכל מיני חיות ועופות השמים וכו׳ ויאמר שכבר התבאר סתירת זה המאמר בפרק טו״ מהחלק הראשון:

סז יוכיח שמה שאמר פויל ששאול מלך ארבעים שנה אינו אמיתי:

סח יוכיח כנגד פויל שהביא ראיה על ישו מפסוק אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך ויבאר כוונת המזמור כפי מה שהוא:

סט יוכיח כנגד פויל על פירשו מילת שחת ענין השחתה ויבאר מפסוק לא תתן חסידך לראות שחת בפי הכוונה האמיתית:

ע יביא מאמר פיטר שאמר לשלוחים ויבאר שפיטר באמרו סתר מעשה ישו ויביא כנגדו על קראו למצות תורת משה עול כבד מדברי הא״ג עצמו:

עא יבאר שהפסוק ההוא אשר הביא יאקוב לראיה לאמונתו הוא בחלוף דברי הנביא:

עב יוכיח כנגד הנוצרים שאינן מקיימין אזהרות השלוחים שהזהירו בזבחי פסילים וג״ע ואכילת המחנקים מבעלי חיים והדם:

עג יבאר מהא״ג כי טימוטיאוס תלמידו של פויל אמו היתה קדשה:

עד יבאר מה שמל פויל את טימוטיאוס תלמידו הוא סותר לאמונת נוצרים ויבאר שפעולתו של פויל סותרת למאמרו:

עה יבאר שפויל וסילא כמה שהשיבו לשר בית הסוהר באמרם תאמין לישו ותהיו נושעים וכו׳ הם בלתי מסכימים בהוראותיה׳ עם הוראות ישו:

עו יבאר שהפתאים הנפתים אחרי ישו נפתו גם אחר פויל לקראו אלקי׳:

עז יבאר מאמר פויל שאמר מלאך היות מאדם ועד

כי אתה ומפסוק כשאך אלהים וגו' טעה טעיות
מפורסמות:

צו יביא פסוקים מהכתב הזה ויוכיח שהאמרי וסותרים
זה את זה וגו' אין ראיה על ישו מפסוק ותחסרהו
מעט מאלקים:

צז יאמר שמביא ראיה לא"ג מפסוק וכרתי את בית
ישראל ואת בית יהודה ברית חדשה הוא אינו אמת
ושכבר ביאר סתירתו וכוונת הנבואה הזאת בפרק
כ"ט מחלק הראשון:

צח יאמר איך הבותב זייף ועות דברי המשורר דוד המלך
ע"ה:

צט יאמר שהכותב הפלומות והבלי אפילו ענין השבטי'
בשמותם לא היה יודע:

ק יאמר איך הנוצרים בלתי נשמעים לדברי הא"ג
ואדרבה מוסיפין עליהם וגורעין מהם ויאמר
שכבר הארין בזה הענין בפרק ג' מהחלק הראשון:

ספר חזוק אמונה

ההצעה

אמר המחבר מיום עמדי על דעתי הייתי משתאה ומשומם באמרי האין חכמה באדום אבדה תבונה ממצרי איך הם מסכימים לאמונתיהם הזרות משכל האנושי בלתי ראיות נכוחות מצדי הנביאי' ואפי' הפסוקי' שהם מביאים ממאמרי הנבואה לראיה להם אינם מורים על ראיית' כלל והם להם לא לעזר ולא להועיל כאשר זה ידוע למעיינים היטב בספריהם וכפי מה שיתבאר בזה הספר במקומות הרבה: עד שמצאתי כתוב בספרי דברי הימים שלהם שנקרא קראניקי בלשונ' בעניני עבודת הזרות שהיו עובדים קודם שנולד ישו שהיו מאמינים ג"כ שאלוהיהם נולד מבתולה בלי זווג איש ואשה וכי אלקים אחד נולד ממות בתולה וכי מלך אחד שם לפני אלוהו בנו מבושל לאכול והם לא רצו לאוכלו אלא עוד החיו הבן וכן שאר דברי שגעונות ושבושים אחרים הרבה דומים לשבושים הנמצאי'

הנמצאים עתה בספרי אמונתם אז נודע לי בלי ספק שאמונות הזרות והשיבושים ההם נשארו להם בירושה מקדמוניהם ויתעו' כזביהם אשר הלכו אבותיהם והורגלו והתנהגו בהם מנעורותיהם ושבו להיות להם כדברים הטבעיי' ולכן נראין זרי' בעיניהם כי ההרגל טבע שני כאש' מבואר בספריה' ותמצא אלו עניני' בקראניקי הגדולו' הנדפסה ב"ל פולוניא אחר יחוס לדת פרץ וזרח קרוב להתחלת הספר ההוא : ומעתה אתחיל לכתוב שאלות וטענות וראיות הנוצרי' עם התשובותיה' אחר שאלת העזר מאל ית' להנחות אותי בדרך האמת בכל אחת מהן:

פרק א

שאלני חכם אחד מחכמי הנוצרי' באמרו אלי למה את' היהודי' אינכ' רוצי' להאמין שישו הנוצרי היה משיח אחר אשר הועד עליו מנביאי האמת אשר גם את' מאמיני' לדבריה' · וזאת היתה תשובתי אליו איך נאמין שהוא היה משיח אחר שאין לכ' שו' ראיה אמתית מדברי הנבואה כי הפסוקי' שמביאי כותבי האון גליון מדברי הנביאי' להוכיח על ישו הנוצרי שהיה משיח אינ' מורי' עליו כלל כאשר נבאר בחלק שני בהזכירנו ביטול מאמרי הא"ג כל אחד ואחד במקומו · אלא יש לנו ראיות רבות אמתיות להפכו ר"ל שישו לא היה משיח כלל ונזכירם מקצתן · הא' משו' יחוסו הב' משום פעלותיו הג' משום זמנו הד" משו' שלא נתקיימו בזמנו ההבטחות המיועדות להיות בזמן המשיח המקווה ואלה ענייני' הם תנאים הכרחיים להאמין במשיח האמתי :

אמנם משום יחוסו הוא שישו לא היה בן דוד לפי שנולד לו מיוסף כפי עדות הא"ג שלה' לפי שכתוב במטיאש פרק א' כי ישו נולד ממרים בעוד שהיתה בתולה וכי לא ידעה יוסף עד אשר ילדה את ישו ולפי זה אין יחוס יוסף מועיל לישו כלום ויחוס מרים ג"כ בלתי נודע אצלם ואפי' יחוס יוסף לדוד אינו אמתי כי יש מחלוקת ביחוסו · כי מטיאש ולוקש הכותבי' יחוסו אינם מסכימי' בעדותן כאשר מבואר בא"ג במטיאש פרק א' ובלוקש סוף

פרק נ׳ ועדות עדי׳ כשאין מסכימי׳ דבריה׳ ומתפשרי׳ א״א היותו אמיתית אבל הנביאים ע״ה ויעדו לנו שהמשיח האמיתי המקווה לא יהיה כי אם מזרעו של דוד:

ואמנם משו׳ פעולותיו הוא שאמר ישו על עצמו לא תחשבו שבאתי לשום שלום בארץ לא באתי רק לשלוח חרב ולהפריד בן מאביו ובת מאמה וכלה מחמותה כדכתיב במטיאש פרק י׳ פסוק ל״ד אבל אנחנו מצינו שהכתוב מיחס על המשיח האמיתי המקוו׳ פעולותיו הפכיות לפעולת ישו כי הנך רואה שישו על עצמו אמר שלא בא לשום בארץ שלו׳ אבל על המשיח המקוו׳ הכתוב אומר בזכר׳ סימן ט׳ ודבר שלום לגוים וגו׳ ישו אמר על שבא לשלוח חרב בארץ אמנם על זמן המשיח האמיתי הכתוב אומ׳ בישעי׳ ב׳ וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה ישו אמר שבא להפריד בן מאביו וכו׳ אכן בזמן המשיח האמיתי יבא אליהו הנבי׳ אש׳ עליו אמ׳ הכתוב במלאכי בסופו והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם: ישו אמר על עצמו שלא בא שיעבוד לו בן אדם אלא בא לעבוד כדכתיב במטיאש פרק כ׳ פסוק כ״ח אבל המשיח האמיתי עליו הכתוב אומר בתהלים ע״ב וישתחוו לו כל מלכים כל גוים יעבדוהו ואומר בזכרי׳ ומשלו מים אל ים ומנהר עד אפסי ארץ ובדניאל סימן ז׳ אומר וכל שלטניא ליה יפלחון וישתמעון:

ואמנם משום זמנו הנה שלא בא בזמן המיועד מהנבואים כי הנביאים ע״ה ויעדו ביאתו באחרית הימים כדכתיב בישעיה סימן ב׳ והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית יי׳ בראש ההרים וגו׳ וכתיב שם על מלך המשיח ושפט בין הגוים והוכיח לעמים רבים וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות וגו׳ וכן על מלחמו׳ גוג ומגוג אשר תהיה בארץ בזמן מלך המשיח הכתוב אומר ביחזקאל ל״ח מימים רבים תפקד באחרית השנים תבא וגו׳ באשר הענין מבואר במקומו וכן כתוב בהושע הנביא סימן ג׳ אחר ישבו בני ישראל ובקשו את יי׳ אלוקיהם ואת דוד מלכם ופחדו אל יי׳ ואל טובו

באחרית הימים וכן מה שכתוב בדניאל סימן ב׳ והודע למלכא נבוכדנצ׳ מה די להאו באחרית יומיא כתוב על מה שאמר אח״כ וביומיהון די מלכיא אינון יקים אלהא שמיא מלכו די לעלמין לא תתחבל ומלכותא לעם אחרן לא תשתבק וגו׳ הנך רואה בבירור שהנביאי׳ יעדו ביאת מלך המשיח האמיתי באחרית הימים ולא קודם לכן:

ואמנם ההבטחות המיועדות בדברי הנביאים אשר לא נתקיימו בזמן ישו ועתידות להתקיי׳ בזמן המשיח האמיתי המקווה הן אלו:

הא כי בזמן מלך המשיח לא תהיה כ״א מלכות אחרת ומלך אחד והוא המלך המשיח האמיתי אבל שאר המלכיות ומלכיהן לא יוכלו ל התקיים בזמנו כדכתיב בדניאל ב׳ וביומיהון די מלכיא אינון יקים אלהא שמיא מלכו די לעלמין לא תתחבל ומלכותא לעם אחרן לא תשתבק תדק ותסף כל אילן מלכותא והיא תקום לעלמיא והנה אנחנו רואים בעינינו מלכיות רבות ומשונות בדתיהן ומנהגיהן עוד היום קיימות בעולם וכל מלך ומלך מושל במלכותו א״כ עדיין משיח לא בא:

הב שבזמן מלך המשיח תהיה בעולם אמנה אחרת ודת אחת והיא דת ישראל כדכתיב ישעי׳ נ״ב עורי עורי לבשי עזך ציון לבשי בגדי תפארתך ירושלים עיר הקודש כי לא יוסיף יבא בך עוד ערל וטמא וכתיב שם סימן ס״ו המתקדשי׳ והמטהרים אל הגנות אחר אחד בתוך אכלי בשר החזיר והשקץ והעכבר יחדיו יספו נאם יי׳ והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחות לפני אמר יי׳ וכתיב בזכריה י״ד והיה כל הנותר מכל הגוים הבאים על ירושלים ועלו מידי שנה בשנה להשתחוות למלך יי׳ צבאות ולחוג את חג הסוכות וכן שם ח׳ כה אמר יי׳ צבאות בימים ההם אשר יחזיקו עשרה אנשים מכל לשונות הגוים והחזיקו בכנף איש יהודי לאמר נלכה עמכם כי שמענו אלקים עמכם וזולתם מהפסוקי׳ אשר נזכרים שם:

הג שבזמן מלך המשיח יכרתו העצבים וזכרם ונביאי שקר ורוח הטומאה מן הארץ כדכתיב בזכרי׳ והיה

ביו' ההוא נאם יי' צבאות אכרית את שמות העצבים מן הארץ ולא יזכרו עוד וגם את הנביאים ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ ובישעיה סימן ב' כתיב והאלילים כליל יחלוף ובצפניה סימן ב' כתיב נורא יי' עליהם כי רזה את כל אלקי הארץ וישתחוו לו איש ממקומו כל איי הגוים:

דד שבזמן מלך המשיח לא יהיו עונות וחטאים בעול' בפרט באומת ישראלית כדכתיב בתורה דברי' ל' ומל יי' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה את יי' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך למען חייך ובצפניה ב' שארי' ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב ולא ימצא בפ הם לשון תרמית וגו' ובירמיה ג' בעת ההיא יקראו לירושלים כסא יי' ונקוו אליה כל הגוים לשם יי' לירושלים ולא ילכו עוד אחרי שרירו' לבם הרע ואת חטא' יהודה לא תמצאנה כי אסלח לאשר אשאיר וכן ביחזקאל ל"ו וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גלוליכם אטהר אתכם ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבכם והסרותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי את אשר בחקי תלכו ומשפטי תשמרו ועשיתם עוד שם ל"ז ולא יטמאו עוד בגלוליהם ובשיקוציהם ובכל פשעיהם והושעתי אותם מכל מושבותיהם אשר חטאו בהם וטהרתי אותם והיו לי לעם ואני אהיה להם לאלוקי' ועבדי דוד מלך עליה' ורועה אחד יהיה לכלם ובמשפטי ילכו וחקתי ישמרו ועשו אות':

הה שבזמן מלך המשיח ואחר מלחמות גוג ומגוג יהיה שלו' ושלוה בכל העול' ולא יצטרכו עוד בני אדם לכלי זיין כדכתיב בישעיה ב' וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה וגו' וכתיב ביחזקאל ל"ט ויצאו יושבי ערי ישראל ובערו והשיקו בנשק ומגן וצנה בקשת ובחצים ובמקל יד וברומח ובערו בהם אש שבע שני' ולא ישאו עצים מן השד' ולא יחטבו מן היערים כי בנשק יבערו אש וגו' וכתיב בהושע ב' וקשת וחרב ומלחמה אשבור מן הארץ והשכבתי' לבטח ובזכריה ט' ונכרתה קשת מלחמה ודבר שלו' לגוים:

דו שבזמן מלך המשיח יהיה שלו בארץ ישראל בין החיות

הרעות והבהמות הביתיות שלא יזיקו אלו לאלו וכ״ש שלא יזיקו לבני אדם כדכתיב בישעיה י״א וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי ירבץ ועגל וכפיר ומריא יחדיו ונער קטן ינהג בם ופרה ודוב תרעינה יחדיו ירבצו ילדהן ואריה כבקר יאכל תבן ושעשע יונק על חור פתן ועל מאורת צפעוני גמול ידו הדה לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי כי מלאה הארץ דעה את י״י וגו׳ עוד שם ס״ה זאב וטלה ירעו כאחד ואריה כבקר יאכל התבן ונחש עפר לחמו לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי אמר יי׳ וביחזקאל ל״ד כתיב וכרתי להם ברית שלום והשבתי חיה רעה מן הארץ וישבו במדבר לבטח וישנו ביערים: עוד שם ולא יהיו עוד בז לגוים וחית הארץ לא תאכלם וגו׳ וכן בהושע ב׳ וכרתי להם ברית ביום ההוא עם חית השדה ועם עוף השמים ורמש האדמה וגו׳:

ה״ז כי בזמן המשיח לא תהינה צרות ודאגות ואנחות בכל ארץ ישראל וע״כ יאריכו ימים עם יי׳ ויהיו חיים טובים כדכתיב בישעיה ס״ה המתברך בארץ יתברך באלקי אמן והנשבע בארץ ישבע באלקי אמן כי נשכחו הצרות הראשונות וכי נסתרו מעיני וכתיב שם וגלתי בירושלים וששתי בעמי ולא ישמע בה עוד קול בכי וקול זעקה לא יהיה משום עוד עול ימים וזקן אשר לא ימלא את ימיו כי הנער בן מאה שנה ימות והחוטא בן מאה שנה יקולל ובנו בתים וישבו ונטעו כרמים ואכלו פרים לא יבנו ואחר ישב לא יטעו ואחר יאכל כי כימי העץ ימי עמי ומעשה ידיהם יבלו בחירי:

ה״ח שבזמן מלך המשיח תשיב השכינה עוד לישראל כבראשונה ותרבה הנבואה וההכמה והדעת באומה ישראלית כדכתיב ביחזקאל ל״ז וכרתי להם ברית שלום ברית עולם יהיה אותם ונתתים והרביתי אותם ונתתי את מקדשי בתוכם לעול׳ והיה משכני עליהם והייתי להם לאלקים והמה יהיו לי לעם וידעו הגוי׳ כי אני יי׳ מקדש את ישראל בהיות מקדשי בתוכם לעול׳ וכתיב שם ל״ט ולא אסתיר עוד פני מהם אשר שפכתי את רוחי על בית ישראל נאם יי׳ אלקי׳ וכתיב עוד שם מ״ג ויאמר אלי בן אדם את מקום כסאי ואת מקו׳ כפות רגלי אשר אשכן בתוך בני ישראל

ישראל לעולם: ובסוף הספר כתיב ושם העיר מיו' ה' שמה: ובנבואת יואל סימן ב' כתיב וידעת' כי בקרב ישראל אני ואני יי' אלקיכם ואין עוד ולא יבושו עמי לעול' שם ג' והיה אחרי כן אשפוך את רוחי על כל בשר ונבאו בניכ' ובנותיכ' וגו' וכתיב שם וידעתם כי אני יי' אלקיכם שוכן בציון הר קדשי והיתה ירושלי' קדש וזרים לא יעברו בה עוד: ובסוף הספר כתיב ונקתי דמם לא נקתי ויי' שוכן בציון ובזכרי' ב' כתיב רני ושמחי בת ציון כי הנני בא ושכנתי בתוכך נאם יי' ובנבואת ישעי' י"א כתיב כי מלאה הארץ דעה את יי' כמי' לים מכסי' ובירמי' ל"א ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו לאמר דעו את יי' כי כלם ידעו אותי למקטנם ועד גדול' נאם יי' כי אסלה לעונם ולחטאתם לא אזכור עוד:

ואחר שהתנאים הנזכרי' המיועדים מפי הנביאים הכרחיים להמצא במשיח האמיתי לא נמצאו בישו הנוצרי וכן גם ההבטחות הנזכרות ואחרי' זולתם אשר לא זכרתים כאן ליראת האריכות המיועדים להתקיים בזמן המשיח האמיתי המקווה לא נתקיימו עד הנה כאשר נתבאר בפרקו' א"כ נראה מכל זה שעדיין לא באה משיח האמיתי המקווה אשר ימצאו בו התנאי' ההם בלי ספק וכן יתקיימו בזמנו אלו הידועים וההבטחות בלי אופן אחר: הרי נתאמת לנו מכח אלו הראיות והנבואות שישו הנוצרי לא היה משיח:

פרק ב.

ומה שטוענ' הנוצרים באמרם השם מאס באומת ישראל על שלא שמעו לתורת המשיח השלוח ממנו ועל שעשו בו שפטי' ובחר באומת הנוצרים ונתן לענוי בערם להושיע נפשותם בעבור שהם קבלוהו והאמינו בו:

התשובה אין טענתם אמיתית כי הנה הם בעצמ' מודים כי קודם שבא ישו היו הם כופרי' באל יתברך והיו עובדים אלילים ואף אחר בואו לא קבלוהו כמו כן ולא האמינו בו עד כמה מאות שנים והם

עצמם היו מאבדי׳ אותו ובמאטטי השמד כל תלמידיו ושלוחיו וכל הנקראו׳ בשמו כי הנה נירון קיסר רומי המית את פיטר ואת פויל במיתה משונה בעיר רומא על שהיו מסיתים ומדיחים את העם לאמונת יש״ו בשנת שבעים וחמש למניינם וכן דנם הקיסר גזר לצלות את לברי״נין בעודו חי על מחבת ברזל בעיר רומ״א על שהיו מסיתים השונאים לאמונת יש״ו בשנת מאתים וחמשים וארבע למניינם ׃ וכן כל הקיסרות הבאים אחריו היו רודפין הנוצרי׳ והיו הורגין את האפיפיורים וכל הנמשכים אחר דת יש״ו כמו שכתוב בספריהם אבל הראשון מהקיסר הנכנסים לאמונת יש״ו הוא הקיסר קוסטנטין שעזב אמונתו הראשון וקבל אמונת יש״ו וחקק תורת הנוצרי׳ לאחר שלש מאות שנה למיתת יש״ו ועליו כתוב בדניאל סי׳ י״א והשבית קצין חרפתו לו בלתי חרפתו ישיב לו ובימיו היה אריוס החכם אשר חיבר ספר בטענות ותשובות על תורת הנוצרים ולא שמע קוסטנטין לדבריו ׃ ואחרי מותו מלך תחתיו בנו הנקרא קוסטנטימס על שמו והוא שמע לאריו״ס החכ׳ וקלקל תורת הנוצרים ואחריו מלך בנו טליא״ן קיסר גם הוא נמשך לדעת האריוס ולא שמע לתורת הנוצרים הוא ובנו אחריו ובן בנו אחריו ועוד היום יש בניהם הנמשכים לדעת האריוס ונקראים כת אראני וכן אנשי פרסי״א כאשר בא אליהם ויימנך הגמון פרג״א ללמד׳ אמונת יש״ו החתכוהו לחתיכות בשנת תשע מאות ותשעים למניינם ואומה נרוציא״ה ופולניא״ה קבלו עליהם אמונתו אחר אלף שנה וארבע מאות שנה ויותר למניינם כאש׳ ספרי דברי הימים שלהם מעידי׳ על כל זה ועוד היום יש בניהם המינים עובדים לנחשים ולאילנות ולאבנים ולאש כאשר הרגלם מקודם׃ ואפי׳ בבתי עבודתם עדיין לא פסקו עצבי כסף וזהב ופסילי עץ ואבן ובפרט פסילי האלהים שהם עובדי׳ ומשתחוים להם כפי מה שהורגלו מקדמת דנא׃ וכל זה הם עושין הפך הוראות יש״ו כי הוא הזהירם מזה באזהרות גדולות ואפילו הבעלי חיים הנזבחים לפסילים הזהירו תלמידיו ושלוחיו מאכילתם וגם כן הנחנקי׳ והדם אשר הוזהרו באו״ן גליו״ן מאכילתם אינם נזהרים אפילו גדוליה׳ וכן מחללין את יום השבת אשר

היא

היא מצוה חמורה שקיימוה ישו"ו וכל תלמידיו וכל הנמשכי' אחריו עד חמש מאות שנה ומאז התחילו במצות האפפיור לשמור תמורתו יום ראשון מה שלא צוה על זה לא ישו"ו ולא תלמידיו כלל וא"כ איך הם אומרים כי בחר בהם על שקבלוהו אחר שהשמידו מעל פני האדמה כל הנקראים בשמו · וכן עוד היום אינם מתנהגים בהוראותו ומוסיפים וגורעים על דברי האו"ן גליו"ן והנה בחתימת הא"ג מקלל בקללה נמרצת את המוסיפין על דבריו והגורעי' מהם כאשר ידוע זה למעייני' בו · וכאשר יתבאר בפרקמ"ט וג' מזה הח"לק:

פרק ג

טען אלי איש אחד מאומות גרציא"ה באומרו למה אין לכם היום מלך מאומתכם כמו שהיה מקודם לכן הוא בעבור שלא קבלתם אמונת ישו"ו הנוצרי ומלכותו שהיה מלך ישראל על כן אבדה מלכות ישראל:

השבותי לו ידוע ומפורסם מדברי הנביאים ע"ה כי בעונותינו הרבים אבדה מלכותינו בזמן נבוכדנצר מלך בבל כאשר הגלה את צדקיה מלך יהודה לבבל קודם זמן ישו"ו יותר מארבע מאות שנה והיו עובדים לבבליים בבבל ואחר כך נשתעבדו למדי ואחר כך ליונים וזמן רב קודם שנולד ישו כבר היינו משועבדים תחת יד הרומיי' הלא תראה באו"ן גליו"ן שלכם בלוקש פרק ג' בשנת חמש עשרה למלכות טיבריוס הקיסר היה מושל ביהודא פילאטוס וביואן פרק י"ט פסוק ט"ו אמרו הפרושי' אין לנו מלך אלא הקיסר לבדו ומה שאתה מייחס מלכות ישראל לישו לא ידענו מי המליכו ואנה מלך על ישראל אחר שדנו אותו למיתה כשאר הפחותי' שבעם והנה מלכי רומי הם היו סיבה למיתתו ולמיתת תלמידיו ושלוחיו ועוד מלכותם קיימת והנה אתם אומות גרציא"ה קבלתם אמונת ישו"ו קודם שאר האומות ובהיותכם כבר מאמיני' בו אבדה מלכותכם ואין לכם היום מלך מאומתכם כמו שהיה קודם כי מלך ישמעאל הנקרא מלך תוג"ר המושל עתה על ארץ ישראל הוא מושל גם על ארץ יון היא גרציא"ה וכן מלכות אונגריא"ה אעפ"י שיהיו מחזיקי' באמונת ישו הנוצרים מ"מ

נקחעה מלכותם ואבדה מלכותם ואין להם מלך כבראשונה
מאומתם אבל מלך התוגר מושל עליהם וגם הרבה מלכיות
מאומות הנוצרי' אשר מלפני' היו להם מלכיות מאומתם.
עתה הם כלם עובדים למלך התוגר הישמעאלי אעפ"י
שהוא וכל האומות הישמעאלים אינם מאמינים לתורת
הישו ועוד אורבי' להם כל המאמינים בה מ"מ עוד היום
מצליחי במלכותם הצלחה עצומה כאשר את' רואים היום:

פרק ד

טען אלי שר אחד מכת מרטי"ן לוט"ר ואמר
הנה אתה יודע מה שכתוב באו"ן גליו"ן שלנו
באקטא אפושטולרום פרק ה' ל"ד כי רבן גמליאל הנשיא
והמלמד הגדול שלהםאמ' ליהודי בעד שלוחי ישו זה לשונו
הניחו להם ונרא' את עצת' ופעולת' אם היא פעולה אנושית
תבוטל בזמן מועט ואם פעולת' פעולת אלהים וגזרתו אזי
אי אפשר לבטל אלא סופו להתקיי' ואתם אל תהיו מתמרי'
נגד מחשבות השם ועצתו והביא על זה ראיות מטיאוד"ם
ויהודא הגלילי אשר קמו מעצמם בלי רצון האל וגזרתו אשר
בזמן מועט וכל הנלוים אליהם ספו תמו מן בלהות ואמר
הנה אתם רואים בעיניכם כי האמונה ההוא ר"ל אמונת
ישו ושלוחיו לא נתבטלה זה אלף וחמש מאות שנה ויותר
א"כ זאת הראיה היא ראיה גמורה ואמיתו שהיו דבריהם
ומעשיהם ברצון האל וגזרתו:

וזאת היתה תשובותי אליו אלו הדברים הכתובים
באו"ן גליו"ן שלכם שאמר אותם רבן גמליאל
לא נתאמת אצלינו ואפי' נודע שיאמרם רבן גמליאל ידענו
שלא אמרם בנבואה כי לא היה נביא רק כפי מה שנראה
לו ממה שנסה בזמנו מטיאוד"ם ויהודא הגלילי א"כ אפשר
שישגה בנסיונו כדכתיב שגיאות מי יבין וגו' והנה לך עדים
נאמנים שאין הדבר כן מעבודת הזרות שהיו
קודם זמן ישו ומאותן אשר נתחדשו אחר זמן ישו
אשר לא נתבטלו זה אלפי כמה שני' הנה
אתה יודע כי העבודות האלילי' נתחדשה בעולם קודם זמן
אברהם אבינו כי תרח אבי אברהם אבינו היה עובד לאלילי
כאשר הכתוב מעיד עליו באמרו יהושע כ"ד תרח אבי
אברהם ואבי נחור ויעבדו אלהים אחרים ומאות' זמן עד

הנה יש יותר משלשת אלפי שנה ועדיין לא נתבטלה עבודת הפסילים כאשר גם אתם כת האונקליקי ההולכי בעקבי מרטי"ן לוט"ר מאשימי את כל ההולכי בעקבות פפא דרומ"א בעבור שהם עובדים לפסילים בבתי עבודת׳ וידוע שאין עבודת הפסילי׳ מרצון האל וגזרתם ועכ"ז לא נתבטלה עד היום הזה וכן מחמט הפסול חידש דת שקרות לישמעאל כאשר גם אתם מכירים שקרותם עכ"ז כבר נמשכה האמונה הכוזבת שלהם עד הנה בכמה אלף שנה ועד היום לא נתבטלה ותוכל לומר כי שתי אלה האמונות ר"ל הפסילי׳ ואמונת מחמ"ט הפסול נתחדשו מרצון האל וגזרתו לפי שלא נתבטלה עד הנה אבל נתקיימו במשך כל זה הזמן הארוך ידעתי בלי ספק כי לא יאמר כן שום בעל שכל ולא הטעם שיאמר הק"בה הנח לשוטים כי עתידין ליתן החשבון כמו שמפורש במסכת ע"ז בשאלה שנשאלה לר"ג ע"ש: וידוע ג"כ בדברי הנביאי׳ ע"ה כי העבודו״ האלילים תמשוך עד ימות המשיח אשר אנחנו מחכים ביאתו כי על הזמן ההוא כתיב בישעיה סימן ב׳ והאלילים כליל יחלוף ובצפניה סימן ב׳ נורא ה׳ עליהם כי רזה את כל אלהי הארץ וישתחוו לו איש ממקומו כל איי הגוים ובזכריה סימן י"ג והיה ביום ההוא נאם ה׳ צבאות אכרית את שמות העצבים מן הארץ ולא יזכרו עוד וגו׳ ואז יתקיי״ פסוק הנאמר שם סימן י"ד והיה ה׳ למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה׳ אחד ושמו אחד:

פרק ה

עוד טען אלי השר ההוא שנית ואמר הלא ידעתם כי בזמן שהיית׳ עושים רצון האל ומצוותיו הייתם מצליחים בעה"ז כי מלכי ישראל היו מלכים גדולים ואדירי׳ עד כי אבותינו והרבה מהאומות היו עובדים ונותנים מסי׳ וארנוניות לכם ועכשיו אחר שחטאתם לאל נהפך הענין כי סרה המלכות מכם ובאה אלינו וסרה העבודה ממנו ובאה אליכם כי עכשיו אין מלך ואין שר לכם ואתם עובדי׳ לכל העמי׳ אשר על פני האדמה והצלחתינו זאת ראיה גדולה על אמונתינו הטובה כמו שהצלחתכם הקודמת היתה ראייה על אמונתכ׳ האמיתית שהיתה בראשונה א"כ שפלותכם זאת נ"כ ראייה אמיתית על מעשיכם הרעים ואמונתכם הבלתי אמיתית:

וכך השיבותי לו טענתך זאת אינה אמיתית מכל צדדיה לפי שבעולם הזה יש רשעים הרבה שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים וכן להפך הלא תראה כי נבוכד נצר הרשע ואלכסנדר מוקדון היו מושלים בכל העולם ובפרט על אומת ישראל ולא נראו בכל העולם מלכים מצליחים במלכותם כמוהם עכ"ז לא היתה הצלחתם ראיה שתהיה אמונתכם טובה מאמונת ישראל אעפ"י שהיו מושלים עליהם כי ידוע שהם היו עובדים לצלמים ולכוכבי השמים והן עוד היום אפילו גם אתם הנוצרי' מודי' שדת הישמעלי' אינה אלקית אמיתית רק היא דת נימוסית כוזבת מונהרת מנביא שקר שלהם הוא מחמ"ט הפסול ועכ"ז הם מצליחים בעה"ז ומושלים בחלק גדול מן העולם כי מלכותם כוללת כל האסיא וכל האפריקא אמרו הפילוסופים שהעול' נחלק לג' חלקים אירופא אפריקא אסיאה שהם יותר מג' רביעיות העולם וא"כ התוכל לומר שהצלחתם ראייה על טוב אמונתם והנה הכתוב מעיד ההיפך באמרו ירמיה י"ב מדוע דרך רשעים צלחה וגו' וכתיב משלי ג' כי את אשר יאהב ה' יוכיח וגו' ע"כ הראיה הזאת אשר הבאת מהצלחתכם על אמונתכם אינה ראייה אמתית כאשר זה ידוע לכל בעל שכל:

פרק ו הקשה אלי חכם אחד מחכמי הנוצרים באמרו חזרנו בדברי כל הנביאים ולא מצינו אפילו אחד מהם שידבר שום דבר או שינבא איזה נבואה בעד זו הגלות אשר אתם בה עתה שהיא גלות רומי רק כל הנביאי' דברו על גלות בבל ועל הגאולה ממנו ועל נפילת בבל ביד מדי ופרס אמנם בעד גלותכם זאת אשר הוגליתם ע"י רומיים וכל שכן בעד הגואלה ממנה וכ"ש וק"ו בעד מפלת מלכות רומי לא נמצא בספרי הנביאים דבר א"כ במה יודע איפה שעדיין המשיח המיועד לא בא וכי לעתיד לבא אחר שכל ההבטחות הכתובות בדברי הנביאים כבר נתקיימו בימי בית שני והוא אשר אמר מטיאש פרק י"א וי"ג כל הנביאים והתורה נבאו עד יוחנן: וזאת היתה התשובה אליו · אין לתמוה ממה שלא מצאת שום נבואה בדברי הנביאים על זו הגלות אש, אנחנו בה ועל הגאולה ממנה וכו':

וכו׳ כי כתיב מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום אבל אני אראה לך בתחלה נבואות מיועדות על פזורינו ותפוצותינו בזו הגלות פזור נפלא ותפוצה בלתי משוערת ר״ל שתהיה אומה אחת מפוזרת מקצה הארץ עד קצה הארץ ואח״כ נבואו׳ מיועדות ישיבתינו בזו הגלות זמן ארוך עד אחרית הימי׳ וכן הבטחות הנביאים על גאולתינו מזו הגלות וכן יעודים רבים מדברי הנביאים על מפלת מלכות רומי ושאר מלכיות אשר לא תאותנה להיות נשמעות לאומת ישראל בזמן העתיד: וכמו כן נבואות רבות הנאמרות לזמן העתיד אשר לא נתקיימו עדיין ועתיד להתקיים לזמן המיועד בלי ספק:

אמנם יעוד פזורנו ותפוצותינו בזו הגלות שהיא גלות רומי כתוב בתורה דברים כ״ח והפיצך יי׳ בכל העמים מקצה הארץ ועד קצה הארץ׃ כי בגלות רומי היהודים אנשי בית שני נפזרו ונפוצו בכל הארצות מזרח ומערב לפי שהיו הרומיים מושלים בכל הארצות והביאום עמהם לצור על ירושלים עמים רבים מכל הארצות כי לא יכלו ללכדה מפני גבורת היהודים כי כל יכולת הרומיים מאפס ותהו נחשבו להם כנזכר בספ׳ יוסיפון פרק פ״ז ועמי הארצות ההם שבו כל עם ועם אל ארצו ר״ל לארץ גריציאה ואלימניא ואיטליא ואישפניא ופרנציא ולזולתן מן הארצות אשר הן עתה ביד הנוצרים וישמעאלי׳ מה שלא היה כן בזמן חורבן בית ראשון אז היו היהודים מעטים וחלשים מאוד והספיקו להם הבבלים לבדם להכניעם ולהגלותם לפיכך לא הגלו רק לבבל כדכתיב בסוף דברי הימים ויגל השארית מן החרב אל בבל ויהיו לו ולבניו לעבדי׳ עד מלוך מלכות פרס וכן כתיב בעזרא העולי׳ משבי הגולה אשר הגלה נבוכדנצר מלך בבל לבבל וישובו ירושלי׳ ויהודה איש לעירו וכתיב שם א׳ כל כלים לזהב ולכסף חמשת אלפים וארבע מאות הכל העלה ששבצר עם העלו׳ הגולה מבבל לירושלים הרי אתה רואה מעדות הכתובים האלה כי לא הוגלו רק לבבל ולא יצאו רק מבבל א״כ פסוק אשר הפיצך יי׳ בכל העמים מקצה הארץ עד קצה הארץ אי אפשר לפרשו על גלות בבל רק על גלות רומי

וכן מה שאמר הנביא יחזקאל והפיצותי אותך בגוים וזריתיך בארצות והתמותי טמאתך ממך א״א שיפורש אלא על זו הגלות האחרונה שהוא גלות הרומיים כי בגלות בבל לא תמה טומאתם מהם כי אפי׳ אחר צאתם מבבל ואחרי בואם לא״י עוד נמצאו בהם נושאי נשים נכריות ומחללי שבתות וזולת אלה עונות הרבה ע״כ נתחייבו עוד לגלות בראש גולים ע״י הרומיים בעד עונותיהם ע״כ יעוד הנביא שבסיבת אורך זו הגלו׳ המרה והקשה יתמו עונותינו וטומאותינו ממנו וע״כ לא נוסיף לגלות עוד כדכתיב איכה ד׳ תם עונך בת ציון לא יוסיף להגלותך וכן מה שכתוב בעמוס א׳ כה אמר יי׳ על שלשה פשעי עזה ועל ארבעה לא אשיבנו על הגלותם גלות שלימה להסגיר לאדום וכתיב עוד שם כה אמר יי על שלשה פשעי צור ועל ארבעה לא אשיבנו על הסגירם גלות שלימה לאדום ולא זכרו ברית אחים נבואות אלו נאמרות על העתיד ר״ל על חורבן ב״ת שני כי הפלטים מגלות טיטוס אשר היו בורחים דרך ארץ פלשתי׳ ודרך ארץ צור שהן סמוכים לא״י והפלשתים ואנשי צור היו לוקחים אותם ומסגירים אותם ביד אדום ר״ל ביד טיטוס ומחנהו לפי שכל האומות הנוצרים ובראשם הרומיים הכתוב קורא אותם בכל מקום אדום או בת אדום מצד שקבלו אמונת ישו הנוצרים ע״י כומר אדומי וע״ש אפפיורוס הראשון וסיעתו שהיו מאדום ואע״פי שאומת אדום בכללותם שבו לדת ישראל בימי הורקנוס מלך ישראל אשר הכריחם על ככה כמוזכר ביוסיפון פרק כ״ח עכ״ז אחר החורבן בסור המכריח בראותם השפלות האומה ישראלית קבלו אמונת ישו קודם שאר כל האומות על כן כל האומות ההן נקראו בשם אדום ע״ש האומה שנתערבו בה כאשר האומות שנהפכו לדת ישמעאלים נקראים גם כן ישמעאלים ע״ש המחזיק באמונה ההיא שהיה ישמעאל מצורף לזה תמצא כי צפו בן אליפז בן עשו אשר נקרא שמו אדום הוא המולך תחלה בבקעת כנפיא על כל ארץ כתים שהם הרומיים ועל כל ארץ איטליא כמבואר ביוסיפון פרק ב׳ ולהיותו הוא אדומי על כן האומות הרומיים עם כל הנוצרים הנלוים אליהם נקראים אדומיים ע״ש מלכם

הראשון כמו שעשרת השבטים כלם הכתוב קורא בשם
אפרים על שם שמלכם הראשון ירבעם היה משבט אפרים
ומה שאמר על הגלותם גלות שלימה ר"ל שלא נשאר להם
שריד ופליט שלא היה תחת עול הרומיים כי בגלות בבל
נשארו מהם פליטים הרבה שלא רצו להיות תחת עול
כשדים והלכו להם למצרים כאשר הכתוב מעיד בספר
ירמיה מ"ג ומה שאמר ולא זכרו ברית אחים ר"ל הברית
שהיה בין חורם מלך צור ובין שלמה המלך שנאמר ויכרתו
ברית שניהם והיו קוראים זה לזה אחים שנ' מה הערים
האלה אשר נתתי לי אחי: ואמנ' על ישיבתינו בזו הגלות זמן
ארוך עד מאוד ופי' אחר בואינו בראש הצרות ובימי
התלאות בשוב ט' השם וירחמנו באחרית הימים וכי אורך
הזמן הרב הזה לא חייב אליו י"ת לשכח בריתו ושבועתו
אשר נשבע לאבותינו: הנה כתיב בתורה דברים ד"
בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת
עד יי' אלקיך ושמעת בקולו כי אל רחום יי' אלקיך לא
ירפך ולא ישחיתך ולא ישכח את ברית אבותיך אשר
נשבע להם: ובנבואת הושע ג' כתיב כי ימים רבים
ישבו בני ישר' אין מלך ואין שר ואין זבח ואין מצבה ואין
אפוד ותרפים אחר ישובו בני ישראל ובקשו את יי'
אלוקיהם ואת דוד מלכם ופחדו אל יי' ואל טובו באחרית
הימים ואת הנבואה ג"כ נאמרה על ימי זו הגלות אשר
אנחנו בה היום אין לנו מלך ושר משרינו כי ברשות הגוים
אנחנו וברשות מלכיהם ושריהם ואין זבח לאל שיגיד
עתידות כאורים ותומים ואין תרפים לע"ז שהיו מגידים
העתידות לדעת המאמינים בהם וכן אנחנו בזו הגלות כל
ישראל ומה שאמר אחר ישבו בני ישראל זה יהיה באחרית
הימים קרוב לעת הישועה שישובו בני ישראל בתשובה
ויבקשו את יי' אלוקיהם ואת דוד מלכם כי אז יתחרטו על
אמרם מה לנו חלק בדוד ולא נחלה בבן ישי כי המורד
במלכות בית דוד כאלו מורד בהק"בה אשר נתן הממלכה
ברית מלח לדוד ולזרעו עד עולם ואז יתקיים מאמ' ירמיה
ל' ועבדו את יי' אלקיהם ואת דוד מלכם אשר אקים
להם: וכן בעד הגאולה מזו הגלות גלות בזמנינו תמצא ג"כ

בדברי

בדברי הנביאים בהרבה מקומות כתיב בתורה דברים ל׳ ושב יי׳ אלקיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל העמים וגו׳ אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך יי׳ וגו׳ והביאך יי אלקיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה והטיבך והרבך מאבותיך ומל יי׳ אלוקיך את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה את יי׳ אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך למען חייך: הנה תראה שאלו הפסוקים לא נתקיימו כלל בשוב יהודה ובנימין מבבל כי לא שבו רק מ״ב אלפים ושלש מאות וששים כמבואר בעזרא ב׳ ורובם נשארו בבבל שלא רצו לעלות לירושלים עד היום הזה כאשר הורה גם לזה החכם המעתיק האחרון לנוצרים שימן בודניו בספר עזרא בביאורו סוף סדר ב׳ א״כ איך נתקיים הבטחת אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך יי׳ אלקיך ומשם יקחך: וכי אפי׳ בזמן בית שני בא״י לא הטיב לנו ולא הרבה אותנו יותר מאבותינו א״כ במה נתקיים הבטחות והטיבך והרבך מאבותיך כאשר הבטיח פה כי כל ימי בית שני היינו בצרה וצוקה כדכתיב בדניאל ט׳ ושבועים ששים ושנים תשוב ונבנתה רחוב והרוץ ובצוק העיתים ובנחמיה ט׳ כתיב נשים נכריות כמבואר בספר עזרא ונחמיה א״כ מי יתן ואדע במה נתקיים וכן מה שכתוב בנבואת ישעיה מ״ג אל תירא כי אתך אני ממזרח אביא זרעך וממערב אקבצך אומר לצפון תני ולתימן אל תכלאי הביאו בני מרחוק ובנותי מקצה הארץ· ועוד כתיב ישעיה י״א ונשא נס לגוים ואסף נדחי ישראל ונפוצות יהודה יקבץ מארבע כנפות הארץ· ונבואת יחזקאל ל״ט וכנסתים אל אדמתם ולא אותיר עוד מהם שם: אלו הבטחות לא נתקיימו בצאתם מבבל לירושלים כלל כי אחר אשר בגלות בבל לא היו נפוצי׳ בארבע כנפות הארץ איך תתקיים הבטחות ואסף נדחי עמו ישראל ונפוצות יהודה יקבץ מארבע כנפות הארץ ואחר אשר רובם נשארו בגלות כמבואר למעלה במה איפה נתקיימה הבטחת ולא אותיר עוד מהם שם וכמ״ש בישעיה ס׳ ובנו בני נכר חומותיך ומלכיהם ישרתונך וגו׳ גם זה הייעוד לא נתקיים בבית שני כי שם אפילו על היהודים הבונים היו בני נכר מלעיגים ואומרים

מה היהודים האמללים עושים וגו׳ כדכתיב בנחמיה ד״
ומונעים ומשביתים אותם מלבנות החומה כמבואר שם
בנחמיה וכן מה שכתוב ומלכיהם ישרתונך והג״כ לא
נתקיים בבית שני כי כתיב בעזרא ט׳ כי עבדים אנחנו
ובעבדותנו לא עזבנו אלקינו ויט עלינו חסד לפני מלכי
פרס וגו׳ ובנחמיה ט׳ כתיב הנה אנחנו היום עבדים והארץ
אשר נתתה לאבותינו לאכול את פריה ואת טובה הנה
אנחנו עבדים עליה ותבואתה מרבה למלכים אשר נתת
עלינו בחטאתינו ועל גויותינו מושלים ובבהמתנו כרצונם
ובצרה גדולה אנחנו ׃ וכן מ״ש בישעיה ס׳ ופתחו שעריך
תמיד יומם ולילה לא יסגרו זה הייעוד ג״כ לא נתקיים
בבית שני כי כתיב בנחמיה ז׳ ויאמר להם לא יפתחו שערי
ירושלי׳ עד חום השמש וגו׳ הנך רואה לא די שלא נתקיימו
אלו המטחות היעודים וההבטחות הנזכרות לעיל בבית
שני אלא עוד נמצא בהן ההיפך כאשר בארנו ע״כ בלי
ספק אלו היעודים וההבטחות כלם ורבים כיוצא בהן
אשר לא הזכרנו כאן מורים לגאולתנו מזו הגלות אשר
אנחנו בה היום ׃ וכן בעד מפלת כל האומות בכלל
ומלכות רומי בפרט בזמן המשיח המקווה הנה כתוב
בתורה במדבר כ״ד אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב דרך
כוכב מיעקב וקם שבט מישראל ומחץ פאתי מואב וקרקר
כל בני שת ׃ הנך רואה שתהיה נפלת כל בני שת ע״י
מלך המשיח אשר יקום מישראל והמשילו הכתוב לכוכב
ליקום מלכותו ולרוב פרסום ממשלתו ופעולתו בכל העול׳
ולא יוכל הטוען לפרשו על דוד המלך ולא על שום מלך
בישראל שימשול בכל העולם שהם בני שת וכל שכן
שיפלו לפניו ועל מפלת רומי בפרט כתיב בתריה והיה אדו׳
ירשה והיה ירש׳ שעיר אויביו וישרא׳ עושה חיל וירד מיעקב
והאביד שריד מעיר ׃ והוא הנאמר בנבואת עובדיה ולא
יהיה שריד לבית עשו והתם באמרו שם וצים מיד כיתים
וענו אשור וענו עבר וגם הוא עדי עובד והוא הנאמר
בדניאל י״א ובאו בו צים כתיים ונכאה וגו׳ ׃ וכבר הזכרנו
שהכתיים הם הרומיים כאשר העיד שימן בודניי הנזכר
בספר דניאל בביאורו על זה הפסוק באמרו הכתיים הם

אנשי ארץ איטליא ושאר אומות לשון לטין שהם הרומיים
וכן הוא דעת חכמינו ז"ל שאע"פי שהרומיים עם כל אומות
הנוצרי' בכלל הכתוב קורא אותם בשם אדום מ"מ הרומיים
בפרט נקראו כתיים וכן כתב ביוסיפון פרק א' מספרו
הכותיים הם הרומיים החונים בבקעת כנפיא על נהר
טוברו :

וכן גם ישעי' הנביא ע"ה ל"ד נבא על מפלת מלכות אדום
בפרשת קרבו גוי' לשמוע כי אמר שם על אדום תרד עוד אמר
וטבח גדול בארץ אדו' והתחו' באמרו כי קצף ליי' על כל הגוי'
להודיע כי אומת אדום בזמן מפלתה תהיה כוללת מלכים
רבי' וגוים עצומי והם כל הגוי' המתיהדים בדת הנוצרים
ואומר כי יו' נקם ליי' שנת שלומי' לריב ציון ביאר כי לשתי
סבות תהיה מפלה כזאת על אומת אדום האיכי יו' נקם לה'
ורצה לומ' על חילול כבוד שמו שמחללי' אותו בדרכיהם
ואמונת' והב' שנת שלומים לריב ציון ר"ל על שהריעו
לבני ציון שהם אומה ישראלית בחורבן בית שני וכן
בהיות' בגלות תחת ידיהם ואחר שסיים מפלת אדום מיד
סמך לה תשועת ישראל והתחיל ישושום מדבר וציה ותגל
ערבה ותפרח כחבצל' וחתם באמרו ופדויי יי' ישובון ובאו
ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם ששון ושמח' ישיגו ונסו
יגון ואנחה והיא אשר נבא ירמי' הנביא במגילת איכה ד' תם
עונך בת ציון לא יוסיף להגלותך פקד עונך בת אדום גלה
על חטאתיך הודיע כי כשתחרוב אדו' שהם הרומיי' והנלוים
אליהם המגלי' את ישראל מארצ' אז יצאו כל ישראל מזו הגלות
ולא יוסיפו עוד לגלות וכ"מש ישעיה הנביא ס"ו המתקדשי'
והמטהרי' אל הגנות אחר אחת בתוך אוכלי בשר החזיר
והשקץ והעכבר יחדו יספו נאם יי' רמז לאבדן שתי אומות
הגדולו' אשר אומת ישראל בזו הגלות תחת ידיה' והם אדום
וישמעאל כי באמרו המתקדשי' והמטהרי' אל הגנות אחר
אחד בתוך רמז אל אומה ישמעאל שהם מראי' עצמם קדושי'
וטהורי' ברחיצת גופיהם כמה פעמי' בכל יו' ואוכלי כל
טומאה ומה תועיל להם טהרת מבחוץ ובאמרו אוכלי
בשר החזיר והשקץ והעכבר רמז לאדו' ואלה אשר הזכיר
אבדן שתי האומות האלה הנביא מיד וצאת ישראל מזו

כדכתיב :

כדכתיב שם והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה ליי׳ בסוסי׳ וברכב ובצבים ובפרדים ובכרכרות על הר קדשי ירושלים אמר יי׳ וגו וכן בנבואות יואל בסוף הספר כתיב מצרי׳ לשממה תהיה ואדום למדבר שממה תהיה מחמס בני יהודה אשר שפכו דם נקיא בארצם הנה הוראה שמלכות ישמעאלים הכתוב מכנה אותם בשם מצרים ע״ש הגר המצרית אם ישמעאל ואשתו שהיתה ג״כ מצרית כדכתיב ותקח לו אמו אשה מארץ מצרים ׳ ובשם אדום מכנה אומת הנוצרי׳ כמנהגנו בשאר מקומות לסבה שבארנו והזכיר אבדן שתי אומות האלה לבד לפי שהן הרעו לשבטי יהודה ובנימין הגלוים ביניה׳ כי שפכו דמם כמים בארצ׳ על לא חמס בכפיה׳ על עלילות הגזירו׳ והשמד׳ ושהיו גוזרי׳ עליהם ׳ ומ״ש מחמס בני יהודה ולא אמר בני ישראל הודיע שעל זו הגלות נאמר זה הפסוק שעשרה השבטים שהגלה מלך אשור לא היה תחת שתי האומות האלה בשו׳ זמן בבל ואחר אשר הזכיר אבדן שתי אומות האלה החומסות הזכיר מ״ד קיום בני יהודה המנחמין מהם באמרו שם ויהודה לעולם תשב וירושלים לדור ודור וכן גם עובדיה הנביא נבא על מפלת אדו׳ שתהיה בזמן תשועת ישראל כדכתיב והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש ודלקו בהם ואכלום ולא יהיה שריד לבית עשו כי יי׳ דבר והתם נבואתו באמרו ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה ליי המלוכה: והוא אשר נבא יחזקאל הנביא כ״ה ונתתי נקמתי באדום ביד עמי ישראל ועשו באדום כאפי וכחמתי וידעו א׳ נקמתי נאם יי׳ אלקי׳ וידעו שכל הנבואות האלה אשר הזכרנו לא נתקיימו עדיין כלל ועתידות להתקיים לימות המשיח האמיתי אשר אנחנו מקווים ביאתו:

הא קיבוץ עשרת השבטים והתחברם עם שבט יהודה ובנימין, והשמעם מלך אחד שיהיה מזרע ד״ד המלך ע״ה כאשר מבואר ביחזקאל ל״ז מפסוק ואתה בן אדם קח לך עץ אחד וכתוב עליו ליהודה ולבני ישראל חבריו וגו׳ עד סוף הסדר ע״ש:

הב גוג והגוג ונפילתם על הרי ישראל. ש בערו אש

יושבי ערי ישראל בנשק ומגן וצנה בקשת ובחצים ובמקל יד וברומח שבע שנים׳ כדכתיב ביחזקאל ל״ח ל״ט ובזכרי׳ י״ד ושם כתיב וזאת תהיה המגפה אשר יגוף יי׳ את כל העמים אשר צבאו על ירושלים המק בשרו והוא עומד על רגליו ועיניו תמקנה בחוריהן ולשונו תמק בפיהם והיא אמרו בנבואת ישעיה בסוף הספ׳ ושמתי בהם אות ושלחתי מהם פלטים אל הגוים :

ד׳ג׳ בקעת הר הזתים והוא הר ידוע סמוך ירושלים אין ביניהם רק עמק יהושפט בלבד כדכתיב בזכריה י״ד ועמדו רגליו ביו׳ ההוא על הר הזיתים אשר על פני ירושלים מקדם ונבקע הר הזיתים מחציו מזרחה וימה גיא גדולה מאוד ומש׳ חצי ההר צפונה וחציו נגבה :

ד׳ד׳ כריתת ויבישת נהר מצרים ונהר פרת בזמן קיבוץ גלוי נפוצות יהודה מארבע כנפות הארץ לעבור לישראל ביבשה בתוכם כמו שעברו בצאתם ממצרים בתוך מי ים סוף׳ כדכתיב בישעי׳ י״א והחרב יי׳ את לשון ים מצרי׳ והניף ידו על הנהר בעים רוחו והכהו לשבעה נחלי׳ והדריך בנעלים והיתה מסלה לשאר עמו אשר ישאר מאשור כאשר היתה לישראל ביום עלותו מארץ מצרים :

ד׳ה׳ יציאת מים חיים מירושלים מבית המקדש חצים אל הים הקדמוני וחצים אל הים האחרון וכיכור כל עץ מאכל אשר יעלו על שפת הנחל מחדש לחודש כדכתיב ביחזקאל מ״ז בפסוק וישבני על פתח הבית והנה מים יוצאים מתחת מפתן הבית קדימה וגו׳ עד פסוק ועל הנחל יעלה על שפתו מזה ומזה כל עץ מאכל לא יבול עליהו ולא יתום פריו לחדשיו יבכר כי מימיו מן המקדש המה יוצאים ויהי פריו למאכל ועלהו לתרופה וכתיב בזכריה י״ד והיה ביו׳ ההוא יצאו מים חיים מירושלים חצים אל הים הקדמוני וחצים אל הים האחרון בקיץ ובחורף יהיה : וכן בסוף ספר יואל כתיב ומעין מבית יי יצא והשקה את נחל השיטים :

ד׳ו׳ שיחזיקו עשרה אנשים מכל לשונות הגוים בכנף איש יהודי לאמר נלכה עמכם כי שמענו אלקים עמכם כדכתיב בזכריה ח׳ :

הז עלית שארית האומות לירושלים מדי שנה בשנה להשתחות למלך יי׳ צבאות ולחוג את חג הסוכות כדכתיב בזכריה י״ד:

הח ביאת האומות בשבתות ובחדשים להשתחוות לפני יי׳ בירושלים כדכתיב בסוף ספר ישעיה:

הט ההכרת העצבי׳ וזכרם ונביאי שקר ורוח הטומאה מן הארץ כדכתיב בזכריה י״ג ובישעיה ב׳ כתוב והאלילים כליל יחלוף עוד שם מ״ב נסוגו אחור יבושו בושת הבוטחים בפסל האומרים למסכה אתם אלוקינו. ובספר תהלים צ״ז יבשו כל עבדי פסל המתהללים באלילים השתחוו לו כל אלוקים:

הי שתהיה בכל העולם אמונה אחת ודת אחת והיא דת ישראל כאשר בישעיה מ״ה בי נשבעתי יצא מפי צדקה דבר ולא ישוב כי לי תכרע כל ברך תשבע כל לשון ושם נ״ב כתיב עורי עורי לבשי עזך ציון לבשי בגדי תפארתך ירושלים עיר הקודש כי לא יוסיף יבא בך עוד ערל וטמא׳ עוד שם ס״ו המתקדשים והמטהרים אל הגנות אחר אחת בתוך אוכלי בשר החזיר והשקץ והעכבר יחדיו וגו׳: וכתוב בזכריה סימן ט׳ והסרתי דמיו מפיו ושקציו מבין שניו ונשאר גם הוא לאלקינו וגו׳ ושם י״ד והיה יי׳ למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה יי׳ אחד וגו׳ ויתבאר ענינו ג״כ פרק מ״ד׳ וזולתם מהפסוקים המורים על זה העניין כגון שיבאו כל הגוים מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו להשתחות לפני יי׳ וכי הגוים הרחוקים יעלו מדי שנה בשנה לירושלים לחוג את חג הסוכות כאשר הזכרנו:

הי״א שתהיה בכל העולם מלכות אחת והיא מלכות ישראל הנקראים קדושי אל כדכתיב בספר במדבר כ״ד אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל ומחץ פאתי מואב וקרקר כל בני שת ובישעי׳ מ״ט והיו מלכים אמניך ושרותיהם מניקותיך אפים ארץ ישתחוו לך ועפר רגליך ילחכו וידעת כי אני יי׳ אשר לא יבושו קווי׳ ובסימן ס׳ ובנו בני נכר חומותיך ומלכיהם ישרתונך כי בקצפי הכיתיך וברצוני רחמתיך

ופתחו שעריך תמיד יומם ולילה לא יסגרו להביא אליך
חיל גוים ומלכיהם נהוגים כי הגוי והממלכה אשר לא
יעבדוך יאבדו והגוים חרוב יחרבו׳ ובדניאל ז׳ ומלכותא
ושלטנא ורבותא די מלכוות תחות כל שמיא יהיבת לעם
קדישי עליונין מלכותיה מלכות עלם וכל שלטניא ליה
יפלחון וישתמעון:

ה״ב שיהיה שלום ושלוה בכל העולם אחר מלחמות
גוג ומגוג ולא יצטרכו בני אדם לכל כלי זין
כדכתיב בישעיה ב׳ וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם
למזמרות לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה
וכן במיכה ד׳ וכן בהושע ב׳ כתיב וקשת וחרב ומלחמה
אשבור מן הארץ והשכבתים לבטח׳ וכן בזכריה ט׳
והכרתי רכב מאפרים וסוס מירושלים ונכרתה קשת
מלחמה ודבר שלום לגוים וגו׳:

ה״ג שיהיה שלום בארץ ישראל אפי׳ בין החיות
הרעות והבהמות ביתות שלא יזיקו אלו לאלו
וכ״ש שלא יזיקו לבני אדם כדכתיב בישעיה י״א׳ וגר זאב
עם כבש ונמר עם גדי ירבץ ועגל וכפיר ומריא יחדו ונער
קטן נוהג בם ופרה ודוב תרעינה יחדו ירבצו ילדיהן
ואריה כבקר יאכל תבן ושעשע יונק על חור פתן ועל
מאורת צפעוני גמול ידו הדה לא ירעו ולא ישחיתו בכל
הר קדשי כי מלאה הארץ דעה את יי׳ כמים לים מכסים:
עוד שם ס״ה זאב וטלה ירעו כאחד ואריה כבקר יאכל
תבן ונחש עפר לחמו לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר
קדשי אמר יי׳׳ וביחזקאל ל״ד וכרתי להם ברית שלום
והשבתי חיה רעה מן הארץ וישבו במדבר לבטח וישנו
ביערים׳ עוד שם ולא יהיו עוד בז לגוים וחית הארץ
לא תאכלם וישבו לבטח ואין מחריד: וכן בהושע ב׳
וכרתי להם ברית ביום ההוא עם חית השדה ועם עוף
השמים ורמש האדמה וגו׳:

ה״ד שלא יהיו עונות וחטאים בעולם בפרט באומת
ישראל כ״א במקרה כדכתיב בתורה דברים ל׳
ומל יי׳ אלהיך את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה את יי׳
אלקיך וגו׳ ובישעיה ס׳ ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו
ארץ

ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר ׃ ובירמיה ג׳ בעת ההיא יקראו לירושלים כסא יי׳ ונקוו אליה כל הגוים לשם יי׳ לירושלים ולא ילכו עוד אחרי שרירות לבם הרע ׃ עוד שם נ׳ בימים ההם ובעת ההיא נאם יי׳ יבוקש את עון ישראל ואיננו ואת חטאת יהודה ולא תמצאינה כי אסלח לאשר אשאיר ׃ וביחזקאל ל״ו וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טמאותיכם וגו׳ ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבכם והסרותי את לב האבן מבשרכ׳ ונתתי לכם לב בשר ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי את אשר בחקי תלכו ומשפטי תשמרו ועשיתם ׃ עוד שם ל״ז ולא יטמאו עוד בגילוליה׳ ובשקוציהם ובכל פשעיהם והושעתי אותם מכל מושבותיהם אשר חטאו בהם וטהרתי אותם והיו לי לעם ואני אהיה להם לאלוקים ועבדי דוד מלך עליהם ורועה אחד יהיה לכלם ובמשפטי ילכו וחקותי ישמרו ועשו אותם ׃ וכן בצפניה ג׳ שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב ולא ימצא בפיהם לשון תרמית כי המה ירעו ורבצו ואין מחריד ׃

הס״ו שלא תהיינה צרות דאגות ואנחות בכל א״י וע״כ יאריכו ימים עם יי׳ ויחיו חיים טובים כדכתיב בישעיה ס״ה אשר המתברך בארץ יתברך באלקי אמן והנשבע בארץ ישבע באלקי אמן כי נשכחו הצרות הראשונות וכי נסתרו מעיני ׃ וכתיב שם וגלתי בירושלים וששתי בעמי ולא ישמע בה עוד קול בכי וקול זעקה לא יהיה משם עוד עול ימים וזקן אשר לא ימלא את ימיו כי הנער בן מאה שנה ימות והחוטא בן מאה שנה יקולל ובנו בתים וישבו ונטעו כרמים ואכלו פרים לא יבנו ואחר ישב לא יטעו ואחר יאכל כי כימי העץ ימי עמי ומעשה ידיהם יבלו בחירי ׃

הס״ז שתשוב השכינה עוד לישרא׳ כבראשונה ותרבה הנבואה והחכמה בישראל כדכתיב ביחזקאל ל״ז וכרתי להם ברית שלום ברית עולם יהיה אותם ונתתים והרביתי אותם ונתתי את מקדשי בתוכם לעולם והיה משכני עליהם והייתי להם לאלוקים והמה יהיו לי לעם וידעו הגוים כי אני יי׳ מקדש את ישראל בהיות

מקדשי בתוכם לעולם: וכן שם ל"ט ולא אסתיר עוד פני מהם אשר שפכתי את רוחי על בית ישראל נאם יי' אלקים: עוד שם מ"ג ויאמר אלי בן אדם את מקום כסאי ואת מקום כפות רגלי אשר אשכון שם בתוך בני ישראל לעולם וגו' וכן בסוף הספר סביב שמנה עשר אלף ושם העיר מיום יי' שמה ונבואת יואל ב' וידעתם כי בקרב ישראל אני ואני יי' אלוקיכם שוכן בציון הר קדשי והיתה ירושלים קדש וזרים לא יעברו בה עוד: ובישעיה י"א כתיב מלאה הארץ דעה את יי' כמים לים מכסים וכן בירמיה ל"א ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו לאמר דעו את יי' כי כלם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם נאם יי' כי אסלח לעונם ולחטאותם לא אזכור עוד וכבר הזכרנו רוב פסוקי אלו הנבואות בפרק א':

הי"ז ביאת אליהו הנביא ע"ה כדכתיב בסוף ספר מלאכי הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בא יום יי' הגדול והנורא:

הי"ח בנין הבית לעתיד בכל צורותיו ומשפטיו ושכינ' הכבוד בתוכו לעולם כפי מה שהתבאר בספר יחזקאל בסימן מ' עד מ"ח:

הי"ט חלוקת הארץ לי"ב שבטי ישראל כאשר מבואר שם ביחזקאל מ"ז מפסוק כה אמר יי' אלקים זה הגבול אשר תתנחלו את הארץ לשני עשר שבטי ישראל וגו' עד סוף הספר:

הכ תחיית המתים כדכתיב בתורה דברים ל"ב ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלקים עמדי אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא ואין מידי מציל ובישעיה כ"ו יחיו מתיך נבלתי יקומון הקיצו ורננו שוכני עפר כי טל אורת טלך וארץ רפאים תפיל: וכן בדניאל י"ב ורבים מישני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם ואלה לחרפות לדראון עולם. אלו נבואות וכיוצא בהן לא נתקיימו עדיין בלי ספק ועתידות להתקיים בהכרח כי לא איש אל ויכזב: וכולן מעידות ומגידות שעדיין לא בא משיח המיועד מפי הנביאים ע"ה אשר אנחנו מיחלי' לביאתו א"כ לא נתקיימו כל ההבטחות הכתובות בדברי הנביאים בימי בית שני

כאשר אמרת:

ואם כל אלה הראיות תמעיטו בעיניך תעיין עוד בספר דניאל וגם הוא יגיד לך את הרשום בכתב אמת כי מה שנראה לנבוכדנצר צלם מד׳ התיכות זו למטה מזו שהן זהב כסף נחושת ברזל היו רמוזים לד׳ מלכיות המושלים על ישראל זו אחר זו ר״ל שהזהב הוא רומז על מלכות בבל והכסף למלכות מדי ופרס והנחושת למלכות יון והברזל הוא רומז למלכות רומי שהיא מלכות רביעית המושלת עלינו עתה בעונותינו ׃ ומה שנראה לו ברזל מעורב בחרש טיט הוא מלכות ישמעאל לפי ששתי אלו המלכיות ר״ל מלכות רומי ומלכות ישמעאל נחשבים למלכות אחרת שלא שלטה אחת מהן לבדה בעולם אחרי התערובתן ומה שרומה מלכות רומי לברזל ומלכות ישמעאל לחרש טיט הוא להודיע נגדותם והשחתת זה לזה ומ״ש מתערבין להוון בזרע אנשא ולא להוון דבקין דנא עם דנא הודיע שיהיו הרבה נוצרים תחת יד ישמעאלים והרבה ישמעאלים תחת יד נוצרים ועכ״ז לא נתחתנו אלו עם אלו ׃ ומ״ש התגזרת אבן די לא בידין ומחת לצלמא על רגלוהי הודיע שהשחתת הצלם ר״ל האומות עובדי הצלמים אשר יהיה ע״י האבן הנגזר לאבוד אדום שהוא רמז למלך המשיח אשר לא בכח ימשול רק בהשגח׳ אלקים לא יהיה בימי מלכות בבל ולא בימי מלכי מדי ופרס וגם לא בימי מלכות יון אלא בימי הרומיים והישמעאלים הנרמזים ברגלי הצלם ע״כ יחד הכאת האבן לרגלי הצלמים ולא לשאר אבריו ׃ והתבאר ג״כ שהמלכות החמישית שאינה מכלל הצלם יחריב וישחית הצלם כלו ואחר כך לא תהיה שום ע״ז בעולם רק דת אחת והיא דת ישראל כאשר ביארנו והוא אשר אמר וביומיהון די מלכיא אינון יקים אלקא שמיא מלכו די לעלמין לא תתחבל ומלכותה לעם אחרן לא תשתבק תדק ותסף כל אילן מלכותא והיא תקום לעלמיא הרי הודיע כי בסוף ימי אלה המלכיות שהם אדום וישמעאל יקים אלקי השמים מלכות קיימת עד עולם והיא מלכות ישראל אשר תשבר ותאבד כל המלכיות אשר לא תאותנה להיות תחת עבודתה

וממשלתה

וממשלתה והוא אשר הודיע המלאך לדניאל בפתרון חלומו
של דניאל ומלכותא ושלטנה ורבותא די מלכות תחות כל
שמיא יהיבת לעם קדישי עליונין מלכותיה מלכות עלם
וכל שלטניא ליה יפלחון וישתמעון : והוא אשר אמר
בנבואת ישעיה ס׳ כי הגוי והממלכה אשר לא יעבדוך
יאבדו וגו ׳ ולהיות עם קדישי עליונים רומז לאומת ישראל
אין בו שום ספק כי בהרבה מקומות בתורה בנביאים
ובכתובים הכתוב קורא אותן כן ואזכיר מקצתם : בתורה
שמות י״ט ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש וגו׳
ובסימן כ״ב ואנשי קודש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא
תאכלו וגו׳ בספר דברים ז׳ כי עם קדוש אתה לייאלקיך ובך
בחר יי׳ להיות לו לעם סגלה מכל העמים וגו׳ וכן סימן י״ד
עוד שם לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה
ואכלה או מכר לנכרי כי עם קדוש אתה לוי׳ אלקיך ׳
ובנבואת ישעיה ס״ב וקראו להם עם הקדש גאולי יי׳ וגו׳
ובסימן ס״ג למצער ירשו עם קדשך צרינו בוססו מקדשך :
ובנבואת ירמיה ב׳ ׳ קדש ישראל ליי׳ ראשית תבואתה
כל אכליו יאשמו וגו׳ ובכתובים בספר דניאל ז׳ ויקבלון
מלכותא קדישי עליונין ויחסנון מלכותא עד עלמא ועד
עלם עלמיא וגו׳ עד די אתה עתיק יומיא ודינא יהיב לקדישי
עליונין וזמנא מטה ומלכותא החסינו קדישין וגו׳ ומלין
לצד עליא ימלל ולקדישי עליונין יבלא ויסבר להשניה
זמנין וגו׳ וכן שם י״ב וככלות נפץ יד עם קדש תכלינה כל
אלה כאשר הודה גם בעל מחלוקתינו המעתיק הנוצרי
שימן בודניי בביאורו על הפסוק כי עם קדש הוא אומת
ישראל והנה שהוכחנו בנבואות המבוארות בתכלית
הביאור על פזורינו בזה הגלות פזור נפלא ועל ישיבתינו
בה עד אחרית הימים וכן על גאולתינו מזו הגלות וכמו כן
על מפלת ואבדון הגוים אשר לא יהיו נשמעים לישראל
ומפלת מלכות רומי בפרט וכן נבואות רבות אשר עדיין לא
נתקיימו ועתידות להתקיים בהכרח אין תוכל להכחישם
ובלי ספק כי דברים אלו לא יכחישם רק המכחיש אור
השמש ׳ ובזה יהיה די ויותר מדי
למבינים :

פרק ז ומה שטוענין הנוצרים באמרם הנה מצינו פי׳ בגלות מצרים לא ישבתם רק ת׳ שנה ובגלות בבל רק ע׳ שנה א״כ למה בזו הגלות שהיא גלות רומי אתם נמקים זה יותר מאלף ות״ק שנים ולא עוד אלא שלהיותכם באותן הגליות הקודמות הייתם יודעים קץ הגאולה קודם בואכם בגלות ההיא לפי שה״שי הודיע לאברהם בנבואה קץ גלות מצרים שיהיה בסוף ת׳ שנה וכן הודיע השם לירמיה ולשאר נביאים בדורו קץ גלות בבל שיהיה בסוף ע׳ שנה כדכתיב בירמיה כ״ט לפי שהיה מכוון מאתו י״ת להוציאם מאותן הגליות · ובהיות כי קץ זו הגלות לא הודיע השם לשום נביא ואינם יודעים אותו א״כ נראה בלי ספק שאין רצון השם להוציא אתכם מזו הגלות שלא יתקיים בכם הייעוד הנאמר עליכם כדכתיב בויקרא כ״ו ואבדתם בגוים ואכלה אתכם ארץ אויביכם · ואפי׳ השכל מורה על כן אם היה רצון השם להוציא אתכם מזו הגלות למה היה עוזב אתכם זמן גדול כזו הגלות הגדול · כי דבר שלא נשמע ונראה תוך אלף ות״ק שנה אי אפשר הראתו אחר כך: התשובה סבת הודיע קץ גלות מצרים לאברהם אבינו ע״ה היתה זאת לפי שהבטיחו הש״י לתת לו זרע ברוך יי׳ אשר ירשו ארץ מבורכת שהיתה נכבשת אז בידי ז׳ אומות א״כ הודיעו כי נתינת הארץ ההיא לזרעו לא תהיה מיד אחרי היות לו זרע רק אחרי שיעברו מלידת יצחק בנו ת׳ שנה כדכתיב בבראשית ט״ו וידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה · והוא מקרא מסורס וביאורו גר יהיה זרעך בארץ לא להם ארבע מאות שנה ועבדום וענו אותם · והראיה על זה כי מלת אותם מופסקת באתנחתא ובכיוצא שבו י״ב כי כל אוכל חמץ ונכרתה הנפש ההיא מישראל מיום הראשון עד יום השביעי הוא כמו שנכתב מלת ונכרת׳ אחר יום השביעי ר״ל מסורס ורבים כן · וכן מצינו שיצחק ויעקב ובניו היו גרים בארץ הזאת וכתהילים ק״ה ויעקב גר בארץ חם · וכן בבראשית מ״ז ויאמרו אל פרעה לגור בארץ באנו · וגרותם בארץ פלשתים ובארץ כנען משנולד יצחק עד בא יעקב למצרים היה ק״צ שנה : כי יעקב בן ק״ל שנה ירד למצרים ויצחק

בן ס׳ בהולידו א״כ מעת שבא יעקוב ובניו למצרים עד זמן קץ הגזירה לא ישבו שם רק ר״י שנה ואין לומר שנתעכבו במצרים ת׳ שנה׃ כי קהת מיורדי מצרים היה וכשתחשוב כל שנותיו של קהת ושל עמרם ופ׳ שנה של משה לא תמצאם אלא ש״נ שנה ויצטרך להוציא מזה המספר שני חיי קהת קודם בואו למצרי׳ ושני חייו אשר הי אחרי הולידו את עמרם וכן שני חיי עמרם אחרי הולידו את משה א״כ יחוייב שיתחיל מספר ת׳ שנה מעת שנולד יצחק אבינו ע״ה׃ והיו ימי גזרות הגירות בשאר ארצות עם ימי הגירות והעבודה והענוי אשר בארץ מצרים בכלל ת׳ שנה וזסבה אשר בעבורה נגזר עליהם להתעכב במצרים עד אותו הזמן בארה הכתיב שם באמרו בראשית ט״ו׃ ודור רביעי ישבו הנה כי לא שלם עון האמורי עד הנה ואומר ודור רביעי הרצון בו קהת עמרם אהרן אלעזר ואומר כי לא שלם עון האמורי עד הנה הרצון בו עד אותו הזמן לא תתמלא סאתו׃ והזכיר האמורי כי הוא החזק שבז׳ עמים והכל בכללו וכדכתיב עמוס ב׳ ואנכי השמדתי את האמורי מפניהם אשר כגובה ארזים גבהו וחסן הוא כאלונים׃ ומ״ש הכתוב במקום אחר ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה הרצון בו עם תשלום ת״ל שנה כי הגזרה היתה לזרעו של אברהם אבינו ע״ה להיות בגרות ועבדות ועוני ת׳ שנה לבד והשלשים שנה נתאספו עליהם בעון הדור ההוא כדכתיב ביחזקאל כ׳ וימרו בי ולא אבו שמוע אלי איש את שקוצי עיניהם לא השליכו ואת גלולי מצרים לא עזבו ואומר לשפוך חמתי עליהם לכלות אפי בהם בתוך ארץ מצרים׃ וע״כ ארכה גלותם עוד ל׳ שנה והיה ראוי שתאריך יותר אלא שצעקו אל יי׳ מכובד העבודה והענוי כדכתיב שמות ב׳ ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה׃ וכתיב שמות ג׳ ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי וגו׳׃ להודיע כי לא היו ראוים להגאל בהגיע זמן קץ הגזירה אלא שקבל השם נאקתם וצעקתם מפני צער הגדול אשר היו בו׃ ואין לתמוה על זה שהרי נתארך עליהם עוד מ׳ שנה במדבר בעון המרגלים כי לולי חטא

מרגלים היו נכנסים מיד לארץ · ועכ"ז נתקיימה בהם הבטחות ודור רביעי ישובו הנה כאשר ביארנו וכן סיבת הודעת קץ גלות בבל לירמיה הנביא היתה זאת לפי שגלות בבל נגזרה בעון השמיטות כי בהיותם על ארצם לא שבתו ע׳ שמיטות ע"כ הוכרחו לשבות בגלות ע׳ שנים רצופים כדכתיב ויקרא כ"ו אז תרצה הארץ את שבתותיה כל ימי השמה ואתם בארץ איביכם אז תשבת הארץ והרצת את שבתתיה כל ימי השמה תשבות את אשר לא שבתה בשבתותיכם בשבתכם עליה : וכתיב בדברי הימים ב׳ ל"ו למלאות דבר יי׳ בפי ירמיה עד רצתה הארץ את שבתותיה כל ימי השמה שבתה למלאות ע׳ שנה : אמנם הסבה שלא נודע קץ זו הגלות אשר אנחנו בה היא זאת לפי שזו הגלות נגזרה לכפר עונות ופשעים וחטאים אשר חטאו ישראל מיום כניסתם לארץ עד בואם בגלות לפי שהעונות הם טומאה חמור׳ לנפשות החוטאים והם מבדילים בינ יה׳ ובין אלוקים ע"כ יצטרכו אל הכבוס ואל הטהרה עם רוב הכאות ושחיטות אשר יעשו להם באורך ימי זאת הגלות : כי בגלות בבל לא נטהרו כראוי כי לא נתכפר להם רק עון השמטה אשר לא שבתו בשבתם על א"י אבל שאר עונות ופשעים וחטאים כגון גלוי עריות ע"ז וש"ד וזולתם לא נתכפרו בגלות בבל לקוצר הזמן ע"כ גזרה החכמה האלקית שיבואו בזו הגלות ושיתעכבו פה זמן ארוך מאד עד אחרית הימים לקבל עונשם לכלה פשע ע"ז ולהתם חטא ג"ע ולכפר עון ש"ד כדכתיב ביחזקאל כ"ב והפיצותי אותך בגוים וזריתיך בארצות והתמותי טמאתך ממך : ובאיכה ד׳ תם עונך בת ציון לא יוסיף להגלותך · אמנם בגלות בבל לא די שלא תמו עונותיהם זולת עון השמטה אלא עוד הוסיפו לחטא יותר א"כ הוכרחו לגלות עוד לכפר כל עונות והחטאים כי אחר שיתכפרו עונותינו ותתום טמאתינו ביסורי הגלות המר והקשה הזאת אז לא ישובו לחטא עוד ואז יתקיים בנו המקרא שכתוב בתורה דברים ל׳ ומל יי׳ אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה את יי׳ אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך למען חייך · וכן ביחזקאל ל"ו ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבכם וגו׳ ועשיתי את אשר בחקי תלכו

ומשפטי תשמרו ועשיתם · וכן שאר ההבטחות כיוצא באלו אשר לא נתקיימו עדיין ובהיות שהיה מכוון הש"י להאריך ימי הגלו' אורך נפלא מאד לרבוי עונינו ופשעינו והטאתינו ושתהיה הגאולה כללית ונצחית תלויה בתשובותינו ע"כ גזרה חכמתו ית' להעלים קץ הגאולה העתידה אפילו מהנביאים כדכתיב דברים ל"ב הלא הוא כמוס עמדי חתום באוצרותי וכתיב בדניאל י"ב סתומים וחתומים הדברים עד עת קץ · כדי שלא תהיה ידיעת הקץ אשר יהיה באחרית הימים לפוקה ולמכשול לפני גל רכי לב ויבא רבת הנזק מאוד כי יתיאשו בני הגולה מתקות הגאולה ויהיה סבת לפריקת עול תורה והמצות מעל צוארי האמנה כאשר קרה ברובם והנה קץ גלות מצרים אע"פי שנאמר לאברהם אבינו ע"ה בדברים מבוארים עכ"ז מצינו בכתוב שני קצים מתחלפים ר"ל ת"ל שנה ות' שנה ושני אלה המספרים קדמה התחלתן לירידת יעקב ובניו למצרים זמן רב כאשר בארנו · ע"כ הקץ האמתי היה בלתי נודע לרובם עד צאתם ממצרים · וכן מצינו קץ גלות בבל אע"פי שנאמר לירמיה הנביא בדברי' מבוארים עכ"ז מצינו ב' קיצים מתחלפים כי כתוב אחד אומר לפי מלאות לבבל שבעים שנה אפקוד אתכם ירמיה כ"ט · וכתוב אחד אומר למלאת לחרבת ירושלים שבעים שנה דניאל ט' : ובין אלה שני המספרים כ"א שנה · ע"כ הקץ האמיתי היתה בלתי נודע אצלם עד שתי שנים לדריוש המלך אשר אז נשארו לחרבת ירושלים ע' שנה ואז בנו והצליחו כנבואת חגי וזכריה · ואם קצי שתי אלה הנאמרים בדבריהם מבוארים ומספרם בדורם ובזמנים קצרים ולא נודע על אמיתית קודם הגעת תכליתם קץ הפלאות שהוא קץ זה הגלות הארוכה אשר נאמר בדברים סתומים וחתומים על אחת כמה וכמה ואע"פי שמצינו ייעוד זה הקץ בדניאל בב' מקומות ובב' לשונות מ"מ אין מתחלף זה מזה כי במקום אחד כתיב לשון הקודש כי למועד מועדים והצי וככלות נפץ יד עם קדש תכלינה כל אלה ובמקום אחר כתיב בל' ארמית ויתיהבון בידיה עד עדן ועדנין ופלג עדן ואע"פי שאין שום שינוי וחילוף בשני אלו מאמרים מ"מ לסבה

שנצמדו

שנאמרו בדברים סתומים וחתומים ובלתי מבוארים ננעלו
שערי העיון בהשגת אמיתי הזמן המיועד ההוא לפני כל
בעל שכל לא לקוצר המשיג לבד אלא גם לעומק המושג ·
כי דניאל הנביא ע"ה אשר רוח יי׳ בקרבו ודבר בו עם
היותו נלא אחידן ומשרא קיטרין לא הבין באמרו שם י"ב
ואני שמעתי ולא אבין ושאל מהמלאך שיודיעהו ולא רצה
המלאך להודיעו כדכתיב שם ויאמר לך דניאל כי סתומים
וחתומים הדברים עד עת קץ והוא מה שכתוב בתורה דברי׳
ל"ב הלא הוא כמוס עמדי חתום באוצרותי · ומ"ש וככלות
נפץ יד עם קדש תכלינה כל אלה הוא מה שכתוב בתורה
דברים ל"ב כי יראה כי אזלת יד ואפס עצור ועזוב וכן
מצינו באקטא אפוסטלורום שלהם פ׳ א׳ פסוק ו׳ שאלו
השלוחים מישו אם אתה מתקן עתה מלכות ישרא׳ והשיב
להן ואמר אין ראוי לכם לדעת העתות והזמנים אשר שם
אל ברשות עצמו הנה תראו שהשואלים בשאלה ואת
הודיעו שהמלכות תתוקן לעתיד לבא הפך דעת הטוענים
האלה מאומות הנוצרים והמשיב הודיע בתשובתו שלא
היה הוא משיח המקווה כאשר אומרים מאמיניו אחר שלא
אמר שהוא המתקן · וכי קץ זו הגלות א"א לשום אדם
לדעתו זולת הש"י אשר אין חקר לתבונתו : מצורף לזה
שגאולתינו מזו הגלות תלויה בתשובה גמורה כאשר הכתוב
מבאר באמרו דברים ל׳ והיה כי יבואו עליך כל הדברים
האלה הברכה והקללה אשר נתתי לפניך והשבות אל
לבבך בכל הגוים אשר הדיחך יי׳ אלקיך שמה ושבת עד
יי׳ אלקיך ושמעת בקולו ככל אשר אנכי מצוך היום אתה
ובניך בכל לבבך ובכל נפשך ושב יי" אלקיך את שבותך
ורחמך ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך יי׳ אלקיך
שמה אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך יי אלקיך
ומשם יקחך והביאך יי׳ אלקיך אל הארץ אשר ירשו
אבותיך וירשתה והטיבך והרבך מאבותיך ומל יי׳ אלקיך
את לבבך ואת לבב זרעך וגו׳ · והתשובה היא תלויה
בבחירתנו וברצוננו אינו מן האפשר לשום לה זמן מוגבל
אחר שיש לאל ידינו לקצר אורך זמן הקין ההוא אם נשוב
אליו ית׳ בכל לבבנו תשובה שלימה · וכן אע"פי שזמן

קץ הגאולה ידוע אצלו ית׳ מ״מ ידיעת הש״י זמן הקץ לא תבטל חפשיות בחירותינו כאשר זה מבואר למטיבי העיון בדברי חכמי האמת ע״ה ומה שטוענין מפסוק ואבדתם בגוים ואכלה אתכם ארץ אויביכם אין זו אבדה גמורה • כי בלשונינו נקרא העני אובד בלי לבוש איוב ל״א וכן תנו שכר לאובד במשלי ל״א וגם יקרא התועה אובד כמו תעיתי כשה אובד בקש עבדך תהילים קי״ט וכן תעשה לכל אבד׳ אחיך דברים כ״ב • ולזה אמר ישעיה כ״ז ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים • וא״א לפרש אבדה גמורה לפי שאמר בויקרא כ״ו ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם להפו׳ בריתי אתם כי אני יי׳ אלקיהם • וכתוב בישעיה ס״ו כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפני נאם יי׳ כן יעמוד זרעכם ושמכם • וכן כתוב בירמיה ל׳ כי אתך אני נאם יי׳ להושיעך כי אעשה כלה בכל הגוים אשר הפיצותיך שם אך אותך לא אעשה כלה ויסרתיך למשפט ונקה לא אנקך• ומ״ש ואכלה אתכם ארץ אויביכם על המתים בגלות הכתוב מדבר כמו ארץ אוכלת יושביה היא ועל הנהרגים ע״י גוים על קידוש השם כדכתיב תהילי׳ מ״ד כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה: ומה שטוענין הנוצרים באורך הזמן באמרם כי דבר שלא נשמע ולא נראה תוך אלף וחמש מאות שנה א״א הראותו אחר כך : תשובתם מבוארת כי מבריאת העולם עד יציאת ישראל ממצרים עברו אלפים תמ״ח שנים ובתוך המשך כל זה הזמן הארוך לא נראו ולא נשמעו בעולם אותיות ונפלאות כמו שנעשה ביציאת מצרים בעשר מכות וקריעת ים סוף וירידת המן ומעמד הר סיני והנה אורך כל זה הזמן הרב לא היה סברה מונעת להראות הנפלאות ההן אע״פי שלא נראו עד אותו זמן • ולזאת הכוונה הרמיזה התורה דברים ד׳ כי שאל נא לימים ראשונים אשר היו לפניך למן היום אשר ברא אלקי׳ אדם על הארץ ולמקצה השמים ועד קצה השמים הנהיה כדבר הגדול הזה או הנשמע כמהו השמע עם קול אלקים מדבר מתוך האש כאשר שמעת אתה ויחי או הנסה אלקי׳ לבא

לקחת

לקחת לו גוי מקרב גוי במסת באותות ובמופתי' ובמלחמה
וביד חזקה ובזרוע נטויה ובמוראים גדולים ככל אשר עשה
לכם יי' אלקיכם במצרים לעיניך כאשר ביאר זה הענין
באר היטב החכם ר' יצחק ערמאה בספרו עקידה יצחק
בפ' ואתחנן שער פ"ח ובספרו הנקרא חזות קשה שער י"ב·
והזכיר ג"כ החכם ר' יצחק אברבנאל בספר מרכבת
המשנה אשר לו בפ' ואתחנן·והנה הטוענים הם עצמם לפי
דעתם ויסודתם מאמינים שמשיחם פדה נפשות הצדיקים
הראשונים כגון אדם הבל שת נח עבר שם אברהם יצחק
יעקב וזולתם מיד השטן הרודה בהם אחר עבור כמה
אלפים שנה ולמה לא יאמינו שיפדה אלקים את ישראל
מזו הגלות בכמו המשך חצי המספר ההוא· וזו תשובה
מספקת אשר לא יוכל להכחיש רק סכל ומתעקש:

פרק ח

טען אלי חכם אחד נוצרי באמרו אם היה
רצון הש"י להוציאכם מזו הגלות ולהביאכ'
לארץ ישראל אשר היא נחלקת לי"ב שבטי ישראל ר"ל
לכל שבט ושבט בפני עצמו חלקו אז היה ידוע אצליכם
איזה מכם משבט ראובן ואיזה מכם משמעון וזולתם
ובהיותכם שבים לארצותם אז כל שבט היה נוחל את שלו
ועכשיו שנתערבו השבטים כלם ואין מהם יודע מאיזה
שבט הוא ע"כ א"א לכם לשוב לארצכם לרשת אותה
כבראשונה: תשובה דע לך כי עשרת השבטים אשר
הגלה אותם שלמאנסר מלך אשור לחלח וחבור בעבור
היותם בפאה אחת וכל שבט ושבט מתגורר בפני עצמו
הם יודעים כל אחד שבטו כאשר נודע מספרים ומסיפורים
הרואים אותם וכמוזכר במסעות של ר' בנימין ז"ל אמנם
באלו ארצות שהן ארצות אדום וישמעאל לא הוגלו רק
שבט יהודה ובנימין וקצת משבט לוי ומבני אהרן הכהן
והן ידועין בכל תפוצות ישראל ולא נתערבו רק יהודה
ובנימין· וזה לשתי סבות האחד להיות מפוזרים בארצות
רבות פזור נפלא ותפוצה בלתי משוערת והב' להיות שבט
בנימין נטפל לשבט בני יהודה ונכלל עמו ונקראו על שמו
כדכתיב באסתר ב' איש יהודי היה בשושן הבירה ושמו
מרדכי בן יאיר בן שמעי בן קיש איש ימיני והנה אתה

ראה שמרדכי הצדיק יהודי היה אע"פי שהיה משבט בנימין · כי להיות אלה שני השבטים מיוחדים בנחלה בירושלים נקראו שניהם שבט אחד כדכתיב במלכים י"א ונתתי לך את עשרה השבטים ואח"כ אומר והשבט האחד יהיה לו וכתיב מלכים ב' י"ו ויתאנף יי' מאוד בישראל ויסירם מעל פניו לא נשאר רק שבט יהודה לבדו · והנה תראה כי שני השבטים שהם יהודה ובנימין הכתוב חושב אותם לשבט אחד לסבה הנזכרת ולפיכך אנחנו שני השבטים יהודה ובנימין נקראים בשם שבט יהודה ואפי' מי שהוא משבט בנימין נקרא יהודי כמו שנקרא מרדכי הצדיק זולת הכהנים והלוים שהם מתיחסים אל שבטם ובן הנשיאים שהם מזרע דע"ה הם נודעים אצלינו בבירור זולת המון העם יהודה ובנימין אשר עירבובם לא מעלה ולא מוריד עתה בגלות · וע"כ לא תמצא במקרא שנקרא העבריים יהודים רק אחר זמן גלות עשרת השבטים ועם כל זה הבטיחנו הש"י ע"י יחזקאל הנביא מ"ז ומ"ח ט בגאולה העתידה בצאת ישראל מזו הגלות תהיה חלוקת הארץ לי"ב שבטי ישראל וכי לכל שבט ושבט מי"ב השבטים יהיה שער מיוחד בירושלים להיכנס בו מפאת ארץ נחלתו ויקראו השערים על שמות בני ישראל מה שלא היה כן בזמן בית שני כי לא שבו אז עשרת השבטים מגלות רק מעט משבט יהודה ובנימין ואע"פי ששני אלה השבטים מעורבין עתה בגלות ואינו יודע מהם איש ארץ שבטו מ"מ גם אלו השני שבטים ידעו בבירור מזמן הגאולה ואילך · כי אז יבא אליהו הנביא ויוחס כל איש אל שבטו · וכן אפילו הגרים אשר יתגיירו בגולה בתוך איזה שבט מהשבטים בצאתם מן הגולה ינחלו נחלה ביניהם כמו אזרחי השבט ההוא כדכתיב יחזקאל מ"ז · והיה בשבט אשר גר הגר אתו שם תתנו נחלתו נאם יי' אלקים :

ומעתה אתחיל לכתוב מה שטענו לי חכמי הנוצרים מפסוקי התורה והנביאים והכתובים:

פרק ט

בראשית ברא אלקים את השמים וגו׳ : ומה שהנוצרים שתפסו בפפא דרומי הנקראים בלשונם קורטאליש וכת מרטין לוטר הנקראים בלשונם אונגליש מביאין ראיה מזה הפסוק על אמונת השילוש באמרם שמלת אלקים הנאמרת בלשון רבים רומזת על השילוש שהוא אב ובן ורוח הקודש אשר שלשתן הוא אחד : תשובה ידוע לכל יודעי הל׳ עברית כי שם אלקים משותף הוא לה״שי ולמלאכים ולשופטים מבני אדם ומנהיגים וע״כ נאמר לכתחילה נאמר על הש״י כמו בראשית ברא אלקים ונאמר על המלאכים כמו מות נמות כי אלקים ראינו אחר אמרו אז ידע מנוח כי מלאך יי׳ הוא שופטים סי׳ י״ג ונאמר על השופטים מבני אדם : כמו עד האלקים יבא דבר שניהם אשר ירשיען אלקים ישלם שנים לרעהו שמות כ״ב ואם יהיה שהשם אלקים הנאמר על הש״י יהיה רומז על השילוש כדברי הנוצרים א״כ גם המלאכים והשופטים אשר כל אחד מהם נקרא בשם אלקים יהוייב שימצא בהם השילוש ההוא כמו כן אפילו מר״עה אשר נאמר עליו שמות ז׳ ראה נתתיך אלקים לפרעה יחויב שיהא מחובר מאב ובן ורוח הקודש וזה שקר עצום ראוי שיברח ממנו כל בעל דעת : מצורף לזה כי שם אלוק הוא שם נאמר בל׳ יחיד ואינו נאמר אלא על הש״י ולא על זולתו כמו שם אלקים : כדכתיב דברים ל״ב ויטוש אלוק עשהו וכן תהילים נ׳ בינו נא זאת שוכחי אלוק ורבים כמותם ׃ וידוע שב׳ אלו השמות אחד ׳ כימצינו כתוב ישעי׳ מ״ד ומבלעדי אין אלקים וסמך ליה היש אלוק מבלעדי ׃ ע״כ זה השם ר״ל שם אלוק סותר אמנת השילוש לפי דעתם המשובשת מעיקרא אבל מה שהכתוב אומר אלקים בל׳ רבים על הבורא י״ת עם היותו אחד אחדות אמיתית הוא לשון תפארת וגדולה וכבוד בלשון עברית ׃ והתורה דברה על הש״י כל׳ בני אדם כמנהגם בהרבה מקומות ׃ וע״כ ברא אלקים בל׳ יחיד ולא אמר בראו וכמוהו ישעי׳ י״ט ביד אדונים קשה שזה נאמר ג״כ בל׳ תפארת על היחוד מבני אדם וכן בראשית ל״ט ויקח אדוני יוסף אתו וכן שמות כ״א

אם אדוניו יתן לו אשה וכן שמורת כ"ב בעליו אין עמו
וזולתם רבים ונמצא ג"כ בלשונות אחרות שהקטן יאמר
לנוכח גדול דרך כבוד בל' רבים וכן גם המלכים והשרים
גדולים מדברים ל' רבים והוא גם כן לשון צחות כאשר
זה ידוע לכל :

פרק י

ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמינו כדמותינו
וירדו בדגת הים וגו' · בראשית א' גם מה
שמביאים ראיה מזה הפסוק באמרם שמלת נעשה
הנאמרת בל' רבים רומזת על השילוש שאם לא כן היה
אומר אעשה בל' יחיד התשובה אם מלת נעשה היתה
רומזת על השילוש כדבריהם למה אמר אח"כ ויברא אלקים
את האדם בצלמו בל' יחיד וא"כ יודיעו לנו איזה מהג' ברא
את האדם בצלמו שאם היו שלשתן יחד עושין את האדם
היה אומר ויבראו ל' רבים כפי דעתם אמנם מלת נעשה
הנאמרת בל' רבים היא ג"כ לשון גדולה ותפארת כפי מה
שבארנו בפרק ט' וכמוהו בראשית ג' הן האדם היה כאחד
ממנו לדעת טוב ורע : וכן בראשית י"א הבה נרדה ונבלה
שם שפתם ואמר נרדה ונבלה בל' רבים ואומר שם וירד יי'
לראות את העיר בל' יחיד על הש"י ומצינו שהכתוב מדבר
כמו כן גם בבני אדם בל' רבים על יחיד בלשון תפארת
וגדולה כמו באיוב י"ח תבינו ואחר נדבר מדוע נחשבנו
כבהמה נטמינו בעיניכם וכן דניאל ב' ופשרא נאמר קדם
מלכא וכן יחיד ורבים בפסוק אחד שיר השירים א' משכני
אחריך נרוצה הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך
נזכירה דודיך מיין : מצורף לזה ג"כ שמנהג ל' עברית
לדבר לפעמים בל' רבים ליחיד : כמו בני דן חושים
בראשית מ"ו ובני פלוא אליאב במדבר כ"ו ובני איתן עזריה
דברי הימים א' פ' ב' ובל' יחיד לרבים כמו בן זרובבל
משולם וחנניא דברי הימי' א' ג' ובן חנניא פלטיה וישעיה
שם ובן נעריה אליועני והזקיה ועזריקם שם · וכן במדבר
ל"ב ויאמר בני גד · וביחזקאל י"ד ויבא אלי אנשים ·
ובאסתר ט' וקבל היהודים · וזולתם הרבה ואפי' בזה
הפסוק בעצמו נמצא כן כי אמר וירדו בל' רבים ליחיד ·
וכן אמר בדגת הים בל' יחיד לרבים : וכמוהו ויהי לו

שור וחמור צאן עבד ושפחה: וכן סוס ורכבו רמה בים:
ואם ישאל הטוען ויאמר א"כ למי אמר הש"י נעשה אדם
בצלמינו: נשיב ונאמר כי מאמר ויאמר אלקים נעשה
אדם בצלמינו וגו' הוא דבר יי' עם המלאכים: וכמוהו
בראשית ג' ויאמר יי' אלקי' הן האדם היה כאחד ממנו לדעת
טוב ורע וגו': בראשית י"א הבה נרדה ונבלה שם
שפתם וגו': ר"ל שהודיע להם את אשר חפץ לעשות
כאשר הוא ית' מודיע גם לעבדיו הנביאים כדכתיב
בראשית י"ח ויי' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני
עושה וכתיב שם ויאמר יי' זעקת סדום ועמורה כי רבה וגו'
ארדה נא ואראה וגו' והוא אשר אמר הכתוב עמוס ג' כי לא
יעשה יי' אלקים דבר כ"א גלה סודו אל עבדיו הנביאים
ובאמרו בצלמינו רמז שיהיה האדם בעל שכל: וכמוהו
תהילים ע"ג יי' בעיר צלמם תבזה כי הבזיון לא יפול רק
על החלק הנכבד והמעולה שבאדם והוא השכל לא על
תמונת האברים: וכן בראשית ה' ויולד בדמותו כצלמו:
הרצון שהיה דומה לו במעלתו ושכלו: ואם נפרש שם
צלם על הצורה התארית וזה מה שאי אפשר כי מה הוא
כצלמו כי מיותר הוא כיון שכתוב כבר בדמותו אלא בצלמו
מראה על השכל: ובהיות שהאדם נברא בצלם אלקים
ושם אלקים משתתף למלאכים ע"כ אמר דהע"ה תהילים
ח' ותחסרהו מעט מאלקים וכבוד והדר תעטרהו וכן
באמרו כדמותינו ירמוז לדמיון ההנהגה והממשלה ור"ל
כמו שאנחנו מנהיגים העולם כך יהיה הוא מנהיג מצד
מעלתו מה שלמטה ממנו: וזהו הרצון באמרו וירדו בדגת
הים ובעוף השמים וגו' והוא אשר אמר דהע"ה השם
תמשילהו במעשה ידיך כל שתה תחת רגליו הנה אתה
רואה כי מאלו הפסוקים אשר הנוצרים מביאים ראיה
לאמנת השילוש וכן גם שאר ראיותיהם כלם מבוארים
בביטול בעיני כל בעל שכל ע"כ לא רציתי להזכירן להשיב
עליהן כי אין משיבין בדברי הבל: מצורף לזה שאמנת
השילוש היא אמנת כוזבת מחודשת מקצת חכמי הנוצרים
בדברים בעלמא בלתי שום ראיה אמיתית נבואיות: והוא
מתנגדת לתורה האלקית ולדברי הנביאים ולשכל האנושי

ולרוב

ולרוב דברי כותבי הא"ג שלהם · כי התורה האלקית
מחייבת האחדות לו ית' ומרחקת הרבוי ממנה כדכתיב
בדברים ו' שמע ישראל יי' אלקינו יי' אחד וכן דברים ד'
אתה הראת לדעת כי יי" הוא האלקים אין עוד מלבדו :
וכן שם וידעת היום והשבות אל לבבך כי יי" הוא האלקים
בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד · ונאמר בנבואת
ישעיה מ"ג אנכי אנכי יי' ואין מבלעדי מושיע : וכן שם
מ"ד · כה אמר יי' מלך ישראל וגאלו יי צבאות אני ראשון
ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים ואומר שם מ"ה אני יי" ואין
עוד זולתי אין אלקים וגומר למען ידעו ממזרח שמש
וממערבה כי אפס בלעדי אני יי' ואין עוד ואומר שם מ'
ואל מי תדמיון אל ומה דמות תערכו לו · וירמיה הנביא
ע"ה אמר סי' י' מאין כמוך יי' גדול אתה וגדול שמך בגבורה
ובנבואת הושע י"ג כתיב ואנכי יי" אלקיך מארץ מצרים
ואלקים זולתי לא תדע ומושיע אין בלתי · וכן דוד ע"ה
תהילים פ"ו אמר כי גדול אתה ועושה נפלאות אתה
אלקים לבדך · ובנחמיה ט' כתיב אתה הוא יי" לבדך אתה
עשית את השמים שמי שמים וכל צבאם וגו' וכן בדברי
הימים א' י"ז אין כמוך ואין אלקים זולתך וגו' וזולת אלה
הרבה בדברי הנביאים ממה שיאריך דברים : ובהיות
שהמינים הקדמונים בראותם בע"הז השפעת דברים
הפכיים ר"ל פעולות טובות ורעות האמינו היות שם שני
אלהות הא' פועל הטובות וא' פועל הרעות : כי אמרו
א"א שתהינה הטובות והרעות מושפעות מסבה אחרת ·
ע"כ לבטל זאת האמונה הכוזבת אמר הש"י בתורתו דברים
ל"ב ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלקים עמדי אני אמית
ואחיה מחצתי ואני ארפא וגו' · וכן בנבואת ישעיה מ"ה
הוא אומר יוצר אור ובורא חושך עושה שלום ובורא רע
אני יי' עושה כל אלה · אשר הרצון בשני אלה הפסוקים
כי האל הממית הוא האל המחיה והמוחץ והרופא והיוצר
אור הוא הבורא חושך והעושה שלום הוא הבורא רע ולא
זולתו כדעת המינים והנה תראה איך התורה האלקית
והנבואה מקיימת אמנת האחדות לבורא ית' ומכחישות
וסותרות דעת המאמינים ליותר מאחד · וגם השכל

האנושי מחייב האחדות האמיתית לו ית׳ בלתי שום רבוי וחלוק ושנוי כי אחר שהוא לבדו ית׳ ברא כל הנמצאים וכל מה שזולתו הם נבראים א״כ אין כמוהו ואין דומה לו כי א״א שידמה הנברא לבוראו · ואחר שאין דומה לו א״כ הוא אחד אמיתי אשר אין כמוהו בשאר אחדים כי כל שאר אחדים הם מורכבות ומחוברים מדברי׳ ומחלקים רבים ומקבלים החלוק והשנוי לפי שהאחדות בהם מקרית וע״כ יאמר עליהם שם האחד ע״ד ההעברה לא ע״ד אמיתית אבל הוא ית׳ לבדו אחד אמיתי ואין אחד אמיתי זולתו · ואחר שהוא לבדו אחד אמיתי א״א היותו מחובר משנים או משלשה ומי שהוא משנים או משלשה אינו אחד אמיתי · וכ״ש המאמינים שהאחד הוא שלשה והשלשה הוא אחד עם היותם נמצאים נבדלים בעצמם אמנתם כוזבת ומתנגדת לשכל האנושי : וכמו כן מה שהם מאמינים שהבורא מורכב מאלהות וגשמות זה ג״כ ממה שא״א שיאמין בחוק הבורא ית׳ · כי המורכב צריך אל המרכיב וכל המורכב נברא מצד ההרכבה ויהיה דומה לנבראים הגשמים ויתחייבו לו רבוי וחלוק ושנוי א״כ א״א היותו אלוק כי האלוק אין לו דומה כלל לפי שאינו מתרבה ומתחלק ומשתנה וכתוב בישעיה מ׳ ואל מי תדמיון אל ומה דמות תערכו לו · וגם לא יתואר האל שיהיה יכול להרכיב ולהגשים את עצמו כמו שלא יתואר כשהוא יכול לברוא אחר כמוהו או דומה לו מכל צד ואין בזה ליאות בחוקו ית׳ חלילה לו כאשר זה הענין מבואר למשכילים וכן אפילו הפילוסופים שאין להם דת מודים באחדות הא׳ ית׳ ומרחיקין ממנו הרבוי והגשמות בהאיות אין כאן מקום זכרם : וכן מצינו בדברי כותבי הא״ג שלהם כמה דברים סותרי׳ אמנת השילוש · ואזכיר מקצתם · כתב מטיאש בפ׳ י״ב פסוק ל״ב מי שידבר דבר נגד בן אדם יכופר לו אבל מי שידבר נגד רוח הקודש לא יכופר לו לא בע״הז ולא בע״הב עכ״ל : תמצא ג״כ זה המאמר במרקוס פ״ג פסוק כ״ח ובלוקש פ׳ י״ב פסוק י׳ הנה בזה המאמר האנשים הנ״ל הוכיחו בבירור שאין רוח הקדש והבן אחד א״כ אין הג׳ אחד וכי ישו הנוצרי בן אדם ולא אלוק כפי

אמונתם

אמונתם מכוזבת כאשר זה ידוע למבינים וכן כתב מרקוש
בפ׳ י״ג פסוק ל״ב אותו היום והשעה ההיא אין מי שיודע
לא המלאכים שבשמים ולא הבן אלא האב לבדו עכ״ל
הנה גם בזה המאמר הוכיח שהאב והבן אינו אחד שאין
הבן יודע מה שהאב יודע ׃ וכן יוכיח שאין אלוק אחד
שאין יודע עתידות ׃ וכן לא מצינו בא״ג הוראה מפורסמת
אמנת השילוש כפי מה שמאמיני׳ הנוצרים וכן לא מצינו
בשום מקום שישו עצמו יקרא אותו אלוק אבל הוא מיחס
האלקיות והכח והיכולת אל האל ית׳ רק קרא את עצמו
שלוחו של מקום כדכתיב במטיאש פרק י׳ פסוק מ׳ ז״ל
מי שמקבל אתכם מקבל אותי ומי שמקבל אותי מקבל
אותו אשר שלחני עכ״ל וכן הוא אומר על עצמו שהוא איש
כמש״כ ביאן פ״ח פס׳ מ׳ ז״ל ועתה אתם מבקשים להמית
את האיש המדבר לכם דבר אמיתי ׃ וכן אמר עליו פוולש
בכתבו לרומיים פ׳ ה׳ פסוק ט״ו ז״ל בחסד איש ישו
המשיח הושפעו לרבים ׃ וכמו כן גם בשאר מקומות
הוא קורא את עצמו בן אדם כמו שכתוב במטיאש פרק כ׳
פסוק י״ח הנה אנחנו עולים לירושלים ובן אדם ימסר
לכוהנים ׃ עוד שם פסוק כ״ח ז״ל כאשר לא בא בן אדם
שיעבדו לו אלא בא לעבוד כאשר ענין זה יתבאר במקומו׃
וכן הענין מובן היטב מהתפלה אשר הורה ישו לתלמידיו
הנקרא בלשונם פאטר הכתוב במטיאש פ״ו שלא נזר
להתפלל אל השילוש רק לאל אחד והוא אלקי השמים
כדכתיב שם וזהו הנקרא בלשונם פאטיר אבינו שבשמים
יתקדש שמך יבא מלכותך יעשה רצונך בארץ כאשר
בשמים ותן לנו היום לחם חקינו ומחול לנו חובותינו כמו
שגם אנחנו מוחלים לחייבים אלינו ואל תביאנו לידי ניסיון
והצילנו מכל רע אמן ׃ הנך ראית שלא הורה להתפלל
לעצמו שהוא הבן כדבריהם ולא לרוח הקודש רק לאבינו
שבשמים אשר אין מלבדו ׃ מצורף לזה שבדורינו זה כבר
הרבה מחכמיהם הנקרא בלשונם כת אביוניטי וכת
סרוציאנו וכת אריינו החולקי׳ על שתי הכתות הקרטאליש
וכת לוטריש מודים באחדות הש״י וסותרים אמונת
השילוש כי מה שכתב החכם ניקולש פריטא בספרו אשר

חבר

חבר בלשון לטין באחדות הבורא ית׳ הנקרא בלשונם די אונו ווירו דיאו ר״ל הכוונה בו ופירושו באחדות הש״י׃ וכן החכם מרטין צחוויין בספר דיאלוגו שלו אשר חבר בלשון פולניא במאמר הב׳ סותר דעת מאמיני השילוש בראיות עצומות מן הכתוב ומן השכל וכן בספרו אשר קרא שמו ג׳ ימים מדף כ״ח עד דף ס״ט בטל כל ראיות מאמיני השילוש אשר הם מביאים מאון גליון שלהם וכן רבים מחכמי אלו הכתות הנ״ל כל אחד בספרו בטלו כל ראיות מאמיני השילוש מעיקרן ודי בזה הענין׃

פרק יא

ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות בראשית ב׳ ומה שאומרים הנוצרים כי בעון אדם הראשון שאכל מעץ הדעת נענש הוא וזרעו וזרע זרעו במיתה נפשית נצחית ונפלו לגיהנם האבות הקדושים והנביאים והחסידים עד אשר בא המשיח אלוקיהם ופדה משחת נפשם במיתתו ומביאים ראיות לדבריהם מכפל מאמר מות תמות באמרם שהכפל רמז למיתה נפשית לבד וכן מה שאמר יעקב אבינו בראשית ל״ז כי ארד אל בני אבל שאולה וחזקיה אמר ישעיה ל״ח אלכה בשערי שאול ואומרים כי גיהנם ושאול ותפתה ענין אחד לכולם ·

התשובה מ״ש הכתוב כי ביום אכלך ממנו מות תמות אין הכוונה שימות ביום אכלו שהרי לא מת ביום ההוא אלא ר״ל כי ביום אכלך ממנו תהיה בן מות· וכמוהו במלכים א׳ סימן ב׳ ביום צאתך מירושלים ועברת את נחל קדרון ידוע תדע כי מות תמות· ושמעי לא מת ביום צאתו מירושלים אלא אחרי שובו מגת לירושלים וכן באמרו מות תמות לא כיון אל המיתה לבד אלא רמז ג״כ לשאר עונשים הגופיות אשר העניש השם בהם אחר הטאו והוא מה שאמר לו בראשית ג׳ ארורה האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה כל ימי חייך וקוץ ודרדר תצמיח לך וגו׳ בזעת אפיך תאכל לחם וגו׳ לפי שהדין נותן שיוסיף עליו השם עונש אחר הטאו יותר ממה שיעד לו קודם הטאו ולפי שהמיתה הגופיית היא העונש החמור ויותר גדול משאר עונשים הגופיי׳ ע״כ היא כוללת תחתיה כל שאר העונשים

אשר נענשו בהם בני אדם : והראיה ממה שכתוב דברים כ"ד, לא יומתו אבות על בנים ובנים לא יומתו על אבות וגו' אשר אין הרצון בו על המיתה לבד אלא גם לשאר עונשים הנכללים תחתיה כי כמו שלא יומתו האבות כאשר יהיו הבני' חייבים מיתה בב"ד כן לא יענשו האבות כאשר יהיו הבנים חייבים העונשים וכן להיפך • ומה שהקדים הכתוב ייעוד העונשים הגופיים לאדם ואחר כך חתם דבריו בעונש המיתה באמרו בראשית ג' כי עפר אתה ואל עפר תשוב הודיע לו שלא תהיה לו המיתה רק בסוף ימי הקצובים לו אחר שיסבול העונשים המיועדים לו כל ימי היותו חי על פני האדמה ואם היה מת ביום אכלו לא היה לו זמן מספיק לסבול העונשים ההם וכן לפרות ולרבות ולקיים המין האנושי וכמו כן ממה שאמר הכתוב כי עפר אתה ואל עפר תשוב הודיע כי המיתה המיועדת לאדם הראשון קודם חטאו במאמר מות תמות היא מיתה גופיית כי לא ישוב אל העפר אלא מה שהוא עפר וכן כל יסוד ישוב אל יסודו והוא מה שאמר שהע"ה קהלת י"ב וישוב העפר אל הארץ כשהיה והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה הנה תראה מהוראת פשטי הפסוקים כי מאמר מות תמות מורה למיתת גופו ולשאר עונשים הגופיים הנזכרים שם ועם כל זה א"א שיהיה מורה ג"כ למיתת הנפש מהוראות השכל כי כמו שקיום הנפש יהיה בעשותה רצון הש"י כן תהיה מיתתה כשתעבור על מצותו כגון באכילת דברים האסורים שנאמר ויקרא ז' כי כל אוכל חלב מן הבהמה אשר יקריבו ממנה אשה ליי' ונכרתה הנפש האוכלת מעמיה וכן שם כל נפש אשר תאכל כל דם ונכרת' הנפש ההיא מעמיה וטעם מאמר מעמיה הרצון בו שלא תאסף ותתחבר הנפש ההיא עם עמיה ר"ל עם הצדיקים הפך מה שנאמר בצדיקים ויאסף אל עמיו אשר הרצון בו שנאסף ונתחבר עם הוחורת הצדיקים הנקראים עמיו והראייה על זה שהכתוב אינו מדבר על הגופות מה שכתוב במר"עה דברים ל"ב והאסף אל עמיך כי אין עמיו בהר העברים אבל האסיפה היא נאמרת על הנפש ככוד יי' יאספך ישעיה נ"ח • וכן מ"ש הכתוב ויקרא כ"ב ונכרתה

הנפש

הנפש ההיא מלפני אני ה׳ רומז שהנפשות ממקום קדוש
באות ושם שבות אם יזכו · הנה אתה רואה מהוראות
הפסוקים שהנפש החוטאת היא תמות ר״ל תהיה נכרתת
מלפני הש״י אמנם הנפש הזוכה היא שבה אל אלקים
אשר נתנה אל המקום אשר היה שם אהלה תחילה להנות
מזיו השכינה בחיים הנצחיים בנפשות הנביאים
והחסידים · ע״כ מה שאומרים הנוצרים שהאבות
הקדושים והנביאים והחסידים נפלו במהמורות גיהנם
בעון אדם הראשון אינו כן : כי חלילה לאל מושיע לתת
חסידיו לראות שחת ולמאוס המוצאים חן בעיניו ולשנוא
את אהוביו בפרט אחר אשר אהבם אהבה רבה ונפלאות
ושומרם מכל רע בעוד נפשותם שוכנות ונאחזות בגוף
הנגוף והנבזה איככה נאמין שיום הפרד נשמותיהם
הקדושות מגופיהם יהפך לאויב להורידם לשאול תחתית
והיה כצדיק כרשע חלילה לו וזה הדעת לא יסבלהו שום
דעת משכיל : שאם היה הענין כדבריהם איך אמר יונה
הנביא ד׳ ועתה יי׳ קח נא את נפשי ממני כי טוב מותי מחיי
איך יהיה טוב מותו מחייו אחר שתרד נפשו לגיהנם
במותו · וכן מה שמצינו בחנוך ואליהו אשר לקח
אותם הבורא ית׳ ואין להבין הלקיחה על גופם רק על
נפשם אשר שם מקומם · ואם נפשותם חייבים לרדת
לגיהנם בעון אדם הראשון איך לקחן אליו : וכן מה
שמאמינים שהמשיח אלקיהם פדה משחת נפשות
המתים מבני אדם במיתתו גם זה הדבר אין לו שחר ·
כי אי׳ אפשר שיכופר עון אחד שהוא אכילת אדם
הראשון מעץ הדעת בעון יותר חמור ממנו שהוא הריגת
גוף אלקיהם · וכפי דבריהם במיתתו פדה נפשות
האבות והבנים הראשונים וגם האחרונים משחת בלי
תלמידיו ושלוחיו והנמשכין אחריו הנהרגים ג״כ בגזירת
הרומיים וזולתם את נפשות מי ומי פדו במיתותיהם :
והנה מצינו בא״ג שלהם שפאולוש שלוחו סותר זה הדעת
בכותבו לרומיים פרק ה׳ פסוק י״ד באמרו מלך המות
מאדם ועד משה על ההוטאים בדמיון הטא אדם הראשון
הנה פויל בזה המאמר מורה ב׳ דברים הפך אמונתם :

הא׳ שלא שלט מלאך המות על הנביאים והצדיקים
הקדושים אלא על ההוטאים כחטון חטא אדם הראשון
לבדם ואם יטעון הטוען ויאמר אין כתוב בא״ג על
ההוטאים כדמיון חטא אדם הראשון כאשר אתה אומר
אלא רק על הבלתי הוטאים וכו׳ יפקח הטוען את עיניו
ויראה מה שכתוב והמאמר אמברוזיאוס אפיסקופוס
מדיאילנוס כי זה המאמר זייפו בספרי היונים וכי עדיין
בזמננו הירה כתוב בספרי לטין כן כמו שכתבנו למעלה וכן
כתוב גם בהעתקת סימן בודני ותמצא זה הענין באר
היטב בספר מרטין צחוון אשר קרא שמו מאמר ג׳ ימים
בדת נ׳ · ונראה ממאמר פויל מצות ושמרתם את חקותי
ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם הכתובה
בתורת משה ויקרא י״ח תקון מיוחד לכה ש. אמר לאדם
הראשון כי ביום אכלך ממנו מות תמות כאשר ויעוד
ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו ויקרא כ״ו והוא
תקון מיוחד לקללות וקוץ ודרדר תצמיח לך · כי באמר
הכתוב וחי בהם אינו מרמז לחיים הגופיים כלל לפי מה
שנראה בחוש כי שומרי המצות אינם מאריכים ימים על
האדמה יותר מעוברים עליהם והרצון בזה הוא אם אדם
הראשון בהמרותו את פי יי׳ באכלו מעץ הדעת נקנס
מיתה נפשית עם העונשים הגופיים עליו ועל זרעו
הנמשכים אחריו הממרים את פי יי׳ אבל זרע אברהם
עבדו ובני יעקב בחיריו בעשותם מצות יי׳ הכתובות
בתורת משה הנקראת עץ חיים שנאמר עץ חיים היא
למחזיקים בה משלי ג׳ יהיו זוכים לחיים הנפשיים וינצלו
ג״כ מכובד העונשים הגופיים כאשר היו נצלו יחידי
הסגולות כמו נח חנוך אברהם יצחק ויעקב וזולתם
בעשותם רצון קונם אפילו קודם נתינת התורה כי לא
נענשו בעון אדם הראשון במיתה נפשית ח״ו כאשר
שנאמר בחנוך בראשית ה׳ כי לקח אותו אלקים · וכן
נצולו ג״כ מהעונשים הגופיים כאשר הכתוב מעיד בנח
הצדיק דכתיב שם זה ינחמנו ממעשינו ומעצבון ידינו מן
האדמה אשר אררה יי׳ וכן ביצחק שנאמר ויזרע יצחק
בארץ ההיא וימצא בשנה ההיא מאה שערים ויברכהו יי׳

בראשית כ"ו וההפוך נמצא בקין שנ׳ כי תעבוד את האדמה לא תוסיף תת כחה לך בראשית ד׳ וכאשר תעיין בעונשי אדם הראשון תמצא שנענש קין בכולם לפי שנמשך אחריו אכן העושה רצון קונו תמיד בכל לבבו ובכל נפשו כאברהם אבינו ע"ה הנקרא אוהבו של הש"י כדכתיב ישעיה מ"א זרע אברהם אוהבי גם הוא יתעלה אוהבו אהבה נפלאה עד שמרוב אהבתו רצה לזכותו במצותיו וצוה לו ולזרעו הנמשכים אחריו מצות המילה כי למעט מהם תאות הבשריות אשר נתוספה באדם ובזרעו מאכילת עץ הדעת והנהילם ג"כ באמצעו׳ המצוה ההיא ובאמצעות זולתה ממצות התורה האלקית הנקראת עץ חיים חיי הנפש הנצחיים אשר עליהן רמז באמרו ואכל וחי לעולם כאשר הועד ממאמר אשר יעשה אותם האדם וחי בהם הכתוב בתורה וכמו כן מצינו כתוב ושנוי ושלוש בזה הלשון בעצמו בדברי יחזקאל הנביא ע"ה סימן כ׳ ואחר אשר ביאר בסימן י"ח שעל חיי הנפש הוא מדבר כדכתיב ועשה משפט וצדקה חיה יחיה לא ימות׃ וכתיב ויעשה משפט וצדקה הוא את נפשו יחיה לפי שידוע כי אין חיים שלא יהיה אחריהם מות אלא חיי הנפש הנצחיים לבדם׃ ולהיות בסבת האשה נקבע המות האנושי שהוא השיאה לאדם הראשון שנאמר בראשית ג׳ האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל׃ והתורה באה להסיר מום החטא ע"כ הוצרך להזהיר במתן תורה מגשת לאשה כדכתיב שמות י"ט היו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה לפי שהחולי ירופא בהפוך ואין קטיגור נעשה סניגור׃ והנה אתה רואה מכל אלה הראיות שהצדיקים האבות הקדושים לא ירדו לגיהנם ולא נענשו בעונש הנפשות בעון אדם הראשון ח"ו אחר שלא מרו את פיו׳ כמו הוא אבל מצאו חן בעיני יי׳ ונושעו תשועת עולמים בזכות עצמם ולא יצטרכו לזכות זולתם להושיע נפשות כאשר הנוצרים בודים מלבותם׃ והוא אשר אמר יחזקאל י"ח הנפש החוטאת היא תמות בן לא ישא בעון האב והאב לא ישא בעון הבן וגו׳ ר"ל שלא תהיה המיתה לנפש רק בסיבת עונה ולא בעון זולתה כאשר מפורש שם

בדברי הנביא באר היטב · אכן מ"ש הכתוב שמות כ' פוקד עון אבות על בנים וגו' · הרצון בו כשאוחזים הבנים מעשי אבותיהם בידיהם כאשר ביאר באמרו לשונאי וכן כל כיוצא בזה ועל דרך זה אמר המקונן איכה ה' אבותינו חטאו ואינם ואנחנו עונותיהם סבלנו הרצון בו כי אבותינו סבבו הגלות בחטאתיהם ואחרי סבלו עול הגלות מתו ואנחנו הנשארים במקומם בגלות סבלנו עונותינו ונתחברו עליה' גם כן עונות אבותינו לפי שאנחנו מחזיקים מעשיהם בידינו אפילו בהיותנו בגלות כדכתיב ויקרא כ"ו והנשארים בכם ימקו בעונם בארצות אויביכם ואף בעונות אבותם אתם ימקו · אבל הצדיקים המעטים הנמצאים בזמן הגלות כמו ירמיה וברוך בן נרי' ויחזקאל ודניאל וחבריו וזולתם אעפ"י שגלו בתוך הכלל לחיותם חלקי האומה החטאה מ"מ לא היתה גלותם רק טובתם כי הם היו במעלה גדולה במלכי אומות בזמן הגלות יותר ויותר ממה שהיו בעיני מלכי ישראל בזמן המלכות כאשר הכתוב מעיד בירמיה ודניאל וחבריו : וזה לפי שלא אחזו מעשי האבות הרשעים בידיהם ע"כ לא נענשו בעבור אבותיהם · ולפיכך לא חלו הקנסות והקללות הנקנסות על האדם על זרעו הצדיקים העושים רצון הש"י רק על זרעו הנמשכים אחריו בחטאיו כאשר הראת לדעת · וכן מצינו בא"נ שלהם מאמר אחד סותר זאת ההנחה : כדכתיב בלוקש פ' י"ו פסוק י"ט ואילך והוא כי לאזירוס העני אחרי מות היה מתענג בחקו של אברהם אבינו א"כ אברהם ולאזירוש לא היו בגיהנם ויתחייב מזה שהצדיקי' לא היו יורדים לגיהנם אפי' קודם ישו רק הרשעי' לבדם · ומה שמביאים ראיה לדבריהם מכפל מאמר מות תמות באמרם שהכפל רומז למיתת הנפש לבד אינו ראייה אמיתית כי המנהג לשון עברית להקדים המקור לפועלים ברוב המקומות כמו לך אמור לא חיה תחיה והראניו' כי מות ימות מלכים ב' ח' וזה המאמר תשובה לשאלת האחיה מחלי זה וצריך שתהיה התשובה מענין השאלה וכמו שלא היתה השאלה רק על חיי הגוף או על מיתתו כן גם התשובה באה בכפל מאמר מות תמות על מיתת

הנוף לבד לא על זולתה וכן שמואל א׳ י״ד כי מות תמות
יהונתן וכן שם כ״ב מות תמות אחימלך · אעפ״י שהמיתה
בהם מוכפלת מ״מ אין הכוונה בהם רק על המיתות הגופות
וכן שמות כ״א נקום ינקם סקול יסקל · או ירה יירה וכן
בראשית ט״ו וידוע תדע · שמות י״ט שמוע תשמעו וזולתם
הרבה וכן מצינו מיתה בלתי מוכפלת על מיתת הנפש כמו
הנפש החוטאת היא תמות יחזקאל י״ח וכמו כן מה
שמביאים ראיה לדבריהם ממה שאמר יעקב אבינו ע״ה
בראשית ל״ז כי ארד אל בני אבל שאלה ומ״ש חזקיה מלך
יהודה ישעיה ל״ח אלכה בשערי שאולה באמרם ששם
שאול הרצון בו גיהנם או תפתה לבד אין הענין כן כי שם
שאול הוא שם נרדף ג״ב למות ולקבר ולתחתיות הארץ
למות כמו לשאול שתו תהילים מ״ט: וכן כי לא שאול
תודך ישעיה ל״ח ולקבר כמו מי יתן בשאול תצפינני איוב
י״ד: וכן בשאול אשר אתה הולך שמה קהלת ט׳ · וכן
כי ארד אל בני אבל שאולה אלכה בשערי שאול ולתחתיות
הארץ כמו ואציעה שאול הנך תהילים קל״ט · וכן עמוקה
משאול מה תדע איוב י״א וכן סימן בודני המעתיק האחרון
לנוצרים לא תרגם בשום מקום שאול משם גיהנם רק
מתרגם לפעמים קבר או הפירה ותחתית הארץ כאשר
למעיינים בדברי העתקתו:

פרק יב

ואיבה אשית בינך ובין האשה ובין זרעך ובין זרעה הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב · ומה שמביאים הנוצרים ראיה לדבריהם על
אמונתם מזה הפסוק באמרם שמאמר הוא ישופך ראש
רומז לישו שהוא ימית השטן אשר כנהו הכתוב בשם
נחש: התשובה אין ראייתם ראייה כ״א היה אמת מה
שאומרים הוא ישופך ראש רומז לישו שהוא ימית השטן
ר״ל יאבד המסבב את החטא אז לא היו חוטאי המאמינים
בו כלל ואחר שהם עוד היום חוטאים הרי הנחתם זאת
בטלה וגם הפסוק הזה סותר הנחתם באמרו אח״כ ואתה
תשופנו עקב כי אחרי שימות איך ישופנו ואם השטן היה
מסבב כדבריהם ליהודים ולאומות העולם שיהרגו אותו
ואת תלמידיו ואת שלוחיו א״כ הוא לא המית השטן אלא

השטן היה סבת מיתתו ומית' שלוחיו ומצינו שפויל שלוחו סותר אמנתם זאת בכתבו שכתב לרומיים פרק י"ו סימן כ' ז"ל ואלוק השלום יכתת השטן תחת רגליכם במהרה וכן בכתבו הראשון שכתב בטסלונקי פ' ב' פסוק י"ח ז"ל בעבור זה היינו רוצים לבא אליכם אני פויל פעם ופעמיים אבל מנענו השטן הנה מאלו המאמרים יראה שהשטן אפי' אחרי מות ישו בזמנו של פויל עדיין היה חי ומושל על המאמינים בו וזהו הפך אמונתם שהם מאמינים שמאמר הוא ישופך ראש רומז לישו שהוא המירת השטן כאשר הוזכר למעלה:

פרק יג

והתברכו בזרעך כל גויי הארץ עקב אשר שמעת בקולי בראשית כ"ב · ומה שהנוצרי' מביאים ראיה מפסוק זה לדברי אמונתם באמרם שזאת ההבטחה אשר ייעד יי' לאברהם שיתברכו בזרעו כל גויי הארץ לא היתה מכוונת מאתו הש"י על שום איש מזרע של אברהם רק היתה הכוונה על ישו בלבד שהוא עיקר זרעו של אברהם וע"כ לא נתקיימה זו ההבטחה על שום אדם מזרעו רק בו לבד כי בו ולא בזולתו נתברכו כל גויי הארץ לפי שעל ידו באו לידיעת האלהית ולהצלחת הנפשית · התשובה גם פה טעותם מבוארת בעיני כל בעלי העיון לפי שמנהג הנוצרים מביאים ראיות לאמנתם מקצת דבר הנבואה בלתי הבנת כונת אומרם ומבלתי עיין לדברים הסמוכין להן וכן לדברים הדומים להם שם בדברי הנבואה כאשר גם פה מביאים ראיה ממה שכתוב והתברכו בזרעך כל גויי הארץ בלתי פקיחת עין על הפסוק קודם לו שנאמר כי ברך אברכך והרבה ארבה את זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים ויירש זרעך את שער אויביו ואחר כך אמר והתברכו בזרעך כל גויי הארץ הנך רואה שאין הכתוב מדבר על איש פרטי אלא על כלל הזרע ר"ל הזרע הרב שלך אשר יהיה ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים לרוב באותו זרע יתברכו כל גויי הארצות והזרע ההוא הוא אומת ישראל בכללה כאשר העיד עליהם מרע"ה באמרו יי' אלקיכם הרבה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים לרוב דברים א' ולזאת

הבטיח הש"י בהבטחה הזאת גם את יצחק ואת יעקב ליצחק אמר בראשית כ"ו והרבתי את זרעך וגו' ונתתי לזרעך את כל הארצות האל והתברכו בזרעך כל גויי הארץ: וליעקב אמר בראשית כ"ח והיה זרעך כעפר הארץ ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה ונברכו בך כל משפחות האדמה ובזרעך וכן ממה שאמר לאברהם בראשית י"ב ואברכה מברכיך ומקללך אאור ונברכו בך כל משפחות האדמה עוד אמר לו בראשית י"ח ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום ונברכו בו כל גויי הארץ הכתוב הודיע כי כמו שהובטחו אבותינו הקדושים שיהיו מתברכים בהם כל גויי הארץ לפי שהיו מודיעים להם מציאות הש"י ואחדותו השגחתו ויכלתו כי בכל מקום שהיו מתהלכים היו קוראים בשם יי' והיו יהודי האומות באים לכלל הידיעה האלקית המסבבת ליודעיה הברכה האמיתית וההצלחה הנפשית כמו כן הובטחו שגם בניהם הבאים אחריהם יהיו הולכים בעקבותיהם וכמעשה האבות יעשו הבנים כדכתיב בראשית י"ח כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך יי' לעשות צדקה ומשפט למען הביא יי' על אברהם את אשר דבר עליו וכתיב ישעיה נ"א הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם כי אחד קראתיו ואברכהו וארבהו וידוע הוא שאין שום ברכה והצלחה נפשית בא לאומות העולם אלא באמצעות אומה ישראל כאשר הכתוב מעיד בהרבה מקומות ואזכור מקצתם במדבר י' והיה כי תלך עמנו והיה הטוב ההו' אשר ייטיב יי' עמנו והטבנו לך בישעי' י"ד כי ירחם יי' את יעקב ובחר עוד בישראל והניחם על אדמתם ונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב · שם נ"ו ובני הנכר הנלוים על יי' לשרתו ולאהבה את שם יי' להיות לו לעבדים כל שומר שבת מחללו ומחזיקים בבריתי והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפלתי וגו' עוד שם ס' והלכו גוים לאורך ומלכים לנגה זרחך · זכריה ב' ונלוו גוים רבים אל יי' ביום ההוא והיו לי לעם ושכנתי בתוכך וידעת כי יי' צבאות שלחני אליך: שם ח' כה אמר יי' צבאות בימים ההמה אשר יחזיקו עשרה

אנשים

אנשים מכל לשונות הגוי׳ והחזיקו בכנף איש יהודי לאמר נלכה עמכם כי שמענו אלקים עמכם ובתהילים ס״ז אלקים יחננו ויברכנו יאר פניו אתנו סלה לדעת וגו׳ עד סוף המזמור והרבה כיוצא באלו הפסוקים אשר נזכרים בביאור יותר רחב בפ׳ כ׳ מזה הספר בעזרת האל ית׳ :

פרק יד

לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו עד כי יבא שילה ולו יקהת עמים ׃ ומה שטוענין הנוצרים מזה הפסוק באמרם הנה יעקב אביכם נתנבא על ביאת ישו אשר קראו בשם שילה ונתאמתה נבואתו שלא סר שבט המלכות מישראל עד בא ישו ואחרי באו מיד סר שבט המלכות מכם כאשר אתם רואים היום ׃ התשובה גם לזה להם לטעות כפי דעתם כי אחר שהם מאמינים שהיה ישו משבט יהודה והיה מלך היהודים א״כ אפלו אחרי באו לא סר המלכות מיהודה ואיך אומרים שאחרי בא ישו סר שבט המלכות ממנו ׃ וכבר ראינו שסר שבט המלכות מיהודה בחורבן בית ראשון כאשר הגלה נבוזראדן את צדקיה מלך יהודה שהיה קודם לידת ישו הנוצרי קרוב ת״ל שנה ובימי בית שני לא ראינו שום מלך מולך בישראל משבט יהודה כי מלכי עבדיהם הורדוס ובניו אחריו עד חורבן בית שני א״כ איך יוכלו לפרש לא יסור שבט מיהודה שלא תסור המלכות מישראל עד ביאתו ושאחר בואו סרה המלכות מהם כי מה שאמר הכתוב לא יסור שבט מיהודה הרצון בו משבט יהודה כי יעקב אבינו ע״ה בברכתו נתן השררה ליהודה על אחיו באמרו וישתחוו לך בני אביך בראשית מ״ט וע״כ המשילו לאריה שהוא מלך בחיות וע״כ דגל מחנה יהודה היה מסע ראשונה לשאר דגלים ונחשון נשיא יהודה הקריב את קרבנו ביום הראשון וכתיב שופטים א׳ ויהי אחרי מות יהושע וישאלו בני ישראל ביי׳ לאמר מי יעלה לנו אל הכנעני בתחלה להלחם בו ויאמר יי׳ יהודה יעלה וגו׳ ר״ל כי אחר שמת המנהיג ההולך לפניהם שאלו לאיזה מן השבטים תהיה הנהגת השררה והקדימה והש׳י השיב שתהיה לשבט יהודה כברכת יעקב אביו ובדברי הימים א׳ ה׳ כתיב כי יהודה גבר באחיו ולנגיד ממנו ונמשך הענין

כן-עד דהע"ה אשר בחרו יי' למלך על ישראל לעולם
כדכתיב שם כ"ח ויבחר יי' אלקי ישראל בי מכל בית
אבי להיות למלך על ישראל לעולם כי ביהודה בחר לנגיד
ובבית יהודה בית אבי ובבני אבי בי רצה להמליך על כל
ישראל ומן דהע"ה נמשכה המלכות עד צדקיהו מלך
יהודה שהיה מזרעו של דהע"ה ואז נפסק המלכות משבט
יהודה רק נשארו מהזרע ההוא פחות ונשיאים וראשי
גליות הנקראים מחוקקים בכל המשך ימי שתי הגליות
ר"ל בגליות בבל ובזו הגלות אשר אנחנו בה וכן בכל
עמידת בית שני ואפי' בזמן מלכות הכוהנים ועבדיהם לא
פסקו הנשיאים מזרע בית דוד משלשלת זרובבל כמוזכר
בסדר עולם זוטא ומה שמצינו שבתחלה מלך שאול שלא
היה משבט יהודה רק משבט בנימין היה זה מפני שדבר
שאלת המלכות בעת ההיא נתעב אצל הש"י ע"כ לא רצה
להמליך עליהם מן השבט אשר היתה לו הבטחת המלכות
הקיימת רק המליך עליהם מלך שלא כרצונו להיות
מלכות נפסקת בזמן קצר כאשר רמז הכתוב באמרו אתן לך
מלך באפי ואקח בעברתי הושע י"ג כי נהרג הוא ובניו
ונפסקה ממנו המלכות והיה כל זה כי שאלו מלך בימי
שמואל נביא יי' אשר היה שופטם ומנהיגם וע"כ כתיב
שמואל א' ח' כי לא אותך מאסו כי אותי מאסו ממלוך
עליהם · ועכ"ז אפילו בימי שמואל לא סרה שררת ההנהגה
משבט יהודה כי דוד היה המוציא והמביא את ישראל
כדכתיב את ישראל וגו' ומ"ש הכתוב המוציא והמביא
ר"ל המנהיג והרועה וכמוהו במדבר כ"ז ואשר יוציאם
ואשר יביאם ולא תהיה עדת יי' כצאן אשר אין להם
רועה· ע"כ פירוש לא יסור שבט מיהודה לפי הפשט
האמיתי הוא שלא יסור שבט המלכות מיהודה בזמן
המלכות ומחוקק מבין רגליו ר"ל שלא יסורו המחוקקים
והם החכמים והסופרים מהיות מושלים ומנהיגים מזרעו
של יהודה בזמן הגלות כי הנשיאים וראשי הגליות בזמן
הגלות הם מבני דוד לפי שרוב גלותינו משבט יהודה
ורובם מזרע דהע"ה והם בעלי למוד והוראה ר"ל חכמים
וסופרים לפיכך קראם בשם מחוקק כאשר נקראו אחרונים

הנביאים מרע"ה מחוקק כדכתיב דברים ל"ג כי שם חלקת מחוקק ספון להיות מושל ומנהיג התורה וכן מה שכתוב בשופטים ה' מני מכיר ירדו מחוקקים ומזבולן מושכים בשבט סופר ר"ל חכמים וסופרים שהיו מושלים ומנהיגים עליהם מבין רגליו הרצון בו מזרעו כמו היוצאת מבין רגליה דברים כ"ח וכן יוצאי ירך יעקב שמות א' עד כי יבא שילה ר"ל בנו הקטון והוא הבן האחרון מל' ובשליתה אשר תרגום אונקלוס ובזער בנהא הרצון בו על מלך המשיח המקווה אשר יקום מזרעו באחרית הימים ואמר עד כי יבא שילה אין הכוונה אחר באו תסור המלכות מיהודה והוא כמו כי לא אעזבך עד אשר אם עשיתי את אשר דברתי לך בראשית כ"ח וכן לא יתיצב איש בפניך עד השמידך אותם דברים ז' ולו יקהת עמים פי אשר אליו יהיו נשמעים כל העמים והוא מל' ותבוז ליקהת אם משלי ל' שפירושו למשמעות אם ועליו הכתוב אומר דניאל ז' וכל שלטניא ליה יפלחון וישתמעון :

פרק טו

לא תאכל כל תועבה זאת הבהמה אשר תאכלו דברים י"ד ומה שטוענין הנוצרים כנגדינו על אשר אנחנו נזהרים מאכילת הב"ח הטמאים האסורים לנו מהתורה האלקית באמרם הנה כתיב בא"ג במטיאש פרק ט"ו כי הנכנס בפי האדם אינו מטמא אותו אלא היוצא מפיו א"כ לשוא אתם נזהרים באיסורי המאכלים: התשובה ידוע שמניעת המאכל מן האוכל אפי' בלתי כילות המונע תהיה משתי סבות האחת בהיות המאכל יקר ונכבד והאוכל איש פחות ונבזה · והשנית להפך ר"ל בהיות המאכל פחות ונבזה והאוכל איש יקר ונכבד והנה הנוצרים לא יוכלו לומר שאותם הב"ח האסורים מפני יקרותם נאסרו לנו בעבור פחיתותינו כי הכתוב הכריחם לומר ההפוך ר"ל שמפני טומאתם נאסרו לנו בעבור קדושתינו א"כ מה שהותרו להם הטמאים הוא בעבור פחיתותם כאשר הכתוב מעיד באמרו ויקרא י"א טמא הוא לכם ר"ל לכם הם טמאים לפי שאתם קדושים ואינם טמאים לאומות העולם אחר שאין להם קדושה וכן שם אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ ולא

תטמאו בהם ונטמאתם בם כי אני יי׳ אלקיכם והתקדשתם
והייתם קדושים כי קדוש אני ולא תטמאו את נפשותיכם
בכל השרץ הרומש על הארץ וכן שם כ׳ והבדלתם בין
הבהמה הטהורה לטמאה ובין העוף הטהור לטמא ולא
תשקצו את נפשותיכם בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמוש
האדמה אשר הבדלתי לכם לטמא והייתם לי קדושים כי
קדוש אני יי׳ ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי וכן
דברים י״ד בנים אתם ליי׳ אלקיכם לא תתגודדו ולא
תשימו קרחה בין עיניכם למת כי עם קדוש אתה ליי׳ אלקיך
ובך בחר יי׳ להיות לו לעם סגלה מכל העמים אשר על
פני האדמה לא תאכל כל תועבה וחתם שם באמרו לא
תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או
מכור לנכרי כי עם קדוש אתה ליי׳ אלקיך לא תבשל גדי
בחלב אמו׃ הנך רואה כל הפסוקים האלו כלם יחד
יעידון ויגידון שאורתם הב״ח האסורים בעבור טומאתם
ופחיתותם נאסרו לישראל להיות קדושים ובני אלקים
לפי שהמזון הטמא יטמא הגוף האוכל אותו ובטמאת
הגוף תטמא הנפש אשר בו והנפש הטמאה לא תוכל
לבא אל הקודש ר״ל לבא אל אלקים אשר נתנה רק תכרת
ממעונה ולזה על הגוים האוכלים אותן הטמאים הכתוב
אומר ישעיה ס״ו אוכלי בשר החזיר השקץ והעכבר יחדיו
יסופו נאם יי׳ ואחרי שנתבאר מדברי התורה האלקית
שהמזון הטמא יטמא הגוף האוכל אותו ע״כ מה שטוענין
הנוצרים כא״נ שלהם שהנכנס בפי האדם אינו מטמא
אותו אלא היוצא מפיו היא טענה בטלה לפי שעומדת
כנגד מאמרי הכתוב כי המזון הטמא הנכנס בפי אדם אם
לא היה מטמא אותו כפי דבריהם א״כ למה הש״י הזכיר
בתורה בכמה מקומות שלא לאכול הטמאים באמרו ולא
תטמאו בהם ונטמאתם בם וכן לא תטמאו את נפשותיכם
בכל השרץ וגו׳ אשר נראה מאלו המאמרים שהמאכל
הטמא מטמא הגוף והנפש כאשר הוזכר למעלה׃ ואחר
שהדבר כן מי הוא זה ואיזהו אשר מלאו לבו לסתור את
דברו ולגזור אומר הפך מאמרו ולהתיר את אשר אסרו ואם
לא היה מטמא המאכל הטמא הנכנס בפי האדם למה

האפושטולי באקטא אפושטולורום פ׳ ט״ו ואסרו הנחנקים והדם והנה אדם הראשון לא חטא בשום פעולה כי אם באכילה ואם הוא חטא באכלו המוזהר האחד ופעם אחת הבלתי נזהרים מאכילת כל הב״ח הטמאים בכל עת וזמן עאכ״ו׃ ואף גם זאת כי מאמר מטיאש ומרקוש שאמרו כי הנכנס בפי האדם אינו מטמא אותו אלא היוצא מפיו אינו מאפר אמירתי מכל הצדדים כי אפילו המשקים הטהורים והמשקים המשכרים כמו יין ושכר וזולתם כשיכנסו בפי אדם יותר מדאי יטמאו בלי ספק כאשר הועד מכרת לוטרן וכן כשיצאו מפי האדם דברי אלקים חיים והלל והודיה לו ית׳ וכן דברי הכמה ומוסר או שאר דברים הכרחיים לחיי האדם לא יטמאוהו ח״ו אבל איש כזה קדוש יאמר לו ומצינו שהכתוב יעד בנבואת זכריה פי לעתיד אפילו אומות העולם לא יאכלו הדם והטמאות והשקצים כדכתיב זכריה ט׳ והסרותי דמיו מפיו ושקוציו מבין שיניו וגו׳ כאשר העיד על זה החכם המעתיק האחרון לנוצרים סיפון בודני בביאורו שם ע״ז הפסוק דוק ותשמח׃

פרק טז

ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת לעשות אותם ואמר כל העם אמן דברים כ״ז׃ ומה שטוענין הנוצרים מזה הפסוק באמרם הנה תורת משה מאררת כל מי שלא יקיים את כל מצות התורה ומצות התורה הן רבות מאוד עד כי אין שום אדם מכם יכול לקיים כלל המצות א״כ אתם כולכם ארורים׃ התשובה אין הכוונה בזה הפסוק שיהיה ארור כל מי שלא יקיים כל מצות עשה ולא תעשה הכתובות בתורת משה כדבריהם כי זה אינו מן האפשר לשום אדם כי אפילו מרע״ה אע״פי שעל ידו נתנה התורה ולא קם נביא כמוהו מ״מ לא קיים כלל המצות רק אותן אשר באו לידו בהיותו בח״ל אבל המצות הנוהגות בארץ לא קיימן לפי שלא באו לידו וכ״ש שאר בני ישראל שלא יהיו חייבים אם לא יקיימו המצות אשר לא תבואנה לידיהם ואפילו בבואן לידיהם ובהזדמנן לפניהם אם יעברו על קצתן להגבורת התאוה ואחר כך יתחרטו וישובו אל יי׳ בתשובה שלימה

לא ילכדו ברשת הארורה כלל כי אדם אין צדיק בארץ
אשר יעשה טוב ולא יחטא והתשובה היא צרי ומרפא
למכאוב ומדוי החטאים והעונות כלם הלא תראה דה"עה
אע"פי שחטא בדבר אוריה החתי על מה שהתורה אוסר
ושב בתשובה שלימה לא נתארר אלא נתברך מאת הש"י
בברכה שלימה ועולמית עד שכרת עמו ברית קיימת על
המלכות אשר לא תופר לעולם כדכתיב ירמיה ל"ג כה אמר
יי' אם תפדו את בריתי היום ואת בריתי הלילה ולבלתי
היות יומם ולילה בעתם גם בריתי תופר את דוד עבדי
מהיות לו בן מולך על כסאו וגו' וכמו כן זכותו הועילה לו
אפילו אחר זמן רב לזרעו אחריו ולכל יהודה ויושבי
ירושלים שנ' ל"ז ישעיה וגנותי על העיר הזאת להושיעה
למעני ולמען דוד עבדי הנה יראה מזה בבירור כי מי שלא
יוכל לשמור ולעשות קצת מהמצו' או רובן מפני שלא באו
לידו וכן אפי' מי שיעבור על קצתן מתגבורת תאותו
ואחר כך יתחרט ויתודה וישוב מחטאתו אינו נכנס בבלל
הארורים ח"ו אבל יהיה ארור מי שלא יאמין בקצת מן
המצות שהן דברי אלקים חיים או שתהינה בעיניו קצת
מהמצות לבטלה וללא תועלת ולזה לא יקום ולא יקבל
על עצמו לעשותן כאשר תבאנה לידו והוא בדרך קיימו
וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם אסתר ט' ולפיכך אמר
הכתוב ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת לעשות
אותם ולא אמר ארור אשר לא יקיים או לא יעשה את כל
דברי התורה כדבריהם להורות שכוונה היא על הפורק
מעליו עול קצת מהמצות כי ממה שאמר לעשות אותם
מודיע שהכוונה היא בשלא יקום ולא יקבל על עצמו
לעשותן אפי' כשתבאנה לידו וכן במה שאמר הכתוב
דברים כ"ח והיה אם לא תשמע בקול יי' אלקיך לשמור
לעשות את כל מצותיו וחקתיו אשר אנכי מצוך היום
ובאו עליך כל הקללות האלה והשיגוך אין הכוונה שלא
ישמור ולא יעשה כלל המצות מבלתי שתחסר מהן אחת
שתבואנה עליו הקללות אבל הכוונה היא שאם לא ישמע
לקול יי' אשר הרצון בו כאשר לא ישמור ולא יעשה המצות
להיותו בלתי נשמע לקול יי' ופורק מעליו עול מלכותו הנה

או תבואנה עליו כל הקללות האלה אם לא ישוב אחר כך
אל השם בתשובה שלימה וידוע כי באהבת יי׳ את עמו
נתן להם את תורתו לא לתועלתו רק לתועלתם וטובתם
ולא הרבה המצות להכביד משאם כדי להענישם ולהוריד
נפשם לבאר שחת ח״ו רק להרבות שכרם ולהגדיל ביקרם
בע״הב כי אפילו בקיום מצוה אחת כהלכתה לש״ש יהיה
לאיש הישראלי חלק לע״הב ולפי רבוי קיום המצות כן
ירבה שכרו ותגדל מעלתו לפני הש״י ולזה היה מר״עה
כוסף ותואב להכנס לארץ כדי שע״י קיום המצות התלוית
בארץ יזכה למעלה יותר גדולה בע״הב · מצורף לזה
שה״יב ארורים הכתובים בפרשה ההיא שהם כנגד י״ב
שבטי ישראל כלם נאמרו על עבירות פרטיות הנעשות
בסתר כאשר בואר בהתחלתם באמרו ושם בסתר כ״א
יעשה בגלוי יקבל עונשו בב״ד ואמר מכה רעהו בסתר
להרמיז על המלשין שהכאתו נסתרת מהמוכה והוא כמו
מלשני בסתר רעהו תהילים ק״א וכדי שלא יובן על המכה
רעהו בידו שהכאתו נגלית לפיכך הוסיף לומר בסתר וכן
הבלתי מודה ומקבל על עצמו לעשות קצת מהמצות
להיותן בטלים בעיניו זאת העבירה ג״כ מהעבירות
הנסתרים כמו העבירות הכתובים שם כללו של דבר
כוונת התורה באלו הי״ב הפסוקים להודיע לנו כי כאשר
העושה עבירה בגלוי הוא נענש בב״ד של מטה כן העושה
עבירה בסתר יענש בב״ד של מעלה ר״ל כי יהיה ארור
ומקולל מפי הש״י אם לא יתחרט וישוב בתשובה שלימה
כאשר ביאר זה הענין באמרו דברים כ״ט הנסתרות ליי״
אלקינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי
התורה הזאת זאת היא הכוונה הנכונה בזה הפסוק באמת
ואמונה כפי מה שידוע לכל אנשי תבונה והנוצרים טוענים
כנגדינו מזה הפסוק מבלתי הבנת הכוונה אכן לנו יש
לטעון כנגד׳ הטענה הזאת כפי אמיתת כוונת הכתוב ממה
שמצינו כתוב בסוף והתיכת כל ספרי הא״ג ז״ל כי הנני
מעיד לכל השומע דברי נבואות אלה הספרים אם יוסיף
מה על אלה הדברים יוסיף האל עליו מכות הכתובות
באלה הספרים וכן הגורע מדברי ספרי הנבואה הזאת

יגרע

ינרע לו חלקו מספר החיים ומעיר הקודש ומהבטחות
הכתובות באלה הספרים עכ"ל וידוע ומפורסם לכל כי
הנוצרים כלם הם נלכדים ברשת אלה הקללות לפי שהם
מוסיפין וגורעין על ספרי הא"ג כנון שמוסיפים שביתת
יום א' לשבוע במקום שבת מה שלא נצטוו עלי' כא"ג ולא
מישו ולא משלוחיו וכנון שגורעין ממה שהוזהרו עליו בא"ג
באקטא אפוסטלורום פרק ט"ו שלא לאכול את הדם
והנחנקים מב"ח והנה הם אינם מקיימים זאת האזהרה
כלל ואוכלים הדם והנחנקים מב"ח כאשר יתבאר בפ'
מ"ט מזה החלק הראשון וכן בפ' האחרון מהחלק השני
מזה הספר:

פרק יז ומזה שטוענים קצת מחכמי הנוצרים באמרם שהקללות הראשונות הכתובות

בפרשת אם בחקתי נאמרו על חורבן הבית הראשון וע"כ
נכתבו דברי נחומים כדכתיב ויקרא כ"ו וזכרתי את בריתי
יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור
והארץ אזכור וכן שם וזכרתי להם ברית ראשונים אשר
הוצאתי אותם מארץ מצרים לעיני הגוים להיות להם
לאלקים אני יי' שהיו רומזים לזכירת ופקידת בירת שני
שהיא הגאולה מגלות בבל אבל הקללות האחרונות שבפ'
כי תבא נאמרו על חורבן בית שני ע"כ לא בא אחריהן
נחמה לפי שלא תהיה גאולה לישראל מזו הגלות: התשובה
להיות הקללות הראשונות אמורות על חורבן בית ראשון
לבד זה הדבר בלתי מאמת מן הכתובים כי התוכחות שבאו
בתורת כהנים בברית הראשון אף כי היו בעצם וראשונה
על חורבן בית ראשון לפי שבו התחיל הגלות הזאת נכלל
ג"כ בהן החורבן בית שני ושאר צרות שעברו על ישראל
בגלות וכן בקללות הכתובות במשנה תורה נזכרו בהן
דברים מהחורבן בית ראשון כאשר הכתובים מורים ע"ז
בלי ספק כי הנה בקללות הראשונות ויקרא כ"ו אמר
והשמתי את מקדשיכם ל' רבים וא"א שיפורש כ"א על
מקדש ראשון ומקדש שני וכן א"א לפרש מקדשיכם
ארמונים כמו כי מקדש מלך הוא עמוס ז' שהוא פירוש
כמו ארמון המלך זה אינו לפי שכתוב בתריה ולא אריח

פריח ניחוחיכם רומז לקרבנות הנקרבים במקדשים ההם וכן בקללות האחרונות דברים כ"ח יתנך יי' נגף לפני אויביך בדרך אחד תצא אליו ובשבעה דרכים תנוס לפניו וזה בלי ספק לא היה בבית שני כי שם נכרת יד היהודים ועצמה גבורתם וכל יכולת הרומיים מאפס ותוהו נחשבו להם כמו שסיפר יוסף בן גוריון פרק פ"ז והרומיים מעידים ג"כ על זה בספריהם עדות ברורה אבל נתקיים זה בבית ראשון כאשר נתרעם ע"ז ישעיה הנביא כ"ב באמרו כל קציניך נדדו יחד מקשת אסרו כל נמצאיך אסרו יחדיו מרחוק ברחו ועוד אם נאמר שהגליות שתים נצטרך לומר שהגאולות גם כן שתים היו ר"ל גאולת בית שני והגאולה העתידה ומי האיש בעל שכל ויאמין שהיתה ענין בית שני גאולה שלימה כי לא היה שם קיבוץ גליות עשרת השבטי' כ"א מ"ב אלפים וש"ס איש מיהודה ובנימין שעלו מבבל לירושלים ברשיון כורש מלך פרס ואפי' אותן שהיו בבבל לא עלו כלם אבל רובם נשארה שמה וגם היות עולים לירושלים לא היו שם בני חורין כי בהיותם שם היו עובדי' למדי ולפרס כדכתיב נחמיה ט' הנה אנחנו היום עבדים והארץ אשר נתת לאבותינו לאכול את פריה ואת טובה הנה אנחנו עבדים עליה ותבואתה מרבה למלכים אשר עליה שנתת עלינו בחטאינו ועל גויתינו מושלים וגו' ואחר כך עבדו זמן גדול ליונים ואחר כך זמן רב לרומיים אע"פי שלפעמים היו מורדים בהם וממליכים עליהם מלך מ"מ לא מלך ביניהם אדם מזרע בית דוד אשר לו יאתה המלכות בזמן הגאולה כ"א חשמנאים שהיו משבט לוי ומזרע הכהונה ואחר כך מלכו עבדיהם ר"ל הורודוס ובניו אחריו עד הורבן בית שני כמוזכר לעיל וכן לא היה בבית שני לא ארון וכפורת וכרובים ולא אורים ותומים שכינה נראה ורוח הקדש שמן המשחה ואש מן השמים אם כן איך נוכל לומר שהיתה שם גאולה שלימה ובית המקדש אין זה כ"א שנתן יי' אותם לרחמים לפני שוביהם והעיר את רוח כורש מלך פרס לתת להם רשיון לשוב לירושלים לבנות בית לעבוד שם את השם ית' ולצאת מתחת ידו כאלו מלך ישמעאל המולך עתה בירושלים היה נותן

רשות ליהודים אשר בקצרת מדינות מלכותו לעלות לירושלים לבנות בית לשם יי׳ בתנאי שיהיו תמיד משועבדים אליו ולא יהיה מן הפלא אם לקצת הימים ימרדו בו כן היה ענין בית שני אבל תמיד היה בכלל הגלות הראשון עם היות הבירת אשר בנה הורודוס אחר ששפך דמים רבים מישראל מחכמיהם וחסידיהם בית יפה ונחמד ובנוי בעושר גדול אבל אין ספק שהורדוס אשר בנה אותו היה משועבד אל הרומיים ומידם הומלך וכל זה יורה שהגלות הראשון הוא אשר התמיד מיום חורבן בית מקדשינו ותפארתינו ע״י נבוכדנצר מלך בבל עד היום הזה׃ ואמנם מה שלא נזכרה במשנה תורה הנחמה ותקות הגאולה מיד אחר סיום התוכחות כאשר עשה בתורת כהנים הוא לפי שלא סיים עדיין דברי הברית כי מיד אחר זה אומר שקרא משה לכל ישראל להעבירם בברית בהיותם נצבים לפני יי׳ כדכתיב דברים כ״ט לעברך בברית יי׳ אלקיך ובאלתו והוסיף עוד שמה באלות הברית מלבד מה שהזכיר קודם לכן ואז אחר כל אלות הברית מיד הזכיר הנחמה השלימה והגאולה הכללית כדכתיב דברים ל׳ והיה כי יבאו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה אשר נתתי לפניך והשבות אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחך יי׳ אלקיך שמה ושבת עד יי׳ אלקיך ושמעת בקולו ככל אשר אנכי מצוך היום אתה ובניך בכל לבבך ובכל נפשך ושב יי׳ אלקיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל העמים וגו׳ אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך יי׳ אלקיך ומשם יקחך והביאך יי׳ אלקיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה והטיבך והרבך מאבותיך ומל יי׳ אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה את יי׳ אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך למען חייך ונתן יי׳ אלקיך את כל האלות האלה על אויביך ועל שונאיך אשר רדפוך ואתה תשוב ושמעת בקול יי׳ ועשית את כל מצותיו אשר אנכי מצוך היו׳ והותירך יי׳ אלקיך בכל מעשה ידיך בפרי בטנך ובפרי בהמתך ובפרי אדמתך לטובה כי ישוב יי׳ אלקיך לשוש עליך לטוב כאשר שש על אבותיך כי תשמע בקול יי״ אלקיך לשמור מצותיו

וחקתיו הכתובה בספר התורה הזה כי תשוב אל יי׳ אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ׃ הנך רואה כי הפרשה הזאת כולה עתידה לבא כי לא נתקיימו ייעודיה לא בבית ראשון ולא בבית שני והיא כוללת כל הנחמות לפי שהיא מייעדת גאולתינו ופדות נפשינו שהיא הגאולה השלימה הכוללת והנחמה האמיתית העתידה אשר אנחנו מקוים לה לא כנחמה הנזכרת בתורת כהנים כי אין שם זכר גאולה ולא שאר הבטחות הכתובות בזאת הפרשה רק זכירה לבד רומזות לזכירה ולפקידת בנין בית שני שאע״פי שנפקדו לעלות לירושלים מ״מ אפי׳ העולים שם לא נשתחררו מעבדות האומות המושלות עליהם כפי מה שבארנו והנה אחר שהוכחנו בראייה ברורה ואמיתית שאחר הקללות האחרונות הכתובות במשנה תורה באו נחמות גדולות וכוללות מבטחות הגאולה העתידה והכללית לישראל בטלה טענת הטוענים כנגדינו ויתחייב א״כ בהכרח אפילו לפי דעת הטוענים שתהיה גאולה כללית ותשועה עולמית לכל ישראל כפי מה שהורו הכתובים הנזכרים לעיל ׃

פרק יח ומה שטוענים הנוצרים כנגד התורה האלקית באמרם שתורת משה לא באה

להנחיל לשומריה ההצלחה הנפשית הקיימת רק הצלחת הגופיות החולפת לבד כמבואר בפרשת בחוקתי לפיכך לא תמצא בתורת משה ובדברי הנביאים בשום מקום ייעוד גמול הנפשות ועונשן רק ייעודי הטובות הגשמיות והפכן לבד ׃ התשובה׃ מה שייעדה התורה האלקית ברוב המקומות הגמול הגופיי הוא בעבור שהאדם מורכב מב׳ חלקים ר״ל מגוף ונפש והמצות ג״כ נחלקים לשני חלקים והם מצות מעשיות ומצות שכליות אשר א״א אלא בגוף ובנפש לקיימן לפיכך ייעדה התורה לגוף הגמול הגופיי בבירור ובאריכת דברים לפי שהתענוגים הגופיים נראים ומורגשים לכל האנשים בכלי החמשה חושים ובהיות שהתענוג הנפש אינה מושג ומורגש לכל בחושים הגופיים בעודם בע״הז רק הוא מושג בשכל לבד להיות סגולתו לפיכך ייעדה התורה לנפש גמול הנפשיי ג״כ במקומות רבים אבל בקיצור מופלג בלתי איכות דברים מצורף לזה

ששלימות הגוף הוא השלימות הראשון ושלימות הנפש הוא שלימות האחרון ולא יזכה האדם לשלימות הנפש כ"א ע"י שלימות הגוף כי בהיות האד' רעב או חולה או מצטער לא יוכל לעשות רצון בוראו כלל לפיכך ייעדה התורה למקיימי המצות להרבות התבואות ולהבריא הגופות ולהסיר מהם כל צרות והתלאות כדי שבהיותם בריאים בשלוה ובהשקט יוכלו לעבוד את הש"י עבודה שלימה ובאמצעותה יזכה להצלחת הנפשית שהיא חיי הע"הב הלא תראה בפרשת בחקותי אחר שייעדה התורה הטובות הגשמיות ברבוי דברים אז לא תשקוט גם כן מלהרמיז הטוב' הרוחניית כדכתיב ויקרא כ"ו ונתתי משכני בתוככם ולא תגעל נפשי אתכם והתהלכתי בתוככם והייתי לכם לאלקים ואתם תהיו לי לעם · וכן בשכר עשיית מצות המילה תמצא אחר שייעד הש"י לאברהם אבינו ע"ה ולזרעו אחריו ייעוד הטובות הגשמיות בבירור ייעד הטובות הרוחניות ברמז באמרו בראשית י"ז להיות לך לאלקים ולזרעך אחריך · ואחר כך אמר עוד שם והייתי להם לאלקים וכן יעקב אבינו ע"ה באמרו בחתימת נדרו בראשית כ"ח והיה יי' לי לאלקים רמז לטובה הרוחנית הזאת כאשר זה ידוע למבינים ולא לבד באלו הפ' אלא גם כמעט בכל התורה כולה תמצא זכרון הטוב הנפשיי ובפרט במה שהזכירה היות שכינתו ית' בתוכינו והדיבוק הזה תמיד עמנו לא יסור ממנו כמו ע"י מעשה המשכן וכליו וכל עבודתו בקרבנו' אשר כלם היו לכפרת נפשות וטהרתן לא לענין אחר ואם כן איך יוכלו הטוענים להתעלם מראות חוזק הדבוק האלקי הזה וההצלחה הנפשיית המצויה לאישי אומתינו בעוד נפשותינו קשורות בחומר העכור הזה כ"ש שיהיה זה אחר הפרדן מהחומר שהוא דבר מחויב מעצמו שאחר שתזכה הנפש לשוב למעונה תדבק לאלקים אשר נתנה ובסיבת הדביקות הנפלא הזה שיש בינו ית' לאומה הישראלית קראם בנו בכורו ובחיריו ואוהביו וחשוקיו וקדושיו חלקו והבל נחלתו עמו וסגולתו וטעם סגולה הוא כמו וסגולת מלכים קהלת ב' שהוא דבר יקר ונחמד שלא ימצא אחר במהו שהאדם אוהבו מאוד

וגונזו

אינו אצלו להתפאר בו יותר משאר ממונו והענין הנפלא
הזה ביארו מרע"ה והודיע שהאומה הישראלית הנקראים
בנים למקום הם הנאהבים לאביהם שבשמים והדבקים
בו בחייהם ובמותם לא נפרדו באמרו דברים י"ד בנים
אתם ליי' אלקיכם לא תתגדדו ולא תשימו קרחה בין
עיניכם למת כי עם קדוש אתה ליי' אלקיך ובך בחר יי'
להיות לו לעם סגולה מכל העמים אשר על פני האדמה
והרצון באלו הפסוקים הוא שאין ראוי להתאבל ולהצטער
יותר מדאי על מיתות הגופות אחר שאתה עם קדוש ליי'
אלקיך ונבחר לסגולה מכל העמים ר"ל שנפשותיך
מוסגלות להדבק בו ולהיות לפניו לנצח שאל"כ היה ראוי
להצטער יותר כי יותר ראוי להתאבל על בן מלך שמת
מעל בן איש פחות וכן באמרו הכתוב ויקרא י"ח ושמרתם
את חוקתי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם
אני יי' אינו מרמז לחיים הגופיים כלל לפי מה שנראה
בחוש כי שומרי המצות אינם מאריכין ימים על האדמה
יותר מהעוברים עליהם רק על חיי הנפש הכתוב מדבר:
והנה הטוענים זאת היא דעתם שהאדם הראשון במרותו
את פי יי' נתחייב מיתה נפשית כאמרם שמאמר כי ביום
אכלך ממנו מות תמות הרצון בו מיתת נפשית לא זולתה
אם כן יתחייב מזה המאמר שבני ישראל בעשותם מצות
הש"י הכתובות בתורה יזכו לחיים הנפשיי' ויהיה אם כן
מאמר אשר יעשה אותם האדם וחי בהם תיקון מיוחד
למאמר כי ביום אכלך ממנו מות תמות כאשר בארנו בפ'
י"א: ויתבאר עוד בדברי הא"ג שכתב פיול לרומיים פ'
ה' וכן זה הענין מבואר ממ"ש מר"עה בחתימת שירת
האזינו דברים ל"ב שימו לבבכם לכל הדברים אשר אנכי
מעיד בכם היום אשר תצום את בניכם לשמור לעשות
את כל דברי התורה הזאת כי לא דבר רק הוא מכם כי הוא
חייכם ובדבר הזה תאריכו ימים על האדמה וגו' הנה
תראה איך באמרו זה תרמוז לשני מיני השכר המושגים
מצד התורה האלקית והם השכר רוחני והשכר הגשמי על
הרוחני אמר כי הוא חייכם ועל הגשמי אמר ובדבר הזה
תאריכו ימים על האדמה וגו' והקדים הטובה הרוחנית

אע"פי שהיא באה לאדם באחרונה למעלתה על הטובות הגשמיות וכן בחתימת ברכתו ביאר זה הענין באמרו דברים ל"ג אשריך ישראל מי כמוך עם נושע ביי' וגו' והכוונה בזה הפסוק היא שהצלחות הגופיות והמלכיות הנזכרות בפסוקים הקודמים כגון נצחון האויבים ורבוי התבואות אינן אושר אמיתי לפי שהן נמצאות גם בשאר האומות אבל האושר האמיתי הוא ההצלחה והתשועה הנפשית אשר אין שום אומה בעולם הזה זוכה אליה זולת אומת ישראל לפיכך אמר אשריך ישראל מי כמוך עם נושע ביי' ר"ל היש בעו' עם שהוא נושע ביי' כמוך ומ"ש אחר כך מגן עזרך הרצון בו שלא יחשבו שהזוכים לתשוע' הנפשית לא יזכה לגופנית כי באמת עם היותך נושע ביי' ג"כ הוא ית' יהיה מגן עזרך והוא בדרך מ"ש המשורר ישראל בטח ביי' עזרם ומגנם הוא ומ"ש ואשר חרב גאותך הוא בדרך כי לא בחרבם ירשו ארץ וגו' וכן גם על העונש הנפש הרמוז באמרו ויקרא כ"ב אמור אליהם לדורותיכם כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים אשר יקדישו בני ישראל ליי' וטמאתו עליו ונכרתה הנפש ההיא מלפני אני יי' כי באמרו מלפני רומז שהנפשות ממקום קדוש באות ושם אם תזכנה שבות וכן באמרו שם כ"ג כי כל הנפש אשר לא תעונה בעצם היום הזה ונכרתה מעמיה ואמר עוד וכל הנפש אשר תעשה כל מלאכה בעצם היום הזה והאבדתי את הנפש ההיא מקרב עמה הרצון בהם שלא תתועד ותתאסף הנפש ההיא עם נפשות הצדיקים הנקראים עמיו הפך מ"ש הכתוב בצדיקים בראשית כ"ה ויאסף אל עמיו אשר הרצון בו שנאסף ונתחבר עם רוחות הצדיקים והראיה ע"ז שהכתוב אינו מדבר על הגופות ממה שכתוב במר"עה דברים ל"ב והאסף אל עמך כאשר מת אהרן אחיך בהר ההר אבל האסיפה היא נאמרת על הנפש כמו כבוד יי' יאספך ישעיה נ"ח והנה בלעם אע"פי שהיה נביא האומות בראותו בכח נבואתו שהאומה ישראלית לא די שהם מושגחים מהש"ית השגחה העצומה בע"הז אלא שגם אחרי מותם יש להם אחרית מות ותקוה כי הם הנוחלים חיי הע"הב לפיכך התפלל על עצמו

שיזכה אל מעלתם בהצלחתם הנפשית אשר היא אחרי
המות והוא שאמר במדבר כ"ג תמות נפשי מות ישרים ותהי
אחריתי כמוהו כאשר זה הענין מבואר למבינים וכן דה"ע
בספר תהלותיו תמיד לא יחשה מהזכיר
ואת ההצלחה הנפשית אשר היא מתחייבת
משמירות מצות התורה האלקית והתפלל עליה
באמרו תהילים י"ט תורת יי' תמימה משיבת נפש עוד שם
כ"ז לולא האמנתי לראות בטוב יי' בארץ חיים שם ק"ו
כי הצלת נפשי ממות את עיני מן דמעה את רגלי מדחי
אתהלך לפני יי' בארצות החיים ושם כ"ו אל תאסוף עם
חטאים נפשי וגו' ושם ט"ז כי לא תעזוב נפשי לשאול לא
תתן חסידך לראות שחת תודיעני אורח חיים שובע
שמחות את פניך נעימות בימינך נצח ושם מ"ט אך אלקים
יפדה נפשי מיד שאול כי יקחני סלה ושם כ"ה מי זה האיש
ירא יי' יורנו בדרך יבחר נפשו בטוב תלין וזרעו יירש
ארץ׃ ושם ל"א מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וגו'
ושם ל"ו מה יקר חסדך אלקים ובני אדם בצל כנפיך
יחסיון ירוין מדשן ביתך ונחל עדניך תשקם כי עמך מקור
חיים באורך נראה אור שם ע"ג מי לי בשמים ועמך לא
חפצתי בארץ ורבים כמו אלה ושלמה בנו הרחיב נקני
משכיות התפוח יותר באמרו קוהלת ג' מי יודע רוח בני
אדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה
בארץ ואמר שם י"ב וישוב העפר אל הארץ כשהיה והרוח
תשוב אל האלקים אשר נתנה ובמשלי י"א במות אדם
רשע תאבד תקוה ותוחלת אונים אבדה ושם י"ד ברעתו
ידחה רשע וחוסה במותו צדיק ואמר שם כ"ג אל יקנא לבך
בחטאים כ"א ביראת יי' כל היום כי אם יש אחרית
ותקותך לא תכרת ואמר עוד שם כ"ד כן דעה חכמה
לנפשך אם מצאת ויש אחרית ותקותך לא תכרת וזולתם׃
וכן ישעיה הנביא אמר מ"ה ישראל נושע ביי' תשועת
עולמים וגו' וזה המאמר ביאורו למאמר מרע"ה שאמר
אשריך ישראל מי כמוך עם נושע ביי' תשועת עולמים ר"ל
שהתשועה הנפשית אינה מהטובות החולפות אבל היא
תשועת עולמית ר"ל תשועה קיימת ונצחות לפיכך אמר

לא

לא תבושו ולא תכלמו עד עולמי עד ואמר גם כן על בעל
תשובה שמת ישעיה נ"ז · דרכיו ראיתי וארפאהו ואנחהו
ואשלם ניחומים לו ולאבליו כי אחר שהזכיר ולאבליו יורה
שעל המת הוא מדבר ומ"ש דרכיו ראיתי וארפאהו רפואת
נפשות ר"ל אסלח לעוניו · והוא כמו תהילים מ"א רפאה
נפשי כי חטאתי לך · וכן ישעיה ו' ושב ורפא לו ואחרי
סליחות עונותיו אנחהו בדרך כל הארץ ובזה אשלים
נחומים לו ולאבליו והנחומים לו הם חיי הנפש בע"הב
ולאבליו ג"כ שיקבלו תנחומין כשידעו שאחרי מותו יזכה
לרב טוב הצפון לצדיקים בעולם הנשמות : וכמו כן ייעד
שכר טוב לצדיק באמרו ישעיה נ"ח אז יבקע כשחר אורך
וארכתך מהרה תצמח והלך לפניך צדקך כבוד יי' יאספך
אל מקום הכבוד ר"ל כשתמות ילך לפניך צדקך לעולם
הנשמות ואז כבוד יי' יאספך אל מקום הכבוד אשר נפשות
הצדיקים צרורות שם בצרור החיים הנצחיים : והחתם
הפרשה ההיא באמרו שם אז תתענג על יי' וגו' הרצון בו
הוא תענוג נפשי בעולם הנשמות בהיותה צרורה בצרור
החיים את יי' אלקיה · והוא אשר אמרה אביגיל לדוד
שמואל א' כ"ה והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את
יי' אלקיך ועל ההיפך שהוא עונש נפשות הרשעים אמרה
ואת נפש אויבך יקלענה בתוך כף הקלע : ואמר יחזקאל
הנביא י"ח והרשע כי ישוב מכל חטאתו אשר עשה ושמר
את כל חקותי ועשה משפט וצדקה חיה יחיה לא ימות
ואמר שם ובשוב רשע מרשעתו אשר עשה ויעש משפט
וצדקה הוא את נפשו יחיה ויראה וישוב מכל פשעיו אשר
עשה חיה יחיה לא ימות ואמר שם כ' ואתן להם את
חקותי ואת משפטי הודעתי אותם אשר יעשה אותם
האדם וחי בהם : הנך רואה שעל חיי הנפש הנביא
מדבר והם החיים הנצחיים אשר אין מות אחריו ואל אלו
החיים האמתיים כוון אליהו איוב ל"ג לתשיב נפשו מני
שחת לאור באור החיים · וזכריה הנביא ג' אמר כה אמר
יי' צבאות אם בדרכי תלך ואם את משמרתי תשמור וגם
אתה תדין את ביתי וגם תשמור את חצרי ונתתי לך
מהלכים בין העומדים האלה הנך רואה שייעוד השי"ת

ליהושע

ליהושע בן יהוצדק בשכר שמירת המצות ומעשים טובים קיום והצלחת הנפש בעולם הבא בהיותה מתהלכת בין המלאכים שעומדים לפניו תמיד כדכתיב שרפים עומדים ממעל לו וגו׳ ואמר דניאל הנביא י״ב ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם ואלה לחרפות לדראון עולם והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבי׳ לעולם ועד · אלו הן הפסוקים הנמצאים בתורה ובנביאים ובכתובים המייעדים השכר הרוחני ר״ל גמול הנפשות לצדיקים וכן העונש לנפשות הרשעים ויש עוד פסוקים אחרים והאיות רבות אחרות בתורה האלקית ובדברי הנביאים והמדברים ברוח הקודש על ההצלחה הרוחנית הזאת ועל ההפכה ולא כתבנו פה ליראת האריכות כי מה שכתבנו דיהוא ויותר מדי לבטל דברי הטוענים שאומרים שלא נמצא בתורת משה ובדברי הנבואים בשום מקום ייעוד הנפשות וענשן · ואתה דע לך :

פרק יט

ומה שטוענין הנוצרים עוד כנגד התור׳ האלקית באמרם שתורה משה לא היתה נצחית רק זמנית עד בא ישו אשר בטל ונתן קץ וסוף לתורת משה וצוה לתלמידיו ולכל הנקראים בשמו התורה החדשה אשר עשה אותם חפשי מכל המצות והאזהרות הכתובות בתורת משה והפכה בזה לפי שהיו בה משפטי מות לא כתורה החדשה שהיא תורת חסד וכן היא קלות השמירה מאוד הפך תורת משה שהיתה כבדה במצות עד פי אין שום אדם יכול לשמור אותה כהוגן וע״כ אפילו המצו׳ היותר עקיריות הכתובות בתורת משה במצות מילה ומצות שבת לא היו נצחי רק היו זמניות עד זמן ישו הנוצרי פי מיד אחרי בואו בטלה ונקבעה הטבילה תמורת המילה וכן נתן להם יום ראשון תמורת יום השבת · התשובה אין האמת אתם גם בזאת הטענה כי אפי׳ הא״ג שלהם סותר דבריהם כי מצינו במטיאש פרק ה׳ מפסוק י״ז ואילך מאמר ישו לתלמידיו וז״ל אל תחשבו שבאתי לבטל התורה או הנביאים לא באתי לבטל כ״א לקיים באמרת אני אומר לכם כי אע״פי שיבוטלו השמים והארץ מ״מ אפי׳ אות אחת או נקודה אחת מן התורה לא תבוטל אלא תקוים

א"כ מי שיבטל אפילו מצוה אחת מן המצות הקטנות וילמד לאחרים לעשותן הוא יקרא קטן במלכות שמים אבל מי שיעשה המצות וילמד לעשותן הוא יקרא גדול במלכות שמים עכ"ל והנה הם בעצמם מודים גם כן שישו ותלמידיו ושלוחיו היו נמולים ואפי' אחר זמן ישו פויל שלוחו מל את תלמידו טימוטיאוס כאשר כתוב באקטא אפוסטולורום פרק י"ו פסוק ג' • וזה הענין מורה שלא בטלה התורה כדבריהם אפילו אחר זמן ישו וכן גם השבת קיימו אותו ישו וכל תלמידיו ואחר ישו בכמו חמש מאות שנה בא אפפיור אחד וצוה לשמור יום ראשון במקום יום השבת כמבואר בקרונקי בצמח דוד והנה יום השבת עצמו קדוש בכח אלקי לא מצד המנוחה לבד כהנחה הנמוסית כאשר אמר הכתוב שמות י"ו ראו כי יי' נתן לכם השבת ע"כ הוא נותן לכם ביום הששי לחם יומים וגו' כלומר בהיות יורד בששת ימי השביע ולא ביום השבת להיותו וירידתו בששי לחם יומים היה אות מורה על קדושת יום השבת בעצמו ושהוא מאת יי' מן השמים ועל כן א"א לשום אדם לבטלו וכל שכן שמצות השבת הוא מצוה אחת מעשרת הדברות שגם הם מודים שא"א היות בהם שום בטול אבל נראה שכוונת הנוצרים כלם הם לעקור תורת מר"עה מסברת עצמם שהרי לא צוה על זה לא ישו ולא תלמידיו ואם עשה אותם ישו חפשי מכלל המצות הכתובים בתורת משה כדבריהם אם כן למה צוה לשמור קצתן כגון כבוד אב ואם ואהבת רעהו ונתינת הצדקה וכן להזהר מרציחה וניאוף וגנבה ועדות שקר כדכתיב במטיאש פרק י"ט מפסוק א' ואילך וכן למה האפוסטולי אסרו הפסילים ואסורי עריות ואכילת הנחנקים והדם כדכתיב באקטא אפסטולורום פרק ט"ו פסוק כ' ופרק כ"א פסוק כ"ה ומ"ש שתורת משה בטלה לפי שהיו משפטי מות לא כתורת ישו שהיא תורת חסד אם כן למה גזר פויל להרוג הנושא את אשת אביו כדכתיב בכתב ראשון לקורינטי פרק ה' מפסוק א' ואילך וכן עוד היום הנוצרים כלם עונשים את הרוצח והנואף והגונב ממון וזולתם במשפטי מות ולפי הוראות תורת משה אין הגונב ממון חייב מיתה כדכתיב שמות כ"א

וגונב איש ומכרו ונמצא בידו מות יומת וכן מה שאומרים שתורת ישו היא קלת השמירה היפך תורת משה שהיא כבידת השמירה במצותיה וכו׳ אין האמת כדבריהם שהרי מצינו במטיאוש פרק י״ט פסוק כ״א שאמר ישו לתלמידיו אם תרצה להיות תמים לך מכור נחלתך ותן צדקה לעניים וכן בלוקש פרק י״ח פסוק כ״ב אומר כל מה שיש לך מכור ופזר לעניים הנך רואה שתורת ישו גוזרת לתת כל נחלתו וכל מה שיש לו לעניים אבל תורת משה גוזרת לתת עשירית תבואה לבד ושארית הנחלה כולה לבעלה עם ט׳ חלקי התבואה וזה העניין מורה שתורת משה אינה כבידה במצותיה כדבריהם אבל היא באה לתועלת גופותינו ונפשותינו וכן אחר שהם נעשים חפשים מכלל מצות תורת משה אם כן למה הם מתנהגים בקצת דיני העריות ואוסרים לקיחת הששה שארים ר״ל האם ואשת האב והאחות ואשת האח והבת ואשת הבן אבל בשאר הקרובים אינם מתנהגים לפי הוראות התורה האלקית הנתונה לנו ע״י מרע״ה לא לפעמים אוסרים המותר ולפעמים מתירין האסור לא כהוראות תורת משה בלתי שום יסוד אשר ישענו עליו רק מסברת עצמם כי בא״ג לא נמצאת ע״ז שום הוראה כלל וכן אם בטלו המשפטים שבין אדם לחבירו הכתובות בתורת משה כדבריהם א״כ למה לא נתן להם ישו בתורתו משפטים אחרים תמורתם כי הנוצרים עוד היום מתנהגים בקצת המשפטי׳ לפי הוראות תורת משה ובקצתם מתנהגי׳ במצות אנשים ר״ל במשפטי הקיסר ובמשפטי מיידבורג ולפיכך סטאטוטי של אלו ארצות ר״ל של ארץ פולניא ושל ארץ ליסוונא משתנים ומתחלפים בהחלפות מניחיהם כי בכל ייעוד הם מצטרכי׳ לתקנם ולמלא חסרונם להיות מונחים מחסרי הדעת ולהיות תורתינו האלקית נתונה מהחכמה העליונה והיא תמימה ושלימה בתכלית א״א להמצא בה ביטול והתחלפו׳ ושינוי וחסרון תוספות וגרעון כדכתיב דברים ד׳ לא תוסיפו על הדבר אשר אנכי מצוה אתכם ועוד כתוב שם י״ג את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם אותו תשמרו לעשות לא תוסיף עליו ולא תגרע ממנו וכתוב עם ד׳ ומי

גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים צדיקים ככל התורה
הזאת אשר אנכי נותן לפניכם היום וכתי' שם ושבת עד
יי' אלקיך ושמעת בקולו ככל אשר אנכי מצוך היום אתה
ובניך בכל לבבך ובכל נפשך : ועוד כתוב שם ואתה
תשוב ושמעת בקול יי' ועשית את כל מצותיו אשר אנכי
מצוך היום וכתוב גם שם כי תשמע בקול יי' אלקיך לשמור
מצותיו וחקותיו הכתובה בספר התורה הזה וגו' וכן כתוב
שם ל"ג תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב ואמר
המשורר תהילים י"ט תורת יי' תמימה משיבת נפש עדות
יי' נאמנה מחכימת פתי פקודי יי' ישרים משמחי לב מצות
יי' ברה מאירת עינים יראת יי' טהורה עומדת לעד משפטי
יי' אמת צדקו יחדיו ועוד אמר שם קי"א מעשי ידיו אמת
ומשפט נאמנים כל פקודיו סמוכים לעד לעולם עשוים
באמת וישר ואמר עוד שם קי"ט ואשמרה תורתך תמיד
לעולם ועד וחתם הנבואות כולם באמרו מלאכי ד' זכרו
תורת משה עבדי אשר צויתי אותו בחורב על כל ישראל
חקים ומשפטים הנך רואה מאלו הפסוקים כי התורה
האלקית לגודל שלימותה ויושרה עליה אין להוסיף וממנה
אין לגרוע אפילו דבר אחד וכ"ש לבטלה או להחליפה
באחרת וכן ממ"ש הכתוב ושמעת בקולו ככל אשר אנכי
מצוך היום וכן ועשיתם את כל מצותיו אשר אנכי מצוך
היום הודיע כי לא יחליפו בתורה אחרת וממ"ש אחר כך
כי תשמע בקול יי' אלקיך לשמור מצותיו הכתוב בספ' התור'
הזה ביאר ג"כ בתכלית הביאור כי ההבטחות והייעודים
הטובים המיועדים בפרשה הזאת תתקיימנה כאשר
נשמור המצות הכתובות בתורת משה ולא בזולתה והוא
אשר אמר עליהן אשר אנכי מצוך היום וזאת ראיה
האמיתית שזאת התורה המצויה עתה בידינו לא תומר
ולא תשתנה לעולם · וכן באמור הכתוב תורה צוה
לנו משה מורשה קהלת יעקב הודיע שאין הפסק והקץ
מגבל לתורת משה כדברי הנוצרים כמו שהירושה אין לה
הפסק דור אחר דור אך היא לדורי דורות בלי הגבלת זמן
ר"ל כי תורת משה תהיה מורשה לקהלת יעקב כי הם
ינחלוהו וישמרו אותה לדורות עולם כדכתיב דברים ל"א

כי לא תשכח מפי זרעו ומה שלא אמר מורשה בית יעקב או זרע יעקב רומז שתהיה התורה מורשה לא לבני יעקב לבדם אלא גם לכל הנקהלים אליהם מהגרים שהם בני נכר הנלוים על יי׳ לשרתו כדכתיב ישעיה נ״ו ובני הנכר הנלוים על יי׳ לשרתו ולאהבה את שם יי׳ להיות לו לעבדים כל שומר שבת מחללו ומחזיקים בבריתי אשר עליהם אמר הכתוב ישעיה י״ד ונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב וממ״ש נאמנים כל פקודיו סמוכים לעד לעולם רומז גם כן שהמצות התוריות הן נצחיות לעד לעולם כי מאמר לעד ולעולם מורה לנצחית שאין לה הפסק כלל כדכתיב תהילים קמ״ח ויעמידם לעד לעולם חק נתן ולא יעבור וכמו כן באמרו ואשמרה תורתך תמיד לעולם ועד רומז על הנצחית ולא לזמן בהכרח לפי שמצינו שמות ט״ו יי׳ ימלוך לעולם ועד וכן ממ״ש אחרון הנביאים מלאכי בחתימת דברי הנבואה מפי הש״י זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו בחורב על כל ישראל חקים ומשפטים הודיע גם כן שלא תהיה לעולם תורה אחרת זולת תורת משה שנתנה בהר סיני הנקרא ג״כ הר חורב וכן החכם הנוצרי שימון כודני בספרו הנקרא איברוני כתב שהתורה האלקית הנתונה לישראל ע״י משה בחורב היא תמימה ונצחית ואין תורה אלקית אחרת זולתה וכי האומרים שהתורות שתים האחת תורת משה והשנית להבדיל תורת ישו הם טועים כי לא נתן ישו תורה אבל צוה לשמור תורת משה והאריך שם בראיות נבואיות ושכליות כאשר תראה בדף ל״ט ובדף מ״א וכן בשאר מקומות מהספר ההוא :

פרק כ

והלכו גוים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר יי׳ אל בית אלקי יעקב ויורנו מדרכיו ונלכה בארחותיו כי מציון תצא תורה ודבר יי׳ מירושלים ישעיה ב׳ : מה שטוענין הנוצרים מזה הפסוק וכן ישעיה נ״א מפסוק הקשיבו אלי עמי ולאומי אלי האזינו כי תורה מאתי תצא ומשפטי לאור עמים ארגיע באמרם הנה ישעיה הנביא באלו הפסוקים נבא על התורה החדשה אשר היא תורת ישו הנוצרי כי ידוע שתורת משה נתנה

בהר סיני אבל ישו נתן התורה החדשה בציון׃ התשובה אין טענתם זאת טענה גם כן לפי שכבר הוכחנו בפרק הקודם בראיות אמיתיות שתורת מר״עה היא תמימה ונצחית כי אין תורה אחרת מהשם זולתה וכמו כן אין להם עזר וסיוע מאלו הפסוקים כי אין הכוונה באלו הפסוקים שתנתן תורה אחרת מהש״י כפי סברתם הנבערה אבל הרצון בהם שמציון תצא תורה ר״ל הוראה והוכחה לכל האומות ע״י מלך המשיח האמיתי המקווה כדכתיב ויורנו מדרכיו ונלכה באורחתיו והמורה הוא המלך המשיח כדכתיב ושפט בין הגוים הרצון בו השופט הוא מלך המשיח וכמוהו בראשית מ״ח ויאמר ליוסף הנה אביך חולה ר״ל האומר וכן שם ויגד ליעקב ויאמר ר״ל המגיד והדומים להם וכן ישעיה מ״ב בפ׳ הן עבדי אתמך בו ר״ל שהשופט והמורה הוא המלך המשיח כדכתיב משפט לגוים יוציא ולתורתו איים ייחלו וכן באמרו כי תורה מאתי תצא ומשפטי לאור עמים ארגיע הרצון בו אפי׳ ע״י מלך המשיח ומ״ש ושפט בין הגוים והוכיח לעמים רבים וכתתו חרבותם לאתים וגו׳ הרצון בו אם תהיה מלחמה בין גוי לגוי או תביעות ביניהם יבאו למשפט לפני מלך המשיח שיהיה אדון על כל העמים והוא יוכיח וישפוט אותם ויצדוק הצדיק והרשיע את הרשע ויעשה שלום ביניהם ולא תהיה מלחמה בין עם לעם וע״כ לא יצטרכו לכלי מלחמה ויכתתו אותם לעשות כלים לעבודת האדמה כמו שנאמר וכתתו חרבותם לאתים והניתותיהם למזמרות לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה ויהיה אם כן פירוש כי מציון תצא תורה וכן כי תורה מאתי תצא הרצון בו הוראה וכן ולתורתו איים ייחלו פי׳ ולהוראתו והראייה ע״ז הפירוש ממה שכתוב במשלי שלמה א׳ שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך אשר הרצון בו הוראת אמך וכן תרגמה גם שימן בודני בהעתקתו בספר משלי וכמוהו שם ג׳ בני תורתי אל תשכח ומצותי יצור לבך וכן שם כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו הרצון בהם הוראתי לפי שא״א לומר ששלמה המלך ע״ה או אחת מנשיו כתבו תורה אחרת זולת תורת משה כאשר גם מרטין צחוויק

אע״פי

אע"פי שהוא טוען כנגדינו בזה הדרש הוכרח להודות לזה העינין בספר דיאלוגו שלו דף פ"ה באמרו שלמה קורא הן הוראות האם וכל ההוראות הכתובות בספר משלי בשם תורה הנך רואה שאין שום ראייה לנוצרים גם מאלו הפסוקים הנזכרים בטענה זאת לחייב התורה אחרת זולת מר"עה כאשר הוכחנו באר הטיב בפרק הקודם :

פרק כא

לכן יתן אדוני הוא לכם אות הנה העלמה הרה ויולדת בן וקראת שמו עמנו אל ישעיה ז׳ ומה שמביאים ראיה על אמונתם מזה הפסוק באמרם הנה הנביא ייעד שישו נוצרי נולד מנערה בתולה מבנות בני ישראל בלתי זיווג האנושי אלא ברוח הקודש כפי מה שכתוב בא"ג במטיאש פ"א : התשובה גם פה טוענים הנוצרים בסברתם כי העלמה הנזכרת בזה המקום אינה בתולה כדבריהם אלא עלמה כמו נערה כי במקום והיה הנערה אשר אומר אליה בראשית כ"ד אמר שם אחר כך והיה העלמה היוצאת לשאוב ואמרתי אליה וכמו שנערה תאמר על הבתולה ועל הבעולה על הבתולה בראשית כ"ד ותרץ הנערה ותגד לבית אמה ועל הבעולה רות ב׳ למי הנערה הזאת כן תאמר עלמה על הבתולה שמות ב׳ ותלך העלמה ותקרא את אם הילד ועל הבעולה משלי ל׳ ודרך גבר בעלמה שהיא בעולה בלי ספק כמו שמבאר אחריו באמרו כן דרך אשה מנאפת וגו׳ וכמו שתאמר עלמה ונערה לנקבה אחת בעת אחרת כן יאמר עלם ונער לזכר אחד בעת אחר שמואל א׳ פ׳ י"ז בן מי זה הנער ושם בן מי זה העלם והרבה כיוצא באלו : וכן ישעיה נ"ד כי בושת עלומיך תשכחי הוא כדרך הרפת נעורי ירמיה ל׳א אם כן באמור הכתוב עלמה הרצון בזה קטנה ר"ל קטנה בשנים בין שתהיה בתולה או בעולה וכן הקטן בשנים נקרא עלם כמו בן מי זה העלם ולפי שאשת ישעיה הנביא היתה קטנה בשנים קראה הכתוב עלמה וגם ענין הפרשה סותר דבריהם בבירור כי לפי שאחז מלך יהודה היה ירא ומפחד מאוד מפני ב׳ מלכים ר"ל פקח מלך ישראל ומפני רצין מלך ארם בשמעו שנתחברו שניה׳ יחד להלחם על ירושלי׳ שלא ילכדו אותו כדכתיב ישעיה ז׳ ויוגד לבית דוד לאמר

נחת ארם על אפרים וינע לבבו ולבב עמו כנוע עצי יער
מפני רוח ע״כ שלח לו הש״י את ישעיה הנביא לחזקו שלא
יראה ולא ירך לבבו מפניהם כי עצתם זאת לא תקום ולא
תהיה ולזה נתן לו הש״י אות שיאמין שלא ילכדו
את ירושלים אלא גם אדמת שומרון ודמשק תעזב ותהיה
שממה בזמן מועט כאשר הכתוב מבאר ואם היה כתוב
מדבר על ישו כמו שהן אומרים מה אות היה זה לאחז דבר
שיהיה אחרי מותו יותר מת״ק שנה ואיך יתחזק לבו בזה
הדבר אשר לא היה בימיו · ומ״ש שם כי ראש ארם
דמשק וראש דמשק רצין ובעוד ששים וחמש שנה יחת
אפרים מעם פי׳ ראש דמשק רצין ולא יהיה ראש לירושלי׳
כמו שחשוב להיות וכן אפילו הפסוק האמור אחריו וראש
אפרים שומרון בן רמליהו ומ״ש יחת אפרים מעם פי׳ יוחת
אהם עם אפרים מהיות עם כי על ארם הוא מדבר בפסוק
ההוא אמנם חשבון ס״ה שנה אינו מתחיל מנבואה זו שהרי
בזה הפרק הרתה העלמה אשת הנביא ותלד הבן שנקרא
עמנואל אשר נקרא שמו ג״כ מהר שלל חש בז ועליו אמר
הכתוב שם ח׳ כי בטרם ידע הנער קרא אבי ואמי ישא את
חיל דמשק ואת שלל שומרון לפני מלך אשור וכן היה
כדכתיב במלכים כ׳ י״ו וישמע אליו מלך אשור ויעל מלך
אשור אל דמשק ויתפשה ויגלה קירה ואת רצין המית
ועל פקח הכתוב אומר שם ט״ו בימי פקח בן רמליהו מלך
ישראל בא תגלת פלאסר מלך אשור ויקח את עיון ואת
אבל בי׳ מעכה ואת ינוח ואת קדש ואת חצור ואת הגלילה
כל ארץ נפתלי ויגלם אשורה ויקשר קשר הושע בן אלה
על פקח בן רמליהו ויכהו וימיתהו וימלך תחתיו בשנת
עשרים ליותם בן עוזיהו אבל פי׳ ובעוד ששים וחמש שנה
בהשלמת ס״ה שנה מנבואת עמוס שהתנבא על דמשק
בסימן א׳ ושברתי בריח דמשק והכרתי יושב מבקעת און
ותומך שבט מבית עדן וגלו עם ארם קירה אמר יי׳ ועל
ישראל התנבא כמו כן שם ז׳ וישראל גלה יגלה מעל
אדמתו מכאן יראה כי קודם מלאת שלש שנים לנבואה זו
הוגלה ארם ורבים מישראל לארץ אשור ומלכיהם שהם
רצין ופקח הומתו כי בשנת כ׳ ליותם היא שנת ד׳ לאחז

הכה הושע בן אלה את פקח בן רמליהו וימלוך תחתיו ומה שהכתוב מונה כ׳ ליותם ושם אומר בסמוך שלא מלך רק ט״ו שנה וחיה לו למנות ד׳ לאחז בנו הוא לפי שהיה אחז רשע ע״כ רצה הכתוב למנותם ליותם בקבר ולא לאחז בחיים אכן השלמת ס״ה שנים היתה בשנת תשיעית להושע בן אלה כי אז היתה גלות כוללת לכל ישראל כי נבואת עמוס היתה שנתים לפני הרעש אשר היא שנת י״ז למלכות ירבעם בן יואש מלך ישרא׳ ואחר כך מלך ירבעם עוד כ״ד שנים ומנחם עשר שנים ופקחיה שתי שנים ופקח כ׳ שנים והושע בן אלה ט׳ שנים ואז גלו כלל ישראל הרי ס״ה שנה ומה שלא חשבו ז׳ הדשים של זכריה ושלום היא בעבור שנבלעו בתוך השנים שלפות ותמצא ג״כ שמרטין צחוויין סופר הנוצרים בספר דיאלגו שלו בדף קמ״א מסכים לזה החשבון ואם יאמר הטוען איזה עלמה ניבא ישעיה באמרו הנה העלמה הרה ויולדת בן תשיב ניבא על אשתו כאשר ביארנו לעיל׳ והראיה ע״ז כי אמר שם ישעיה ח׳ ואקרב אל הנביאה ותהר ותלד בן ויאמר יי׳ אלי קרא שמו מהר שלל׳ חש בז ואם יאמר הלא הנער הנולד לאות לאחז נקרא שמו עמנואל ולא מהר שלל חש בז נשיב ונאמר כי הנער ההוא נקרא בג׳ שמות הללו כנגד ג׳ בחינות לג׳ מלכים כי בבחינת מלך יהודה נקרא שמו עמנואל ר״ל מיום שנולד הנער יהיה האל׳ עמהם ויהיה להם שלום ובבחינת מלך ישראל נקרא שמו מהר שלל ובבחינת מלך ארם נקרא שמו חש בז ר״ל כי ב׳ המלכים הללו וכל׳ אשר להם יהיה לשלל ולביזה מהרה למלך אשור כי משמע ב׳ אלו השמות אחד ויורה זה על זה ואמר שם בסמוך לעמנוא׳ סימן ז׳ כי בטרם ידע הנער מאוס ברע ובחר בטוב תעזב האדמ׳ אשר אתה קץ מפני שני מלכיה ושם ח׳ אמר למהר שלל חש בז כי בטרם ידע הנער לקרא אבי ואמי ישא את חיל דמשק ואת שלל׳ שומרון לפני מלך אשור כי אחר שמכוון שני הפסוקים אחד א״כ יהיה הנער אחד והוא בנו של ישעיה הנביא באלו ג׳ השמות לאות ולסימן לג׳ אל׳ המלכים כאשר בארנו כמו שנקרא בנו הראשון ג״כ בשני שמות ר״ל שאר ישוב לאות ולסימן לי׳ השבטים וליהודה

ר"ל שנקרא שאר לאות לעשרת השבטים שישארו בגלותם
בשוב יהודה ובנימין מבבל ונקרא ישוב לסימן לבנימין
וליהודה שישובו לירושלים לפי מלאות לבבל שבעים
שנה ולזה אמר הנביא ישעיה אחר שנולד לו הבן השני
הזה שם ח' הנה אנכי והילדים אשר נתן לי יי' לאותות
ולמופתים בישראל וגו' ולזאת הסבה בעצמה אמר לו השם
לצאת לקראת אחז עם שאר ישוב בנו אע"פי שהיה עדיין
קטן לרמוז כי כמו שזה הבן בשני שמותיו שהם שאר
וישוב ההפכיים זה לזה כאשר בארנו לאות ולמופת
לאפרים ויהודה לדברים עתידים להיות כן גם הבן השני
אשר יולד בג' שמותיו ההפכיים שהם עמנו אל ומהר שלל
חש בז יהיה לאות ולמופת כמו כן לדברים העתידים לבא
עליהם ומה שהרחיק הרד"ק ז"ל היות עמנו אל בן הנביא
בעבור שאמר שם הכתוב ישעיה ח' מטות כנפיו מלא
רחב ארצך עמנו אל באמרו משמע כי בן מלך היה אין
ראייה וזאת נראית לי כי באמרו ארצך הרצון בו ארץ
מולדתך וכמוהו בראשית י"ב ויאמר יי' אל אברם לך לך
מארצך ואברם אבינו לא היה אדון הארץ אשר יצא משם
רק לפי שהיתה ארץ מולדתו והיה נתיחסה אליו וכן ירמי'
י"ב והשיבותים איש לנחלתו ואיש לארצו ויש לתמוה
לדבר זה כי בעבור היותו בן מלך אחר שלא מלך תחת
אביו איך יקרא ארץ ישראל ארצו וכן מ"ש שם הרד"ק ז"ל
ב"א היתה העלמה אשת הנביא היה אומר הנה הנביאה
הרה כמ"ש ואקרב אל הנביאה יש להשיב כי אמר כן
להודיע שאשתו אז היתה קטנה עדיין בשנים אע"פי שכבר
היה לו ממנה בן אחר הנקרא שאר ישוב אבל באמרו
אח"כ ואקרב אל הנביאה ביאר שהעלמה הנזכרת היא
אשתו או אמר כן כאשר שמע מפי הגבורה הנה העלמה
הרה אבל ואקרב אל הנביאה הוא דבור עצמו והנראה לי
בזה הוא הנביא ישעיה ע"ה באמרו הנה העלמה הרה לא
ידע בעת ההיא כי על אשתו הוא מתנבא כמו שלא ידע
שמואל אע"פי שהיה גדול ממנו בנבואה כי על דוד הוא
מתנבא באמרו שמואל לשאול שמואל א' י"ג בקש יי' לו
איש כלבבו ויצוהו יי' לנגיד על עמו וכן באמרו לו שם

ט"ו קרע יי' את מלכות ישראל מעליך היום ונתנה לרעך הטוב ממך ואפי' בהיותו בבית ישי לא ידע את מי ימשח מבניו למלוכה כי בראותו את אליאב אמר שם ט"ז אך נגד יי' משיחו עד שא"ל השם בבואו לפני דוד משחהו כי הוא זה גם כן נפה לא ידע ישעיה הנביא כי העלמה הנאמרת לו בנבואה היא אשתו עד שהודיעו השם בנבואה שנירת ברמז כדכתיב ישעיה ח' ויאמר יי' אלי קח לך גליון גדול וכתוב עליו בחרט אנוש למהר שלל חש בז וכתיב בתריה ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הכהן ואת זכריהו בן יברכיהו ואקרב אל הנביאה ותהר ותלד בן ויאמר יי' אלי קרא שמו מהר שלל חש בז ר"ל אחרי שנודע לו בנבואה שהיא כי העלמה אשר נבא עליה מקודם לכן היא אשתו הנביאה מיד הוצרך להביא ולהעיד לו עדים נאמנים ואחר כך יבא עליה להודיע כי לא יפול ארצה אפילו דבר אחד מכל מה אשר דבר בדבר יי' ומה שלא הזכיר פה שם עמנואל הוא כי כבר הוזכר למעלה ויקרא כן בבחינת מלך יהודה לפיכך הוזכר סמוך לפסוק ויאמר שמעו נא בית דוד אבל הזכיר פה ב' השמות שהם מהר שלל חש בז שיקרא בהם בבחינת מלך ישראל ומלך ארם כמו שבארנו על כן כתיב בתריה כי בטרם ידע הנער קרא אבי ואמי ישא את חיל דמשק ואת שלל שומרון לפני מלך אשור: מצורף לזה שאמו קראתו עמנו אל כאשר ייעוד בכתוב ואביו קרא לו מהר שלל חש בז כאשר צוה ונ"ה שקרא הכתוב בשם בית דוד את אחז לא קראו בשם אחז כדכתיב שם ז' ויוגד לבית דוד וכן שמעו נא בית דוד הוא לפי שהיה רשע ע"כ לא קראו בשמו להודיע כי לא בזכותו אלא בזכות דוד אביו יעשה לו האות הזה· ואם יאמר הטוען מה אות ופלא הוא שבעולה תהר ותלד בן נשיב לו איך לא יהיה אות ופלא אחר שאין ההריון והלידה כפי רצון האיש או האשה כי הרבה לא תהרנה כל ימיהן ויש שתהרנה ולא תלדנה כ"א מפילות ושתלד דוקא בן ולא בת ועוד שאמו תקרא שמו ברוח הקדש שתשרה עליה עמנואל לאות ולסימן להצלת מלכות יהודה וירושלים מיד ב' מלכים הנלחמים עליה ועוד שמיד שיולד הנער לא

ינק משדי אמו כשאר התינוקות רק יאכל חמאה ודבש כדכתיב ישעיה ז׳ חמאה ודבש יאכל לדעתו מאוס ברע ובחור בטוב ר״ל שאכילתו חמאה ודבש והעתקה מחלב אמו תהיה לו סבה לדעת למאוס ברע ולבחור בטוב יותר משאר הילדים וכי השכל כי התחלת הבחירה ההיא תהיה לו מעת שיתחיל לדבר ולקרוא אבי ואמי משא״כ בשאר הילדים ולזה אמר שם ז׳ כי בטרם ידע הנער מאוס ברע ובחור בטוב וגו׳ ובפסוק אחר הוא אומר שם ח׳ כי בטרם ידע הנער קרא אבי ואמי וגו׳ כי אכילת חמאה ודבש מחדד השכל להיותם חמים בטבע והחלב הונתה ומאחרת ההבנה להיותו קר בטבע והוא כמ״ש הכתוב שם כ״ח את מי יורע דעה ואת מי יבין שמועה גמולי מחלב עתיקי משדים ר״ל א״א להורות להם דעה שכלית וכ״ש להבינם שמועה מאת יי׳ אחר שאין בהם שום הבנה והבחינה והריהן כאלו עתה נגמלו מחלב אמם ונעתקו משדים · ומה שטוענים הנוצרים באמרם אם היה ילד ההוא נולד מן העלמה כשאר בני אדם איך היה אפשר להקרא שמו עמנואל אבל לפי שהיה הוא ישו אשר היה מחובר מאלהות וגשמיות לפיכך נקרא בשם עמנואל:

התשובה כן הוא המנהג הל׳ העברית להזכיר שם של השם בשמות בני אדם וכן בשמות אחרים כגון שמואל צוריאל עזיאל מיכאל אליעזר יואב אליה ישעיה צורישדי וזולתם הרבה שהם שמות לבני אדם בראשית ל״ג אל אלקי ישראל שמות י״ז יי׳ ניסי הם שמות למזבח הפנימי הכנוי לשם האל ולעבודתו ובירמיה סימן ל״ג יי׳ צדקינו וביחזקאל מ״ח יי׳ שמה הם שמות לירושלים עיר הקודש שתהיה נקראת בהם לימות המשיח בשוב השכינה אליה תו״בב אבל שיקרא ישו בשם עמנואל לא מצינו בשום מקום בא״ג רק אומר במטיאש פרק א׳ שאמר המלאך ליוסף בחלומו אל תירא מלקבל את מרים אשתך לפי שהיא הרה מרוח הקדש ושתלד בן ותקרא את שמו ישוע כי הוא יושיע את עמו מעונותיו וכל זה כדי שתתקיים מאמר הנביא הנה העלמה הרה ויולדת בן וקראת שמו עמנו אל ואומר ויקח יוסף את אשתו ולא ידעה עד אשר ילדה את בנו הבכור

ויקרא שמו ישוע וכן בלוקש פ׳ ב׳ ובמלאות ח׳ ימים נמול
הנער ויקרא שמו ישוע כאשר נקרא מהמלאך קודם ההריון
א"כ יראה מזה שעמנואל הוא זולת ישו לפי שלא נקרא
ישו בשום מקום עמנואל ומה שנקרא ישוע נקרא כך
במקרה כי כן בזמן ההוא היו יהודים רבים ששמם ישוע
כמו שמצינו בעזרא ב׳ ג׳ י׳ ובד"ה ב׳ ל׳ א ולפי שהגוים
אינם קוראים לו בלשונם ישוע בע׳ אך ישו או יזו ולכן
קורין לו היהודים ג"כ ישו בלי ע׳ א"כ גם משם ישוע
שקורין יזו אין להם שום סיוע לאמונתם בדברי מטיאש
כי כן הנוצרים קורין בלשונם יזו גם את יהושע בן סירך
אשר כתב לנוצרי׳ ספר הנקרא בלשונם איקליסיאסטיקוס
ואם יאמר הטוען אם כן על מי נבא ישעיה ט׳ כי ילד יולד
לנו בן נתן לנו ותהי המשרה על שכמו ויקרא שמו פלא
יועץ אל גבור אבי עד שר שלום למרבה המשרה ולשלום
אין קץ על כסא דוד ועל ממלכתו להכין אותה ולסעדה
במשפט ובצדקה וגו׳ נשיב ונאמר כי אלו הפסוקים אמרם
הנביא על יחזקיה מלך יהודה לפי שבימי מלכותו היתה
תשועה גדולה לישראל שהכה מלאך יי׳ במחנה סנהריב
מלך אשור בבואו לירושלים למלחמה קפ"ה אלף איש
גבורי החיל ובאלו אמר שהנס גדול הזה ר"ל מפלת מחנה
סנחריב הנזכרת בפסוקים הקודמים יהיה כזכורת הילד
הנולד לנו והבן אשר כבר נתן לנו כי במלוך אחז היה
חזקיה בנו בן ט׳ שנה כאשר אמרת זה הפי׳ נודע במקומו
מהפסוקים הקודמים והסמוכים לפסוק כי ילד ילד לנו
ומ"ש ויקרא שמו פלא יועץ אל גבור אבי עד שר שלום
ר"ל שהשם שהוא פלא יועץ אבי עד קרא שם הילד ההוא
שר שלום ר"ל לפי שיהיה שלום לישראל בימיו ואמר אלו
הכנויים באל ית׳ לענינים מורים על דבר חזקיה פלא על
דבר השמש ששבה אחרונית בשבילו יועץ כי עצת יי״
קמה ועצת סנחריב הפרה אל גבור יכול וגבור כי אע"פי
שבא סנחריב בחיל גדול וגיבורים הוא ית׳ הראה כחו
וגבורתו עליהם כי ברגע קטנה הכה את מחנהו אבי עד
שהוא קיים לעד ולעולם והוא אבי הזמן והוא בראו ובידו
הוא להוסיף ולגרוע כאשר הוסיף בזמן חיי חזקיה ט"ו

שנה

יונק משדי אמו כשאר התינוקות רק יאכל חמאה ודבש
כדכתיב ישעיה ז׳ חמאה ודבש יאכל לדעתו מאוס ברע
ובחור בטוב ר״ל שאכילתו חמאה ודבש והעתקה מחלב
אמו תהיה לו סבה לדעת למאוס ברע ולבחור בטוב יותר
משאר הילדים וכי השכל כי התחלת הבחירה ההיא
תהיה לו מעת שיתחיל לדבר ולקרא אבי ואמי משא״כ
בשאר הילדים ולזה אמר שם ז׳ כי בטרם ידע הנער מאוס
ברע ובחור בטוב וגו׳ ובפסוק אחר הוא אומר שם ח׳ כי
בטרם ידע הנער קרא אבי ואמי וגו׳ כי אכילת חמאה
ודבש מחדד השכל להיותם חמים בטבע והחלב הונתה
ומאחרת ההבנה להיותו קר בטבע והוא כמ״ש הכתוב שם
כ״ח את מי יורע דעה ואת מי יבין שמועה גמולי מחלב
עתיקי משדים ר״ל א״א להורות להם דעה שכליית וכ״ש
להבינם שמועה מאת יי׳ אחר שאין בהם שום הבנה
והבחינה והריהן כאלו עתה נגמלו מחלב אמם ונעתקו
משדים · ומה שטוענים הנוצרים באמרם אם היה ילד
ההוא נולד מן העלמה כשאר בני אדם איך היה אפשר
להקרא שמו עמנואל אבל לפי שהיה הוא ישו אשר היה
מחובר מאלהות וגשמיות לפיכך נקרא בשם עמנואל:
התשובה כן הוא המנהג הל׳ העבריית להזכיר שם של
השם בשמות בני אדם וכן בשמות אחרים כגון שמואל
צוריאל עזיאל מיכאל אליעזר יואב אליה ישעיה צורישדי
וזולתם הרבה שהם שמות לבני אדם בראשית ל״ג ט׳ אלקי
ישראל שמות י״ז יי׳ נסי הם שמות למזבח הפנימי הכנוי
לשם האל ולעבודתו ובירמיה סימן ל״ג יי׳ צדקינו וביחזקאל
מ״ח יי׳ שמה הם שמות לירושלים עיר הקודש שתהיה
נקראת בהם לימות המשיח בשוב השכינה אליה תו״בב
אבל שיקרא ישו בשם עמנו אל לא מצינו בשום מקום בא״ג
רק אומר במטיאש פרק א׳ שאמר המלאך ליוסף בחלומו
אל תירא מלקבל את מרים אשתך לפי שהיא הרה מרוח
הקדש ושתלד בן ותקרא את שמו ישוע כי הוא יושיע את
עמו מעונותיו וכל זה כדי שתתקיים מאמר הנביא הנה
העלמה הרה ויולדת בן וקראת שמו עמנו אל ואומר ויקח
יוסף את אשתו ולא ידעה עד אשר ילדה את בנו הבכור

ויקרא שמו ישוע וכן בלוקש פ״ב׳ ובמלאות ח׳ ימים נמול הנער ויקרא שמו ישוע כאשר נקרא מהמלאך קודם ההריון א״כ יראה מזה שעמנואל הוא זולת ישו לפי שלא נקרא ישו בשום מקום עמנואל ומה שנקרא ישוע נקרא כך במקרה כי כן בזמן ההוא היו יהודים רבים ששמם ישוע כמו שמצינו בעזרא ב׳ ג׳ י׳ ובד״ה ב׳ ל״א ולפי שהגוים אינם קוראים לו בלשונם ישוע בע׳ אך ישו או יזו ולכן קורין לו היהודים ג״כ ישו בלי ע׳ א״כ גם משם ישוע שקורין יזו אין להם שום סיוע לאמונתם בדברי מטיאש כי כן הנוצרים קורין בלשונם יזו גם את יהושע בן סירך אשר כתב לנוצרי׳ ספר הנקרא בלשונם איקליסיאסטיקום ואם יאמר הטוען אם כן על מי נבא ישעיה ט׳ כי ילד יולד לנו בן נתן לנו ותהי המשרה על שכמו ויקרא שמו פלא יועץ אל גבור אבי עד שר שלום למרבה המשרה ולשלום אין קץ על כסא דוד ועל ממלכתו להכין אותה ולסעדה במשפט ובצדקה וגו׳ נשיב ונאמר כי אלו הפסוקים אמרם הנביא על יחזקיה מלך יהודה לפי שבימי מלכותו היתה תשועה גדולה לישראל שהכה מלאך יי׳ במחנה סנהריב מלך אשור בבואו לירושלים למלחמה קפ״ה אלף איש גבורי החיל ובאלו אמר שהנס גדול הזה ר״ל מפלת מחנה סנחריב הנזכרת בפסוקים הקדומים יהיה בזכות הילד הנולד לנו והבן אשר כבר נתן לנו כי במלוך אחז היה חזקיה בנו בן ט׳ שנה כאשר אמרת זה הפי׳ נודע במקומו מהפסוקים הקודמים והסמוכים לפסוק כי ילד ילד לנו ומ״ש ויקרא שמו פלא יועץ אל גבור אבי עד שר שלום ר״ל שהשם שהוא פלא יועץ אבי עד קרא שם הילד ההוא שר שלום ר״ל לפי שיהיה שלום לישראל בימיו ואמר אלו הכנויים באל ית׳ לענינים מורים על דבר חזקיה פלא על דבר השמש ששבה אחרונית בשבילו יועץ כי עצת יי׳ קמה ועצת סנחריב הפרה אל גבור יכול וגבור כי אע״פי שבא סנחריב בחיל גדול וגיבורים הוא ית׳ הראה כחו וגבורתו עליהם כי ברגע קטנה הכה את מחנהו אבי עד שהוא קיים לעד ולעולם והוא אבי הזמן והוא בראו ובידו הוא להוסיף ולגרוע כאשר הוסיף בזמן חיי חזקיה ט״ו

שנה: ואם יאמר הטוען הנה אנחנו לא מצינו בספרינו ויקרא שמו בשוא הקוף ובקמץ הריש שהוא מבנין הקל כמו שכתוב בספריהם שמורה על הפועל אבל ויקרא בקמץ הקוף ובצירי הריש שהוא מבנין נפעל שהוא כמו ונקרא שמו שמורה הפועל ר"ל שקרא השם הילד בכל אותן השמות נשיב ונאמר ידענו שכן העתיק להן המעתיק הנוצרי ירונימוס כפי מנהגו ברוב דברי הכתוב להטיב דברי הנבואה לכוונתו כדי להביא סיוע לאמונה שהמשיח יהיה אלוה לפי שנקרא באלו השמות ועכ"ז לא הועיל כלום כי אפי' היה כתוב בספרינו כמו שהעתיק ירונימוס היינו יכולין לומר שחזקיה נקרא באלו השמות לסברת שכתבנו או לזולתן כמו שהוכחנו למעלה הוכחה ברורה ואמיתית שכן מנהג לשונינו להזכיר שם השם בשמות בני אדם וכן בשמות דברים אחרים אכן שיקרא ישו באלו השמות כדבריהם אינו מן האפשר כי איך יקרא שמו פלא יועץ ויודע ותלמידו סכל עצתו כאשר מסרו לאויביו ואיך יקרא אל גבור והוא נהרג וכן איך יקרא אבי עד והוא מרת קודם חצי ימיו וכן איך יקרא שר שלום ולא היה שלום בימיו כאשר הוא עצמו מעיד באמרו לא באתי לשום שלום בארץ כי אם חרב: ומה שטוענין הנוצרים ממ"ש שם למרבה המשרה ולשלום אין קץ באמרם אם היתה הכוונה על מלכות זה העולם איך לא יהיה קץ למלכותו נשיב כי זה הדבר נאמר על ההפלגה והנה כמוהו בישעיה ב' ותמלא ארצו כסף וזהב ואין קצה לאוצרותיו ותמלא ארצו סוסים ואין קצה למרכבותיו וכן קהלת ד' יש אחד ואין שני גם בן ואח אין לו ואין קץ לכל עמלו ובסוף הספר עשות ספרים הרבה אין קץ ומ"ש הכתוב על כסא דוד ועל ממלכתו זה המאמר מענה לנוצרים כי ישו לא ישב על כסא דוד ולא מלך בישראל כלל ואם יפרשו הכסא כסא רוחני נאמר כסא דוד אינו כסא רוחני כידה"ע לא ישב רק על כסא גשמי ומלכותו היתה גשמית והכתוב אומר על כסא דוד ועל ממלכתו ולא על שום כסא רוחני אחר כאשר הם בודי' מלבם ומ"ש להכין אות' ולסעדה במשפט ובצדק מעתה ועד עולם ר"ל שלא תמוט משרתו מעתה ועד עולם

ר"ל מלכות בית דוד ואע"פי שיהיה לו הפסק בזמן הגלות עוד תשוב לקדמותה לימות המשיח כדכתיב יחזקאל ל"ז וישבו עליה המה ובניהם ובני בניהם עד עולם ודוד עבדי נשיא עליהם לעולם כי הפ' כולה נאמרת על ימות המשיח כאשר היא מבוארת במקומה : ואם יאמר הטוען איה הנצחית המובן ממאמר מעתה ועד עולם אחר שפסקה המלכות מבית דוד בזמן הגלות נשיב כי ההפסק באמצע אינו מזיק לטבע הנצחית כי הנה מצינו שמצות המילה נתנה לזרע אברהם יצחק ויעקב לברית עולם כדכתיב בראשית י"ז והיתה בריתי בבשרכם לברית עולם וע"כ פסקה בדור המדבר לסבת סכנת הדרך אבל אחר שנכנסו לא"י עוד שבה המצוה לאיתנה ועתידה היא להתקיים אפילו בימות המשיח כאשר הורו הנביאים ע"ה כדכתיב ישעיה נ"ב עורי עורי לבשי עוזך ציון לבשי בגדי תפארתך ירושלים עיר הקודש כי לא יוסיף יבא בך עוד ערל וטמא וכן כתיב ביחזקאל מ"ד כה אמר יי' אלקים כל בן נכר ערל לב וערל בשר לא יבא אל מקדשי וגו' וכן מצינו שהשי"ת נתן לפנחס ולזרעו אחריו הכהונה הגדולה לברית עולם ועכ"ז פסקה מזרעו זמן רב כי מצינו שעלי ואחימלך ואביתר היו משמשין בכהונה גדולה והם מבני איתמר ונמשך זה הענין עד מלוך מלך שלמה ע"ה ואז שבה הכהונה הגדולה לאיתנה כדכתיב מלכים א' ב' ויגרש שלמה את אביתר מהיו כהן ליי' וכתיב שם ואת צדוק הכהן נתן המלך תחת אביתר וכתיב ד"ה א' כ"ט וימליכו שנית לשלמה בן דוד וימשחו ליי' לנגיד ולצדוק לכהן לפי שצדוק היה משלשלת פינחס ואע"פי שפסקה גם בזמן הגלו' עתידה היא להתקיים בימות המשיח לקיום הבטחת והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם במדבר כ"ה כדכתיב יחזקאל מ"ד והכהנים הלוים בני צדוק אשר שמרו את משמרת מקדשי בתעות בני ישראל מעלי המה יקרבו אלי וישרתוני כי הנבואה ההיא להיות בזמן המשיח כאשר אמת זה הדבר במקומו מבואר הנך רואה ביטול טענותם שבטלום בתשובה פספקת ומאופתת מדברי הנביאים ע"ה אשר לא יחלוק עליהם רק החולק על האמת :

פרק

פרק כב
הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאוד ישעיה נ"ב וכן מה שטוענים הנוצרים

מזה הפסוק ומפסוק מי האמין לשמועתינו עם כל הפסוקי' הסמוכים אחריו עד ולפשעים יפגיע באמרם הנה ישעיה הנביא ע"ה ניבא אלו הפסוקים על ישו הנוצרי כי עליו אמר ירום ונשא וגבה מאוד לפי שעליו יאורת זה המאמר ולא על זולתו וכן עליו הוא אומר אכן חליינו הוא נשא ומכאובינו הוא סבלם וגו' וכן הוא מחולל מפשעינו מדוכא מעונותינו וגו' לפי שהוא נתן לענוי בעדם להושיע נפשותם במיתתו מיד השטן הרודה בהן: התשובה אין טענותם זאת נ"כ אמיתית כי אחר שהכתוב אומר הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגו' איך יכלו לפרשו על ישו הנוצרי אחר שהם מתיחסים לו האלקים לפי דעתם הסכלה כי איך יקרא האלקי עבד בדברי הנבואה ואם יאמר הטוען כי נקרא עבד מצד גופניות ומצד רוחניות נקרא אלקים נשיב לו כבר הוכחנו בראיות גמורות בפ' י' שישו נוצרי אינו אלוה אפי' לדעת הא"ג וכ"ש לדעת עצמו שהוא לא קרא עצמו אלוה בשום מקום וכאשר יתבאר עוד מדברי כותבי הא"ג כל דבר ודבר במקומו בחלק הב' מזה הספר: מצורף לזה שלא נתקיים בו מאמר ירום ונשא וגבה מאד כי דנוהו למיתה כשאר אנשים הפחותים שבעם וכן לא נתקיים בו מאמר יראה זרע יאריך ימים כי לא היה לו זרע ולא יוכלו לומר שתלמידיו נקראים זרעו כי לא נמצא שהתלמידים יקראו זרע רק בנים נקראים לבד כמו שהמלמדים נקראו אבותם אבל בשם זרע לא יקראו לאדם רק היוצא מחלציו וכן לא מצינו שהאריך ימים כי בן ל"ג שנים נהרג וכן אין להם לומר אריכות ימים על אלקות כי לא יתואר השם באריכות ימים כי הוא ראשון והוא אחרון ושנותיו לא יתמו. וכן על מי יפרשו פסוק לכן אחלק לו ברבים ואת עצומים יחלק שלל מי הם הרבים והעצומי' אשר ישו יחלוק עמהם שלל לפי דעתם וכן מ"ש ולפשעים יפגיע לפי היה מתפלל בעד הפושעים אחר שהוא עצמו היה אלוה לפי סברתם הנבערה והרבה ביוצא באלו' אכנם פי' הנה ישכיל עבדי עם כל הפסוקים

הסמוכים אחריו עד ולפשעים יפגיע נאמרה בנבואת
לישעיה ע"ה על אומת ישראל הסובלים עול הגלות הזאת
וקראם עבדי בל' יחיד כמו שקראם שם גם כן במקומות
אחרים כגון ישעיה מ"א ואתה ישראל עבדי יעקב אשר
בחרתיך זרע אברהם אוהבי וסמוך ואומר לך עבדי אתה
וכן שם מ"ד ועתה שמע יעקב עבדי וישראל בחרתי בו
וסמוך לו אל תירא עבדי יעקב וכן שם זכור אלה יעקב
וישראל כי עבדי אתה יצרתיך עבד לי וכן שם מ"ה למען
עבדי יעקב וישראל בחירי וכמו כן מצינו גם בנבואת ירמי'
ע"ה ל' ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם יי' ואל תחת ישראל
וסמך ליה אל תירא עבדי יעקב נאם יי' וכן גם בתהילים
קל"ו נחלה לישראל עבדו כל"ח הנך רואה שבכל אלו
הפסוקים הכתוב מכנה את אומת ישראל בשם עבד או
עבדו בל' יחיד וכן מצינו שבעשרת הדברות דבר הש"י
לשש מאות אלף איש בל' יחיד וכן אם יטענו ממ"ש אכן
חליינו הוא נשא ומכאובינו הוא סבלם ואנחנו חשבנוהו
נגוע מוכה אלקי' ומעונה והוא מחולל כפשעינו מדוכא
מעונותינו מוסר שלומינו עליו ובחבורתו נרפא לנו באמרם
לא נראה ולא נשמע בשום זמן מהזמנים שאומת ישראל
תסבול חליים מכאובים וחבורות כעון שאר האומות ואפי'
מה שסבלו מהצרות והיסורים לא סבלו כ"א בעבור
עונותיהם לא בעבור שאר אומות : התשובה מבוארת
כי זה מורגל בפי הנביאים לכנות צרות ושפלות בשם חלי
ומכה כדכתיב ישעיה א' כל ראש לחלי וכל לבב דוי מכף
רגל ועד ראש אין בו מתום פצע וחבורה ומכה טריה וכן
שם ל' ביום חבוש יי' את שבר עמו ומחץ מכתו ירפא וכן
הושע ו' כי הו' טרף וירפאנו יך ויחבשנו וכן איכ' ב' כי גדול
כים שברך מי ירפא לך וכן ירמיה י' אוי לי על שברי נחלה
מכתי ואני אמרתי אך זה חלי ואשאנו ואחר כך ביאר מה
הוא השבר והמכה והחלי באמרו אהלי שדד וכל מיתרי
נתקו בני יצאוני ואינם וגו' וכן שם ל' כי כה אמר יי' אנוש
לשברך נחלה מכתך עם שאר פסוקים הסמוכים אחריו
עד כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך וגו' ואחר כך
ביאר מה הם הארוכה והמרפא באמרו כה אמר יי' הנני שב

שבות אהלי יעקב ומשכנותיו ארחם ונבנתה עיר על תלה וארמון על משפטו ישב ויצא מהם תודה וקול משחקים והרביתים ולא ימעטו וגו׳ וכן שם במקום אחר סימן ל״ג כתי׳ הנני מעלה לה ארוכה ומרפא ורפאתים וגו׳ וביאר אחריו מה הם הארוכה והמרפא באמרו והשיבותי את שבות יהודה ואת שבות ירושלים ובניתים כבראשונה וטהרתים מכל עונם אשר חטאו לי וגו׳ עם שאר הפסוקים עד סוף הפ׳ ההיא הנה נראה מכל זה הפסוקים שהכתוב מכנה הגלות בצרות והתלאות בשם חלי ומכה ושבר וחבורה אבל הגאולה הרוח והצלה הכתוב מכנה בשם רפואה וארוכה והנה הנבואה הזאת שהיא פרשת הנה ישכיל עבדי בכללה באה להבטיחנו ולאמץ את לבבינו כי אע״פי שמאוד הושפלנו ועד עפר ירדנו בגלותינו יש תקוה לאחריתינו כי בחמלת יי׳ עלינו נרום ונשא ותגבה מעלתינו מאוד אז מזמן הגאולה ואילך עד כי האומות העולם ואפי׳ מלכיהם בראותם ישועת ישראל והתעלותם למעלה עליונה בתכלית העלוי והתרוממות יתמהו עלינו תמיהה עצומה ונפלאה כי כמו שהיו תמהין על שפלותינו בגלות בהיותינו נבזים ושפלים לכל העמים אשר על פני האדמה כן יתמהו על מעלותינו וידברו עליה תמיד ויאמרו איש אל רעהו הנה אחר שכבר נודע לנו בבירור כי אנחנו כלנו כצאן אשר אין להם רועה כצאן תעינו איש לדרכו פנינו ושקר נחלו אבותינו הבל ואין בהם מועיל ואין תורה אלקית ואמונה אמיתית בשום אומה בעולם כ״א באומת ישראל א״כ הצרות והיסורים שהיו ישראל סובלים בגלות לא באו עליהם בעונם כי אנחנו היינו חייבים לסבול הצער והיסורי׳ כפי גודל עונינו אכן החולי והמכאוב שהיו ראוים לבא עלינו היו באים עליהם לכפר על חטאתינו להיותם עבדים תחת רשותינו וטפגיעים ומתפללים בעד שלומינו והצלחת מלכיותינו אבל אנחנו חשבנו להפך שבעבור גודל עונם שהוא הריגת המשיח ואלקים באו עליהם הצרות הגדולות ההן: ע״כ דברי האומות: מצורף לזה כי האומות העולם לפחיתותן בעיני הש״י כמו הבהמות אינן מושגחות מאתו ית׳ לפקוד עליהם את כל עונותיהם

אלא

אלא כשיעשו רעות לישראל בזמן שהם עושין רצונו של
מקום או כשיעשו חמס גדול כדור המבול וסדום ועמורה
אז הוא ית' פוקד עונם ועושה בהם כליה אבל אומה
ישראל לא כן הוא ית' מאהבתו אותנו גובה בה"ע הז כל
עונותינו מעט מעט ע"י גליות ויסורין לבד ואין עושה
אותנו כליה כמו שהבטיחנו ע"י נביאיו כדכתיב ירמיה ל'
כי אתך אני נאם יי' להושיעך כי אעשה כלה בכל הגוים
אשר הפיצותיך שם אך אתך לא אעשה כלה ויסרתיך
למשפט ונקה לא אנקך וכתיב בנבואת עמוס ג' רק אתכם
ידעתי מכל משפחות האדמה ע"כ אפקוד עליכם את כל
עונותיכם וכתיב משלי ג' כי את אשר יאהב יי' יוכיח וגו'
והסכה בזה כי אומת ישראל היא מבחר המין האנושי כמו
שהלב היא מבחר כל האברים ע"כ בהיותם בגלות בתוך
העמים כלב בתוך האברים סבלו כל הצרות הבאות על
כל העמים אשר הם בתוכם כמו שהלב סובל מרירות וצער
כלל הגוף אשר הוא בתוכו כדכתיב תהילים ק"ו ויתערבו
בגוים וילמדו מעשיהם ויעבדו את עצביהם ויהיו להם
למוקש וכתיב משלי י"ד לב יודע מרת נפשו וכמו שהלב
בזמן הרע מקבל לבדו צער הדאגה והיגון כך הוא לבד
בזמן הטוב מקבל עונג ושמחה והששון וזהו מ"ש בסוף זה
הפסוק ובשמחתו לא יתערב זר וכמו שבהקזת הגיד
הנמשך מן הלב מתרפא הגוף כולו כן בחבורת ישראל לכל
האומות בשילכו אחרינו וילוו עלינו כדכתיב ישעיה י"ד
ונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב וידוע שה"שי בחר
באומת ישראל להיות לו לעם סגולה מכל האומות
כדכתיב שמות י"ט והייתם לי סגלה מכל העמים כי לי כל
הארץ א"כ נתן להם את תורתו להורות להם את הדרך
אשר ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון ולהורות נתן בלבם
גם לשאר האומות כי רחמיו על כל מעשיו הוא יאמרו שם
ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש וכן ישעיה ס"א
ואתם כהני יי' תקראו משרתי אלקינו יאמר לכם חיל גוים
תאכלו ובכבודם תתימרו והנה קרא הכתוב בכלל האומה
הישראלית בשם כהנים להודיע לנו כי כמו שהכהנים
והלוים היו מורים את התורה והמצות לאומה ישראלית

כדכתיב דברים ל"ג יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל כן אומת ישראל יהיו מורים ומלמדים לאומות העולם אשר הם מפוזרים ביניהם דברי אלקים חיים כדכתיב תהלים צ"ו ספרו בגוים את כבודו בכל העמים נפלאותיו וכתיב שם ק"ה הודו ליי' קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו וכמו שהלוים והכהנים היו נזונים מתרומות בני ישראל וממעשרותיהם כן אומת ישראל עתידין יהיו נזונים ממתנות האומות שכר עבודתם להם בגלות והילוך הוראותיהם והוא אשר אמר הכתוב שם חיל גוים תאכלו ובכבודם תתימרו וא"כ א"א שתבא שום ברכה והצלחה לאומות העולם אלא באמצעות אומת ישראל כדכתיב בראשית כ"ב והתברכו בזרעך כל גוי הארץ וכן שם כ"ח ונברכו בך כל משפחות האדמה ובזרעך כאשר בארנו כפ' י"ג הנך רואה שאומת ישראל נבחרה מהש"י להיות חלקו ונחלתו כדכתיב תהלים קל"ה כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגלתו וכתיב דברים ל"ב כי חלק יי' עמו יעקב חבל נחלתו וכן להיות מורים דרך יי' גם לשאר אומות ע"כ להם לבדם נתנה התורה האלקית להורותם דרך ישרה כי כשילך התייר בדרך הטובה אז כל ההולכים אחריו יגיעו אל מחוז חפצם אבל הבלתי הולכים אחריו והנעזבים ממנו יתעו בלי ספק ע"כ כל הרוצה ללכת בדרך ישרה יצטרכו להחזיק בכנף בגדו של התייר כדי שלא יעזבנו לצאת ולתעות מן הדרך הטובה המכוונת מאתו ית' והוא אשר כתב זכריה בנבואתו על העתיד סימן ח' כה אמר יי' צבאות בימים ההמה אשר יחזיקו עשרה אנשים מכל לשונות הגוים והחזיקו בכנף איש יהודי לאמר נלכה עמכם כי שמענו אלקים עמכם ומן הטוב אשר ייטיב יי' לתיירים ייטיב גם להולכים אחריהם באמצעותם כדכתיב במדבר י' והיה כי תלך עמנו והיה הטוב ההוא אשר ייטיב יי' עמנו והטבנו לך ומצינו שנתקיימה הטובה ההיא בזרעו של יתרו כדכתיב ירמיה ל"ה לכן כה אמר יי' צבאות אלקי ישראל לא יכרת איש ליונדב בן רכב עומד לפני כל הימים דומה למה שהבטיח לאומת ישראל שנאמר ישעיה ס"ו כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה

עומדים

עומדים לפני נאם יי׳ כן יעמוד זרעכם ושמכם וכן רוב התלאות והמאורעות ומקרות הדרך יקרו להולכים בדרך לפנים ובפרט בהולכי מלחמה האנשים ההולכים לפנים סובלים מכות חבורות ופצעים ועכ״ז כאשר ינצחו אויביה׳ וימצאו שלל אז גם האנשים ההולכים אחריהם חולקים עמהם בלתי סבול שום פצע וחבורה ומכה והוא אשר נבא ישעיה בדרך משל על העתיד והוא מחולל מפשעינו מדוכא מעוונותינו מוסר שלומינו עליו ובחבורתו נרפא לנו וכן שאר דברים הדומים לאלו הם ע״ז הדרך וכאשר האנשים ההולכים לפנים למלחמה סובלים מאורעות ומכות ופצעים יותר מההולכים אחריהם כן הם מוצאים מלקוח ושלל יותר מהם והוא אשר כתב הנביא שם לכן אחלק לו ברבים ואת עצומי׳ יחלק ישלל תחת אשר הערה למות נפשו ואת פושעים נמנה והוא חטא רבים נשא ולפשעים יפגיע וכן גם מהפסוקים הסמוכים לזה הפרק ר״ל מהקודמים ומהמתאחרים יראה הטוב שהכתוב אינו מדבר רק על הצרות ושפלות אומת ישראל בזמן הגלות והתעלות׳ למעלה עליונ׳ מזמן הגאולה ואילך מהקודמי׳ כמו בישעי׳ נ״ב עורי עורי לבשי עוזך ציון לבשי בגדי תפארתך ירושלים עיר הקודש כי לא יוסיף יבא בך עוד ערל וטמא והפסוקים הסמוכים לו והיותר סמוך מכלם לפסוק הנה ישכיל עבדי הוא כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכון כי הולך לפניכם יי׳ ומאספכם אלקי ישראל וכתיב בתריה הנה ישכיל עבדי וגו׳ ומהמתאחרים כמו רני עקרה לא ילדה וגו׳ ישעיה נ״ד והפסוקים הסמוכים לו כלם מעידים ומודיעים על הגאולה העתידה ושלא נגלה עוד אחר כך כאשר מבואר קודם פרשה ההיא באמרו ישעיה נ״א כה אמר אדוניך יי׳ ואלקיך יריב עמו הנה לקחתי מידך את כוס התרעלה את קבעת כוס חמתי לא תוסיפי לשתותה עוד וכן נאמר כי לא יוסיף יבא בך עוד ערל וטמא ואחר הפ׳ ההיא באמרו שם נ״ד כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על הארץ כן נשבעתי מקצוף עליך ומגער בך כי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה וחסדי מאתך לא ימוש וברית שלומי לא תמוט אמר מרחמך יי׳

זהו פי' הפרק בדרך כלל ועתה אפרש כל פסוק ופסוק בפני עצמו :

הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאוד פי' ישכיל יצליח כמו שמואל א' י"ח ויהי דוד בכל דרכיו משכיל הרצון בו הנה ישכיל עבדי ישראל בצאתו מגלות אדום וישמעאל הנקראים בשם ערל וטמא ומאז ואילך ירום ונשא וגבה מאד אמר ענין המעלה בכל ל' להורות שתהיה מעלתם בזמן ההוא יתירה בתכלית מה שאפשר בחוק מבחר מין האנושי : כאשר שממו עליך רבים כן משחת מאיש מראהו ותארו מבני אדם פי' שממו ענין תמיה כמו יחזקאל כ"ה כל יודעיך בעמים שממו עליך כאשר תמהו עליך רבים מרוב שפלותיך ואורך גלותך עד שהיו אומרים איש אל רעהו באמת משחת יותר מכל איש מראהו ותארו יותר משאר בני אדם שכן מנהג הגוים בשיראו אדם מכוער מאוד אומרים הנה זה האדם מכוער כיהודי : כן יזה גוים רבים עליו יקפצו מלכים פיהם כי אשר לא סופר להם ראו ואשר לא שמעו התבוננו פי' יזה ענין דבור והוא כמו יטיף פל' אל תטיפו יטיפון מיכה ב' ואמר כמו שתמהו הגוים על רוב שפלותינו כן יתמהו על גודל מעלותינו וידברו עליה איש אל רעהו לאמר מי האמין לשמועתינו וגו' עם שאר הפסוקים הסמוכים אחריו והמלכים מרוב תמיהתם והשממותם עלינו יקפצו ויסגרו פיהם וישימו יד לפה ופי' יקפצו ענין סתימה וסגירה כמו איוב ה' ועלתה קפצה פיה והוא מ"ש מיכה הנביא ז' יראו גוים ויבושו מכל גבורתם ישימו יד לפה לפי שיראו ממעלותינו יותר ממה שיסופר להם מפינו ויותר ממה ששמעו מדברי הנביאים יתבוננו באותו הזמן מגדולתינו : מי האמין לשמועתינו וזרוע יי' על מי נגלתה פי' בגוים יאמרו אז בראותם הצלחת ישראל מי האמין ממנו לשמוע שהיינו שומעים עליו מפי הנביאים והנה אנחנו רואים עתה בעינינו יותר ממה ששמענו עליו ואפי' מה ששמענו לא היינו מאמינים שתגלה זרוע יי' עליו בהיותו בעינינו פחות ונבזה מאוד והוא שאמר וזרוע יי' על מי נגלתה : ויעל כיונק לפניו וכשורש מארץ ציה לא תואר לו ולא הדר

ונראהו ולא מראה ונחמדהו פי׳ אם לא היינו מאמינים לשמועתינו כי העלותו למעלה גדולה כזאת איננו כדרך טבע העולם רק בדרך נס ופלא כעלית יונק מהשרש שהוא בארץ ציה כן בהייתו בגלות לא היה שום אדם שיסבור אפשרית עליתו ויציאתו ממנה אבל היתה נמנעת בעיני השכל האנושי לפי שלא היה לו תואר ולא הדר ולא מראה יפה אבל היה כעור ומשונה משאר בני אדם ע״כ לא היינו מתאוים וחומדים לראותו אבל היינו בוזים ומתעבים אותו: נבזה וחדל אישים איש מכאובות וידוע חלי וכמסתיר פנים ממנו נבזה ולא חשבנוהו· פי׳ ואיך היינו חומדים אותו והוא היה נבזה ופחות שבבני אדם כי היה רגיל לסבול עליו תמיד כל צער וכל אונאה שהם יסורי הגלות הנמשלים במכאובות וחליים ומרוב פחיתותו ושפלותו היינו מואסים אותו וכמסתיר פנים ממנו לא היינו רוצים להסתכל בו כי כל כך היה נבזה ומאוס בעינינו שלא חשבנוהו לכלום: אכן חליינו הוא נשא ומכאובינו הוא סבלם ואנחנו חשבנוהו נגוע מוכה אלקים ומעונה פי׳ האומות יאמרו ג״כ לפי סברתם אחר שכבר נתאמת אצלינו בראיית העין שהאמת אתו ואנחנו כלנו כצאן תעינו א״כ הצרות והיסורים והגלות לא באו עליו בעונו אכן החוליים והמכאובים שהם הצרות והיסורים שהיו ראוים מן הדין לבא עלינו באו עליו: אבל אנחנו חשבנו להיפך כי להפלגת מריו באלקים שהכהו והעינהו הוא נגוע מוכה אלקי׳ ומעונה ממנו מה שלא היה לו אלא בעונינו ופשעינו לא בפשעם ועונותיהם וזה״ש· והוא מחולל מפשעינו מדוכא מעונותינו מוסר שלומינו עליו ובחבורתו נרפא לנו· פי׳ מחולל פעול מן המרובע מענין חיל כיולדה פי׳ מוסר שלומינו עליו הוא כי הע״הז עולם השנוי והתמורה ואין טובתו טובה שלימה ונמורה כי אין בו שלום בלתי יסורין וכן אין בו שלוה בלתי ריב וקנטורין ולא גילה ושמחה בלי יגון ואנחה אבל כל טובותיו ותענוגיו מעורבות ברעות ותוגות והנה אנחנו ראינו בעינינו שמוסר שלומינו עליו ר״ל שהשלום בא עלינו ויסורי השלום באו עליו וכן באו עליו פצע וחבורה שהם יסורי הגלות ולנו

מרפא וארוכה שהם הצלחה ומלכות וטעם נרפא כטעם כי אני יי׳ רופאך שמות ט״ו ולפי שאמר קודם לכן כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך ופי׳ בחבורתו מן פצע וחבורה אלא שזה קל וזה דגש ויש לפרשו מן חבור עצבים אפרים הושע ד׳ ויהיה חבורתו שם עם כינוי הנסת׳ בשקל גבורתו והרצון בו כי בהיותו עמנו בקיבוץ ובחבורה אחת היה מתפלל לאל על צרותינו והיה השם שומע תפלתו ושלח רפואה למכותינו : כלנו כצאן תעינו איש לדרכו פנינו ויי׳ הפגיע בו את עון כלנו פי׳ הגוים כלם יתודו על עוגם המפורסמים לעיני השמש באמרם עתה ידענו כי האמת הש״י עם ישראל ולא עמנו כי אנחנו כלנו תעינו כצאן אשר אין להם רועה איש לדרכו פנינו ר״ל כל עם אל אלהיו פנינו אך עתה ידענו כי המה לא אלהים כמ״ש בירמיה ט״ז אליך גוים יבואו מאפסי ארץ ויאמרו אך שקר נחלו אבותינו הבל ואין בהם מועיל · וכתיב בתריה היעשה לו אדם אלקים והמה לא אלקים והיינו חייבים עונש בלתי משוער אלא שהשם הפגיע והשליך עליו את עונש כלנו והנה הוא עד עתה עבד עבודתינו וסבל עולינו ומכאובינו ומכאן ואילך נתחייב אנחנו לסבול עולו ולעבוד עבודתו ברצונינו וכחפץ לבנו כדכתיב ישעיה ס״א ועמדו זרים ורעו צאניכם וגו׳ וכן שם מ״ט והיו מלכים אומניך ושרותיהם מניקותיך אפים ארץ ישתחוו לך ועפר רגליך ילחכו וידעת כי אני יי׳ אשר לא יבושו קווי והרבה כיוצא באלו : נגש והוא נענה ולא יפתח פיו כשה לטבח יובל וכרחל לפני גוזזיה נאלמה ולא יפתח פיו · לפי שבהיותו בגלות תחת ידינו היה תמיד ניגש ונענה כי היינו נוגשים אותו בממון לקחת ממנו מנדה בלו והלך וזולת זה ממון הרבה בעלילות שקר והיינו מענים גופו במכות משונות והוא עם כל זה לא היה פותח פיו לצעוק ולהתרע׳ על מה שהיינו עושים לו אלא היה סובל הכל כמו השה שאינו צועק כשיובילו אותו לשחוט וכמו רחל אשר היא נאלמה ובלתי צועקת כשגוזזין אותה וכן אינה מפרכסת לחלושתה כמו האיל כי הנקבה יותר חלושה מהזכר בכל המינים כך היו ישראל בגלות חלש מאוד ע״כ לא פתח

פיו כי לא היה מי שיצילנו מידינו וכן מ״ש המשורר תהלי׳
מ״ד תתננו כצאן מאכל ואמר שם נחשבנו כצאן טבחה
וירמיה נ׳ אמר שה פזורה ישראל אריות הדיחו הראשון
אכלו מלך אשור וזה האחרון עצמו נבוכדנצר מלך בבל :
מעצר וממשפט לקח ואת דורו מי ישוחח כי נגזר מארץ
חיים מפשע עמי נגע למו פי׳ מעוצר הגלות וממאסר השני
והעבדות שהיה עצור ואסור בידינו עתה נצל ונמלט
וממשפטי העלילות שקר שהיינו עושים בו שפטים רעים
עתה נפדה וג״כ את דורו שהיו סובלים יסורים רבי׳ ומיתות
משונות בגלות מי יוכל לשחוח ולדבר ובן לספר את כל
התלאה אשר מצאתם בגלות כי פעמים רבות נגזר מארץ
החיים והומת מיתה משונה על יחוד השם אכן אנחנו היינו
חושבים שבפשעים נגזרה עליו המיתה משונה ההיא ואינו
כן רק מפשע עמי היה בא לו הנגע וקרא היסורים והמיתה
בשם נגע כי הנגוע נחשב כמת כדכתיב במדבר י״ב אל נא
תהי כמת ואמר מפשע עמי ר״ל שכל עם ועם יאמר כן כי
מפשעינו היה בא להם הנגע לא מפשע עצמם : ויתן את
רשעים קברו ואת עשיר במותיו על לא חמס עשה ולא
מרמה בפיו פי׳ שהוא היה מוסר עצמו למיתה ולקבר על
יחוד השם כדכתיב תהילים מ״ד כי עליך הורגנו כל היום
נחשבנו כצאן טבחה לפי שתמיד היינו מבקשים עליו
עלילות שקר להרגו כמו שהורגים הרשעים על רשעם וכן
היינו הורגים העשיר בעבור עשרו במיתות רבות ומשונות
ואפי׳ עני שבישראל בחזקת עשיר היה אצלינו והיינו
מיסרים אותו ביסורים קשים כדי שיגיד היכן ממונו ועל
כל זה לא חמס עשה כי לא נהרג בעבור רשע וחמס רק
בעבור לקיחת ממונו וכל זה בעבור שלא היה מודה
לאמונתינו הכוזבת ולא היה רוצה לדבר מרמה בפיו לומר
שהוא מודה בה פי׳ בדיבור הקל אע״פי שהיה במרמה
שלא יהיה פיו ולשונו עם לבו שוים היינו פוטרין אותו
מהמיתה המשונה הנגזרת עליו מאתנו : ויי׳ חפץ דכאו
החלי אם תשים אשם נפשו יראה זרע יאריך ימים וחפץ
יי׳ בידו יצלח פי׳ אחר שהוא היה מחזיק בתורה האלקית
והיה מוסר עצמו למיתה משונה אין אנחנו רואים שום

סיבה למכאוביו ולצרותיו בגלות אלא שהאל חפץ לדכאו
ולהחליאו בגלות למען ענותו ולמען נסותו להטיב לו
באחריתו בזמן הגאולה כאשר אנחנו רואים היום ע"כ אם
שם נפשו עצמו במקום אשם כמו שאמר ויתן את רשעים
קברו שהרצון בו בשכר זה יראה זרע זרע כמו אנשי מדורת
במדבר י"ג שהרצון בו מדורת גדולות והוא מ"ש זכריה
הנביא י' אשרקה להם ואקבצם כי פדיתים ורבו כמו רבו
ואמר שם אל ארץ גלעד ולבנון אביאם ולא ימצא להם
ואמר יחזקאל ל"ו וארבה אותם כצאן אדם וכן יאריך ימים
כמו שאמר ישעיה ס"ה כי כימי העץ ימי עמי ואמר זכריה
הנביא ח' ואיש משענתו בידו מרוב ימים אם כן חפץ יי'
אשר חפץ לדכאו ולהחליאו בגלות כדי להשיב לו בזמן
הגאולה ושירבה אותו וייטב לו מאוד כדכתיב דברים ל'
והטיבך והרבך מאבותיך · ע"כ דברי האומות׃מכאן ואילך
דברי הש"י · מעמל נפשו יראה ישבע בדעתו יצדיק צדיק
עבדי לרבים ועונותם הוא יסבול · פי' מעמל נפשו אשר
סבל בגלות יהיה לו גמול טוב שיראה וישבע בו וכן בדעתו
אותי כדכתיב ירמיה ל"א כי כלם ידעו אותי למקטנם ועד
גדולם וגומר ויצדיק צדיק שהוא עבדי ישראל לגוים רבים
כדכתיב מיכה ד' והלכו גוים רבים ואמרו לכו ונעלה אל
הר יי' אל בית אלקי יעקב ויורנו מדרכיו והוא בצדקתו
יסבול עונות הגוים רבים בצדקתו יהיה שלום וטוב בעולם
ואפי' לגוים : לכן אחלק לו ברבים ואת עצומים יחלק
שלל תחת אשר הערה למות נפשו ואת פושעים נמנה והוא
חטא רבים נשא ולפושעים יפגיע פי' אתן הלקו וגורלו עם
עבדים הגדולים אשר היו בארץ והם האבות הראשונים
והנביאים הקדושים והיא ההצלחה הנפשית והקדימה
למעלתה על הגופיות ופי' ברבים כל' ורב יעבוד צעיר
בראשית כ"ה ואחר כך זכר ההצלחה הגופיות באמרו ואת
עצומים יחלק שלל והעצומים הם חיל גוג ומגוג והעמים
אשר אתו שיבואו על ירושלים למלחמה שאחר שימותו
שם במיתות משונות בעובר המיתות משונות שהיו עושים
לישראל כדכתיב יחזקאל ל"ח ונשפטתי אתו בדבר ובדם
וגשם שוטף ואבני אלגביש אש ונפרית אמטיר עליו ועל

אנפיו ועל עצמים רבים אשר אתו יחלקו ישראל שללם וממונם תחת השלל והממון אשר שללו ובזזו את בוזזיהם וכתיב זכריה י״ד ואסף חיל כל הגוים סביב זהב וכסף ובגדים לרוב מאד וזה הגמול יהיה לישראל על שמסר עצמו למיתה בידי הגוים בגלות ע״כ יהיה נפשם תחת נפשו וממונם תחת ממונו שלקחו בגלות והוא אשר אמרו תחת אשר הערה למות נפשו ופי׳ הערה שפך מל׳ ותער כדה אל השוקת בראשית כ״ד ותחת אשר את פושעים נמנה כמ״ש ויתן את רשעים קברו ר״ל שהגוים היו מחזיקי׳ אותו בחזקת רשע וישנאוהו לאל ית׳ לכן ינתן לו חלק רב מהרב טוב הצפון לצדיקים ליראי יי׳ ולהושבי שמו כאבות הקדושים וזולתם מהנביאים האומה ההיא ומ״ש והוא חטא רבים נשא הרצון בו לא די שלא היה רשע כמו שהיו חושבים אותו הגוים אבל הוא בצדקתו נשא וסבל חטא רבים מהגוים כמ״ש ועונותם הוא יסבול וכן היה מתפלל לאל ית׳ בעד הגוים הפושעים אע״פי שהיו עושים לו רעות גדולות עכ״ז היה מפגיע ומתחנן אל הש״י בעד שלומם והצלחת מלכותם ושיתן מטר ארצם בעתו כמ״ש הנביא ירמיה מפי יי׳ סימן כ״ט ודרשו את שלום העיר אשר הגליתי אתכם שמה והתפללו בעדה אל יי׳ וגו׳ ואמרו חז״ל הוי מתפלל בשלומה של מלכות וכו׳ כאשר אנחנו היהודים אומרים תמיד בתפילתנו אלקינו שבשמים תן חיים ושלום למלך אדונינו : אלקינו שבשמים תן שלום בארץ : אלקינו שבשמים תן שלום במלכות : אלקינו שבשמים תן טל ומטר לברכה בעתו : אלקינו שבשמים תן זרע לזורע ולחם לאוכל כדכתיב בסדורי תפלות הקהלות הספרדים וזולתם הרבה והנה נשלמה תשובתינו גם לזאת הטענה והיא תשובה אמיתית מסכמת עם מאמרי הכתוב אשר לא יוכל להכחישה כי אם המכחש דברי אלקים חיים ומלך עולם :

פרק כג

ומהי כטמא כלנו וכבגד עדים כל צדקותינו ונבל כעלה כלנו ועוננו כרוח ישאנו ישעיה ס״ד הקשה אלי חכם אחד נוצרי באמרו אחר שידוע מדברי הנבואה זמן השפל גמן החוש כי אדם אין צדיק בארץ אשר

יעשה טוב ולא יחטא קהלת ז׳ ואין איש אחד זוכה לשמור כל המצות הכתובות בתורת משה ואפילו הצדיקים שבכם בעשותם כלל הצדקות אינם יכולים להגיע אל תכלית המבוקש מהם וכ״ש הפושעים שבכם כאשר אמר הנביא בעבורכם ונהי כטמא כלנו וכבגד עדים כל צדקותינו ונבל כעלה כלנו א״כ במה תוכל להתקרב אל הש״י ולהושיע תשועת נפשית וכן לצאת מזו הגלות אשר אתם היום בו אחר אשר אתם ואפילו צדקותיכם מאוסים לפני יי׳ כדבר מאוס וטמא · וזאת היתה תשובתי אליו האמת כי אין שום אדם יכול להתקרב אל הש״י ולהושיע בזכותו לבד אם לא ילוה אחרי התעוררותו עזר אלקי בחסד וברחמים מאתו ית׳ כמאמר הנביא ירמיה ל׳ והקרבתיו ונגש אלי כי מי הוא זה ערב לבו לגשת אלי נאם יי׳ וכן תהילים ס״ה אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך ואם כן היה המשורר מתחנן לאל ית׳ שילוה אלינו עזר אלקי להוציאנו מגלותינו ולהושיע נפשותינו כדכתיב תהילים ע״ט עזרינו אלקי ישעינו על דבר כבוד שמך והצילנו וכפר על חטאתינו למען שמך ושם כ״ה למען שמך יי׳ וסלחת לעוני כי רב הוא וכן שם קט״ו לא לנו יי׳ לא לנו כי לשמך תן כבוד על חסדך ועל אמתך וכן שם קמ״ג למען שמך יי׳ תחייני בצדקתך תוציא מצרה נפשי וכן שם מ״ד קומה עזרתה לנו ופדנו למען חסדך וכן שם נ״א חנני אלקים כחסדך כרוב רחמיך מחה פשעי וכן שם פ׳ אלקים השיבנו האר פניך ונושעה וירמיה הנביא אמר י״ד אם עונינו ענו בנו יי׳ עשה למען שמך ועוד אמר שם אל תנאץ למען שמך ואמר בקינותיו איכה ה׳ השיבנו יי׳ אליך ונשובה וכן אמר דניאל הנביא בתפילתו סימן ט׳ כי לא על צדקותינו אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על רחמיך הרבים יי׳ שמעה יי׳ סלחה יי׳ הקשיבה ועשה אל תאחר למענך אלקי כי שמך נקרא על עירך ועל עמך והרבה כיוצא באלו : ולפיכך הבטיחנו הש״י ע״י נביאיו להושיענו מגלותינו ולמחות פשעינו ולחטאותינו למענו ולא למענינו כדכתיב ישעי׳ מ״ח למעני למעני אעשה כי איך יחל וכבודי לאחר לא אתן וכתיב שם מ״ג אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך למעני וחטאתיך לא

אזכור וכן ביחזקאל ל״ו לא למענכם אני עושה בית ישראל כ״א לשם קדשי וגו׳ וכתיב שם כ׳ וידעתם כי אני יי בעשותי אתכם למען שמי לא כדרכיכם הרעים וכעלילותיכם הנשחתות בית ישראל נאם יי׳ אלקים ועוד אמר ירמיה ל״א כה אמר יי׳ אם ימדו שמים מלמעלה ויחקרו מוסדי ארץ למטה גם אני אמאס בכל זרע ישראל על כל אשר עשו נאם יי׳ הריאתה רואה מאלו הפסוקים שאין תשועתינו תלויה בזכותינו וצדקותינו המסופקת אלא בחסד אלקי האמיתי ובלתי משתנה לעולם ואפי׳ לא נהיה זכאין לפניו לגמרי ומ״ש הנביא ונהי כטמא כלנו וכבגד עדים כל צדקותינו אמר זה על הצדקות הנעשות שלא לש״ש אלא להתפאר ולהתגדל בהן בין בני אדם ולקנאת איש מרעהו וידוע כי כל המעשים הנרצים אצל הבורא ית׳ כשיעשו בלתי כוונה רצויה אינם רצוים לפניו ית׳ כי רחמנא ליבא בעי ועל כיוצא בזה אמר הכתוב דברים ט״ו נתן תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו ואומר שם כ״ח תחת אשר לא עבדת את יי׳ אלקיך בשמחה ובטוב לבב א״כ אמר בתחלת הפסוק ונהי כטמא כלנו ואחר כך אמר וכבגד עדים כל צדקותינו ר״ל אחר שכוונת הפועלים איננה טהורה על כן גם פעולתם מאוסה ובלתי רצויה לפניו ית׳ לפיכך כמו שהעלה נופל מהאילן נובל כן אנחנו נובלים וכמו שהרוח נושב העלה נובל כן ישאונו עונותינו לזרותינו בכל פאה ובזה הותרה הקושיא הזאת:

פרק כד

והיה כי תרבו ופריתם בארץ בימים ההמה נאם יי׳ לא יאמרו עוד ארון ברית יי׳ ולא יעלה על לב ולא יזכרו בו ולא יפקדו ולא יעשה עוד ירמיה ג׳ וכן טוענים הנוצרים מזה הפסוק באמרם הנה ירמיה הנביא הודיע כי לימים הבאים תבטל תורת משה אשר היתה מונחת מצד ארון ברית יי׳ והוא אמר לא יאמרו עוד ארון ברית יי׳ ולא יעלה על לב ולא יזכרו בו:

התשובה כבר הוכחנו בפ׳ י״ט בראיות גמורות נבואיות ושכליות וכפרט מדברי הא״ג שלהם ומדברי קצת חכמי הנוצרים שתורת מר״ע היא תורת אלקית נצחית וכי אין תורה אחרת זולתה והארכנו בדברי תשובתינו עד אשר הפליט

הפלינו ושברנו כל דברי טענותיהם כנגד התורה הא׳קית כשבר נבל יוצרים א״כ עתה לא נשאר לנו רק לבאר זה הפסוק אשר מסתייעים בו אינה מורה לדברי טענותם כלל ואומר ידוע לכל משפיל שלא היה בארון הקודש רק שני לוחות אבנים לוחות הברית כדכתיב מלכים א׳ ח׳ אין בארון רק שני לוחות האבנים וגו׳ ולפיכך נקרא ארון הברית לפי שהיו בו לוחות הברית אשר היו כתובים עליהם דברי הברית עשרת הדברים והנה הם בעצמם מודים שעשרת הדברות א״א היות בהם שום שנוי ופסול ושא״א לשום אדם להושע תשועה נפשית בלתי שמירתם כאשר יתבאר בע״ה בדברי טענותימו על מאמרו הא״ג במטואש פ׳ י״ט וידוע שגם הם מודי׳ שנצטוו לשמור המצו׳ והאזהרות אשר בעשרת הדברים אע״פי שהחליפו מצורת שבת ליום ראשון בזדון לבם מה שלא נצטוו ע״ז בא״נ מפי ישו ולא מתלמידיו כאשר ביארנו בפ׳ י״ב וי״ט א״כ איך מלאים לבם לומר שארון ברית יי׳ עם עשרת הדברים שבתוכו לא יעלה על לב ולא יזכרו ולא יפקדו וגו׳ וכמו כן איך יוכלו לומר שתורת מר״עה לא יזכרו אותה לישראל לעתיד אחר שהכתוב אשר מביאים ראיה ממנו אינו גוזר כן וכ״ש אחר שאחרון הנביאים בחתימת הנבואה כלה מלאכי ד׳ אמר מפי הש״י זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו בחורב על כל ישראל חקים ומשפטים והנה א״כ לא יבא הנביא בכתוב הזה להודיע שהתורה האלקי׳ עתידה לחבטל כפי סברתם הנבערת ח״ו אבל בא להודיע שתגדל ישראל מעלתם ומעלת ירושלים הקדושה בזמן העתיד ואמר כי כאשר תרבו ותפרו בא״י בימים ההם אומרת ישראל והעמים אשר יבואו לבקש את דבר יי׳ לירושלים כמו שכתוב ישעיה ב׳ ונהרו אליו כל הגוים אותן האומות והגוים לא יאמרו ברית יי׳ כי לא תעלה מדרגתם ולא יעלה על לבם לגשת למקום קרוב אל ארון האלקים מצד גודל קדושתו או להביט אל המקום מכון כסאו המשפט ואמר לא יעשה עוד כאשר היו עושים קודם לכן שהיו הנכרים באים לירושלים להתפלל לפני ב״ה כדכתיב מלכים א׳ ח׳ גם אל הנכרי אשר לא מעמך ישראל הוא וגו׳ וכתוב שם

ובא והתפלל אל הבירת הזה אבל בעת ההיא יקראו לירושלים כסא יי׳ שתהיה קדושת ירושלים בעיניהם כקדושת כסא כבוד מרום ונקוו אליה כל הגוים לשם יי׳ לירושלים ר״ל לקרא כלם בשם יי׳ לעבדו שכם אחד כי הקדושה אשר היו ישראל עושים להיכל ולדביר כדכתיב ישעיה נ״ב לבשי בגדי תפארתך ירושלים עיר הקודש כי לא יוסיף יבא בך עוד ערל וטמא ויואל הנביא אמר ג׳ והיתה ירושלים קדש וזרים לא יעברו בה עוד אשר הרצון באלה הפסוקים להודיע שלא יכנסו זרים בירושלים כי תגדל קדושתה לעתיד וכמו שהיכל הקודש אסור להיכנס שם ואפילו ישראל כן תהיה כל עיר קודש שלא יכנסו בה זרים ר״ל ערלים וטמאים ואפי׳ הבאים מהאומות הנכריות ההן להתפלל אל הש״י ויראו מהיכנס לירושלים ומגשת לפני בית המקדש להתפלל כאשר היו עושים קודם לכן אלא יתפללו וישתחוו מרחוק וכל הגוים הנלוים אל יי׳ הם יקראו עם יי׳ ועבדיו כבני ישראל כדכתיב זכריה ב׳ ונלוו גוים רבים אל יי׳ ביום ההוא והיו לי לעם וכתיב ישעי׳ נ״ו ובני הנכר הנלוים על יי׳ לשרתו ולאהבה את שם יי׳ להיות לו לעבדים כל שומר שבת מחללו ומחזיקים בבריתי והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפלתי וגו׳ הנה התבאר מכל זה כי בזמן ימות המשיח יכירו האומות מעלות קדושת ארץ ישרא׳ ותהיה אז בעיניהם קדושת א״י כקדוש׳ ירושלים הקדושה וקדושת ירושלים כקדושת בית המקדש וזהו מה שראינו מספיק בתשובת הטענה הזאת:

פרק כה

מקוה ישרא׳ מושיעו בעת צרה למה תהיה כגר בארץ וכאורח נטה ללון ירמיה י״ד:

טען אלי חכם אחד נוצרי ואמר לי למי אמר ירמיה הנביא מקוה ישרא׳ מושיעו בעת צרה השיבותי אמר אל הש״י כי הוא מקוה ישראל ומושיעו בעת צרה כאשר אמר הנביא הזה שם במקום אחר סימן י״ז מקוה ישראל יי׳ כל עוזביך יבושו והוא ג״כ מושיע את ישראל בעת צרה ואין מושיע אחר זולתו כדכתיב הושע י״ג ומושיע אין בלתי טען ואמר עוד והנה אמר הנביא על המושיע ההוא למה תהיה כגר בארץ וכאורח נטה ללון נראה מזה שידע הנביא ברוח

נבואתו שהש"י המושיע יהיה כגר בארץ כאשר היה ישו מושיענו אם כן למה אתם אינכם מאמיני' לו ואחר שהנביא ירמיה מעיד עליו • וזאת היתה תשובתי אליו אתם הנוצרים מורגלים בכל דברי טענותכם ותשובתכם להביא ראיה לאמנתכם מקצת דברי הנבואים בלתי כונת הבנרת אומרם ומבלתי עיין לדברי הסמוכים להם מקודם ומאח"כ וכן מבלתי עיין לדברים אחרים הדומים להם בדברי הנביאים לפי שאין כוונתכם לדעת האמת אלא לנציח ולסתור דבדי אמת בדברים הטעמיים אמנם הכוונה האמיתית בזאת הנבואה היא כי ירמיה הנביא ע"ה אחר שבאה לו הנבואה מהש"י על דבר הרעב העתיד להיות בא"י כאשר מודיע בבירור בהתחלת הפרשה ההיא באמרו סימן י"ד אשר היה דבר יי' אל ירמיה על דברי הבצרות בראותו שיכבד הרעב בא"י מאוד עד שצוחת ושועת ירושלים תעלה השמימה וכן בראותו גודל הצרות אשר יסבב הרעב בא"י אפי לבהמות וחיות השדה התחיל להתודות ואמר אם עונינו ענו בנו יי' עשה למען שמך ר"ל אם עונינו העידו בנו שלא באה עלינו הצרה הזאת בדרך מקרה רק בסבת עונינו לפי שלא היה רעב רק בא"י לבד אעפ"י כן עשה אתה למען שמך אשר נקרא עלינו ר"ל למען שמך אשר נקרא אלקי ישראל ואנחנו נקראים עמך וצאן מרעיתך ואם תיטרנו הדין עמך כי רבו משובותינו לך חטאנו בכמה דברים בעבוד אלקים אחרים ובהרבות החמס ובשמוע לנביאי שקר׃ ע"ב אחר הוודוי אמר הנביא דרך בקשה מקוה ישראל מושיעו בעת צרה ר"ל אע"פי שסרו מדרכיך לך הם מקוים שתושיעם מזו הצרה כמו שאתה מושיעם בכל דור ודור כן עתה תרחם עליהם שלא יכלו ברעב ומ"ש אחר כך למה תהיה כגר בארץ וכאורח נטה ללון הכוונה בו אם תסתיר פניך ממנו ולא תרחמנו יראה כאלו אינך אדוני הארץ אלא כגר בארץ נכריה אשר אין לך יכולת בה להציל זולתו מצרתו וכן אמר מרע"ה במדבר י"ד והמתה את העם הזה כאיש אחד ואמרו הגוים אשר שמעו את שמעך לאמר מבלתי יכולת יי' להביא את העם הזה וגו' והוא בדרך עורה למה תישן יי' הקיצה אל

תהלים למנצח תהלים מ"ד ר"ל אם לא תראה בענינו ולחצינו יראה כאלו אתה ישן ואינך מרגיש והושש לצרותינו ודברו הנביאים כלם על הש"י בדרך משל בל' בני אדם להבין השומעים והרצון בזה הענין כי האדם לא יכול להושיע ולהציל זולתו מרעתו משלש סבות המונעות האחת כי אף שהוא גר בארץ נכריה וכ"ש האורח שנטה בעיר ללון בה לא יוכל להושיע ולהציל עשוק מיד עשקו ועני ואביון מיד גוזלו לפי שאין להם על מי שיסמכו ואף שיהיו ממשפחת חשובים הם נבזים בעיני הרואים א"כ אין בידם להושיע ולהציל זולתם כדכתיב בראשית י"ט האחד בא לגור וישפוט שפוט אם כן אמר הנביא למה תהיה כגר בארץ וכאורח נטה ללון השנית כי אף שיהיה האיש מאזרחי הארץ ומתושביה כאשר יהיה נבהל ונדהם בעת רעה שתפול עליו פתאום לא יוכל להושיע עצמו מצרתו וכ"ש שלא יוכל או להציל זולתו מרעתו לפי שהוא מבוהל מהצרה הפתאומית אשר נפלה עליו וע"כ אמר למה תהיה כאיש נדהם השלישית כי אפילו יהיה האיש גבור אשר הורגל להושיע העשוקים מיד עושקיהם כאשר יהיו העושקים גבורים ממנו אז לא יוכל להושיע העשוקים מידם אם כן אמר הנביא כגבור לא יוכל להושיע אבל כדי להורות שהש"י אינו כגר בארץ וכאורח נטה ללון ח"ו אבל הוא אלקי השמים ואלקי הארץ ועכ"ז שוכן כבודו בתוכינו כדכתיב שמות כ"ה ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם וכתיב במדבר י"ד כי אתה יי' בקרב העם הזה וע"כ אמר הנביא ואתה בקרבנו כאלו אמר אתה אינך כגר בארץ נכרי' אלא אתה שוכן בקרבנו תמיד ולך הארץ ואנחנו גרים בה ולא אתה ע"כ מן הדין הוא שתושיענו וכנגד מ"ש למה תהיה כאיש נדהם אמר הנביא שאתה אינך איש להיות נדהם ונבהל בבא עליו צרה פתאום אבל אתה הוא יי" וזהו אמרו ואתה בקרבנו יי' כאלו אמר שאתה הוא יי' לבדך אשר אין כמוך ואין כמעשיך ומושיע אין בלתך ע"כ מן הדין הוא שתושיענו וכנגד מ"ש כגבור לא יוכל להושיע כאשר יהיו העושקים גבורים ממנו אמר הנביא ושמך עלינו נקרא ר"ל שכבר נקראת אלקי ישראל לפי שהוצאת אותנו

מארץ מצרים ביד חזקה ובזרוע נטויה כדכתיב שמות כ׳ אנכי יי׳ אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים וכתיב ויקרא כ״ב המוציא אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים אני יי׳ וכן בהושיע אותנו מיד סנחריב מלך אשור נקרא אלקי ישראל כדכתיב מלכים ב׳ י״ט כה אמר יי׳ אלקי ישראל אשר התפללת אלי אל סנחריב מלך אשור שמעתי הכוונה בזה שאתה אינך גבור אשר לפעמים לא יוכל להושיע אבל אתה עיזוז וגבור ולך הגבורה הגמורה הבלתי תכלית כדכתיב דברים ג׳ אשר מי אל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיך וכגבורתך ושעל כן נקרא אלקי ישראל ומושיעם כדכתיב ישעיה מ״ה אכן אתה אל מסתתר אלקי ישראל מושיע וכתיב ירמיה ג׳ אכן ביי׳ אלקינו תשועת ישראל ע״כ מן הדין הוא שתושיענו ולא תעזבנו וזהו אמרו בסוף דבריו אל תניחנו וזאת היא כוונת הנביא באלו הפסוקים ולא כאשר חשבת לכנות כניינך בלתי שום יסוד שישען עליו:

פרק כו

והעבדתיך את אויביך בארץ אשר לא ידעת כי אש קדחתם באפי עד עולם תוקד ירמיה י״ז ומה שטוענים קצת חכמי נוצרים מזה הפסוק באמרם הנה ירמיה הנביא אמר בביאור כי לא תוכל לצאת מעבדות זו הגלות עד עולם א״כ לשוא אתכם מקוים הגאולה ממנו: התשובה מלת עד עולם מצינו נאמרת על ג׳ פנים הא׳ על כל ימי העולם הגדול שהוא זמן בלתי תכלית כמו שמצינו בשמואל ב׳ ז׳ ויגדל שמך עד עולם לאמר יי׳ צבאות אלקי ישראל ובדברי הימים א׳ י״ז כתיב ויגדל שמך עד עולם לאמר יי׳ צבאות אלקי ישראל ׳ה הב׳ על ימי העולם הקטן ר״ל ימי חיי האדם שהוא זמן תכלית כדכתיב גבי שמואל א׳ סימן א׳ וישב שם עד עולם וכן גבי דוד שמואל ב׳ י״ב לא תסור חרב מביתך עד עולם הרצון בו עד סוף ימיו הג׳ הזמן מעניהם והוא נ״כ זמן התכלית בלתי ידיע אצל בני אדם אלא אצל השי״ת לבד כמו שמצינו בישעיה ל״ב כי ארמון נטש המון עיר עזב עפל ובחן היה בעד מערות עד עולם משוש פראים מרעה עדרים וכתיב בתריה עד יערה עלינו רוח ממרום והיה

מדבר לכרמל וגו׳ ר״ל יהיה החורבן הזה עד ירצה האל וישפוך רצונו עלינו אז יהיה המדבר לכרמל ופי׳ רוח רצון כמו יחזקאל א׳ על אשר יהיה שמה הרוח ללכת ילכו א״נ עד עולם תוקד מהפן הג׳ הזה ולהייתו מהפן הראשון רומז לזמן בלתי הכלית כדברי הטוענים ע״א כי כל הנביאים פה אחד יעידו הגאולה הכללית לכל בית ישראל כי הנה ישעי׳ ס״ו ואומר והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה ליי׳ בסוסים וברכב וגו׳ וירמיה ל׳ אומר לא יעבדו בו עוד זרים וכן ביחזקאל ל״ט וידעו כי אני יי׳ אלקיהם בהגלותי אותם אל הגוים וכנסתים אל אדמתם ולא אותיר עוד מהם שם ולא אסתיר עוד פני מהם אשר שפכתי את רוחי על בית ישראל נאם יי׳ אלקים וזולת אלה הרבה וא״א להיות סתירה בדבריהם כי כלם נתנו מרועה אחד וכן גם מרטין צחוויץ ביאר בספר דיאלגו של״ו כי מלת עולם יאמר לזמן קצוב בכמה מקומות והראיה עולם של יובל :

פרק כז

רגע אדבר על גוי ועל ממלכה לנתוש ולנתוץ ולהאביד ירמיה י״ח ומה שטוענין הנוצרים מזה הפסוק עם הפסוקים והסמוכים אחריו באמרם מה שאתם היהודים בוטחים ביעודים הטובים אשר נאמרו עליכם מפי הנביאים לשוא אתם בוטחים בהם כי לא יתקיימו בכם אחר אשר עשיתם הרע בעיני יי׳ לפי שיעודי הנביאים כלם הן לטובה הן לרעה נאמרו בתנאי ר״ל כי כאשר הש״י מיעד טוב על גוי אחד או על איש אחד ואם אחר ייעוד הטוב הגוי ההוא או האיש ההוא יעשה רע בעיני יי׳ אז בלי ספק ימנע הטוב ממנו המיועד מפי הנביא עליו לבא וכן כאשר הש״י מועד רע על גוי או על איש אחד בעבור רעתו וכאשר ישוב הגוי ההוא או האיש ההוא מרעתו בלי ספק ינצל מהרע המיועד לבא עליו כאשר הועד בנבוה והוא אשר ביאר ירמיה הנביא ע״ה מפי הש״י באמרו רגע אדב׳ על גוי ועל ממלכה לנתוש וגו׳ ושב הגוי ההוא מרעתו אשר דברתי עליו ונחמתי על הרעה אשר חשבתי לעשות לו ורגע אדבר על גוי ועל ממלכה לבנות ולנטוע ועשה הרע בעיני לבלתי שמוע בקולו ונחמתי על הטובה אשר אמרתי להיטיב אותו :

ועוד

ועוד אומרים הטוענים אחר שהש"י השיב לישראל פעם
אחר פעם ופדאם והצילם מיד איביהם הרבה פעמים
והזהירם ע"י נביאיו אזהרה אחר אזהרה שלא ילכו אחר
שרירות לבם הרעה וצוה להם ללכת בכל דרכיו לשמור
מצותיו וחקיו והם בראותם כי היתה הרוחה הכבידו לבם
ולא שמעו אל מצות הש"י על כן הש"י מאסם לגמרי
והשליכם מעל פניו השלכה גמורה עולמית ולא ירצה
בהם עוד כדכתיב מלכים ב' י"ז וימאס יי' בכל זרע ישראל
ויענם ויתנם ביד שוסים עד אשר השליכם מפניו וכן ירמי"
ט"ו ויאמר יי' אלי אם יעמוד משה ושמואל לפני אין נפשי
אל העם הזה שלח מעל פני ויצאו : התשובה גם זאת
אינה טענה עלינו כי אין אנחנו בוטחים ביעודים הטובים
שיבאו עלינו עכ"פ אע"פי שנהיה עושים הרע בעיני יי'
ר"ל שנהיה עושים מעשה זמרי ומבקשים שכר כפנחס
אבל אנחנו בוטחים בו ית' במחון גמור שאחר שנשוב אליו
בכל לבנו אז גם הוא ית' ישוב ירחמנו ויכבוש עונותינו
ויקיים בנו ההבטחות והייעודים הטובים אשר הבטיחנו
ע"י נביאיו כאשר כתוב בתורתינו האלקית דברים ד' בצר
לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד
יי' אלקיך ושמעת בקולו כי אל רחום יי' אלקיך לא ירפך
ולא ישחיתך ולא ישכח את ברית אבותיך אשר נשבע
להם וכן כתיב דברים ל' והיה כי יבואו עליך כל הדברים
האלה הברכה והקללה אשר נתתי לפניך והשבות אל
לבבך בכל הגוים אשר הדיחך יי' אלקיך שמה ושבת עד
יי' אלקיך ושמעת בקולו ככל אשר אנכי מצוך היום אתה
ובניך בכל לבבך ובכל נפשך ושב יי' אלקיך את שבותך
ורחמך ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך יי' אלקיך
שמה אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך יי' אלקיך
ומשם יקחך והביאך יי' אלקיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך
וירשתה והטיבך והרבך מאבותיך ומל יי' אלקיך את לבבך
ואת לבב זרעך לאהבה את יי' אלקיך בכל לבבך ובכל
נפשך למען חייך ונתן יי' אלקיך את כל האלות האלה על
אויביך וגו' עד אמרו כי תשוב אל יי' אלקיך בכל לבבך
ובכל נפשך וכן מצינו שהנביאים ע"ה כלם מעידים אותנו

לשוב אל הש"י ותולים כל היעודים הטובים בתשובתם
בדכתיב בישעיה מ"ד מחיתי כעב פשעיך וכענן חטאתיך
שובה אלי כי גאלתיך ובירמיה ג' כתיב שובו בנים שובבי'
נאם יי' כי אנכי בעלתי בכם ולקחתי אתכם אחד מעיר
ושנים ממשפחה והבאתי אתכם ציון ובנבואת יחזקאל ל"ג
כתיב אמור אליהם חי אני נאם יי' אלקים אם אחפוץ
במות הרשע כ"א בשוב רשע מדרכו וחיה שובו שובו
מדרכיכם הרעים ולמה תמותו בית ישראל והושע הנביא
אמר י"ד שובה ישראל עד יי' אלקיך כי כשלת בעונך קחו
עמכם דברים ושובו אל יי' אמרו אליו כל תשא עון וקח
טוב ונשלמה פרים שפתינו ובזכריה א' כתיב ואמרת אליהם
כה אמר יי' צבאות שובו אלי נאם יי' צבאות ואשוב אליכם
אמר יי' צבאות וכן בנבואת מלאכי ג' כתיב למימי אבותיכ'
סרתם מחקי ולא שמרתם שובו אלי ואשובה אליכם אמר
יי' צבאות וגו' והרבה כיוצא באלו הפסוקים תמצא בדברי
הנביאים ע"ה שבאו להודיע ולהורות כי התשובה היא
עיקר גדול ויתד שהכל תלוי בו לפי שאין שום אדם בעול'
שיהיה נצול מן החטא כדכתיב קהלת ז' כי אדם אין צדיק
בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא ע"כ הש"י ברחמיו וברוב
חסדיו חנן והורה לעמו דרך התשובה כדי להצילם מרשת
המשוכה כאשר מצינו בדוד ע"ה אע"פי שחטא ב' חטאים
גדולים אחר שעשה תשובה וקבל עליו יסורי הש"י
באהבה מיד נתכפרו חטאיו וזכותו הועילה אפילו לזרעו
אחריו כדכתיב ישעי' ל"ז וגנותי על העיר הזאת להושיעה
למעני ולמען דוד עבדי והנה מנשה הרשע אע"פי שלא
היה בכל מלכי יהודה וישראל רשע כמוהו כי הרבה לעשו'
הרע בעיני יי' להכעיסו עכ"ז בהכניעו לפני יי' קבל
תשובתו וישיבהו לירושלים למלכותו ולכן סמך הערה
לתשובה לפ' רגע אדבר כי הפ' ההיא באה להעיר את
ישראל אל התשובה להודיעם כי במצות התשובה ולא
בזולתה יוכלו להנצל מהגזרה הרעה הנגזרה מלפני ית'
עליהם בעבור עונותיהם כדכתיב שם ועתה אמר נא אל
איש יהודה ואל יושבי ירושלים לאמר כה אמר יי' הנה
אנכי יוצר עליכם רעה וחושב עליכם מחשבה שובו נא.

איש מדרכו הרעה והטיבו דרכיכם ומעלליכם וכן שלא יבטחו ביעודים הטובים אשר הבטיח הש"י לאבותיהם לאמר מאחר שיצא דבר מלכות מלפניו ית' להטיב לנו עתה לא יוכל להרע לנו הזהירם שיפחדו תמיד כמו שגם האבות ע"ה היו מפחידים שמא יגרום החטא ואם לא יוכלו להנצל מרשת החטא מתגבורת החטא בטבע החמרי כאשר תשוב אליו תשובה שלימה יקבלם וישליך במצולות ים כל חטאתם ולא תזכרנה החטאים הראשונים ולא יעלו על לב כאשר הבטיחנו יחזקאל הנביא מפי הש"י כדכתיב ביחזקאל י"ח והרשע כי ישוב מכל חטאתיו אשר עשה ושמר את כל חקותי ועשה משפט וצדקה חיה יחיה לא ימות כל פשעיו אשר עשה לא יזכרו לו בצדקתו אשר עשה יחיה : מצורף לזה שמצינו בדברי הנבואה הרבה יעודים טובים והבטחות אשר נאמרו מפי הש"י בשבועה בלי שום תנאי כי היעודים הנאמרים בשבועה הם אינם בתנאי בלי ספק כגון כה אמר יי' אלקים אני נשאתי את ידי אם לא הגוים אשר לכם מסביב המה כלמתם ישאו ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבא כי הנני אליכם ופניתי אליכם ונעבדתם ונזרעתם והרבתי עליכם אדם כל בית ישראל כלה ונושבו הערים והחרבות תבנינה והרביתי עליכם אדם ובהמה ורבו ופרו והושבתי אתכם כקדמותיכם והטיבותי מראשותיכם וידעתם כי אני יי' והולכתי עליכם אדם את עמי ישראל וירשוך והיה להם לנחלה ולא תוסיף עוד לשכלם : הנה הש"י ייעד בנבואת יחזקאל להטיב א"י כקדמותה ולהטיב לה מראשיתה ולהרבות עליה כל בית ישראל כלו ולא תוסיף היא עוד לשכל את ישראל : ולא יוכל הטוען לומר ע"ז היעוד ועל הדומה לו שהוא נאמר בתנאי לפי שנאמר בשבועה כי במקום שבועה אין תנאי ונשיאת יד הש"י היא שבועה כדכתיב דברים ל"ב כי אשא אל שמים ידי ואמרתי חי אנכי לעולם : וכן לא יוכל לומר ג"כ שזאת הבטחה נתקיימה בצאת ישראל מבבל כי אז לא הטיב הש"י לאדמת ישראל מראשיתה ואז לא שבו על אדמתם כל בית ישראל כולו ר"ל עשרת השבטים זולתי

מ"ב אלפים וש"ס איש מבני יהודה ובנימן והיא הוסיפה עוד לשכל את ישראל מה שלא יהיה אחרי הגאולה העתידה כאשר מבואר מזו הנבואה ומשאר דברי הנביאים אשר הקדימם זכרם בזה הספר וכן מ"ש שם ביחזקאל סמוך לזאת הפרשה הנזכרת לכן אמור לבית ישראל כה אמר יי' אלקים לא למענכם אני עושה בית ישראל כ"א לשם קדשי אשר חללתם בגוים אשר באתם שם וקדשתי את שמי הגדול המחולל בגוים אשר חללתם בתוכם וידעו הגוים כי אני יי' נאם יי' אלקים בהקדשי בכם לעיניכם ולקחתי אתכם מן הגוים וקבצתי אתכם מכל הארצות והבאתי אתכם אל אדמתכם וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טמאותיכם ומכל גלוליכם אטהר אתכם ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבכם והסרתי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי את אשר בחקי תלכו ומשפטי תשמרו ועשיתם וכן שאר הפסוקים הסמוכים אחריהם עד סוף הפ' כלם נאמרו בלי שום תנאי וכן בכל מקום שתמצא שהש"י מבטיח למענו לעשות ולמען שמו ולא למעננו אין שם שום תנאי כאשר זה ידוע ומבואר לכל וכן מצינו בנבואת שאר הנביאים כמה יעודים טובים אשר נאמרו ג"כ בלי שום תנאי כגון בנבואת ישעיה נ"ד כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על הארץ כן נשבעתי מקצוף עליך ומגער בך כי ההרים ימושו והגבעו' תמוטינה וחסדי מאתך לא ימוש וברית שלומי לא תמוט אמ' מרחמך יי' וכן שם ס"ב נשבע יי' בימינו ובזרוע עזו אם אתן את דגנך עוד מאכל לאויביך ואם ישתו בני נכר תירושך אשר יגעת בו כי מאספיו יאכלהו והללו את יי' ומקבציו ישתהו בחצרות קדשי וכן בנבואת ירמיה ל"א כה אמר יי' נותן שמש לאור יומם חוקת ירח וכוכבים לאור לילה רוגע הים ויהמו גליו יי' צבאות שמו אם ימושו החקים האלה מלפני נאם יי' גם זרע ישראל ישבתו מהיות גוי לפני כל הימים כה אמר יי' אם ימדו שמים מלמעלה ויחקרו מוסדי ארץ למטה גם אני אמאס בכל זרע ישראל על כל אשר עשו נאם יי' הנה אם כן איך יוכל הטוען לטעון ולומר שהש"י

השליך

השליך ומאס את ישראל ולא ירצה בהם עוד אחר שהש״י
יועד לישראל בשבועות האלה לגאול אותו מזו הגלות
גאולה שלימה עולמית ואחרי הגאולה העתידה ההיא לא
יקצוף עוד עליהם ולא ימוש חסדו וברית שלומו מהם וכן
לא ישליכם ולא ישביתכם מהיות גוי לפניו כל ימי עולם
וכמו כן לא ימאס על כל עונות אשר עשו רק יסלח לעונם
ולחטאתם כמו שכתוב שם כי אסלח לעונם ולחטאתם לא
אזכור עוד ואין טענה ממה שאמר הכתוב מלכים ב׳ י״ז
וימאס יי׳ בכל זרע ישראל ויענם ויתנם ביד שוסיהם עד
אשר השליכם מפניו כי אע״פי שמאסם להשליכם מפניו
ר״ל הסתיר פניו מהם בזמן הגלות בעונותיהם מ״מ לא מאסם
ולא השליכם מיאוס עולמי והשלכה נצחית לכלותם
ולהפר בריתו אתם כדכתיב ויקרא כ״ו ואף גם זאת בהיותם
בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם להפר
בריתי אתם כי אני יי׳ אלקיהם רק מאסם והשליכם לזמן
שיעד וידוע אצלו ית׳ לצרוף כבור סיגיהם ולהתם טמאתם
מהם באש היסורים הבאים עליה׳ תמיד בארצות אויביהם
כדכתיב ישעיה א׳ ואשיבה ידי עליך ואצרוף כבור סיגיך
ואסירה כל בדיליך ואשיבה שופטיך כבראשונה ויועציך
כבתחלה אחרי כן יקרא לך עיר הצדק קריה נאמנה וכתיב
יחזקאל כ״ב והפיצותי אותך בגוים וזריתיך בארצות
והתמותי טמאתך ממך הנך רואה שתכלית הגליות
והיסורים איננה לכלותם רק לכלות סיגיהם ולהתם
טמאתיהם שהיא עונותיהם אשר המה נטמאים בהם והוא
אשר הנביא אמר איכה ד׳ תם עונך בת ציון לא יוסיף
להגלותך : וכן אין טענה ממה שכתוב בירמיה ט״ו
ויאמר יי׳ אלי אם יעמוד משה ושמואל לפני אין נפשי אל
העם הזה שלח מעל פני ויצאו כי זה המאמר אמר הש״י
לירמיה אחרי אמרו ג׳ פעמים אליו שלא יתפלל על יהודה
ובנימין שלא יביאם בגלות כאשר הביא עשרת השבטים
כי כאשר אמר הש״י לירמיה ז׳ והשלכתי אתכם מעל פני
כאשר השלכתי את כל אחיכם את כל זרע אפרים מיד אמר
לו ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה
ותפלה ואל תפגע בי כי אנני שומע אותך והודיעו הסבה

אשר בעבודה הוא ית' אינו רוצה לקבל תפלתו באמרו
האינך רואה מה המה עושים בערי יהודה ובחוצות
ירושלים הבנים מלקטים עצים והאבות מבערים את האש
והנשים לשות בצק לעשות כונים למלכת השמים והסך
נסכים לאלקים אחרים למען הכעיסני וכן אחרי אמרו ית'
לירמיה י"א לכן כה אמר יי' הנני מביא אליהם רעה אשר
לא יוכלו לצאת ממנה וזעקו אלי ולא אשמע אליהם ואחרי
הודיעו הסבה גם פה באמרו כי מספר עריך היו אלקיך
יהודה וגו' אמר ליה השם פעם שנית שם ואתה אל
תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה כי
אינני שומע בעת קראם אלי בעד רעתם ר"ל כי אחר שהם
עושים הרע בעיני בעבדם אלהים אחרים אע"פי שתתפלל
שלא אביא עליהם הרעה המיועדת לבא עליהם
בעוונותיהם לא תקובל תפלתך ואפי' הם עצמם יקראו אלי
לא אשמע אחר שאינם שבים מעונותיהם כמ"ש וזעקו אלי
ולא אשמע אליהם והרעה המיועדת היא חרב ודבר ורעב
כאשר ביאר אחר כך באמרו שם י"ד כי בחרב וברעב
ובדבר אנכי מכלה אותם לפיכך ירמיה הנביא ע"ה בראותו
שתפלתו לא תקובל בעד בית יהודה בעבור עונותיהם
התחיל להתפלל שיעשה למען שמו וגומר כדכתיב שם
י"ד אם עונינו ענו בנו יי' עשה למען שמך וגומר והתם
באמרו ושמך עלינו נקרא אל תנחנו והשיב הש"י שם כה
אמר יי' לעם הזה כן אהבו לנוע רגליהם לא חשכו ויי' לא
רצם עתה יזכר עונם ויפקד חטאתם ר"ל אחר שהם אינם
בוטחים בשמי אבל אהבו לנוע ללכת למצרים ולאשור
לבקש עזר מאויביהם ולא חשכו רגליה' מלנוע ללא הועיל
כן אעשה להם שאניעם ואגלם לבין האומות אבל עתה
קודם הגלות אזכור עונם ברעב ואפקוד חטאתם בחרב
ובדבר ואחרי שהודיע לו הש"י שא"א להם להנצל מהרעה
המיועדת לבוא עליהם לפיכך אמר לו פעם שלישית שלא
יתפלל עליהם כדכתיב שם י"ד ויאמר יי' אלי אל תתפלל
בעד העם הזה לטובה כי יצומו אינני שומע אל רנתם וכי
יעלו עולה ומנחה אינני רצם כי בחרב וברעב ובדבר אנכי
מכלה אותם והכוונה בזה שאפילו יצומו ויעלו עולות אינני

מקבל אותם אחרי אשר הם עומדים ברשעם ואינם שמים
על לבם לשוב אלי דומה למה שכתוב בנבואת ישעיה א׳
ובפרשכם כפיכם אעלים עיני מכם גם כי תרבו תפלה
אינני שומע ידיכם דמים מלאו רחצו הזכו הסירו רוע
מעלליכם מנגד עיני חדלו הרע אשר הרצון בזו הפסוקים
שתפלת הפושעים איננה נשמעת בעוד שמעשיהם הרעים
בידיהם אבל אחר שיסירו רוע מעלליהם וישובו אל יי׳
בכל לבבם אז תקובל תפלתם ותפלת המתפללים עליהם
לטובה: ולזה הנביא ירמיה ע״ה בראותו שאין כח בידו
למחות בפושעים ולהחזירם למוטב כדי שתקובל תפלתו
בעדם שב עוד להתפלל ולבקש שלא ימאס ולא ינאץ
אותם למען שמו אשר נקרא תמיד אלקי ישראל: וכן שלא
יחלל ולא ינבל את ירושלים מקום משכן כבודו אשר נקרא
שמו כסא יי׳ וכן שיזכור ולא יפר בריתו אותם אשר כרת
עמם בהוציאו אותם מארץ מצרים והוא באמרו שם י״ד
אל תנאץ למען שמך אל תנבל כסא כבודך זכור אל תפר
בריתך אתנו עכ״ז היא ית׳ השיבו שלא די שלא תועיל
להם תפלת ירמי׳ הנביא להצילם מגזרות הגלות ומהרעות
המיועדות לבא עליהם בעונותיהם אלא אפי׳ יהיו עומדים
בתפלה בעבורם לפניו משה ושמואל שהיו משבט ירמיהו
וגדולים ממנו בנבואה לא תועיל להם תפלתם עד שיקבלו
הפושעים עונשם בחרב וברעב ובדבר: ולזה אמר שלח
מעל פני ויצאו והיה כי יאמרו אליך אנה נצא ואמרת
אליהם כה אמר יי׳ אשר למות למות ואשר לחרב לחרב
ואשר לרעב לרעב ואשר לשבי לשבי ר״ל כי העושי׳ הרעות
להכעיס והמחטיאים יתמו בדבר ובחרב וברעב והחוטאים
הנמשכים אחריהם ילכו בשבי לסבול צרות ויסורי הגלות
רק נפשם יהיה להם לשלל לשום להם שם ושארית בארץ
שלא יעשה אותם כלה כאשר הבטיחו הש״י באמרו ירמיה
ה׳ וגם בימים ההמה נאום יי׳ לא אעשה אתכם כלה:
וכן מצינו בעון העגל ובעון מרגלים שלא הועילה תפלת
מר״עה אלא בגזרת מיתה על הפושעים המחטיאים
והיסורים על הנשאים הנמשכים אחריהם כן גם פה
הודיע שלא תועיל אפי׳ תפלת משה ושמואל עד שיקבלו

הפושעים את עונשם במיתת דבר וחרב ורעב והנשארים עד שיתיסרו ביסורי הגלות: אמנם אחר שישאו הנשארו׳ ענשם וירצו עונם ביסורי הגלות בבואו קץ הגאולה הידוע אצלו ית׳ אע״פי שלא יהיו זכאין לגמרי אז יעשה אתם למען שמו כאשר ייעד ביד שמואל הנביא ע״ה כדכתיב שם י״ב כי לא יטוש יי׳ את עמו בעבור שמו הגדול כי הואיל יי׳ לעשות אתכם לו לעם וכן ביד ישעיה הנביא כתיב מ״ח למען שמי אאריך אפי ותהלתי אחטם לך לבלתי הכריתך הנה צרפתיך ולא בכסף בחרתיך בכור עוני למעני למעני אעשה כי איך יחל וכבודי לאחר לא אתן וכן יעשה למען ירושלים מקום משכן כבודו כדכתיב שם ס״ב למען ציון לא אחשה ולמען ירושלים לא אשקוט עד יצא כנוגה צדקה וישועתה כלפיד יבער וכן לא יפיר בריתו אתם כאשר הבטיח בתורת משה עבדו שנאמר ויקרא כ״ו ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתי׳ לכלותם להפר בריתי אתם כי אני יי׳ אלוקיהם רק יזכור להם בריתו כאשר הבטיח בנבואת יחזקאל י״ו וזכרתי אני את בריתי אותך כימי נעוריך והקימותי לך ברית עולם וכתיב שם והקמותי אני את בריתי אתך וידעת כי אני יי׳ למען תזכרי ובושת ולא יהיה לך עוד פתחון פה מפני כלמתך בכפרי לך לכל אשר עשית נאם יי׳ אלקים: והנה גם פה באמור הכתוב בכפרי לך לכל אשר עשית מורה שאע״פי שעשינו הרע בעיני ית׳ מ״מ הוא ית׳ יכפר לנו עונותינו למען ולמען בריתו וא״כ העונות לא ימנעו הטובו׳ המיועדות לבא עלינו כדברי הטוענים ועכ״ז יתבאר שמאמר אם יעמוד משה ושמואל בתפלה לפניו ית׳ בעד יהודה ובנימן להניחם על אדמתם ולהצילם מהרעות המיועדות לבא עליהם לא יהיה חפצו ורצונו ית׳ אליהם עד שישאו ענשם וירצו עונם אמנם אחרי שיצרפו באש התלאות בבא קץ נפלאות הבטיח הש״י לירמיה הנביא לקבצם מן הארצות ולנטוע אותם על אדמתם בחפץ גמור וברצון שלם והוא אמרו אחר כך שם ל״ב וששתי עליהם להטיב אותם ונטעתים בארץ הזאת באמת בכל לבי ובכל נפשי ולפיכך בנגד מ״ש קודם אין נפשי אל העם הזה וגומר אמר את״כ ונטעתים

ונטעתים בארץ הזאת באמת בכל לבי ובכל נפשי : ובזה די בהפלגת טענה הזאת :

פרק כח

כה אמר יי' קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו ירמיה ל"א : ומה שהנוצרים מביאים ראיה לדברי אמונתם מזה הפסוק באמרם הנה הנביא ירמי' יועד מפי הש"י שיהרגו ילדי בית לחם יהודה בגזירת הורדוס מלך יהודה כי כאשר הוגד להורדוס המלך שכבר נולד בבית לחם יהודה מי שהוא עתיד למלוך על יהודה ולא ידע מי הוא זה ואיזהו אז צוה המלך הורדוס להרוג את כל הילדים הנולדים בתוך שתי שנים בבית לחם ובכל גבוליה ועליהם אמר הנביא רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו כפי מה שכתוב בא"ג במטיאוש פרק ב' התשובה כבר ביארנו בפרקים הקודמים כי מנהג הנוצרים להביא ראיה לדברי אמונתם מקצת מאמרי הנביאים בלתי הבנת כוונת אומרם ומבלתי עיין למאמרים הסמוכים להם כאשר מביאים ראיה לאמונתם גם מזה הפסוק בלתי הבנת כוונת הנביא בזה המאמר וכן בלתי פקיחת עין על הפסוקים הסמוכים אחריו כ"א היתה הכוונה לפי דעתם למה תבכה רחל על ילדי בית לחם יהודה והם אינם בניה רק בני לאה והיה ראוי לפי כונתם להכתב לאה מבכה על בניה וכן למה היה השם משיב לה שם ושבו מארץ אויב ושבו בנים לגבולם אבל הכוונה האמיתית בזה היא שהנביא ירמיה ע"ה אמר זה המאמר מפי הש"י ע"ד משל על בניה על גלות עשרת השבטים שנקראים בשם אפרים וכאלו היתה רחל בוכה ע"ד משל על בניה שהוגלה מארצם ע"י מלכי אשור ונקראים עשרת השבטים כלם בשם אפרים על שמלכם הראשון היה ירבעם בן נבט והיה משבט אפרים כאשר הכתוב מבאר בירמיה ז' כאשר יועד הש"י הגלות ליהודה ובנימן באמרו והשלכתי אתכם מעל פני כאשר השלכתי את כל אחיכם את כל זרע אפרים וכן גם לזה הודה החכם הנוצרי סימן בודני בספר ירמיה בביאורו ע"ז הפסוק ז"ל כאן הכתוב קורא בשם אפרים את עשרת שבטי ישראל לפי שמיד

שנחלקו

שנחלקו עשרת השבטים מבית דוד המליכוהו עליהם את יר בעם שהיה משבט אפרים כאשר מבואר בספר מלכים ע׳ כ״ל ומ״ש הנביא כי איננו בל׳ יחיד הכוונה בו על העם כי בשוב יהודה ובנימין מגלות בבל עשרת השבטים לא שבו מגלותם ולא נודע מקומם בבירור לפיכך אמר עליהם כי איננו ולפי שגם הם עתידים לשוב לא י לימי המשיח לזה אמר הנביא ע״ד משל כאלו השם משיב לה לרחל מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעולתך נאם י׳ ושבו בארץ אויב ויש תקוה לאחריתך נאם יי׳ ושבו בנים לגבולם והנה משני אלה הפסוקים הסמוכים אחרי׳ שהם תשובה לפסוק הקודם יראה בבירור כי על הגולים לארץ אויב הוא מדבר ולא על הנהרגים כדברי הנוצרים ולזה סמך שם לנבואה זו הפסוק שמוע שמעתי אפרים מתנודד יסרתני ואוסר כעגל לא למד ואמר הבן יקיר לי אפרים וגו׳ ואחר כך אומר הציבי לך ציונים שימי לך תמרורים שיתי לבך למסלה דרך הלכתי שובי בתולת ישראל שובי אל עריך אלה רומז לתשובת ישראל מהגלות כי ההולכי דרך בפעם הראשון וכוונתם לשוב מה מציבים ציונים וסימנים בפרשת דרכים כדי שלא יתעו בשובם כאשר הבטיח הנביא מפי הש״י באמרו ושבו מארץ אויב והוסיף לומר ויש תקוה לאחריתך נאם יי׳ ושבו בנים לגבולם ר״ל אע״פי שלא שבו מגלותם בשוב יהודה ובנימין מבבל מ״מ יש תקוה לאחריתך כי ישובו גם הם באחרית הימים שהוא זמן ימות המשיח והוא אשר נבא יחזקאל הנביא ל״ז באמרו כה אמר יי׳ אלקים הנה אני לוקח את עץ יוסף אשר ביד אפרים ושבטי ישראל חברוונתתי אותם עליו את עץ יהודה ועשיתים לעץ אחד והיו אחד בידי כי הפרשה ההיא מדברת על קיבוץ עשרת השבטים והתחברם עם שבטי יהודה ובנימין והשמעם למלך אחד מזרע דע״ה בזמן ימות המשיח אשר מבואר הענין במקומו וכאשר הזכרנו בפ׳ ו׳ ומ״ש שהעשרה השבטים לא שבו מגלותם בזמן בית שני זה הדבר מבואר מספר עזרא כי אפילו יהודה ובנימין לא שבו כלם רק מ״ב אלפים וש״ס איש אבל רובם נשארו בבבל כאשר כתבנו לתשובתינו

לטענות הקדומים וכבר הורה לזה גם סימן בודני המעתיק האחרון לנוצרים בספר עזרא ב׳ בביאורו בפסוק וישבו הכהנים והלוים ומן העם והמשוררים והשוערים והנתינים בעריהם וכל ישראל בעריהם באמרו על מאמר וכל ישראל בעריהם וז״ל אפשר שבזמן קודם היה כתוב פה וכל יהודה בעריהם כי שם ישראל עונה על עשרת השבטים אשר הוגלה מארצם ע״י שלמנאסר ועדיין לא שבו עליה. עכ״ל: אכן מה שנאמר זה הנוצרי כי שם ישראל מורה על עשרת השבטים לבד אין האמת אתו בכל מקום כי כאשר הכתוב זוכר ישראל אצל יהודה כדכתיב ירמיה ל׳ ושבתי את שבות עמי ישראל ויהודה אמר יי׳ וכן שם כ״ג בימיו תושע יהודה וישראל ישכון לבטח וכן אמר עמוס ב׳ על שלשה פשעי ישראל אחר אמרו על שלשה פשעי יהודה אז שם ישראל מרמז לעשרת השבטים כמו ששם יהודה מיוחד ליהודה ובנימין אבל שם ישראל משותף לשניהם ר״ל לעשרת השבטים וליהודה לפי שכל יהודה ישראל ולא כל ישראל יהודה וכמוהו כל כהן לוי ולא כל לוי כהן לפיכך שם ישראל הנזכר בזה הפסוק מרמז על יהודה וכמוהו ד״ה ב׳ כ״ח כי הכניע יי׳ את יהודה בעבור אחז מלך ישראל וידוע כי אחז לא היה רק מלך יהודה וקראו הכתוב בזה המקום מלך ישראל וכן מ״ש שם והם היו לו להכשילו ולכל ישראל הרצון בו על עם יהודה אשר היו תחת יד המלך אחז ובזה מספיק בביטול הראיה הזאת:

פרק כט

הנה ימים באים נאם יי׳ וכרתי את בית ישראל ואת בית יהודה ברית חדשה

ירמיה ל״א ומה שטוענים הנוצרים ומביאים ראיה לאמונתם מזה הפסוק באמרם הנה הנביא ירמיה ייעד מפי השם שעתיד לתת לאומת ישראל תורה חדשה והוא הא״ג שחדש להם ישו הנוצרי: התשובה גם בזה טעותם מבוארת לכל כי הכתוב אינו מייעד לתת לישראל תורה חדשה אלא לכרות אתם ברית חדשה והברית היא זולת התורה כי מצינו כתוב גבי פנחס במדבר כ״ה הנני נותן לו את בריתי שלום וא״א לומר שהש״י ייעד לפנחס לתת לו

תורה אחרת זולת תורת משה וכן מצינו ויקרא כ"ו וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור וגו' ולא יוכל לומר שנתנה תורה מיוחדת לכל אחד מהאבות וכן ויכרתו שניהם ברית דכתיב באבימלך וכן הרבה כיוצא באלו : אכן הכוונה באלו הפסוקים הוא שהש"י ייעד לישראל לכרות אתם ברית חדשה וחדוש הברית הוא שתהיה קיימת לעד לעולם ולא תופר כמו שהופרה הברית אשר כרת הש"י את בני ישראל בצאתם ממצרים והוא אמרו אח"כ שם לא כברית אשר כרתי את אבותם ביום החזיקי בידם להוציאם מארץ מצרים אשר המה הפרו את בריתי וגו' ואחר כך ביאר הסבה אשר בעבורה תהיה הברית ההיא קיימת ולא תופר לעד לעולם באמרו שם כי זאת הברית אשר אכרות את בית ישראל אחרי הימים ההם נאם יי' נתתי את תורתי בקרבם ועל לבם אכתבנה וגו' הנך רואה שלא ייעד הש"י לתת לישראל תורה חדשה אלא ייעד לתת בקרבם תורתו האלקית אשר כבר היתה מצויה בידם בזמן ירמיה ולכותבת על לבם כדי שלא תשכח מהם לעולם וכל הענין כמו שמפרש והולך וכבר הוכחנו לעיל בפרקי"ט וכ' בראיות ברורות שהתורה האלקית הכתובה בהר סיני היא נצחית וא"א להינתן תורה אחרת זולתה מה שאין צורך להכפיל במאמרים ולהאריך בדברים כי גם בזה מספיק לפי כוונת הקצור בתשובה הראיה הזאת :

פרק ל

והשבתי כל משושה חגה חדשה ושבתה וכל מועדה הושע ב' ומה שהנוצרי' טוענים מזה הפסוק באמרם הנה מצינו בנבואת הושע שהשבתות והחדשים והמועדות יהיו עתידים להבטל מזמן ישו ואילך אם כן לשוא אתם שומרים השבתות והחדשים והמועדים כי אין לו ית' חפץ בהם כי הוא ית' שונא אותם עתה אחר עבור זמנם כמ"ש בנבואת ישעיה א' חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי : התשובה אין טענתם טענה כי הנביא אינו אומר רק כי בזמן הצרות הגדולות אשר תמצאנה את ישראל בזמן הגלות יושבת מן הששון הרב אשר היו ששים ושמחים בחגים ובחדשים ובשבתות ובמועדים והוא שאמר

והשבתי כל משושה חגה חדשה ושבתה וכל מועדה כאש׳ הענין מבואר מהפסוקים הסמוכים אליו מצורף לזה כי ישראל בזמן החורבן בהיותם אנוסים מאויביהם שכחו שביתת שבת והמועדים ושמחתם כדכתיב בקינות איכה ב׳ שכח יי׳ בציון מועד ושבת אחר אמרו וירב בבת יהודה תאניה ואניה ואם היה כוונת אלו הנביאים ר״ל הושע וישעיה לייעד ביטול השבתות והמועדים בזמן העתיד נדבריהם אם כן למה אחר כך ישעיה הנביא והנביאים הבאים אחריו כגון הושע ירמיה יחזקאל ונחמיה הזהירו את ישראל על שמירת שבת אזהרות עצומות כאשר מבואר למעיינים בספריהם כגון ישעיה נ״ו : וכן אין להם טענה מפסוק חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי וגו׳ כי אין כוונת הפסוק שהש״י מאס בחדשים והמועדים ושנאם וייעד לבטלם בזמן העתיד כדברי הנוצרים אלא שלפי שהיו רשעי הדור נקבצים בראשי חדשים ובמועדים אל בית המקדש והיו עובדים לע״ז ע״כ לא היתה מרוצה ומקובלת גם שמירת השבתות והחדשים והמועדים לפני הש״י משום שלא היתה כוונתם בשמירתם לעבודת הש״י אלא לע״ז כאשר הענין מבואר שם בישעיה מהפסוקי׳ הקודמים והמאחרים ואם היה הש״י שונא ומואס החדשי׳ והשבתות והמועדים כדבריהם א״כ למה ישעיה עצמו בסוף ספרו ייעד מפי הש״י על שמירת שבתות והחדשים בזמן העתיד בהיות זמן המשיח באמרו והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחוות לפני אמר יי׳ וכן זכריה הנביא בסוף ספרו ייעד על שמירת הסוכות והיה כל הנותר מכל הגוים הבאים על ירושלים ועלו מדי שנה בשנה להשתחוות למלך יי׳ צבאות ולחוג את חג הסוכות הנך רואה שהחדשים והשבתות והמועדים יהיו מקוימים אפי׳ בזמן העתיד ר״ל בימות המשיח לא מבני ישראל לבדם אלא אפילו גם מהגוים הנותרים ממלחמות גוג ומגוג הנספחים על בית יעקב וכבר הזכרנו בפ׳ י״ט שהשבת שמרו אותו ישו וכל תלמידיו ואחר ישו בכמו ת״ק שנה בא האפפיור וצוה לשמור את יום ראשון במקומו של שבת כמבואר בספר צמח דוד מה שלא צוה ע״ז לא ישו ולא

תלמידיו

תלמידיו וזה הפך מאמרם. שאומרים שהשבת עתידה להבטל מזמן ישו ואילך והוכחנו שם בראיות ברורות אמיתיות. שמצות השבת אינה אפשרית להבטל אפי׳ לפי דעתם ובזה די בתשובת הטענה הזאת :

פרק לא

כה אמר יי׳ על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו על מכרם בכסף צדיק ואביון בעבור נעלים עמוס ב׳ : ומה שמביאים קצת מחכמי הנוצרים ראיה לדברי אמנתם מזה הפסוק באמרם הנה עמוס הנביא ניבא מפי הש״י שעתידין ישראל למכור את ישו הנוצרי בכסף מועט ר״ל בשלשים כסף שנ׳ על מכרם בכסף צדיק ואביון בעבור נעלים וכן ממ״ש הכתוב ועל ארבעה לא אשיבנו הודיע שעל הפשע הרביעי הזה שהוא מכירת הצדיק ההוא לא תהיה לישראל סליחה לעולם ולפיכך על העבירה הזאת לבד נחתם גזר דינם של ישראל לזו הגלות אשר הם בה היום : התשובה : גם בזאת הראיה טעותם מבוארת כי מביאים ראיה לדבריהם מבלתי הבנת כוונת הכתוב. ונוגרת מאמרו ומבלתי עיון לדברים הסמוכים והדומים לו שם בדברי הנבואה ההיא כפי מנהגם בשאר מאמרי הנבואה כי באמור הכתוב על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו וגו׳ הרצון בו כי אע״פ שעברו ישראל על ג׳ עבירות חמורות שהם ע״ז וגלוי עריות וש״ד לא נחתם גזר דינם לפני הש״י להחריב ארצם ולהגלותם ע״י מלכי אשור אלא על החמס שנ׳ בראשית ו׳ כי מלאה הארץ חמס וכ״ש שהחמס כהיה ע״י שופטים שהיה להם להצדיק והם ע״י שוחד מטים את הדין כדכתיב שם ה׳ צוררי צדיק לוקחי כפר ואביונים בשער הטו וזהו על מכרם בכסף צדיק ופי׳ צדיק שהוא צדיק בדינו וכן שמורת כ״ג ויסלף דברי צדיקים וגם הם צדיקים בדברים אחרים כי ברוב טועני האמת הם צדיקים ברוב הדברים וכן העניים והאביונים ברוב לא יטענו אלא האמת וזהו אמרו ואביון בעבור נעלים ר״ל שאפילו בעבור נעלים שיתנו לשופט יטה דינו ועשק האביון שהיה זכאי בדינו והרשע העשיר נותן שוחד הוא יצא זכאי בדינו במשפטיהם וכן על העשירים הרשעים ההם שהיו

אוצרים

אוצרים התבואות ומוכרים בעול ומרמה לעניים היה זרת הנביא צווה באמרו שם ה׳ שמעו זאת השואפים אביון ולשבית עניי ארץ לאמר מתי יעבור החדש ונשבירה שבר והשבת ונפתחה בר להקטין איפה ולהגדיל שקל ולעות מאזני מרמה לקנות בכסף דלים ואביון בעבור נעלים ומפל בר נשביר והנה באמור הכתוב לקנות בכסף דלים בלשון רבים ואחר כך אמר ואביון בעבור נעליכם בלשון יחיד הודיע הכתוב מאמר על׳ מכרם בכסף צדיק ואביון בעבור נעלים שהמכוון מב׳ אלו הפסוקים אחד ר״ל שבחמס שעושין בדין הם מוכרים בכסף מועט הצדיקים והאביונים וכן בעול וחמס שעושים במקח וממכר הם קונים הדלים והאביונים והעד ע״ז אמרו בשני הפסוקים ואביון בעבור נעלים ואמרו לאמר מתי יעבור החדש הרצון בו יום ר״ח כמו מחר חדש שמואל א׳ כ׳ כי בראשי חדשים היו ישראל אוכלים ושותים ושמחים וכ״ש בשבתות שהיו שובתים בהם היו החניות סגורות ונעולים והיה המנהג בישראל ללכת בימים ההם אל הנביאים לשמוע את דברי יי׳ כדכתיב במלכים ב׳ ד׳ מדוע את הולכת אליו היום לא חדש ולא שבת והיתה למוכרי תבואה מניעה מלמכור התבואותיהם בימים האלו ע״כ היו המוכרים מתרעמים שאינם יכולים בימים האלו לקבץ ממון בג׳ מיני עול ומרמה שהיו עושים תמיד: הא׳ שהיו מקטינים האפה שמוכרים בה התבואה והב׳ שהיו לוקחין הכסף במשקל גדול מהעניים המוכרים והג׳ שהיו עוד מעותים המאזנים ועושין מאזני מרמה אחר שעותן אותן ובמרמות כאלו אשר היו עושין להם היו מתנבלים אליהם להביאם לידי דוחק גדול כדי לקנות גם את עצמם בדבר מועט והוא אמרו אחר כך לקנות בכסף דלים ואביון בעבור נעלים והוא כדרך כי ימוך אחיך ונמכר לך ויקרא כ״ה ומ״ש אחר כך ומפל בר נשביר הרצון בו אפילו מפל בר נשביר להם והוא פסולת החטה מה שנופל מן הכברה כשכוברין החטה ואינם אוכלים אותה שאר בני אדם זולת העניים שאוכלים אותם מגודל דוחקם זו היא כוונת הכתוב באלו הפסוקים ולא כסברא הנבערת שסוברים הנוצרי׳ וכן הורה לזה הפירוש המעתיק האחרון

לנוצרים סימון כודני בביאורו בגיליון על פסוק על מכרם
בכסף צדיק ואביון בעבור נעלים ז"ל ר"ל שבעבור השוחד
לא היו שופטים בצדק עכ"ל : מצורף לזה אם היתה
כוונת הנביא בזה הפסוק על מכירת ישו הנוצרי כפי
דבריהם אז היה לו להאשים בזה הפשע את יהודה כי
בזמן ישו הנוצרי שהיה בזמן בית שני לא היו על אדמתם
רק יהודה ובנימין אבל עשרת השבטים אשר קראם הנביא
בשם ישראל לא שבו בזמן בית שני אבל היו בארץ אויביהם
ואפילו בעיניהם לא ראו את ישו ואיך היו מוכרים אותו
ישראל שהכתוב מדבר בעשרת שבטים : וכן מה
שטוענים ממ"ש הכתוב ועל ארבעה לא אשיבנו באמרם
על פשע הרביעי הזה שהוא סכירת הצדיק ההוא לא תהיה
לישראל סליחה לעולם : התשובה גם בזאת טעותם
מבוארת ממ"ש הכתוב כן גם בפשע דמשק ועזה וצור
ואדום ובני עמון ומואב כי אע"פי שהם לא מכרו את ישו גם
עליהם כתוב ועל ארבעה לא אשיבנו ואחר שהנוצרים
נקראים בספרי הנביאים בשם אדום כאשר בארנו כפ' ו'
יתחייב מדבריהם שגם להם לעצמם אין סליחה לעולם :
אמנם שתהיה סליחה לישראל הפך מאמרם זה הרבה
מבואר בדברי הנביאים אמר המשורר תהילים ק"ל והוא
יפדה את ישראל מכל עונותיו ובנבואת ירמיה ל"ג
וטהרתים מכל עונם אשר חטאו לי וסלחתי לכל עונותיה'
אשר חטאו לי ואשר פשעו בי וכתיב שם נ' בימים ההם
ובעת ההיא נאם יי' יבוקש את עון ישראל ואיננו ואת
חטאת יהודה ולא תמצאינה כי אסלח לאשר אשאיר
וזולתם רבים ובזה נסתרה גם הראיה הזאת מעיקרא :

פרק לב

נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל
נטשה על אדמתה אין מקימה עמוס ה' :

ומה שטוענין מזה הפסוק באמרם הנה הנביא עמוס ייעד
בבירור שלא תוסיפו לקום מהנפילה הזאת ר"ל שלא
תהיה לכם יציאה מזה הגלות א"כ לשוא אתם מייחלים
הגאולה ממנה : התשובה גם זאת אינה טענה עלינו כי
אין כוונת הנביא שלא תהיה תקומה לישראל מהנפילה
הזאת לעולם לפי שזה הנביא בעצמו כתב אחר זה בסוף

ספרו ושבתי את שבות עמי ישראל ובנו ערים נשמות
וישבו ונטעו כרמים ושתו את יינם ועשו גנות ואכלו את
פריהם ונטעתים על אדמתם ולא ינתשו עוד מעל אדמתם:
אשר נתתי להם אמר יי׳ אלקיך וא״א להיות סתירה
בדבריו אבל הכוונה האמיתית בזה המאמר היא כי אחר
שסיפר הנביא הצרות רבות ורעות אשר הביא הש״י על
ישראל בעבור עונותיהם כדי להשיבם אליו והם עכ״ז לא
שבו אליו ית׳ והוא אשר אמר שם ד׳ חמש פעמים ולא
שבתם עדי נאם יי׳ לפיכך אמר מיד לכן כה אעשה לך
ישראל עקב כי זאת אעשה לך הכון לקראת אלקיך ישראל
ר״ל לכן כל אלה הרעות אני עושה לך ישראל ובעבור שכל
זאת אני עושה לך הכון לצאת לקראת אלקיך בתשובה
ובמעשים טובים וייטיב לך ויהפוך לך הרעות לטובה כי
הוא אלקיך ומשגיח עליך לרעה ולטובה כפי מעשיך ואח״כ
אמר כי הנה יוצר הרים ובורא רוח ומגיד לאדם מה שיחו
עושה שחר עיפה ודורך על במתי ארץ יי׳ אלקי צבאות
שמו ר״ל כי הנה אלקיך הוא היוצר והבורא העולם ועושה
בברואיו כרצונו וזכר הרים להיות׳ חזקים וקיימים ונראים
לעין אפי׳ מרחוק וזכר הרוח להיות ג״כ דבר חזק בנבראים
ובלתי נראה לעין והוא מפיל אפילו הרים הגבוהים שהם
במותי ארץ וכאלו ית׳ דורך עליהם לפי שמפיל אותם ע״י
הרוח הנכנס בבטן הארץ בעת הרעש וכן הוא ית׳ מגיד
לאדם מה שיחו ר״ל עניניו ומעשיו ע״י נביאיו וכן השחר
שהוא נוגה כשירצה ישימנו עיפה וחושך וכן יעשה בכם
כרצונו אם תרעו ירע לכם ואם תטיבו ייטיב לכם כי הוא
רואה אתכם ויודע מעשיכם לפיכך נקרא שמו יי׳ אלקי
צבאות כי הוא שופט צבאות מעלה ומטה ועושה בהם
כרצונו לכן הטוב לך ישראל שתכין לקראתו בתשובה
ובמעשים טובים ואז ייטיב לך ואם הרע לך עד כה בגלל
מעשיך הרעים עשה מה שעשה ואחר כך אמר שמעו את
הדבר הזה אשר אני נושא עליכם קינה ר״ל ואם אתם אין
רוצים לשוב עדי שמעו הקינה אשר אני נושא עליכם
והקינה היא נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל נטשה
על אדמתה אין מקימה ר״ל לא תוסיף לקום מעצמה בדרך

הטבע ומנהג העולם בלתי תשובה ודרישה אל הש"י ולא
בדרך נס אלא אחר שתשוב אל הש"י אז תהיה לה תקומה
ואמר נטשה על אדמתה אין מקימה ר"ל כי אפילו בעודה
היתה על אדמתה נטושה בארץ להולכת גולה ביד אויביה
לפי שמלכיה ושריה לא היו מחזירים אותה בתשובה כדי
שתהיה לה תקומה ואחר כך ביאר עוצם הנפילה באמרו
כי כה אמר יי' אלקים והעיר היוצאת אלף תשאיר מאה
והיוצאת מאה תשאיר עשרה לבית ישראל ר"ל העיר שיצאו
ממנה אלף לצבא תשאר מאה כי לא ישארו בה אלא אחד
מעשרה כי כלם יכלו ברעב ובחרב ובדבר והנשארים יגלו
מארצם ואחר שייעד עד היכן הגיע שפלות הנפילה מיד
ייעד והבטיח במה תהיה תקומה לבית ישראל מהנפילה
הזאת כדכתיב שם כי כה אמר יי' לבית ישראל דרשוני
וחיו והדרישה לאל היא התשובה ומע"ט כאשר מצינו
בנבואת ישעיה נ"ה שאחרי אמרו דרשו יי' בהמצאו וגומר
ביאר מיד הענין הדרישה מה היא באמרו יעזוב רשע דרכו
ואיש און מחשבותיו וישב אל יי' וירחמהו : הנך רואה
שהנביא עמוס ע"ה ייעד בבירור שלא תהיה תקומה לבית
ישראל מהנפילה ההיא בדרך נס אלא בתשובה ושתהיה
להם תקומה ותחיה כפי מה שהודיע בסוף ספרו כאשר
בארנו ומצינו כי יצא בזה הענין בדברי האשה התקועית
אל דה"ע ה שמואל ב' י"ד כי מות נמות וכמים הנגרים ארצה
אשר לא יאספו הרצון בו כי כלנו סופנו למות וכמו המים
הנגרים אחרי השפכם ארצה במקום משופע אשר לא
יאספו כן נפשות בני אדם לא יאספו עוד אל הגוף בדרך
הטבע אלא במעשה נס ופלא בתחיית המתים וכן מ"ש
המשורר תהילים ע"ה ויזכור כי בשר המה רוח הולך ולא
ישוב ר"ל שלא ישוב הרוח אל הבשר בדרך הטבע כי אין
מדרך הטבע לשוב הרוח אל הגוף אחרי צאתה ממנו אבל
הש"י יכול להשיבה אל הגוף כאשר יראה בדרך נס ופלא
ויהיה זה הפלא כשאר הפלאים שנעשו השינוי הטבע ע"י
הנביאים ע"ה וא"א לומר שהמשורר והאשה התקועית לא
יהיו מאמינים בתחיית המתים ח"ו אמנם כעד התחיית
המתים אשר תהיה בדרך נס ופלא כתיב בתורה דברי' ל"ב

אני אמית ואחיה ושנוי בנביאי' ישעי' כ"ו יחיו מתיך נבלתי יקומון ומשולש בכתובים דניאל י"ב ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו ולפיכך המשיל הכתוב קבוץ גליות לתחיית המתים כדכתיב בנבואה יחזקאל ל"ו לכן הנבא ואמרת אליהם כה אמר יי' אלקים הנה אני פותח את קברותיכם והעליתי אתכם מקברותיכם עמי והבאתי אתכם על אדמת ישראל כאשר זה הענין מבואר היטב בפ' ההיא ובעבור הניסים והנפלאות אשר יהיו בימי המשיח כגון קיבוץ גליות ותחיית המתים ומגפת גוג ומגוג וזולתם מהניסים והנפלאות אשר הזכרנו בפ' ו' נקרא קץ הגאולה קץ הפלאות כדכתיב דניאל י"ב עד מתי קץ הפלאות והוא אשר ייעד הש"י ע"י נביאיו מיכה ז' כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות וממה שכתוב בתריה יראו גוים ויבושו מכל גבורתם ישימו יד על פה אזניהם תחרשנה ילחכו עפר כנחש כזוחלי ארץ ירגזו ממסגרותיהם אל יי' אלקינו יפחדו ויראו ממך עם שאר הפסוקים עד סוף הספר מודיע שאלו הבטחות לא נתקיימו עדיין ועתידות להתקיי' בזמן ימות המשיח כאשר ביארנו שם בפ'ו' מזה החלק ובזה נשלמה סתירת הטענה הזאת עד היסוד ברה :

פרק ל"ג

ואתה בית לחם אפרתה צעיר להיות באלפי יהודה ממך לי יצא להיות מושל בישראל ומוצאותיו מקדם מימי עולם מיכה ה' : ומה שהנוצרים מביאים ראייה לאמונתם מזה הפסוק באמרם הנה הנביא ייעד בבירור שהמשיח יולד בבית לחם וכבר נתקיים זה הייעוד במשיחנו בישו הנוצרי שנולד שם אבל אתם היהודים לא תוכלו לפרש זה המאמר על המשיח המקווה מכם לפי שכבר חרבה עיר בית לחם וא"א שיולד המשיח שם : התשובה אין ראייתם זאת אמיתית מג' סיבות האחת לפי שאין להם שום ראייה נוכחת מדברי הנבואה להוכיח שישו נוצרי היה משיח אבל יש לנו הרבה ראיות ברורות מדברי הנביאים ע"הוכן מדברי כותבי הא"ג שלהם שישו הנוצרי לא היה משיח כאשר בארנו בפ' א' מזה הספר ולא יתחייב היותו משיח בעבור שנולד בבירת לחם כי נולדו בבית לחם למאות ולאלפים וא"א להיות

כלם משיחים ויהיה ישו גם כאחד מהם והשנית כי אין כן
שהכתוב אומר ממך לי יצא להיות מושל בישראל וישו
הנוצרי לא היה מושל בישראל כלל אבל הם היו מושלים
בו כי דנוהו למיתה כאחד חפחותים שבעם והשלישית כי
אין כוונת הכתוב שהמשיח עצמו יולד בבית לחם כי אמר
ומוצאותיו מקדם מימי עולם אבל הכוונה האמיתית בזה
המאמר היא שאמר הכתוב כנגד בית לחם אע"פי שאתה
צעיר להיותך נמנה בערי אלפי יהודה מ"מ ממך לי יצא
להיות מושל בישראל והוא המלך המשיח אשר יצא מזרע
דה"עה אשר היה מבית לחם יהודה כדכתיב שמואל א' י"ז
בן איש אפרתי הזה מבית לחם יהודה וזה"ש ומוצאותיו
מקדם מימי עולם כי בזמן המשיח יאמרו כי מקדם ומזמן
רב היה מוצאות המשיח מבית לחם והוא דה"עה שנולד
מזמן רב מבית לחם כי זמן רב בין דוד ובין המשיח: מצורף
לזה כי הכוונה האמיתות ידוע ג"כ מקשר הפסוקים
הקדומים והמאחרים כי לעיתים רחוקות הוא ניבא
מהקדומים כגון פסוק ועתה נאספו עליך גוים רבים וגומ'
עם הפסוקים הסמוכים אחריו שרומז על ביאת גוג ומגוג
ועמים רבים אשר אתו אשר תהיה בזמן קבוץ כל ישראל
על אדמתם ונפילתם על הרי ישראל כפי מה שייעד
בנבואת יחזקאל ל"ח ול"ט ובזכריה י"ד ואין טענה ממ"ש
ועתה הענין המלה הזאת נאמר על זמן קרוב כי מצינו מלת
עתה במקומות רבים בדברי הנבואה הנאמרת גם על זמן
החוק כמו ישעיה מ"ג הנני עושה הדשה עתה תצמח
כלומ' יהיו בטוחים בהבטחה זו אע"פי שתהיה בזמן רחוק
כאלו תראה אותה עתה בעיניכם וכן שם מ"ט כי עתה
תצרי מיושב ורחקו מבלעיך וביחזקאל ל"ט עתה אשיב
את שבות יעקב ורחמתי כל בית ישראל ושם מ"ג עתה
ירחקו את זנותם ופגרי מלכיהם ממני וכן מיכה ה' כי עתה
יגדל עד אפסי ארץ אומר על ימות המשיח וכן שם עתה
תתגודדי בת גדוד מצור שם עלינו נאמר על מלחמות גוג
ומגוג שישים מצור על ירושלים עם כל גדודיו וחיילותיו
ומ"ש בשבט יכו על הלחי את שפט ישראל הוא מ"ש
בנבואת זכרי' י"ד ויצא חצי העיר בגולה כי אז יאבדו ויבוו

השופטים והגדולים בישראל עד שיכו אותם כשבט על
הלחי דרך בזיון וכל זה כדי לצרף באש התלאו׳ כדכתיב שם
ד״נ והבאתי את השלישית באש וצרפתי׳ כצרוף את הכסף
ובחנתים כבחון את הזהב וגו׳ ועם הפסוקים המאוחרים
כגון לכן יתנם עד עת יולדה הרצון בו כי לפני עת הישועה
יתן הש״י את ישראל בצרה גדולה שתדמי כצורי יולדה
שתהיה נחמה תיופה אחריה כדכתיב ירמיה ל׳ ועת צרה
היא ליעקב וממנה יושע וכן דניאל י״ב והיתה עת צרה
אשר לא נהיתה מהיות גוי עד העת ההיא ובעת ההיא
ימלט עמך וגומר כמ״ש ויתר אחיו ישובון על בני ישראל
ר״ל יתר אחיו של משיח שהם בני יהודה ובנימן הנותרים
והנשארים מצרות וגזרות הגלות ישובון לארצם ביחד עם
בני ישראל שהם עשרת השבטים ועל במקום עם כמו
ויבואו האנשים על הנשים שמות ל״ה והוא מ״ש בנבואת
הושע ב׳ ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדו ושמו להם
ראש אחד ועלו מן הארץ ומ״ש ועמד ורעה בעוז יי׳ וגומר
ר״ל המלך המשיח יעמוד וירעה בישראל בעוז יי׳ ואמר
וישבו ר״ל ישבו לבטח בזמנו כמ״ש למעלה סימן ד׳ וישבו
איש תחת גפנו ותחת תאנתו ואין מחריד והסיבה בזה לפי
שיגדל שמו של משיח עד אפסי ארץ ומ״ש והיה זה שלום
אשור כי יבא בארצנו וגו׳ והיה זה שלום על המשיח כי הוא
יהיה סבת השלום כמו שנבא עליו בנבואת זכריה ט׳ ודבר
שלום לגוים וגו׳ ואמרו אשור כי יבא בארצנו ר״ל תחת
הפחד אשר אנו מפחידין בזמן הזה מאשור שהוא רגיל
היום לבא בארצנו זה יהיה שלום לנו שלא נפחד עוד שום
אויב עד עולם והקמונו עליו כמו אצלו וכן במדבר ב׳ ועליו
מטה מנשה ר״ל נקים אצל המשיח שבעה רועים ושמנה
נסיכי אדם והרועים והנסיכים יהיו שרי מלך המשיח
שיהיו רועים ישראל במצותיו ונסיכים ממונים עליהם
ומ״ש שבעה ושמנה אינו לחשבון מכוון אלא לרבוי כמו תן
חלק לשבעה וגם לשמנה קהלת י״א כלומר רועים ונסיכים
רבים ורועים ונסיכים ענין כפול כי הרועים הם נסיכים
ואמר ורעו את ארץ אשור בחרב וגו׳ ר״ל אלה הרועים ירעו
ארץ אשור בחרב ופי׳ ורעו ושברו כמו תרעם דליותיו

הנבואה

רמיה י"א ירעוך קדקד שם ב' ואת ארץ נמרוד היא בבל
כדכתיב בראשית י' ותהי ראשית ממלכתו בבל בפתחיה
פי' בהוצותיה כמו והמה פתחות תהילים נ"ה שפירושו
חרבות ר"ל שבכלי מלחמתם של הארץ ההיא יהרגום
והציל מאשור כי יבא בארצינו ר"ל המלך המשיח יצילנו
בההריבו ארץ אשור ובבל ע"י נסיכיו ושריו שלא יצא אויב
מן הארץ ההיא שיבא בארצנו ושידריך בארמנותינו ומלת
כי במקום שין השמוש כמו כי נתן לצבאך להם שופטים
ח' שהוא כמו שנתן וזכר אשור ובבל לפי שהם החריבו
את א"י ואלה הרועים והנסיכים יחריבום וסמך לזה ואמר
שם והיה שארית יעקב ר"ל אותם שישארו צרופים מאש
התלאות בקרב עמים רבים ר"ל הנאספים על ירושלים
למלחמה עם גוג ומגוג כטל מאת יי' וגו' ר"ל כי אז תהיה
תשועת ישראל לא בידי אדם רק מאת הש"י כמו הטל
והרביבים שאין בכח אדם להורידם זולת הש"י וכן באמרו
כאריה בבהמות יער הרצון בו שיהיו ישראל גוברים על
העמים הצובאים על ירושלים להרגם ולהשמידם כמו
שהאריה גובר על בהמות יער לרמוס ולטרוף ואין מציל :
ואחר כך אומר כנגד אומת ישראל תרום ידך על צריך וכל
אויביך יכרתו וסמוך לזה והיה ביום ההוא נאם יי' והכרתי
סוסיך מקרבך והאבדתי מרכבותיך והכרתי ערי ארצך
והרסתי כל מבצריך ר"ל שבזמן ההוא כל כך תתעלה
אומת ישראל למעלה עליונה עד שיכרתו כל אויביהם
מפניהם ולזה לא יצטרכו עוד לסוסים ולמרכבות ללכת
למלחמה ולערי מבצר להשגב בהן מפני האויבים לפי
שלא יפחדו משום אדם והוא מ"ש בנבואת זכריה ב' פרזות
תשב ירושלים מרוב אדם וגו' הנך רואה שכל אלו
הייעודים נאמרו על ימות המשיח האמיתי אשר יקיימהו
הש"י באחרית הימים אשר בזמנו יהיה קבוץ גליות כלל
ישראל לארץ הקדושה ושבזמן ההיא תהיה ביאת גוג
ומגוג על אדמת ישראל ונפילתם שמה ושאח"כ יהיה שלום
בעולם וישבו לבטח ואין מחריד : וידוע שאלו הייעודים
אפילו אחד מהם לא נראה ולא נשמע בזמן ישו הנוצרי כי
הוא ותלמידיו ושלוחיו וכל הנלוים אליו והנקראים בשמו

כל

כל ימיהם לבשו חרדות עד אשר ספו ותמו מן מיתות משונות כאשר יודע למביטים בספריהם : ומה שמביאים ראיה לדבריהם עוד ממ"ש הכתוב ומוצאותיו מקדם מימי עולם באמרם שהנה בזה רמז הכתוב שהמשיח הטועד בזה הפסוק הוא אלוק עצמו אשר מוצאותיו מקדם מימי עולם : התשובה גם פה טעותם מבוארת כי אלקים ית' אין לו התחלה וראשית ותכלה ואחרית ואיך יאמר עליו ומוצאותיו מקדם והמוצא הוא התהלה והאל ית' הוא קדמון בלי התחלה וראשית : מצורף לזה שכבר הוכחנו בראיות מדברי כותבי הא"ג ומדברי ישו עצמו בפרק י' כזה הספר שישו הנוצרי לא היה אלוק ונמצא שאמונתם בלהי מסכמת עם דברי ישו ועם דברי כותבי הא"ג שלהם כאשר בארנו שם וכאשר יבאר עוד בטענותינו על מאמרי הא"ג על כל א' וא' במקומו ואחרי הודיע אלקים אותך את כל זאת תראה ותבין שאין להם שום ראיה מזה הפסוק להוכיח שישו היה משיח ואלוק כפי אמונתם הכוזבת אשר בדו מלבם :

פ"ק לד

גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון אמר יי' צבאות ובמקום הזה אתן שלום נאם יי' צבאות חגי ב' ומה שטוענין הנוצרים בזה הפסוק באמרם במה היה כבודו של בית שני גדול מכבוד בית ראשון אחר שבבית ראשון הייתם בני חורין ובבית שני הייתם עבדים תחת יד פרסיים ואחר כך תחת יד יונים ואחר כך תחת יד הרומיים עד שנחרב הבית על ידיהם א"כ במה היה כבודו של בית שני גדול אלא שבזמן בית שני נולד ישו הנוצרי בזה היה כבוד בית שני גדול מכבוד הבית הראשון : התשובה מלת כבוד בדברי הנבואה נאמרת על שני פנים הא' על כבוד המדומה שהוא העושר והממון כמו בראשית ל"א ומאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה וכן במשלי ג' בשמאלה עושר וכבוד והב' על הכבוד האמיתי כמו גלה כבוד מישראל שמואל א' ד' וכן תהילים פ"ה לשכון כבוד בארצנו וכן זכריה ב' ולכבוד אהיה בתוכה גולתם והנה יש מפרשים זה הפסוק על הכבוד האמיתי ועל בית השני ואומרים שהיתה גדולת

כבודו שלא עבדו בו ע"ז כאשר עבדו בבית ראשון עבודות נכריות ועגלי זהב ומהם מפרשים הכבוד כבוד מדומה ואומרים שזה הפסוק מרמז לבנין הבית שבנה הורדוס בעושר וממון יותר גדול ממה שהיה בבנין שלמה ע"ה כפי מה שהעיד יוסף בן גוריון בספרו פ' צ"ה והרא"בד ז"ל בספר קבלה שלו בדף מ"ג וכ"ד כתב שמאמר ובמקום הזה אתן שלום מתנגד לפירושם לפי שכל ימי עמידת בית שני היה בצוק העתים ובלא שלום וכתיב דניאל ט' ושבועים ששים ושנים תשוב ונבנתה רחוב והרוץ ובצוק העתים וכ"ש בזמן הורדוס לא היה שלום כלל כי לא סרה חרב מביתו עד יום מותו ואף אחרי מותו גברה השנאה בין היהודים ויצרו להם הגוים עד השמדם מעל פני האדמה וכן מה שנחלקו רב ושמואל בזה חד אמר בבנין וחד אמר בשנים ששני בית ראשון ת"י שנה ושני בית שני ת"ך שנה הוא אבל ק' לדבריהם כי לא אמר הכתוב גדול יהיה בנין הבית או זמן הבית רק גדול יהיה כבוד הבית כי מה שעמד הבית שני עשר שנים יותר מבית ראשון לא היה זה כ"כ כבוד גדול שבעבור זה יאמר הנביא מה שאמר ועוד אפילו היה ימי עמידת בית שני ק' שנים יותר מימי עמידת בית הראשון ואפי' היה בבניינו גדול כפליו' מבית הראשון איך אומר הכתוב עליו בעבור זה שיהיה כבודו גדול מן הראשון אחר שהכבוד אשר שכן בבית ראשון לא שכן בבית שני מצורף לזה שאמר ובמקום הזה אתן שלום וזה לא נתקיים כלל: אמנם כוונת הנביא בזאת הפרשה היא להמעיט המעשה ההוא והבנין אשר היו מתעסקים בו ולומר כי הכל הוא כאין לפני הש"י כי הוא ית' עתיד להרעיש את השמים ואת הארץ כדכתיב שם כי כה אמר יי' צבאות עוד אחת מעט היא ואני מרעיש את השמים ואת הארץ ואת הים ואת החרבה ופי' עוד פליאה אחת מעט היא בעיניו מ"ש אח"כ ובאו חמדת כל הגוים הרצון בו בחמדת כמו הנמצא בית יי' מלכים ב' י"ב וזה יהיה בסוף במלחמות גוג ומגוג כאשר ביאר זה העניין הנביא יחזקאל ל"ח כדכתיב ובקנאתי באש עברתי דברתי אם לא ביום ההוא יהיה רעש גדול על אדמת ישראל ורעשו מפני

דגי הים ועוף השמים וגומר לפיכך סמך הכתוב ייעוד בנין
הבית הזה האחרון למלחמות גוג ומגוג : הנך רואה כי
אל זה הזמן העתיד כיון חגי הנביא כי אז יבנה האל ית׳
בכספו ובזהבו אשר לא יחסר כל בו ואז יתפרסם לכל
גודל כבוד הבית ההוא האחרון מן הראשון הן בכבוד
האמיתי הן בכבוד המדומה ר״ל אם בהשכין כבודו בתוכו
לעולם ואם בבנין מעולה ומיופה בעושר ובכבוד מופלג
יותר מן הבית הראשון אשר לזה רמז באמרו לי הכסף ולי
הזהב נאם יי׳ צבאות וכן במקום ההוא יתן שלום נצחי ולא
יריבו עוד לעולם ואל הכוונה הזאת רמז חגי הנביא גם
בסוף ספרו באמרו אמור אל זרובבל פחת יהודה לאמר אני
מרעיש את השמים ואת הארץ והפכתי כסא ממלכות
והשמדתי חוזק ממלכות הגוים והפכתי מרכבה ורוכביה
וירדו סוסים ורוכביהם איש בחרב אחיו כי המרכבה הזאת
והסוסים אשר זכר היא המרכבה הרביעית אשר בה סוסים
ברודים אמוצים אשר ראה זכריה הנביא הרומזים למלכות
אדום וישמעאל ולא נבא חגי הנביא כל זה על בית שני
אבל צוהו הש״י להגיד לזרובבל מה שיהיה באחרית הימי׳
כדי להודיע כי אחר חורבן המרכבה הרביעית וסוסיה יבא
משיח שהוא מזרע זרובבל והוא יהיה חותם תכנית וסוף
המלכיות שנאמר ושמתיך כחותם כי בך בחרתי נאם יי׳
צבאות שזה נאמר בלי ספק על המשיח המקוה אשר יהיה
מזרעו של זרובבל ולפיכך לא נתקיימה עליו זאת ההבטחה
כלל כי בזמן הנבואה הזאת כבר היה פחת יהודה ואח״כ
לא עלה למעלה יותר גדולה ממה שהיה עד היום ההוא
וכן כיוצא בזה מצינו שאמר הש״י לאברהם אבינו בברית
בין הבתרים בבראשית ט״ו אני יי׳ אשר הוצאתיך מאור
כשדים לתת לך את הארץ הזאת לרשתה ובלי ספק
שהייעוד הזה היה מכוון מאתו ית׳ לזרעו של אברהם
כאשר הוא עצמו ביאר שם אח״כ באמרו ביום ההוא כרת
יי׳ את אברם ברית לאמר לזרעך נתתי את הארץ וגומר
והרבה כיוצא באלה ע״כ הוכרח לנו לפרש זה הפסוק על
הבית השלישי המיועד ע״י יחזקאל הנביא מסימן מ׳ ואילך
באריכות נפלאות בהידעת תבנית הבית ותכונתו וצורתו

ומדותיו ומוצאיו ומבואיו ואיליו ואלמיו וחלונותיו ושעריו
ודרך סגירתם ופתיחתם בביאור ארוך ובדיוק מה שמורה
לגודל כבוד הבית ההוא והתמדת כבוד השכינה בתוכה
לעולם כדכתיב שם מ"ג וכבוד יי' בא אל הבית דרך שער
אשר פניו דרך הקדים ותשאני רוח ותבאני אל החצר
הפנימי והנה מלא כבוד יי' את הבית ואשמע מדבר אלי
הבית ואיש היה עומד אצלי ויאמר אלי בן אדם את מקום
כסאי ואת מקום כפורת רגלי אשר אשכון שם בתוך בני
ישראל לעולם ולא יטמאו עוד בית ישראל שם קדשי וגו'
וזה הבית יבנה בזמן המשיח אשר בזמן ההוא יהיה שלום
ושלוה בכל העולם בפרט בא"י כאשר בארנו בפרקים
הקודמים ויהיה א"כ פי' גדול יהיה כבוד הבית הזה
האחרון מן הראשון יותר על הכבוד האמיתי שהוא
התמדת כבוד השכינה בבית ההוא לעולם מה שלא
התמידה בבית ראשון אבל בבית שני לא שכן הכבוד
בתוכו כלל כי לא היה להם ארון וכפורת וכרובים ולא
אורים ותומים ולא רוח הקודש ולא אש עליונה ולא שמן
המשחה כאשר היה בבית ראשון אשר מהעדר אלו הה'
דברים הנכבדים נתעדר השלום ביניהם אכן בשובם
לעתיד יתנם להתמדה עולמית מציאת השלום והשלוה
בתוכם לעולם והוא אמרו ובמקום הזה אתן שלום נאם יי'
צבאות ויפורש נ"כ על הכבוד המדומה כאשר בארנו ואין
להקשות ממ"ש הבית הזה על הבית העתיד להבנות לפי
שגם על הבית הראשון אשר היה כבר חרוב בזמנם אמר
הבית הזה כדכתיב מי בכם הנשאר אשר ראה את הבית
הזה בכבודו הראשון וכמ"ש הבית הזה על בית המקדש
שהיה אז חרב שעבר כן אמר הבית הזה על הבית העתיד
ולפי שמצינו שנקרא המקום הנבחר בית כדכתיב בראשית
כ"ח מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלקים ולפי
שהמקום אשר נבנה הבית הראשון כן נבנה הבית השני
וכו גם כן יבנה לעתיד הבית השלישי המיועד ע"י יחזקאל
לפיכך אמר עליו הבית הזה וכן הענין באמרו האחרון מן
הראשון וכ"ש במ"ש ובמקו' הזה אתן שלום נאם יי' צבאות
כאשר בארנו: ומה שטוענים הנוצרים באמרם ש' הזה

כבוד בירת שני גדול מן הראשון במה שהיה נולד ישו הנוצרי בזמן בירת שני טענתם זאת בטלה ג"כ כי ישו הנוצרי לא נולד רק בסוף ימי בית שני והם עצמם אומרים שבסבתו נחרב הבית וכן מי יתן ואדע במה נתקיים מאמר ובמקום הזה אתן שלום נאם יי' צבאות כי לא היה שלום בימיו כלל כאשר העיד הוא על עצמו באמרו אל תחשבו שבאתי לעשות שלום בארץ לא באתי רק לשלוח חרב כדכתיב במטיאש פ' י' פסוק ל"ד ובזה נסתרה הטענה הזאת:

פרק לה

גילי מאוד בת ציון הריעי בת ירושלים הנה מלכך יבא לך צדיק ונושע הוא עני ורוכב על חמור ועל עיר בן אתונות. זכריה ט' ומזה שהנוצרים מביאים ראיה לאמונתם מזה הפסוק באמרם הנה הנביא יעד שישו הנוצרי יהיה משיח כי כן ולא בולתו נתקיים המאמר הנה מלכך יבא לך צדיק ונושע הוא עני ורוכב על חמור וגו' כפי מה שכתוב בא"ג במטיאש פ' כ"א: התשובה גם זאת הראיה אינה אמיתית לפי שזאת הפרשה כלה על העתיד היא מדברת על קיבוץ גליות כלל ישראל ועל ביאת מלך המשיח האמיתי אשר אנחנו מקווים לבואתו באחרית הימים ועל ההבטחות והייעודים הטובים אשר יהיו בזמנו כאשר פוונת הכתוב מבוארת הטיב מקשר הפסוקים הקודמים לזה הפסוק והמאוחרים ממנו: אם מהקדומים ממ"ש שם משא דבר יי' בארץ חדרך ודמשק מנוחתו אשר הרצון בו נבואה זו נאמרה בעבור ארץ חדרך וב' ממלת בארץ במקום בעבור כמו משא בערב ישעיה כ"א וכן ויעבוד ישראל באשה הושע י"ב וכן התשחית בחמשה בראשית י"ח וכן בדם בריתך זכריה ט' ודמשק מנוחתו ר"ל כי אלו העיירות ר"ל חדרך ודמשק וזולתן בזמן מלך המשיח תהיינה מא"י ותקראנה מנוחתו של הק"בה כמו א"י שנקרא מנוחתו פ' ראה אל המנוחה ואל הנחלה וכן בתהילים צ"ה אם יבואון אל מנוחתי לפי ששם שכינת כבוד יי' והשגחתו התמידית כדכתיב דברים י"א ארץ אשר יי' אלקיך דורש אותה תמיד עיני יי' אלקיך בה כי ליי' עין אדם ר"ל באותן הימים יהיה

עין כל אדם ליי׳ ולא לגלולים ולעצבים לפיכך ארץ חדרך ודמשק ושאר עיירות הקרובות לא״י כגון חמת וצור וצידון וערי פלשתים תהיינה נספחות על בית יעקב ויהיו כלם באמונת ישראל ר״ל כי עין כל אדם יהיה ליי׳ ולכל שבטי ישראל ללכת בדרכיהם כמ״ש למעלה נלכה עמכם כי שמענו אלקים עמכם ויהיה ל׳ ליי׳ מושך עצמו ואחד עמו וכמוהו ירמיה כ״ג אומרים אמור למנאצי דבר יי׳ שלום יהיה לכם וכל הולך וגומר שהרצון בו ולכל הולך ורבים כן וגם חמת תגבל בה צור וצידון כי חכמה מאוד ר״ל וגם חמת שהיא גדולה כדכתיב עמוס ו׳ ולכו משם חמת רבה והיא חוץ לגבול א״י גם היא באותו הזמן תהיה בתוך גבולה וכן צור וצידון שהן ג״כ קרובות לא״י תהיינה בתוך גבול א״י ואמר כי חכמה מאוד על צור כמוזכר בנבואת יחזקאל כ״ח ר״ל שאע״פי שחכמתה מאוד לא תועיל לה חכמתה להנצל מהיות תחת יד ישראל וכן לא יועיל לה עושרה שנאמר ותצבר כסף כעפר וחרוץ כטיט חוצות לפיכך סמך אחריו הנה יי׳ יורשנה מל׳ יי׳ מוריש ומעשיר שמואל א׳ ב׳ והכה בים חילה והיא באש תאכל ר״ל כל העושר והממון שלה שהיתה בוטחת בה יעלה השם עליו את הים ויטביענה והעיר ובנינה ומגדליה והומותיה הבצורות שהיתה בוטחת בהן כמו כן תצא אש מתוכן ותשרוף אותן כמוזכר יחזקאל כ״ח תרא אשקלון ותירא ועזה ותחיל מאוד ועקרון כי הוביש מבטה ר״ל ערי פלשתי׳ בראותן מפלת צור תיראנה ותפחדנה ותהיינה ג״כ נכנעות לאומת ישראל ומבטה מ׳ בפתח קטן תמורת פתח גדול ואבד מלך מעזה ואשקלון לא תשב ר״ל כי יהיו תחת מלך ישרא׳ וכן אשקלון לא תשב באנשיה רק הפסולים והנבזים שבישראל יהיו מושבים אותה והוא שאמר אח״כ וישב ממזר באשדוד ר״ל הנולדים מאסורי העריות בישראל הם לבדם ישבו באשדוד ובאשקלון ובשאר ערי פלשתים כי יבדלו מקהל השם כדי שלא יתערבו עוד עם הכשרים שבישראל ולפיכך יכרת גאון פלשתים כי יהיו נכנעים מאוד ומחזיקים באמונת ישראל והוא אשר אמר אחר כך והסירותי דמיו מפיו ושקוציו מבין שניו ר״ל מה שהיו אוכלים.

אוכלים מקודם לכן ההם והשקוצים שהם בעלי חיים
הטמאים אסיר מפיהם שלא יאכלו עוד כאשר נתבאר בפ׳
ט״ו מזה החלק ונשאר גם הוא לאלקינו ר״ל הנשארים
מהם יהיו עובדים לאלקינו ופי׳ גם הוא כמו ובני הנכר
הנלוים על יי׳ והיה כאלף ביהודה ועקרון כיבוסי ר״ל
ועב״ז יהיו עובדי האדמה ונותנים מס לישראל עם היותם
יושבים בתוכם כמו היבוסי יושב ירושלים שהיה יושב
בתוך בני ישראל שהיה למס עובד כן יהיו הם בימות
המשיח ופי׳ כאלוף לעבודת האדמה מל׳ אלופינו מסובלים
תהילים קמ״ד והוא שאמר בנבואת ישעיה ס״א ובני נכר
אכריכם וכורמיכם כי כוונת הנביא באלו הפסוקים היא
בזמן קיבוץ הגליות ישבו בני ישראל ויהודה כלם על
אדמתם עם הנלוים עליהם מהגרים הנספחים על בית
יעקב ר״ל האומרים נלכה עמכם כי שמענו אלקים עמכם
כדכתיב בפסוק להתחלת זאת הפ׳ ומפני רבויים לא תכיל
אותם א״י לפיכך יעד הנביא שתאריך ותרחב א״י יותר
ממה שהיתה קודם לכן עד שתהיינה כל אלה העיירות
הקרובות לא״י נכללות בערי יהודה ונקראות על שמם והוא
מ״ש ישעיה נ״ד כי רבים בני שוממה ר״ל בזמן הגלות ממה
שהיו קודם לכן בזמן היותה בעולה ר״ל בזמן המלכות
ולפיכך אמר אחר כך הרחיבי מקום אהלך ויריעות
משכנותיך יטו אל תחשכי האריכי מיתריך ויתדותיך חזקי
כי ימין ושמאל תפרוצי וגו׳ ולא לבד א״י אלא גם ירושלים
תאריך ותרחיב כדכתיב ירמיה ל״א הנה ימים באים נאם
יי׳ ונבנתה העיר ליי׳ ממגדל חננאל עד שער הפנה ויצא
עוד קו המדה נגדו על גבעת גרב ונסב גועתה וכל העמק
הפגרים והדשן וכל השדמות עד נחל קדרון עד פנת שער
הסוסים מזרחה קודש ליי׳ לא ינתש ולא יהרס עוד לעולם
וכן גם בנין בית המקדש יהיה יותר גדול ממה שהיה קודם
לכן כאשר יעד הכתוב בנבואת יחזקאל מסימן מ׳ ואילך ׃
ולפי שבימים ההם ישבו כל ישראל על אדמתם בשלום
ובשלוה ולא יפחדו משום אדם בעולם ולפיכך אמר והניתי
לביתי מצבה מעובר ומשב ולא יעבור עליהם עוד נוגש
אשר הרצון בו אחנה אצל ביתי להגן עליו שלא יפחד והוא

אשר אמר הנביא הזה ב׳ ואני אהיה לה נאם יי׳ חומת אש
מסביב ר״ל אהיה לה לזמן כאלו חומת אש סביב לה
כי עתה ראיתי בעיני ר״ל עתה בזמן הזה שתהיה כל זאת
ההבטחה ראיתי בעיני צרתם ועניים בגלות בין האומות
אע״פי שעד עתה הסתרתי פני מהם ומעם ראיתי כמו
וירא אלקים את בני ישראל שמות ב׳ ר״ל ששם עיני
השגחתו עליהם לטובה וסמך לזה פסוק גילי מאוד בת
ציון הריעי בת ירושלים להודיע שאלו ההבטחות כלן
המיועדות בפ׳ הזאת תהיינה בזמן מלך המשיח הזה וזכר
ציון וירושלים לפי שהיא ראש המלכות הנה מלכך יבא
לך צדיק ונושע הוא ר״ל שיהיה המלך המשיח צדיק
ובצדקתו יהיה נושע מחרב גוג ומגוג ומלת נושע החליפו
הנוצרים וכותבי׳ במקומו מושיע כדי להביא ממנו סיוע
לאמונת׳ כמו שעושים כן בהרבה מקומות ממאמרי הנבואה
ואין להם לתלות החלוף לכותבי הספרים שלנו כי אפילו
היה כתוב בספרינו מושיע היינו מפרשים אותו כדרך ועלו
מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו עובדיה בסופו :
עני כמו עניו כדכתיב בנבואת ישעיה מ״ב לא יצעק ולא
ישא ולא ישמיע בחוץ קולו קנה רצוץ לא ישבור וגו׳
ולפיכך אמר ורוכב על חמור וגו׳ ר״ל לא מחסרון סוסים
שהרי כל העולם יהיה ברשותו לא מענוה ירכב על החמור
וכן להורות שלא יצטרכו ישראל בזמנו לסוסים ולרכב
כאשר ביאר אח״כ בפסוק הסמוך לו ועם מהפסוקים
המאוחרים ממנו כגון אשר אמר אחריו והכרתי רכב
מאפרים וסוס מירושלים ונכרתה קשת מלחמה והוא אשר
אמר בנבואת מיכה ה׳ וקשת וחרב ומלחמה אשבור מן
הארץ והשכבתים לבטח ר״ל שיהיה שלום בכל העולם
בזמן המלך המשיח כדכתיב ישעיה ב׳ וכתתו חרבותם
לאתים וחניתותיהם למזמרות לא ישא גוי אל גוי חרב ולא
ילמדו עוד מלחמה ולפיכך אמר ודבר שלום לגוים ר״ל
המלך המשיח ישלים בין גוי לגוי אם תהיינה מלחמות
ביניהם כי כל הגוים יהיו נשמעים אליו כדכתיב דניאל ז׳
וכל שלטוניא ליה יפלחון וישתמעון והוא אשר אמר ומשלו
מים עד ים ומנהר עד אפסי ארץ ר״ל שיהיה מושל בכל

העולם

העולם גם את בדם בריתך שלחתי אסיריך מבור אין מים בו פי׳ אמר את בל׳ נקבה כנגד כנסרת ישראל וכמ״ש על מלך המשיח שיהיה נושע בצדק ותוכן אמר על אומת ישראל גם ארת תהיה נושעת בעבור דם בריתך והוא דם מילה שהחזיקו בה ישראל בגלות יותר מכל המצות מבור אין בו מים זהו הגלות : שובו לבצרון פי׳ שובו לאל ית׳ שהוא מבצר ומגדל עוז לבוטחים בו : אסירי התקוה ר״ל בעבור שהייתם בגלות אסורים וזמן ארוך ומקוים לגאולה גם היום מגיד משנה אשיב לך ר״ל גם היום אני מגיד שמשנה אשיב לך מה שלקחו הגוים ממך בגלות ואמר גם היום לפי שכבר הגיד בנבואת ישעיה ס׳ תחת הנחושת אביא זהב וגומר ואמר שם ס״א תחת בשתכם משנה וכלימה ירונו חלקם לכן בארצם משנה יירשו ובאמור הכתוב משנה אשיב לכם לכן משנה יירשו אין הכוונה על שתי פעמים בלבד אלא ר״ל פעמים רבות וכמו ומשנה שברון שברם ירמי׳ י״ז וכן כסיל שונה באולתו משלי כ״ו ובאמרו כי דרכתי לי יהודה קשת מלאתי אפרים וכן באמרו למעלה והכרתי רכב מאפרים וסוס מירושלים ייעד כי בימי המשיח ישובו כל ישראל לארצם שהם יהודה ואפרים מה שלא שבו בבית שני אלא קצת מבני יהודה ובנימן מגלות בבל לבד ובזמן ההוא יהיו יהודה ואפרים מלכות אחת ולא יחצו עוד לשתי ממלכות כמבואר בנבואת יחזקאל ל״ז ועוררתי בניך ציון כי היא ראש המלכות כאשר בארנו על בניך יון מה שזכר הכתוב ביון כאלו זכר גוג ומגוג כי אחים היו מבני יפת שנ׳ בראשית י׳ ובני יפת גומר ומגוג ומדי ויון ותובל ומשך ותירס וזכר אחד מהם והכל בכללו כי כולם יבואו על א״י בזמן המשיח הרי הוארת לדעת שאין שום עזר וסיוע לנוצרים לפרש פסוק הנה מלכך יבא לך וגו׳ על ישו הנוצרי לפי שלא נתקיימו בימיו ההבטחות המיועדות בזאת הפ׳ אשר עתיד להתקיים בימי מלך המשיח הא׳ שבזמן מלך המשיח יהיה קיבוץ כלל ישראל שהם עם יהודה ואפרים : הב שילוו עמים רבים אל עם יי׳ בימים ההם : והג׳ שבזמנו תהיה ביאת גוג ומגוג על ישראל ונפילתם שם לפני בני יהודה ואפרים : והד׳ שבזמנו

יהיה

יהיה שלום ושלוה בכל העולם : והה׳ שמלך המשיח יהיה לבדו מושל על כל העולם מה שלא נתקיים אפי׳ אחד מכל אלו הייעודים בזמן ישו הנוצרי שלא נתקיימו הפכם : כי הנה על מלך המשיח האמיתי הזה הכתוב אומר ודבר שלום לגוים וגומר אבל ישו הנוצרי אומר על עצמו אל תחשבו שבאתי לשום שלום בארץ לא באתי רק לשלוח הרב וגומר כדכתיב במטואש פ׳ י׳ פסוק ל״ד וכן על מלך המשיח הזה האמיתי הכתוב אומר ומשלו מים עד ים ומנהר עד אפסי ארץ אבל ישו הנוצרי לא היה מושל אפי׳ על עיר קטנה אחת אלא אחרים משלו עליו כאשר הוא העיד על עצמו באמרו כאשר לא בא בן אדם שיעבדו לו שלא בא לעבוד וגו׳ כדכתיב במטיאש פ׳ כ׳ פסוק כ״ח וע״כ התבאר הטיב שישו הנוצרי לא היה משיח וא״כ הראייה הזאת אשר הנוצרים מביאים מזה הפסוק הוא להם לא לעזר ולא להועיל :

פרק לו

ושפכתי על בית דוד ועל יושב ירושלי׳ רוח חן ותחנונים והביטו אלי את אשר דקרו וספדו עליו כמספד על היחיד והמר עליו כהמר על הבכור זכריה י״ב : ומה שמביאים הנוצרים ראייה לאמונתם מזה הפסוק באמרם הנה הנביא ייעד שבימים העתידים יתחרטו בני ישראל ויבכו ויספדו על שדקרו והרגו את המשיח השלוח אליהם והוא ישו הנוצרי שהיה מורכב מאלקות ואנושית והוא אמרו הביטו אלי את אשר דקרו וספדו עליו כמספד על היחיד וגו׳ התשובה גם בזאת הטענה טעותם מבוארת כפי מנהגם כפעם בפעם להביא ראייה לדבריהם מקצת פסוקי הנבואה בלתי הבנת קשר הפסוקים וכוונת מאמרם כי בזאת הפ׳ הכתוב מדבר על ביאת גוג ומגוג על אדמת ישראל ועל נפילתן שמה כאשר התחיל הענין באמרו הנה אנכי שם את ירושלים סף רעל לכל העמים סביב סף רעל כמו ברכם אשר בסף שמות י״ב ופי׳ כוס התרעלה ר״ל מהומה ומבוכה וגם על יהודה יהיה במצור על ירושלים ר״ל כי בני יהודה יצורו עם האויבים על ירושלים וטעם וגם על יהודה ר״ל כי גם עליהם יהיה סף רעל מתחלה שיבואו בעל כרחם במצור על ירושלים

והנה

והנה תהיה זאת עליהם צרה גדולה ופי׳ הענין כי בבא גוג ומגוג על ירושלים אחרי הגאולה ועלו על ארץ יהודה כי תהיה פניהם לבא על ירושלים תחלה ולא יחושו לכל א״י לכבשה תחלה כי יאמרו אחר שנכבשה ירושלי׳ תהיה כל א״י נכבשה לפנינו אבל יעלו לירושלי׳ דרך ארץ יהודה כי היא דרכם ויקחו עמהם בני יהודה על כרחם שיבואו עמהם לצור על ירושלים והיה ביום ההוא אשים את ירושלים אבן מעמסה לכל העמים הנה מתחלת המשיל את ירושלים לסף רעל ואחר כך הוסיף והמשילה לאבן מעמסה וכבדה כי כל הרוצים להסירה ממקומה לא יוכלו לה רק תעשנה בגופותיהם שריטות לפיכך אמר ונאספו עליה כל גויי הארץ כדי להנודה ולהגלותה ממקומה בעם רב וחיל גדול וכבד ביום ההוא נאם יי׳ אכה כל סוס בתמהון ורכבו בשגעון ר״ל סוסים ורוכבים של גויי הארץ ועל בית יהודה אפקח את עיני ר״ל לשומרם מהמכות שאביא על העמים ועל סוסיהם : ואע״פי שיהיו ביניהם ימלטו הם וסוסיהם מהמכות ההם אבל כל סוס העמים אכה בעורון ואמרו אלופי יהודה בלבם וגו׳ ר״ל גדולי יהודה אמרו בלבם כשהיו בין אויביהם כי יושבי ירושלים יהיו עוצם וחוזק להם שיצאו להלחם עם אויביהם בעזרת יי׳ צבאות וינצלו בם אמצה פי׳ אומץ כי היא שם בשקל עולה שלמה ביום ההוא אשים את אלופי יהודה ככיור אש בעצים וגומר ר״ל גדולי יהודה שיהיו בחוץ אשימם ככיור וכגחלת אש בעצים וכלפיד אש בעמיר כי בערת שאשלח בגוים ובסוסיהם מכת שגעון ותמהון ועורון יתבוננו כי מאת יי׳ היא ויכו הם ובני יהודה שעמהם בגוים על ימין ועל שמאל ופי׳ כיור אש גחלת אש מלשון תנור וכירים וישבה ירושלים עוד תחתיה בירושלי׳ ר״ל כי הגוים חשבו להנודה ולהגלותה ממקומה ולהחריבה מהיות עיר אבל היא תשוב עוד במקומה במקום שהוא נקרא ירושלים היום והושיע יי׳ את אהלי יהודה כראשונה לפי שהצרים על עיר יושבים באוהלים לפיכך אמר אהלי יהודה ומ״ש בראשונה ר״ל קודם שיושיעו יושבי ירושלים יהיו נושעים בני יהודה שהם מבחוץ מפחד אויביהם שבאו עמהם

במצור

במצור למען לא תגדל תפארת בית דוד ר"ל כי בני דוד
יהיו כפנים בעיר עם יושבי ירושלי' ואם יושעו הם בתחלה
יתפארו על בני יהודה שהם מבחוץ ויאמרו שעל ידיהם
הם נושעים : והיה הנכשל בהם ביום ההוא כדויר ר"ל
החלש בהם יהיה כדוד שהיה גבור חיל ואיש מלחמה
ובית דויד כאלהים כמלאך יי' לפניהם ר"ל כי המלך
המשיח אשר יהיה מזרעו של דוד ע"ה יהיה כאלקים שפי'
כמלאך יי' והוא יצא לפניהם להלחם בגוים ההם ואח"כ
אמר והיה ביום ההוא אבקש להשמיד את כל הגוים
הבאים על ירושלים וסמך לו ושפכתי על בית דויד ועל
יושב ירושלים רוח חן ותחנונים והביטו אלי את אשר דקרו
הנה כאשר הזכיר מעלותיהם העליונות אחר כך אמר שאם
יזומן שידקרו ר"ל מהם במלחמה ההיא ואפילו הדיוט
שבהם יהיה תימה גדול להם איך יהיה הדבר הזה ויחייבו
אותו שתהיה תחלת ירידה וכניעה לפני אויביהם כמו
שעשה יהושע כאשר הכו אנשי העי מישראל ל"ו איש אמר
אתה יי' אלקים למה העברת העביר את העם הזה את
הירדן וגומר ואמר בי אדוני מה אומר אחרי אשר הפך
ישראל עורף לפני אויביו יהושע ז' כן יהיה עניינם עתה
אם יראו שידקרו מהם אפילו אחד יתמהו והביטו אלי
את אשר דקרו ר"ל בעבור אותו את אשר דקרו ואת אשר
זה במקום בעבור וכמוהו ועשיתי את אשר בחקי תלכו
יחזקאל ל"ו וספדו עליו כמספד על היחיד והמר עליו
כהמר על הבכור ר"ל כאדם שאין לו אלא בן אחד וימות
או כאדם שימות בן בכורו ביום ההוא יגדל המספד
בירושלים כמספד הדדרמון שהיה אדם גדול ידוע אצלם
בימים ההם ואנחנו לא מצינו זכר מזה במקרא . וספדה
הארץ ר"ל אנשי ארץ יספדו על הנדקר ההוא או
במלחמה משפחות משפחות לבד ר"ל כל אחת ממקומה
ואלה המשפחות הנזכרות כמו נתן ושמעי תהיינה גדולות
וידועות באותו זמן והנביא הזכירם מדרך נבואה ומ"ש
ונשיהם לבד הוא דרך צניעות הנך רואה מכוונת מאמרי
הנבואה ומקשר הפסוקים קצתם עם קצתם שהפ' הזאת
כלה מדברת על בואת גוג ומגוג על ירושלים למלחמה

ושלא יוכלו לה כי יביא השם עליהם מכות גדולות ויפלו לפני בני יהודה וישראל לפיכך אין להם לנוצרים שום עזר ממ"ש הכתוב והביטו אלי את אשר דקרו כי על אשר ידקר במלחמה ההוא הכתוב מדבר כאשר זה ידוע מענין הפ' ומסמיכת הפסוק הקודם לו · וכן ממ"ש אח"כ וספדו עליו כמספד על היחיד וגומר ואם היה כדברי הנוצרים שאומרים שהמוכת הוא הנדקר אז היה לו לומר וספדו עלי והמר עלי כמ"ש והביטו אלי · מצורף לזה כי אחר אשר הוכחנו בראיות ברורות בפ' א' ובפ' י' מזה החלק שישו הנוצרי לא היה משיח וכ"ש שלא היה אלוק כסברתם הנבערת היה די בסתירת הראיה הזאת למבינים אלא כדי שלא ישאיר פתחון פה לטוענים מזה הפסוק הוצרכתי להראות סתירת טענתם וראייתם זאת גם מכוונת הפ' הזאת ומדברי הפסוק הזה בעצמו כאשר הראיתי לדעת :

פרק לז

הרב עורי על רועי ועל גבר עמיתי נאם יי' צבאות הך את הרועה ותפוצין הצאן והשבתי ידי על הצוערים : זכריה י"ג : ומה שהנוצרים מביאין ראיה לאמונתם מזה הפסוק באמרם הנה הנביא ייעד הריגת ישו הנוצרי והוא אשר אמר רועי וגבר עמיתי ומ"ש הך את הרועה ותפוצין הצאן ייעד שבזמן הריגתו ותפזרו תלמידיו מאצלו וכדכתיב בא"ג במרקוס פ' י"ד :

התשובה גם בזאת הראיה אין האמת אתם כי הכתוב אינו מדבר כאן רק על הפלת מלכי האדמה ויציאת גלות ישראל מתחת ידיהם שבזמן ההוא יכרתו ויתמו חטאים עובדי העצבים מן הארץ ולא ישארו רק הצדיקים הקדושי' עובדי האל ית' כאשר הענין מתבאר הטיב מכוונת הפ' ההוא מהפסוקים הקודמים והמאוחרים והמה ידועים ומבוארים אכן מ"ש חרב עורי על רועי ועל גבר עמיתי הרצון בו חרב עורי על מלך ישמעאל הוא הנקרא מלך תוגר המושל באסיאה ואפריקא שהם יותר מג' רביעיות עול' ורוב אומת ישראל בגלות הם תחת ידו וקראו השם רועי ע"ש שנתן השם בידו לרעות צאנו בגלותם והצאן היא אומת ישראל ומ"ש עליו גבר עמיתי וחברי · לפי שהושב עצמו בגאותו וגובה לבו · שהוא · באלהים · וכמוהו · וכן הארכם היה פאחד

ממנו לדעת טוב ורע בראשית ג׳ ר״ל היה כן לפי מחשבתו כי כן הבטיחו הנחש באמרו והייתם כאלקים יודעי טוב ורע כי הגאוה יותר נמצאת באומות הישמעאלים ואפילו בהדיוט שבהם וכ״ש במלכם מש״כ באומות אדום לפי שרודפים אחר החכמה המדינית ומכירים פחיתות הגאוה ומעלת הענוה : הך את הרועה ותפוצין הצאן ר״ל כי במפלת מלך ישמעאל תהיה גאולת ישראל ויצאתם מתחת ידיו ולפי שאומת ישראל עתה בזמן הגלות מפוזרים ומפורדים בכל מדינות מלכותו ואינן במדינה אחת ובמחנה אחד כמו שהיו בגלות מצרים ע״כ גם בצאתם מתחת ידיו ממקומות גלותם ללכת אל ארץ הקדושה לא ילכו באסיפה ובמחנה אחת ובדרך אחד כמו שהלכו יוצאי מצרים אלא ילכו נפוצים ומפוזרים במחנות רבות ובדרכים רבים כפי רוב המקומות אשר היו גרים בהם לפיכך כנה הכתוב יציאת כלל הקהילות מתחת ידיו מכל המקומות אשר היו כבושות בהן בלשון נפוצה באמרו ותפוצין הצאן שהוא לשון פיזור וכמו ישעיה י״א ונפוצות יהודה יקבץ מארבע כנפות הארץ והשיבותי ידי על הצוערים הצוערים הם מלכי האומות אדום שגם הם רועי הצאן הקטנים וזה הייעוד יתקיים ג״כ על מלך תוגר במלחמות גוג ומגוג כי עליו הכתוב אומר יחזקאל ל״ח בית תוגרמה ירכתי צפון ואת כל אגפיו ולפי שאומנות רביות קשת נשארה לישמעאלים בירושה מישמעאל אביהם שהיה רובה קשת לפיכך אמר שם ל״ט והכיתי קשתך מיד שמאלך והציך מיד ימינך אפיל : אבן על מפלת הצוערים שהם מלכי אומת אדום נבא ישעיה הנביא ע״ה בפ׳ קרבו גוים לשמוע סימן ל״ד וכל חזון עובדיה בכללו : ובזה די בסתירת הראיה הזאת :

פרק לח

כי ממזרח שמש ועד מבואו גדול שמי בגוים ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי ומנחה טהורה כי גדול שמי בגוים אמר יי׳ צבאות מלאכי א׳ ומה שמביאים הנוצרים ראיה לאמונתם המקולקלת מזה הפסוק באמרם הנה הנביא מלאכי מעיד מפי הש״י שהוא ית׳ מקבל עבודותינו והקטרתינו ומנחתינו ערבה לו

וזו ראייה גדולה על אמנתינו הטובה : התשובה אין להם לנוצרים שום ראיה מזה הפסוק אחר שבזמן מלאכי הנביא עדיין לא היה בעולם אמונת ישו הנוצרי כי זכריה חגי ומלאכי שלשתן נתנבאו בזמן אחד ר"ל בזמן בית שני אבל ישו נולד אחריהם יותר מג׳ מאות שנה · אמנם בזמן מלאכי היו הגוים עושין עבודות והקטרות ומגישין מנחות וקרבנות לז׳ כוכבי לכת ולי"ב מזלות ולפסילים ולצלמים העשוים על שמותם ע"כ לא בא הנביא להודיע בזה הפסוק מעלות מנחת והקטורת הגוים אשר היו נעשות לע"ז ובזמן ההוא רק בא להודיע פחיתות מנחות וקרבנות פושעי ישראל רשעי הדור ההוא החוטאים בנפשותם המחללים שם יי׳ בהביאם להקריב לפני ית׳ גזול עור ופסח וחולה כדכתיב שם ואתם מחללים אותו באמרכם שלחן יי׳ מגאל הוא וניבו נבזה אכלו ואמר שם והבאתם גזול ואת הפסח ואת החולה ונומר כאשר הענין מבואר הטיב מהפסוקים הקודמים והמאחרים מזה הפסוק ואמר שבזה הענין הם יותר רעים וחטאים אפילו מהגוים עובדי ע"ז כמ"ש יחזקאל ה׳ וכמשפטי הגוים אשר סביבותיכם לא עשיתם כי אין הכתוב מוכיח אותם על שלא עשו ככל משפטי הגוים רק על שלא עשו משפטי הש"י ואפילו כמשפטי הגוים המתוקנים שבהם לא עשו כדכתיב בחקתי לא הלכתם ואת משפטי לא עשיתם וכמשפטי הגוים אשר סביבותיכם לא עשיתם · ושם במקום אחר סימן י"א הוא אומר בחקתי לא הלכתם ומשפטי לא עשיתם וכמשפטי הגוים אשר סביבותיכם עשיתם אשר הרצון בשני אלה המאמרים הסותרים הוא כמתוקנים שבהם לא עשיתם כמקולקלים שבהם עשיתם · ומה שאמר ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי הרצון בו כי אע"פי שהגוים עובדים לע"ז מ"מ לשם הש"י הם עובדים וכוונתם לש"ש כי בעת שהם מקטירים ומגישים מנחה לפסילים אם ישאל איש להם למי אתם מקטירים ומגישים זאת המנחה ישיבו אנחנו מקטירים ומגישים לאלקים אשר ברא שמים וארץ וזהו אמרו ומוקטר מוגש לשמי ולפיכך משתדלים להקריב באימה ובכבוד וטהרה וזהו אמרו ומנחה טהורה ואומר שם ג"כ כי גדול

שמי

שמי בגוים ועכ"ז מנחותיהם אינן מקובלים לפני הש"י לפי שאינם יודעים אותו אחר שהם משתתפים עמו נברא מנבראיו ולזה לא תמצא שיאמר שם הכתוב שערבו לו ית' מנחות גוים ההם כדבריהם רק אומר שם ג' וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים בימי עולם וכשנים קדמוניות ומ"ש הכתוב ג"כ ויושב מצרף ומטהר כסף וטהר את לוי וזיקק אותם כזהב וככסף והיו ליי' מגישי מנחה בצדקה ר"ל אחר שיתבררו ויתלבנו ויצרפו באש התלאות והיסורין אז יהיו מגישי מנחת בצדקה ליי' ואז תערב ליי' מנחת יהודה וירושלים בימי עולם וכשנים קדמוניות ומ"ש הכתוב וטהר את בני לוי הוא לפי שיד הכהנים בני לוי היתה במעל הזה הראשונה כדכתיב שם לכם הכהנים בוזי שמי וכן כיוצא בזה הפסוק שצוננו שאמר דהע"ה תהלי' קי"ג ממזרח שמש עד מבואו מהולל שם יי' רם על כל גוים יי' התוכל לומר כי הנה דה"עה מעיד שהגוים כלם ממזרח שמש ועד מבואו מהללים לשמו ית' ומרוממים אותו א"כ הגוים כלם ממזרח שמש ועד מבואו כלם בזמנו היו מאמינים בו בי"ת אמונה שלימה ואמיתית זאת הראיה בלתי צודקת לפי שאמר עליהם תהלים קט"ו עצביהם כסף וזהב מעשה ידי אדם פה להם ולא ידברו עינים להם ולא יראו אזנים להם ולא ישמעו אף להם ולא יריחון ידיהם ולא ימישון רגליהם ולא יהלכו לא יהגו בגרונם כמותם יהיו עושיהם כל אשר בוטח בהם ישראל בטח ביי' עזרם ומגינם הוא וכן במזמור תהילים קל"ה הוא אומר עצבי הגוים כסף וזהב מעשה ידי אדם פה להם ולא ידברו עיני' להם ולא יראו אזני' להם ולא יאזינו וגו' בית ישראל ברכו את יי' בית אהרן ברכו את יי' בית הלוי ברכו את יי' וגו' הנך רואה שדה"עה הורה שאע"פי שהגוים מהללים ומרוממים שמו ית' לפי שהוא סבה הראשונה לכל הנמצאות מ"מ אמונתם מקולקלת הם בוטחים ומאמינים בעצבים מעשה ידי אדם וכי אומת ישראל בכללה עם הכהנים והלוים בוטחים ביי' לבדו הם ראוים להללו ולברכו לפי שעוזרם ומגינם הוא: וזה

הביאור מה שראינו מספיק בזה הסתירה לראיה

זאת:

פרק לט

הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בוא יום יי׳ הגדול והנורא מלאכי בסופו: ומזה שטוענים הנוצרים כנגדינו באמרם לשוא אתם היהודים מייחלים לביאת אליהו הנביא כי כבר נתקיים זה היעוד כי יאן הטובל הנקרא בלשונינו יוחנן כי עליו נאמר זה הפסוק לפי שהיה דומה לאליהו ברוחו כדכתיב בא״ג מטיאש פרק י״א אמר ישו על יאן שהוא היה אליהו אשר מיועד בנבואה לעתיד לבא · עוד שם פ׳ י״ז אמר ישו על יאן כי כבר אליהו בא ולא הכירוהו אלא עשו לו כרצונם וכו׳ אז הבינו תלמידיו שעל יאן הטובל הוא אומר ע״כ דברי הטוענים: התשובה גם זאת הטענה להם לטעות לפי שהכתוב אומר בבירור הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא בלשון הכתוב במלכים א׳ י״ח ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו הנביא וגו׳ וכן בדברי הימים ב׳ כ״א ויבא אליו מכתב מאליהו הנביא ואם היה כדבריהם היה הכתוב אומר הנה אנכי שולח לכם איש כמו אליהו הנביא ולא אליהו הנביא ממש או היה אומר הנה אנכי שולח לכם את יוחנן ומהו ההכרח לקרא ליוחנן בשם אליה הנביא: מצורף לזה שמצינו כתוב בא״ג ביאן פ׳ א׳ פסוק כ״א כאשר שאלו הכהנים והלוים מיאן אם אתה אליהו ויאמר אנני אליהו ועוד שאלוהו אם אתה נביא ויאמר אנני נביא א״כ דברי ישו ויאן סותרים זה את זה כ״א יצדקו דברי יאן יכזבו דברי ישו וכן להיפך והסברא נוטה יותר לדברי יאן שהודה האמת לפי שלא היה אליהו הנביא א״כ שקר העיד עליו המעיד שהוא היה אליהו והמכוין ממנו בזו העדות כדי שיאמינו בו שהוא משיח לפי שהיה דבר ידוע באומת ישראל שלא יגלה המשיח אלא אחר בא אליהו הנביא כמבואר מהפסוק הזה וכן כתוב במטיאש פרק י״ז פסוק י׳ ז״ל וישאלוהו תלמידיו לאמר מה הוא זה שהחכמים אומרים כי אליהו יחויב לבא קודם לכן: והוא השיב להן ויאמר אליהו יבא עכ״פ קודם ויתקן הכל עוד אני אומר לכם כי אליהו כבר בא ולא הכירוהו אלא עשו לו כרצונם וכן בן אדם יסבל מהם אז הבינו תלמידיו כי על יוחנן הטובל הוא אמר בן עכ״ל: הנך רואה כי שאלת

תלמידיו הכריחהו להעיד על יוחנן שהוא אליהו וכן ממ"ש להם קודם אליהו עכ"פ יבא ואחר כך אמר כי אליהו כבר בא הנה תבין כי אין בפיהו נכונה והנוצרים שמתרצין זאת הקושיא ואומרים לפי שיאן לא רצה לגלות ולהלל את עצמו ע"כ השיב להם שאינו אליהו יש להשיב אם היה הוא השולח במקום אליהו הנביא כדבריהם אז לא היה לו לכפור ולהכחיש שלוחתו מה שלא יאות לשלוחים הנאמנים כאשר מצינו בכל הנביאים שלא היו כופרים ומכחישים שליחותם אבל היו מודיעים ומפרסמים לכל לפי שלכך שולחו: ומה יאמרו ג"כ למה שהשיב שאינו נביא ואם היה דומה ברוחו לאליהו כדבריהם איך לא היה נביא ובזה די בסתירת הטענה הזאת:

פרק מ

נאם יי' לאדוני שב לימיני עד אשית איביך הדום לרגליך תהילים ק"י: טען אלי חכם אחד נוצרי באמרו הודיעני על מי אמר דהע"ה נאם יי' לאדוני שב לימיני מי היה ארונו של דהע"ה אלא אמר זה המזמור על ישו הנוצרי שהיה בן אלקים והיה מחובר מנשיטות ואלוקות לפיכך אמר דהע"ה עליו אדוני ואם לא היה הוא אלקים לא היה לו אפשר לשבת לימין האל ית' ואני השיבותי לו א"כ ג"כ אתה תודיעני איך אמר דהע"ה תהילים קל"ז על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו וגו' אחר שגלות בבל היתה אחרי מות דוד יותר מת"כ שנה אבל הכונה האמיתית באלו המאמרים היא כי ספר תהילים כלו כתבו דהע"ה ברוח הקודש לאנשי דורו ולכל הדורות הבאים אחריו ויש בו דברים הרבה אשר אמרם דהע"ה על עצמו כמו תהילים ב' אספרה אל חק יי' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך וכן שאר מזמורים הסמוכים אחריו וזולתם ויש בו דברים אשר כתבם על לשון אנשי הגלות כמו מזמור על נהרות בבל שם ישבנו וגו' וכן תהילים ע"ט אלקים באו גוים בנחלתך טמאו את היכל קדשך וגו' וכן תהילים ע"ד למה אלקים זנחת לנצח וגו' כיוצא בהם נאמרו ממנו ברוח הקודש על העתיד לומר בה לאנשי גלות ויש ג"כ מזמורים אשר נאמרו ברוח הקודש על קיבוץ גליות וימות המשיח כמו תהלים צ"ח מזמור שירו ליי' שיר חדש וזולתם וכן יש

חובה מזמורים אשר חברו ממנו ברוח הקודש בסבת איזה מקרה והדוש שהקרה ונתחדש בזמנו׳ יש מהם שנזכרו המקרים בראשי המזמורים ויש שלא נזכרו לפי שהם ידועים ממאמרי המזמורים כגון מזמור כ׳ יענך יי׳ ביום צרה שהברו דוד ברוח הקודש על עצמו בצאת למלחמה על אויביו והברו על לשון בני ישראל לומר בו בצאתכם למלחמה וכן מזמור נאם יי׳ לאדוני הברו דהע״ה על עצמו כאשר נשבעו עבדי דוד שלא יצא עוד עמהם למלחמה לסיבת מקרה שהוקרה לדוד עם יושבי נוב כדכתיב שמואל ב׳ כ״א אז נשבעו אנשי דוד לו לאמר לא תצא עוד אתנו למלחמה ולא תכבה את נר ישראל וגם זה המזמור חברו על לשון עבדיו ואנשיו המונעים אותו מצאת למלחמה בשבועתם והרצון בו נאם יי׳ לאדוני לדוד שב בבירתי ותבטח בימיני ובגבורתי ימין יי׳ עושה חיל וכאלו אמר לא תצטרך לצאת למלחמה כי ימין יי׳ תלחם בעבורך והוא ית׳ ישית אויביך הדום לרגליך ומ״ש מטה עוזך ישלח יי׳ מציון הוא כמו ישלח עזרך מקדש ומציון יסעדך תהילים כ׳ לפי ששם שכינת יי׳ כדכתיב תהולים קל״ב כי בחר יי׳ בציון אוה למושב לו׃ ומ״ש עמך נדבת ביום חילך ר״ל אע״פי שלא תלך למלחמה עמך יתנדבו להלחם בעבורך׃ ומ״ש אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק הרצון בו אתה תהיה מלך וכהן כל ימיך כמו שהיה מלכי צדק מלך בירושלים וכהן לאל עליון שנ׳ בראשית י״ד ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין והוא כהן לאל עליון ולפיכך מצינו שכאשר העלה דהע״ה העולות והשלמים בגורן ארונה היבוסי כתיב שמואל בסופו ויעתר יי׳ לארץ ותעצר המגפה מעל ישראל הפוך שאול המלך אשר בהעלותו העולה והשלמים בגלגל כתיב שמואל א׳ י״ג נסכלת כי לא שמרת את מצות יי׳ אלקיך וגו׳ ויהיה פי׳ על דברתי מלכי צדק לפי ענין מלכי צדק כי פירוש על במקום הזה לפי כמו על דעתך כי לא ארשע איוב י׳ שהוא כמו לפי דעתך ויוד דברתי נוספת כיוד רבתי איכה א׳ והוא כמו על דברת בני אדם קהלת ג׳ שפירוש לפי ענין בני אדם ומ״ש במלכי צדק הוציא לחם ויין הרצון בו לאברהם וחילותיו ולא

לקרבן כאשר סוברים הנוצרי׳ ולוקחין ממנו סמך לאמונת׳ כאשר תבין אמנת זרה מהעתקת סימון בודני המעתיק האחרון לנוצרים : ומה שהזכיר בו היותו כהן לאל עליון לפי שאברה׳ נתן לו המעשר מכל הממון שלקח במלחמה שנ׳ בראשית י״ד ויתן לו מעשר מכל : הנך רואה שלא כיון המשורר בזה המזמור כלל על ישו אלא על עצמו כמו שאמר מזמורים על קיבוץ גליות ברוח הקודש כמו תהילים צ״ו שירו ליי׳ שיר חדש שירו ליי׳ כל הארץ וכן שם מזמור צ״ז יי׳ מלך תגל הארץ ישמחו איים רבים כמבואר למעלה: ומה שטוענים הנוצרים באמרם ואם לא היה הוא אלקים לא היה לו מן האפשר לשבת לימין האל׳ כבר ביארנו כי בימין האל׳ מכנה הכתוב גבורתו ית׳ הבלתי תכלית שנ׳ תהילים קי״ח ימין יי׳ רוממה ימין יי׳ עושה חיל וכתיב שמות ט״ו ימינך יי׳ נאדרי בכח ימינך יי׳ תרעץ אויב ולפי שכחו של אדם נראה יותר בצד ימין ע״כ הכתוב מכנה הכח בשם ימין אפילו בבני אדם באמרו תהילים קמ״ד וימינם ימין שקר ר״ל כחם וגבורתם שקר והנה אם יפרשו לפי כוונתם מאמר שב לימיני כפי משמעות הנה יהיה בלתי אפשר לבן לישיבת האב ובן שמחובר מאלקות וגשמיות לפי דעתם ישב לימין אלקות שאין בו גשמיות וזהו מה שא״א אבל אם יהיה הימין גבורתו ית׳ כפי הוראות מאמרי נבואה או יהיה אפשר לשבת בימינו ית׳ ר״ל לבטוח בגבורתו הבלתי תכלית לצדיקים והחסידים : ועוד לא יאמר שב לימיני עד אשית אויביך הדום רגליך אלא למי שצריך לימינו ולעזרתו ואלוק אין צריך לעזרה וכן איך יאמר אתה כהן לעולם על אלקות כי הכהן הוא המשרת והמקריב לפני אלקים ואלק לא יקריב ועוד איך יאמר נשבע יי׳ ולא ינחם אחר שלפי דעתם נחם שמתחלה צוה להקריב בשר ודם ואחר כך החליפם ביין ולחם וכתיב שמואל א׳ ט״ו וכי לא אדם הוא להנחם וכן בפרש׳ בלקוב אדם ויתנחם ר״ל שהש״י לא ינחם : ואם יטעון הטוען ויאמר כי מה שצוה בתורת משה הקרבת הקרבנות בשר ודם וגם שאר מצות כגון מילה ושבת וזולתם אלו המצות לא היו נצחיות רק זמניות כי לא נצטוו רק עד זמן ישו

הנוצרי כי מיד אחר בואו בטלו המצות הכתובות בתורת משה ובאו מצות אחרות תחתיהן : התשובה כבר ביארנו בפ' י"ט סתירת זאת הטענה בביאור מספיק הן מדברי התורה והנביאים ע"ה הן מדברי הא"ג שלהם הן מדברי קצת מחכמיהם וע"כ אין צורך לשנותם כאן : ואתה המעיין שים לבך ועיניך אל הפרק ההוא ותכיר עם מי האמת :

פרק מא

חזה הוית בחזוי ליליא וארו עם ענני שמיא כבר אנש אתה הוא ועד עתיק יומיא מטא וקדמוהי הקריבוהי דניאל ז' ומה שמביאים ראיה לאמונתם מזה הפסוק באמרם הנה נבא דניאל שהמשיח יהיה אלוק ש"אם יהיה משיח אדם כשאר בני אדם לפי דעתכם איך יבא עם ענני שמיא : התשובה גם ראיה זאת בטלה כי באמור הכתוב וארו עם ענני שמיא כבר אנש אתה הוא אין להבין הדבר כפשוטו שיבא המלך המשיח עם ענני השמים לפי שהוא מאמר חלום נבואיי והנה הדבר מוכח ממקומו שכן נראה לדניאל בחלום הנבואיי ממ"ש חזה הוית בחזוי ליליא וארו עם ענני שמיא כבר אנש אתה הוא וא"כ היאך רוצים להביא ראיה מדבר הנאמר בחלום בלתי עיין אל פתרון חלום ההוא כי הנה בפתרונו הוא מבואר שאחר האבדן הד' מלכיות מיד תנתן מלכות קיימת לקדושי עליון שהם אומת ישראל כדכתיב שם ויקבלון מלכותא קדישי עליונין ויחסנון מלכותא עד עלמא ועד עלם עלמיא ועוד כתיב שם ודינא יתיב ושלטניה יהעדון להשמדה ולהובדה עד סופא ומלכותא ושלטנא ורבותא די מלכות תחות כל שמיא יהיבת לעם קדישי עליונין ומלכותה מלכות עלם וכל שלטניא לה יפלחון וישתמעון : ובאמרו עם ענני שמיא רומז בו ש"לא יבא בהשתדלות האד' וכחו ש"א ברצון הא"ל ית' וגזרתו כמו שעליית ענני' המטירים אין דרך להעלותם ברצון והשתדלות בני אדם אלא ברצונו וגזרתו ית' כדכתיב ירמיה י"ד היש בהבלי הגוים מגשמים ואם השמים יתנו רביבי' הלא אתה הוא יי' אלקינו ונקוה לך כי אתה עשית את כל אלה : ורמז ג"כ שאהרי הראותו לא יסבבו בלכתו ולא

תתאחר ביאתו כמו שהעננים אחר שיראו בקצה הארץ לא יתאחר ביאתם אבל תהיה עליותם בתכלית המהירות: וכמוהו ישעיה י"ט הנה יי' רוכב על עב קל ובא מצרים הוא משל בבואו רמז לרוב המהירות. להביא הגזרה עליהם: וכן ירמיה ד' הנה כעננים יעלה וכסופה מרכבותיו קלו מנשרים סוסיו וכן ישעיה ס' מי אלה כעב תעופינה וכיונים אל ארובותיהם והוא מה שאמר ישעיה ס' אני יי' בעתה אחישנה וכן הוא אומר בחלום נבוכדנצר דניאל ב' חזה הוית עד די התגזרת אבן די לא בידין ומחת לצלמא על רגלוהי וגו' ר"ל שהיה האבן נגזר לא בידי האדם וכחו אלא בכח יי' וגזרתו והוא שאמר שם בפתרונו וביומיהון די מלכיא אינון יקים אלה שמיא מלכו די לעלמין לא תתחבל וגו' הרצון בו תקומת המלך המשיח והיא מלכות החמישי' תהיה מאת אלקי השמים ע"ד ההשגחה הפרטית ובדרך שנוי הטבע לא כתקומת הד' מלכיות הראשונות שהיו מן הארץ ר"ל בדרך טבע לבד· והוא אמרו דניאל ז' וארבע חיון רברבן סלקן מן ימא ופתרונו שם ארבע מלכין יקומון מן ארעא ועל מלכות החמישית הוא אומר וארו עם ענני שמיא כבר אנש אתה הוא והרצון בו כי אלו הד' מלכיות תעלינה מן הים שהוא בארץ והמלכות הה' תבא עם ענני שמיא ואחר שדימה הד' מלכיות להיות דומה מלכות הה' לאדם להודיע שכפי מעלות האדם וממשלתו על הב"ח כן תהיה מעלת וממשלת המלך המשיח על שאר מלכי האדמה· ומה שטוענין הנוצרים באמרם שאם המשיח המיוחד בתורה ובנביאים לא יהיה אלוק איך אמר עליו הכתוב שם שלטנה שלטן עלם די לא יעדה ומלכותה די לא תתחבל· אין טענתם טענה כי הכוונה בזה שמלכות המלך המשיח יהיה לו ולבניו אחריו בלי הפסק עד עולם ר"ל שלא תתעתק לאחרים כמו שנעתקה המלכות מד' מלכיות הקודמות כדכתיב דניאל ב' ומלכותה לעם אחרן לא תשתבק ומ"ש אחר כך דניאל ז' וכל שולטניא לה יפלחון וישתמעון זה הדבר עומד כנגדם כי רבים מהאומות אינם עובדים ושומעים לישו והם האומה הישראלית ואומת ישמעאלים בארצותם בגויהם ואחרים

רבים

וגם בקצוות הארץ · ואם יטעון הטוען הנוצרי ויאמר שמלת כל לפעמים תאמר ע"ד הפלגת הרבוי כמו וכל הארץ באו מצרימה בראשית מ"א וכל טוב אדוניו בידו שם כ"ד והדומים להם נשיב ונאמר האמת שמלת כל לפעמים נאמרת על הרוב כפי מה שיובן ממשמעות הכתובים כי במקום שא"א לפרשו על הכלל נפרשהו על הרוב אבל בזה המקום הענין מבואר שהוא אומר על כלל המלכיות כאשר זה מבואר ממ"ש שם בהתחלת זה הפסוק ומלכותא ושלטנא ורבותא די מלכות תחות כל שמיא יהבית לעם קדישי עליונין וכן ממ"ש עליו למעלה דניאל ב׳ תדק ותסף כל אילן מלכותא והיא תקום לעלמיא וכן אמר ישעיה ס׳ כי הגוי והממלכה אשר לא יעבדוך יאבדו וגו׳ ומה שאמרתי כי באמרו ויקבלון מלכותא קדישי עליונין רומז לאומת ישראל הנה יש לי ע"ז ראיות מהתורה ומהנביאים וכתובי׳ ואזכור קצתם שמות כ"ב ואנשי קדש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו וכן דברים ז׳ כי עם קדוש אתה ליי׳ אלקיך ובך בחר יי׳ אלקיך להיות לו לעם סגולה מכל העמים אשר על פני האדמה : וכן דברים י"ד כי עם קדוש אתה ליי׳ אלקיך ובך בחר יי׳ וגו׳ ושם לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכר לנכרי כי עם קדוש אתה ליי׳ אלקיך לא תבשל גדי בחלב אמו ישעיה ס"ב וקראו להם עם הקדש גאולי יי׳ וגו׳ ובדניאל ז׳ חזה הוית וקרנא דכן עבדא קרב עם קדישין ויכלה להון עד די אתה עתיק יומיא ודינא יהב לקדישי עליונין וזמנא מטה ומלכותא החסנו קדישין ושם ומלין לצד עלאה ימלל ולקדישי עליונין יבלא ויסבר להשניה זמנין ודת ויתיהבון בידה עד עדן ועדנין ופלג עדן ושם ח׳ ועצם כחו ולא בכחו ונפלאות ישחית והצליח ועשה והשחית עצומים ועם קדושים : ושם י"ב כי למועד מועדים וחצי וככלות נפץ יד עם קדש תכלינה כל אלה באשר גם סימן · כי הנה המעתיק האחרון לנוצרי הודה בביאורו ע"ז הפסוק כי עם קדוש הוא אומת ישראל כאשר בארנו בפ׳ ה׳ ובכן שאומת ישראל נקראו קדושי אל כן הקב"ה נקרא קדוש וישראל בהרבה מקומות מדברי הנבואה

ואזכור מקצתם ישעיה י"ב כי גדול בקרבך קדוש ישראל וכן שם ל"ז ותשא מרום עיניך אל קדוש ישראל וכן שם מ"א אני עזרתיך נאם יי' וגואלך קדוש ישראל וכן שם ואתה תגיל ביי' בקדוש ישראל תתהלל וכן שם מ"ז גואלנו יי' צבאות שמו קדוש ישראל וכן ירמיה נ' כי אל יי' זדה אל קדוש ישראל וכן מצינו כמו שנקרא הש"י אל עליון לפי שהוא אלקי האלקים ואדוני האדונים כן נקראת אומת ישראל עליון לפי שנתנם הש"י עליון על כל גויי הארץ כדכתיב דברים כ"ו ולתתך עליון על כל הגוים אשר עשה לתהלה ולשם ולתפארת ולהיותך עם קדוש ליי' אלקיך כאשר דבר וכתיב שם כ"ח ונתנך יי' אלקיך עליון על כל גויי הארץ הנה מכל אלה הראיות יראה כי באמרו ויקבלון מלכותא קדישי עליונין מדבר על אומת ישראל ולא על ישו כפי דעת הנוצרים כי מאמר ולקדישי עליונין עומד לנגדם וכן ממ"ש בסוף המראה ופירושה סימן ז' ומלכותא ושלטנא ורבותא די מלכוות תחות כל שמיא יהיבת לעם קדישי עליונין בענין זה מתבאר היטב שעל עם ישראל הוא מדבר וא"כ מלת עליונין הוא תתפרש על ב' פנים אם על האל ית' ויהיה עניינו כענין די רוח אלקין קדישין ביה וכן כי אלקים קדושים הוא · ויהיה פירוש קדישי עליונין קדישי אל עליון ואם על אומת ישראל יהיה בו הטעם לקדושת האומה ישראלית הנקראים עליונים על כל הגוים ור"ל צדיקים שבהם כי אז יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם וכן אמר הנביא ישעיה ד' והיה הנשאר בציון והנותר ביר ושלים קדוש יאמר לו וכתיב שם ס' ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ וזהו השיעור מספיק בתשובת זאת הראיה והוא תשובה אמיתית מסכמת עם מאמרי הכתוב אשר לא יחלוק רק סכל ומתעקש :

פרק מב

ואחרי השבועים ששים ושנים יכרת משיח ואין לו והעיר והקדש ישחית עם נגיד הבא וקיצו בשטף ועד קץ מלחמה נחרצת שממות דניאל ט' · ומה שהנוצרים מביאים ראיה לאמונתם מזה הפסוק באמרם הנה דניאל הנביא הודיע בנבואתו שהמשיח ר"ל ישו יהרג כדכתיב יכרת משיח ואין לו בן על

איזה משיח הכתוב מדבר כן : התשובה גם הטענה הזאת
מבואר בטלה מבואר' מהפסוקים הסמוכים לזה הפסוק כי
שם כתיב בתחילה שבועים שבעים נחתך על עמך ועל
עיר קדשך לכלא הפשע ולהתם חטאת ולכפר עון ולהביא
צדק עולמים ולחתום חזון ונביא ולמשוח קדש קדשים
ושבועים שבעים הם ת"ץ שנה שהיו מחורבן הבית
הראשון עד חורבן הבית שני ר"ל ע' שנה שהיו בגלות
בבל ות"כ שנה ימי עמידת בית שני ולפי שראה דניאל ייעוד
ירמיה הנביא של שבעים שנה ופקד השם אותם כדכתיב
ירמיה כ"ט כי כה אמר יי' כי לפי מלאות לבבל שבעים
שנה אפקוד אתכם וגו' חשב שבאותן ע' שנה יתמו כל
עונותיהם ולא יוסיפו אחר כך לגלות עוד כמאמר הנביא
איכה ד' תם עונך בת ציון לא יוסיף להגלותך וכאשר
ראה בחלומו סימן ז' ארבע חיות ושהד' הרומזות למלכות
רומי תצר לישראל מאד ושיתיהבון בידיה עד עדן עדנין
ופלג עדן לא הבין המכוון מהעדנין וע"כ הבהילוהו רעיוניו
ונשאר הדבר בלבו לראות מה יהיה במציאות ואיך יסכים
הייעוד אשר ראה בחלומו עם הייעוד המיועד לירמיה כי
לא ידע הגלות האחרת העתידה לבא אחרי חורבן בית שני
ולכן אמר שם בסוף ספר החלום הנבואי אנא דניאל שגיא
רעיוני יבהלונני וזיוי ישתנון עלי ומלתא בלבי נטרית וכן
בראותו במראה השניה סימן ח' בטול התמיד וקדש
וצבא מרמס עד ערב בקר אלפים ושלש מאות לא הבין ג"כ
מהחזון המספר ההוא אמנם נפל ספק בלבו בחשבו אם
יאריך זמן הגלות ההיא אשר יהיו בה עד תשלום זמן
המספר שהוא מספר שנים בהכרח ממה שנאמר עליו שם
ואתה סתום החזון כי לימים רבים הנה לא ידע צדק ייעוד
הנביא ירמיה שהוא לע' שנה ופירוש עד ערב בקר עד
שיבא אותו הערב שנ' והיה לעת ערב יהיה אור וכתרגום
יו"ד ר"ל בעת חשך הצרה תהיה אור הישועה כדכתיב ועת
צרה היא ליעקב וממנה יושע ירמיה ל' וההפוך נאמר על
יום החורבן והחשכתי לארץ ביום אור עמוס ח' ולכן אמר
דניאל בלבו אולי בשביל רשעת העם תתארך הגלות עד
תשלום אלפים ושלש מאות שנה ולפיכך הוצרך להתפלל

אל יי׳ להשיב אף והחמה ולזה הוצרך השם להודיע ע״י
המלאך שאין הדבר כן כמו שחשב שבגלות בבל לא
נטהרו כראוי מעונותיהם כי לא נתכפר להם רק עון
השמטות אשר לא שבתו בשבתם על אדמת ישראל וני
עכ״ז ייעוד ירמיה הנביא יתקיים בבא עתו אמנם בעבור
שאר עונות ופשעים חטאים אשר חטאו ישראל מיום
כניסתם לארץ עד צאתם ממנו שלא נתכפרו בגלות בבל
אם לקוצר הזמן ההוא ואם לסבה שמוסיפו לחטוא עוד
נחתם גזר הדין מאת הש״י על האומה ישראלית אחרי
שבועים שבעים לבא בגלות ארוכה וקשה בידי החיה
הרביעית שהם הרומיים ועל עיר הקדש שתהיה הרבה
עד תשלום מספר האלפים ושלש מאות שנה והוא ימי
המשך עדן ועדנין ופלג עדן שראה בחלומו בתחלה :
אך לא הבין התחלת המספר ולא ידע סופו וגם המלאך
לא הבינו זמן קץ אלה שני המספרים רק על מספר אלפים
ושלש מאות אמר שם ומראה הערב והבוקר אשר נאמר
אמת הוא ואתה סתום החזון כי לימים רבים ועל קץ מועד
מועדים אמר בסוף הספר כי סתומים וחתומים הדברים עד
עת קץ רק להודיע לו שאורך זמן זה הגלות יהיה לכלה
פשע ע״ז ולהתם חטאת גלוי עריות ולכפר עון שפיכות
דמים וזולתם מהעונות כדי שלא יוסיפו לגלות עוד
כבתחלה כי על זמן ההוא אמ׳ הנביא איכה ד׳ תם עונך בת
ציון לא יוסיף להגלותך וכתוב ביחזקאל כ״ב והפיצותי אותך
בגוי׳ וזריתיך בארצות והתמותי טמאתך מכך כאשר בארנו
בפרק ו׳ וז׳ ומ״ש הנביא צדק עולמים הרצון בו כי אחרי
שיכופרו העונות לגמרי יובא צדק עולמי הוא מ״ש ישעיה
נ״א וצדקתי לעולם תהיה וישועתי לדור דורים שהכוונה
היא לימות המשיח אשר עליו אמר הכתוב ירמיה כ״ג
והקימותי לדוד צמח צדיק ומלך מלך והשכיל ועשה
משפט וצדקה בארץ וכתיב ישעיה י״א ושפט בצדק דלים
והיה צדק אזור מתניו ולזה גם כן לימות המשיח אומרת
ישראל בכללה תהיה צדיקים כדכתיב ישעיה ס׳ ועמך כלם
צדיקים וכתיב שם ס״א וקרא להם אילי הצדק וכתוב
תהלים ע״ב יפרח בימיו צדיק ויקרא לירושלים גם כן נוה

צדק

צדק הר הקודש ירמיה ל״א וכן יי׳ צדקינו שם ל״ג ושמו
של משיח יקרא נ״כ יי׳ צדקינו ירמיה כ״ג לפי שבימיו יהיה
צדיק יי׳ לנו קיים תמיד והוא ע״ד שקרא מר״עה למזבח יי׳
ניסי שמות י״ז כאשר בארנו בפ׳ י״ט : ומ״ש ולחתום
חזון ונביא הרצון בו ולחזק חזון ונביא לפי שחזוק השטר
הוא בחתימה ע״כ במקום להזק אומר לחתום וכמוהו
ובמוסרם יחתם איוב ל״ג ר״ל מוסריהם יחזק והוא כרוך
פן יחזקו מוסריכם ישעיה כ״ח שפי׳ פן יהיו יסוריכם חזקה
וא״א לפרשו מל׳ סתימה כי אחר שיתכפרו העונות ויובא
צדק עולמים אז יהיה חזון נפוץ ותרבה ותתחזק הנבואה
יתר ממה שהיתה בזמן בית הראשון כדכתיב יואל ג׳ והיה
אחרי כן אשפוך את רוחי על כל בשר ונבאו בניכם ובנותיכ׳
וגו׳ ובעבור שבזמן הגלות אין עוד נביא ולא אתנו יודע עד
מה לפיכך אמר שבימי הגאולה העתידה תרבה הנבואה
ויתחזק החזון באומת ישראל· ומ״ש ולמשוח קודש
קדשים הרצון בו על מזבח העולה לפי שנקרא גם כן קדש
קדשים ואמר בו הכתוב ל׳ משיחה כפי מה שכתוב שמות
מ׳ ומשחת את מזבח העולה ואת כל כליו וקדשת את
המזבח והיה המזבח קדש קדשים ולפי שבימי הגלות
יושבת זבח ומנחה מהמזבח לפיכך אמר שבימי הגאולה
אחר שיכופרו העונות ויבא צדק עולמים ותרבה הנבואה
ימשח ג״כ קדש קדשים שהוא המזבח להעלות עליו עולה
ולזרוק עליו דם כפי מה שכתוב על ימי הגאולה העתידה
יחזקאל מ״ג ויכלו את הימים והיה ביום השמיני והלאה
יעשו הכהנים על המזבח את עולותיכם ואת שלמיכם
ורצאתי אתכם נאם יי׳ אלקים : ואלה השבועים שבעים
שהם ת״ץ חלק הכתוב לשלשה הלקים : החלק הא׳
שבועים שבעה שהם מ״ט שנים שהיו מחורבן בית ראשון
עד התהלת בנין בית שני שהיתה בשנה ראשונה לכורש
מלך פרס שנתן רשות לבני יהודה לעלות מבבל לירושלים
ולבנות הבית ולהשיב כלי הקודש בתוכו והוא אמרו ותדע
ותשכל מן מוצא דבר להשיב ולבנות ירושלים עד משיח
נגיד שבועים שבעה ר״ל שהודיע המלאך לדניאל כי ממוצא
דבר כלומר מעת שדבר ירמיה דבר זה שהוא מגלות צדקיהו

עד משיח נגיד והוא כורש שבועים שבעה שהם מ"ט שנה וקרא לכרש משיח ונגיד דכתיב ישעיה מ"ה כה אמר יי' למשיחו לכרש וגו' ועליו אמר שם הוא יבנה עירי וגלותי ישלח וגו': והחלק הב' והוא התחלת הבנין עד התחלת החורבן שהוא זמן ביאת אספסיאנוס קיסר וטיטוס בן אשתו על א"י למלחמה עברו שבועים ששים ושנים שהם תל"ד שנה והוא אמרו שם ושבועים ששים ושנים תשוב ונבנתה רחוב וחרוץ ובצוק העיתים ר"ל שאחר השבעה שבועים שזכר יבא זמן אחר שיתבטל בנין בית יי' לפי שרחום בעל טעם ושמשי ספרא כתבו לכרש שטנה ונתבטל בנין הבית עד מלאת לחורבת ירושלים שבעים שנה ר"ל שהוא ימי ביטול מלאכת כ"א שנה ר"ל ג' שנים של כורש וט"ז שנים של אחשורוש וב' שנים של דריוש ואז בנו והצליחו בבנין הבית והן שבו לבנות הרחוב ובתי העיר אשר היו הרבים ובנו גם כן החומה עם החרוץ והיא החפירה אשר סביבותיהם ועכ"ז כל ימי עמידת בית שני שהם שבועים ששים ושנים ר"ל תל"ד שנים מהתחלת הבנין עד התחלת החורבן היו בצוק העיתים משנאת האויבים הנקראים צרי יהודה ובנימין המשביתים אותם ממלאכתם וגם משנאת שאר שונאי ישראל שהם יונים ורומיים ומשנאת בני יהודה קצתם לקצתם: והחלק הג' הוא מביאת אספסיאנוס עד סוף החורבן שבוע שהוא שבע שנים שהיו במצור ובמצוק מידי אספסיאנוס וטיטוס בן אשתו עד שהחריבו הבית והעיר כמ"ש הכתוב ואחרי השבועים ששים ושנים יכרת משיח ואין לו הודיע שבחלק הג' הזה שהוא השבוע האחרון והם הז' שנים שהיו הרומיים נלחמים על ירושלים יהרג משיח והוא אגריפס המלך האחרון ליהודה עם מגבז מלך בנו שהרגם אספסיאנוס ומיתתם ג' שנים ומחצה קודם חורבן הבית כמבואר בספר יוסף בן גוריון בפרק ע"ז ובספר הקבלה להרא"בד ז"ל קרוב להתחלת הספר: ומה שאמר ואין לו מלת לו שבה ט' הרחוק והיא מלת עמך הנזכרת למעלה וכמוהו והקימו את המשכן עד בואם במדבר י' שאינו אומר והקימו את המשכן על הקהתים הסמוך אלא על בני

גרשון ובני מררי אשר הזכיר בתהלה אבל עד בואם אומר על הקהתים וכיוצא בהם רבים והרצון בו שלא יהיה לעמך עוד מלך מישראל לפי שגם העיר והקדש ישחית עם נגיד הבא והוא עמו של טיטוס שהשחיתו העיר והמקדש ויהם ההשחתה לעמו כי טיטוס עצמו כל ימי המצור היה קורא להם לשלום ולא היה רוצה בהשחתת העיר והמקדש אך שיתנו צואם תחת עול הרומיים כמבואר בספר יוסף בן גוריון והוא אשר אמר שם והגביר ברית לרבים שבוע אחד ואין הרצון בו שיעשה עמהם ברית אבל שיהיה מגביר ומפציר לקרוא אתם לברית שלום אם יהיו רוצים לקבלה ויהיה זה בשבוע האחרון שבו נשלמו השבועים שבעים ופירוש לרבים לגדולי היהודים הידועי׳ לו לפיכך נקמין הלמד והוא מל׳ ורבי המלך ירמיה מ״א ומ״ש חצי השבוע ר״ל בחצי זה השבוע האחרון שהזכיר ישבית זבח ומנחה ישבית גם הזבח והמנחה מבית המקדש שלא יקריבו עוד קרבנות מפני כובד מלחמה והמצור שהכביד עליהם טיטוס על שלא היו רוצים לקבל ממנו ברית שלום : הנך רואה שהכתוב מעיד שהמשיח יכרת ר״ל שנהרג אגריפס המלך האחרון של היהודים המושל בזמן החורבן אחר עבור ס״ט שבועים שהם ז׳ שבועים הקודמים וס״ב שבועים המאחורים מהם ר״ל בשבוע האחרון אשר בסופו נחרב הבית ע״י הרומיים כאשר בארנו : א״כ אי אפשר להם לפרש זה הפסוק על ישו הנוצרי לפי שהם עצמם אומרים שנתלה ונצלב מ״ב שנה קודם החורבן וא״כ לא נכרת אחרי הששים ושנים שבועים רק אחרי חמשים וששה שבועים כפי דעות האמיתות שהתחלת הע׳ שבועים שהוא מהורבן בית ראשון וסופם חורבן בית שני כאש׳ ביארנו וידוע למעיינים בספרי נוצרים שהם אין להם ידיעה ברורה בהתחלת אלו השבועים ולא בסופם כי זה אומר בכה וזה אומר בכה בלתי שום יסוד שישענו עליו כאשר מעיד על זה החכם מרטין צהוויין הנוצרי בספר דיאלגו שלו דף ק״ע לפיכך הם חולקים גם בזמן צליבת ישו הנוצרי כי קצתם אומרים שנצלב מ״ב שנים קודם החורבן הבית שני א״כ יתחייב

שנולד ע״ה שנים קודם החורבן לפי שאומרים שבן ל״ג נצלב וקצתם אומרים שנולד ק״ע שנים קודם החורבן א״כ ישאר מצליבתו עד החורבן ס״ה שנה׃ אכן לפי חשבון תמצא כי השנה הזאת שהיא שנת ה׳ אלפי׳ שע״ה לבריאת העולם היא שנת אלף ותק״מז לחורבן בית שני והיא שנת אלף ותר״טו ללידת ישו הנוצרי נמצא אז שנולד ישו ס״ח שנים קודם חורבן הבית א״כ ישאר מצליבתו עד החורבן ל״ה שנה שהם חמשה שבועים׃ ועכ״פ אין שום אחד מכלו המספרים מסכים עם הכתוב כלל׃ מצורף לזה כי הם מפרשים מאמר עד משיח נגיד שבועים שבעה על ישו והוא לא נולד בז׳ שבועים הראשונים כ״א ת׳ שנה אחר כך וכדי לצאת מזה הספק מחברים שבועים שבעה עם שבועי׳ ששים ושנים ומפרשים כלו אמר שבועים שבעה ושבועי׳ ששים ושני׳ תשוב ונבנתה וגו׳ וגם זה הפירוש אין לו טעם שלפי סברתם היה לו לכתוב ושבועי׳ ששים ותשעה ולמה עשה חילוק בין הז׳ שבועים אל הששים ושנים כיון שעל כלם יחד אמר תשוב ונבנתה רחוב וחרוץ ועוד שהיה ראוי שיאמר ושבועים שבעה עם וי״ו אם הוא תחלת המאמר כדבריהם ומה שהם טועיים לחכמינו שפירשו משיח נגיד על כרש ויכרת משיח על אגריפס באמרם שאינו כן רק הכתוב אמר יכרת משיח על המשיח הנגיד שהזכיר בתחלה והוא ישו הנוצרי ועוד אומרים איך אפשר שיקרא הכתוב את אגריפס משיח אחר שהיה רשע ונתחבר עם הרומיים וכן אחר שלא נמשח בשמן המשחה׃ ע״כ דברי טעותם נשיב להם אין לתמוה אם פירשו חכמינו משיח נגיד על כרש ויכרת משיח על אגריפס שהיו שניהם אנשי׳ מלכים אבל יש לתמוה על חכמי הנוצרי׳ שהם פירשו נגיד הראשון על אלוק לפי דעתם ונגיד השני על טיטוס ואנחנו לא מצינו בשום מקום שיקרא אלוק נגיד אבל הוא שם על הממונה שבבני אדם ואם היתה כוונת הכתיב באמרו יכרת משיח על המשיח הנגיד שהזכיר בתחלה לפי דעתם אז היה לו לומר יכרת המשיח הנגיד ההוא הידועה לפי שנזכר כבר כמ״ש והעיר והקדש ברזא הידיעה לפי שנזכר בתחלה ועל עיר קדשך וכן לא מצינו בשום מקום שהיה

אגריפס

אנריפס רשע ואם נתחבר לרומיים זרה היה בהכרח עבור הפריצים ורשעי עמנו כאשר כתב יוסף בן גוריון בספרו : ועוד הרי מצינו שכרש היה עובד ע"ז והכתוב קורא אותו משיח כדכתיב ישעיה מ"ה כה אמר יי' למשיחו לכורש : ואם בעבור שלא נמשח בשמן המשחה הנה גם כורש לא נמשח בשמן המשחה נקרא משיח כי כל מלך ונבחר נקרא משיח כאשר נקראו גם הנביאים ובחירי האל ית' כגון אברה' יצחק ויעקב בשם משיח אע"פי שלא נמשחו בשמן המשחה כדכתיב תהילים ק"ה אל תגעו במשיחי ולנביאי אל תרעו וישעיה הנביא אמר על עצמו סימן ס"א יען משח יי' אתי · וכבר האריך בסתירת דעות הנוצרים בזה העניין החכם ר' יצחק אברבנאל ז"ל בפירושיו לספר דניאל הנקרא מעייני הישועה ולא ראיתי להזכיר את כולן מיראת האריכות : הנה גם כן הטענה הזאת להם לא לעזר ולא להועיל כי לבושת וגם לחרפה כאשר הראית לדעת : ופה נשלמה תשובתינו גם לזאת הראייה שלהם והיא תשובה מסכמת מכל צד עם מאמרי הכתוב אשר לא יוכל להכחיש רק עקש ופתלתול :

פרק כג

ומה שטוענין קצת מחכמי הנוצרים באמרם למה אתם היהודים אינכם מקבלים כל דברי הנביאים האמתיים כי הנה עזרא הנביא כתב ד' ספרים ואתם קבלתם לבד ב' מהם שנקראו אצליכם ספר עזרא וספר נחמיה אבל ספר הג' והד' לא קבלתם וכן ספר טוביה וספר יהודית וספר חכמת שלמה וספר יהושוע בן סירא הנקרא אקליסאסטיקוס וזולתם מהספרים הכתובים בביבליאה שלנו לא קבלתם ואינם נמצאים בתוך ספרי הנבואות הכתובות בלשונם :

התשובה : הספרים הנזכרים בזאת הטענה והנלוים עליהם אשר לא קבלנום אינם דברי נבואה אבל הם קצתם חברום הנוצרים ובדום מלבם לסיוע להם כמו אותם הב' ספרים האחרונים אשר הם מיחסים לעזרא וכן ספר אחד שמייחסים אותו לברוך בן נריה וזולתם · וקצתם חברום היהודים כמו ספר טוביה וספר יהודית וספר יהושע בן סירא וזולתם ולפיכך חכמי הנוצרים האחרונים בראותם

בביבליאה הקדומה הנדפסת בעיר קראקא כי דברי הנבואה מעורבין עם דברי אנשים שלא הגיעו למדרגת הנבואה וכדי להבדיל בין קדש לחול וקבצו כל ספרי הנביאים ע"ה ושמו באגודה אחת וקראום בשם הנבואה:

ואלה הספרים שהם ספרי נבואה כלם מקובלים אצלינו ואחר כך אספו חיבורי אנשים נוצרים שחברו לעזור לדתם וכן חבורי קצרת אנשים יהודים אשר חברום בדברים בעלמא הן בדברי מוסר וחכמה הן בדברי ספורים ושמו אותן ג"כ באגודה אחת בפני עצמה וקראום בל' יון אפוכריפא ר"ל דברים בלתי מאמתים כאשר זה נודע בהקדמה אשר כתבו על ספר ביבליאה הנדפסת בלשון פולוניא בעיר בריסקא דליטא וכן בביבליאה הנדפסת בעיר ניסמרש שהיא העתקת המעתיק האחרון שימקוורני:

וכן גם כן בביבליאה הנדפסת מחדש בל' פולוניא בעיר קראקא אע"פי שגם בה הדפיסו ספרי נבואה בערבוביא עם ספרי אפוכריפא ראיתי כתוב בהקדמה הכתובה על ספר הרביעי אשר מייחסים אותם לעזרא שקדמוניהם לא קבלו הספר ההוא להיותו כתוב בלתי מעזרא הסופר:

ע"כ המעיין בספרים הנקראים אפוכריפא ידע ויבין כי רובם שקר וכזב כי בספר שלישי שמייחסים לעזרא אין כו דברים אחרים רק מדברי הימים ב' מהתחלת סימן ל"ה עד סוף הספר ואחר כך הכל מספר העזרא אבל בספר הרביעי שמייחסים גם כן לעזרא הכל שקר וכזב כמו נראה במראות ונבואות לעזרא ובתוכם זוכר ג"כ את ישו הנוצרי וא"כ ההקדמות הכתובות על ספרי האפוכריפא סותרות דבריהם כי הם מייעדים כי הספרים הנקראים אפוכריפא הם חבורי אנשים ולא דברי נבואות כמו הספרים הקודמים אשר קראום בשם הנבואה ובפרט ההקדמה האומרת שהספר הרביעי הזה לא כתבו עזרא הסופר כלל וכן בסוף הספר אשר מייחסים אותו לברוך בן נריה בנוסח הספר שאומרים ששלח ירמיה הנביא לאנשי הגולה כתב כי היו בגלות בבל שנים רבות עד שבעה דורות· וזהו שקר גמור כי לא נגזר עליהם להיות בגלות בבל רק שבעים שנה וכן בסיפור שבירת בל והדרגת התנין כתוב כי דניאל לזאת

הסבה ר"ל על אשר שבר את בל והרג את התנין הושלך לבור אריות והיה בבור עד יום השביעי וזה שקר מעיקרו כי הכתוב הודיע בבירור בספר דניאל ו׳ הסיבה אשר בעבורה הושלך דניאל לבור האריות ולא לשום סבה אחרת וכן הודיע שם שלא נתעכב דניאל שם בבור אריות רק לילה אחת: ובספר הנקרא אצלם ספר ראשון של מכבי אין בו רק סיפור מלחמות בני חשמונאי וכן בספר הנקרא אצלם ספר שני של מכבי רוב דבריו הם ענינים וספורים הנזכרי׳ בספר יוסיפון וכן מלחמות בני חשמונאים הנזכרים שם עד סוף הספר כאשר זה ידוע למעיינים בספרים ההם· הוי׳ אתה הראית לדעת הסבה אשר בעבורה אלו הספרים הנקראים בלשון יון אפוכריפא אינם מקובלים אצלינו: ובזה בטלה גם הטענה הזאת עד שנעקרה מעיקרה:

ומעתה אחל לכתוב מעט מזער מהטענות אשר גם אנכי טענתי לחכמי הנוצרים:

פרק מד

טענתי לנוצרים הנה שלעתיד בזמן המשיח האמיתי תהיה אמונה אחת ודת אחת בכל העולם כדכתיב ישעיה מ"ה · בי נשבעתי יצא מפי צדקה דבר ולא ישוב כי לי תכרע כל ברך תשבע כל לשון· וכתוב צפניה ג׳ כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כלם בשם יי׳ לעבדו שכם אחד · ואפילו אתם נוצרים מאמינים כן לפי שכתוב ביאן פרק י׳ פסוק ט"ז שיהיה עדר אחד ורועה אחד שהרצון בו בזמן העתיד תהיה אמונה אחת ומלך אחד בכל העולם · ואחר שהענין הזה מאומת ומקובל ממנו ומכם עכשיו צריכין אנחנו לדעת ולהוכיח נ"כ מדברי הנביאים ע"ה איזה מג׳ דתות הנמצאות כהיום בעולם תשאר קיימת לעתיד לבא ר"ל אם דת האומה הישראלית או דת האומה נוצרית או דת האומה הישמעאלית כי יתחייב שאם תשאר ותתקיים אחת מהם בכל העולם שהשתיים האחרות תתבטלו · והנה מצינו בדברי הנביאי׳ ע"ה פסוקים רבים מורים לקיום דת האומה הישראלית עם קיום שומריה · ולאכרן שאר הדתות עם

העדר

העדר שומריהן כתיב בנבואת ישעיה נ״ב עורי עורי לבשי עוזך ציון לבשי בגדי תפארתך ירושלים עיר הקודש כי לא יוסיף יבא בך עוד ערל וטמא : הנך רואה שהכתיב קורא בשם ערל את האומה הנוצרית לפי שאינם נמולים ובשם טמא את האומה הישמעאלית שאע״פי שהם נמולים הם טמאים לנפש אדם וכמדותיהם המגונות ומראים עצמם טהורים ברחיצת גופם חמש פעמים ביום והזכיר שתי אלו האומות שהם אדום וישמעאל לפי ששתי המלכיות האלו החזיקו בירושלים ומלכו בה ושתיהן נלהמורת עליה מיום החורבן ועד עתה וזת כובש אותה מזה כי טיטוס שר צבא הרומיים כאשר כבש את א״י והחריב את ירושלים בשנת ג״א תת״כה ליצירה היתה אחר כך נכבשת ביד הרומיים בהנהגת הקסרים תק״ס שנה ׃ ואחר כך כאשר נתחדשת אמונת מחמט נביא ישמאלים נתקבצו הערביים מבני ישמעאל וכבשו את א״י תע״ד שנה ואחר כך בימי אפיפיור הנקרא אורבנו השני נאספו הנוצרים ממלכות צרפת ואנגלטירא ואיטליא וכבשו את א״י פ״ה שנים החזיקו בה ואח״כ בשנת ד׳ אלפים וט׳ מאות וחמשה שנים בא מלך מצרים בחיל כבד מהישמעאלים על א״י וילכדו אותה מידי הנוצרים ותהי תחת יד מלך מצרים תכ״ה שנה עד היום הזה שהיא שנת שע״ה לפרט אלף הששי ׃ ומיום הגאולה העתידה ואילך ייעד הנביא שלא יבא בה עוד ערל וטמא ר״ל אפילו אחד משתי הא מות האלה כל ימי עולם ׃ וכן אמר יואל הנביא ג׳ והיתה ירושלים קדש וזרים לא יעברו בה עוד והזרים הם שתי אלה האומות שהם אדום וישמעאל שהיו באים ומושלים עליה מיום החורבן עד בא זמן הגאולה העתידה ועליהם אמר נ״כ הנביא ישעיה ס״ו המתקדשים והמטהרים אל הגנות אחר אחד בתוך אוכלי בשר החזיר והשקץ והעכבר יחדיו יסופו נאם יי׳ הנך רואה שהנביא אמר המתקדשים והמטהרים אל הגנות אחר אחד בתוך על בני ישמעאל אשר קראום קודם בשם טמא ואמר המתקדשים והמטהרים מבנין התפעל לפי שהם מראים עצמם קדושים ומטהרים ברחיצת גופם לפי מנהגם ה׳ פעמים ביום והם אינם טהורים אלא טמאים הם

ומטונפים

ומטונפים במעשיהם הרעים ותאותיהם המגונות ובפרט
אחר שהם אוכלים כל טומאה מה תועיל טהרתם מבחוץ
וכמוהו משלי י"ג יש מתעשר ואין כל מתרושש והון רב אשר
הרצון בו יש מראה זאת עצמו עשיר ואינו כן כי אין לו כל
וכן יש מראה עצמו רש ואינו כן כי יש לו הון רב ואחרים
וכים מלבד זה שהן מסגולת בנין התפעל להראות בעצמו
דבר שאין כן ואחר כך אמר אוכלי בשר החזיר והשקץ
והעכבר על בני אדום שהם הנוצרים האוכלים בשר החזיר
ני הישמעאלים אינם אוכלים אותו ומ"ש יחדיו יסופו ר"ל
שהישמעאלים והנוצרים אז יסופו יחדיו במלחמות גוג ומגוג
והזכיר בזה המקום ג"כ אברן ב' אלה המלכיות לפי שהן
גוברות בעולם בזמן ההיא והיא מלכות הרביעית במראות
דניאל ושתיהן נחשבות למלכות אחת לפי שלא שלטה
אחת מהן לבדה בעולם • אמנם על אומת ישראל הנביא
אומר שם והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה ליי'
בסוסים וברכב ובצבים ובפרדים ובכרכרות על הר קדשי
ירושלים אמר יי' כאשר יביאו בני ישראל את המנחה
בכלי טהור בית יי' ר"ל שהגוים הנשארים באיים רחוקים
שלא עלו למלחמה על ירושלים עם גוג ומגוג בשמעם
המגפה אשר יגוף יי' את כל העמים אשר צבאו על ירושלי'
ונראות האות אשר ישים בהם שנ' שם ושמתי בהם אות
וגומר והאות היא אשר אמר זכרי' הנביא י"ד ועיניו תמקנה
בחוריהן ולשונו תימק בפיהם יביאו בני ישראל בכבוד
גדול מנחה ליי' להר הקודש ולירושלים וכן גם על הגוים
הנשארים אחר מלחמות גוג ומגוג הנלוים אל יי' לשרתו
ולאהבה את שם יי' להיות לו לעבדים אמר הנביא שם
והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר
להשתחוות לפני אמר יי' ובנבואת זכריה י"ד כתיב והיה כל
הנותר מכל הגוים הבאים על ירושלים ועלו מדי שנה
בשנה להשתחוות למלך יי' צבאות ולחוג את חג הסוכות :
הנך רואה שהכתוב הודיע שכל הגוים הקרובים לירושלי'
יעלו מדי שבת בשבתו והרחוקים מהם יעלו לירושלים מדי
חדש בחדשו והיותר רחוקים מהם יעלו מדי שנה בשנה •
ואחר שדברי הנביאים מורים שכל הגוי' הנשארים אז בזמן

העתיד יהיו עולים לירושלים לשבתות ולחדשים ולחוג את
חג הסוכות יראה בבירור שלעתיד תהיה דת האומה ישראל
מקוימת ומקובלת אפילו מהגוים כלם הנשארים אז בזמן
ההוא ׃ וכן ממה שכתוב שם בנבואת זכריה ח׳ כה אמר יי׳
צבאות בימים ההמה אשר יחזיקו עשרה אנשים מכל
לשונות הגוי׳ והחזיקו בכנף איש יהודי לאמר נלכה עמכם
כי שמענו אלקים עמכם מורה כי לעתיד תהיה דת יהודית
קיימת וכן ממה שכתוב שם ט׳ והסרותי דמיו מפיו ושקוציו
מבין שניו ונשאר גם הוא לאלקינו וגומר ימודיע שאפילו
הגוים ההם מאומרת פלשתים שהיו רגילים לאכול דם
ושקצים ובעלי חיים הטמאים לא יאכלום בזמן העתיד
כאשר העיד על זה המעתיק האחרון לנוצרים החכם שימן
בורני בספר זכריה בביאורו על זה הפסוק בגליון באמרו
שלא יאכלו הדם ושאר שקצים המוזהרים בתורה וכאלו
אמר שיהיו לאחדים עם עמי עכ״ל ׃ וכבר זכרנו מזה
הענין בפ׳ ט״ז ופ׳ ל״ה מזה החלק׃ וכן ממה שכתוב שם
י״ד והיה יי׳ למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה יי׳ אחד
ושמו אחד הודיע הנביא שבימות המשיח אחר מלחמות
גוג ומגוג יכירו וידעו כל הגוים שהש״י הוא המולך לבדו
בכל העולם ומאז והלאה יקבלו גם הם עול מלכותו ית׳
עליהם ואז יהיה יי׳ לבדו למלך על כל הארץ כמו שהוא
ית׳ עתה נקרא מלך ישראל לבד כדכתיב ישעיה מ״ד כה
אמר יי׳ מלך ישראל וגאלו יי׳ צבאות אני ראשון ואני
אחרון ומבלעדי אין אלקים לפי שהאומה ישראלית הם
לבדם המקבלים עליהם עול מלכותו ית׳ אבל שאר האומות
בזמן הזה עדין הם עובדים לנבראים מעלה ומטה והעובד
לזולתו הוא כופר בו ומכחיש מלכותו ית׳ וכן הוא ית׳ נקרא
עתה אלקי ישראל בלבד כדכתיב שם מ״ה אכן אתה אל
מסתתר אלקי ישראל מושיע אבל על העתיד כתיב שם נ״ד
כי בועליך עושיך יי׳ צבאות שמו וגאליך קדוש ישראל
אלקי כל הארץ יקרא ר״ל שלא תהיה עוד אדם בעולם שלא
יכירו כי יי׳ הוא אלקים אין עוד מלבדו ולא תהיה אמונה
ותורה אחרת בכל העולם רק אמונת הש״י ותורתו ׃ וכן
ממ״ש ביום ההוא יהיה יי׳ אחד ושמו אחד הודיע כי כמו

שהוא

שהוא ית' עתה אחד ושמו אחד בפי אומת ישראל לבד כן יהיה לעתיד אחד ושמו אחד גם בפי כל האומות ר"ל שלא תהיה עוד בעולם שתי רשויות כאמונת יונים וסיעתם הנקראים מינים וכן אמונת השילוש כאמונת הנוצרי' והנא אשר אמר המשורר דהע"ה תהילים פ"ו כל גוים אשר עשית יבואו וישתחוו לפניך יי' ויכבדו לשמך ר"ל שיבא זמן שכל הגוים אשר עשית יכירו וידעו כי אתה יי' עשיתם וישתחוו לפניך יי' ולא לפני זולתך וכן יכבדו לשמך לבד ולא לשום ילוד אשה ולא לשום נברא מהנבראים העליונים או התחתונים כאשר עושים אומות העולם עתה ויעשו עד הזמן ההוא וכן תמצא פסוקים אחרים הרבה בדברי הנביאים מבארים זה הענין אשר אנחנו בו ר"ל שבזמן ימות המשיח תהיה אמונה אחת בעולם והיא אמונת ישראל וכן יהיה מלך אחד מולך ומושל בכל העולם והוא המלך המשיח אשר אנחנו מקוים לביאתו כאשר בארנו בפ' א' בפ' ו' מזה החלק ונתבאר ג"כ בדברי הא"נ ביאן פ' י' מחלק השני מזה הספר · ומזה יראה בבירור שאמונת ישראל היא לבדה אמיתית והיא לבדה תשאר קיים באחרית הימי' שהוא זמן ימו' המשיח האמיתי המקווה כאש' נתבאר היטב מהוראת דברי הנביאים ע"ה :

פרק מה טענה לנוצרי' הנה אם תרצו לדעת האמת אתכם אם לאו צריכים אתם לעיין באותן המקומות אשר כותבי הא"נ מביאים ראיה לדבריהם ממאמרי הנביאים ע"ה אם מאמרי הנבואה מודים על ראיותם אם לאו וכאשר תעיינו בעיון שכלי אזי תראו ותבינו מהמאמרים הקודמים והמאוחרים שמאמרי הנבואה אשר הביאום כותבי הא"נ לראיית אמונתם אינם מורים על ראיותם כלל וכלל והם להם לא לעזר ולא להועיל כי הנביאים ע"ה באותן המאמרים אשר הנוצרים מביאים ראיות מהן לאמונתם לא כוונו לסברתם הנבערה ולא עלו על לבם לעולם מה שהם בודים מלבם · וכן לפעמים כותבי הא"נ מביאים ראיה ומביאים המאמרים הנבואיים בחילוף ושינוי גודל ומהפכים דברי אלקים חיים לדעתם ואמונתם ולפעמים מוסיפים להאירה להם על דברי

הנביאים ולפעמים גורעים ממאמרי הנבואה דברים שהן כנגדם ולפעמים כותבים דבר לראייה לאמונתם באמום שהוא דבר נבואיי והדבר ההוא אינו נמצא בספרי נבואות כלל וכלל וכן לפעמים אפילו כדברי ספורים ר"ל בדבוי' שאין לראייה לאמונתם הם טועים בכתבם מאמרים נבואיים בחילוף מה שנכתבו בספרי הנבואה וכל זה ממה שיורה שתורתם אינה אלקית אבל היא הנחיית מאנשים ריקים ופוחזים טופלי שקר אשר לא היו בקיאים כלל בדברי התורה והנביאים וכ"ש בידיעת כוונת מאמרי' כאשר אמות זה הענין מתבאר הטיב כאשר נזכיר הפסוקים תהם במקומם בדברי הא"נ בחלק הב' מזה הספר ואזכיר מקצת': הנה תמצא בהתחלת הא"ג בסיפור ייחוס ישו במטיאש פרק א' פסוק ח' יורם הוליד את עוזיהו ולא מצינו כן בדברי הנביאים כי בדברי הימים א' ג' כתיב יורם בנו אחזיה בנו יואש בנו אמציהו בנו עזריה בנו יותם בנו כי עזריה הנזכר פה הוא עזיהו אבי יותם ושני שמות היו לו הנך רואה שמטיאש חסר ג' דורות שהם אחזיה יואש אמציה כאשר ראית וכאשר תראה עוד באר הטיב אם תעיין בסיפורי הדורות כלם בדברי הימים ב' מהתחלת סימן כ"ב עד סימן כ"ו ויודע לכל משכיל שמטיאש חסר אלו ג' דורות בכוונה לפי שמצינו בדברי הנבואה מאברהם עד דוד י"ד דורות ומדוד עד יהויקים י"ז דורות לפיכך חסר אלו ג' דורות כדי להשוות מספרי' עם מספר הדורות הקודמים י"ד דורות וכמו כן כדו מלבם לכתוב מגלות בבל עד ישו י"ד דורות ועשה כן כדי שיוכל להטעות הנמשכים אחריו וכאלו הוא מודיע להם שלא באו אלו הדורות במספר מיוחד ר"ל ג' פעמים בי"ד דורות במקרה רק בהשגחה האלקית מזהות כאשר הענין מובן עם מדברי מטיאש : וכן תמצא שם בפ' הנזכר שמטיאש אמר שנולד ישו מבתולה לקיים דברי הנביא הנה העלמה הרה ויולדת בן וקראת שמו עמנואל הנך רואה איך שהוא מביא ראייה לאמונתו מזה הפסוק אע"פי שאין לו ממנו עזר כלל לפי שזה הפסוק נאמר לאחז המלך שלא יפחד מב' המלכים הבאים על ירושלי' כאשר הענין מבואר שם במקומו בספר ישעיה ז' ואם היה זה

הפסוק אומר על ישו כפי סברת מטואש הנבערה מה אות היה זה לאחז דבר שלא יהיה בימיו אלא אחר מותו יותר מת"ק שנה ואיך יתחזק לבו של אחז בזו האות אחר שלא יראה האות בעיניו אמנם ביאור ענין הנבואה הזאת עם הוראות טעות נוצרי' בזה הענין תמצא בביאור מספיק בפ' כ"א מזה החלק הא' : וכן תמצא שם במטיאש פ' ב' ויקם יוסף ויקח את הנער ואת אמו בלילה ויירד למצרים ויהי שם עד מות הורדוס כדי שיתקיי' מ"ש האל ע"י נביאו וממצרים קראתי לבני הושע י"א : הנך רואה שגם מזה הפסוק אין להם שום עזר לאמונתם כי זה הפסוק אמרו הושע הנביא מפי הש"י על כלל ישראל כדכתיב כי נ' ר ישראל ואהבהו וממצרים קראתי לבני והוא מה שכתוב בתורה שמות ד' ואמרת אל פרעה כה אמר יי' בני בכורי ישראל ואומר אליך שלח את בני ויעבדני : עוד תמצא שם בפ' הנזכר וישלח הורדוס ויהרוג כל הילדים הנולדים משתי שנים ומטה בבית להם ובכל גבולים אז נתקיים מאמר ירמיה הנביא רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו · הנך רואה שגם זה הפסוק אינה מורה על ראייתם כלל והוא להם לא לעזר ולא להועיל וטעותם מבואר' מהפסוקים הסמוכים אחריו שנ' ושבו מארץ אויב ואח"כ אמר ושבו בנים לגבולם כי על הגולים לארץ אויב הכתוב מדבר לא על הנהרגים · והגולים הם עשרת השבטים הנקראים בכלל בשם אפרים לפי שמלכם הראשון ירבעם היה משבט אפרים שהוא מבני רחל לפיכך אמר רחל מבכה על בניה ואם היתה הסברה כפי כוונתם הנבערה על ילדי בית לחם יהודה הנהרגים למה תבכה רחל עליהן והם אינם בניה רק בני לאה והיה ראוי לכתוב לפי כוונתם לאה מבכה על בניה · וביאור הנבואה הזאת עם הוראות טעות הנוצרים בזה הפסוק תמצא בביאור מספיק בפרק כ"ח מזה החלק הא' : עוד תמצא שם בסוף פ' הנזכר ויבא וישב בעיר נצורות כדי שיתקיים מה שנ' ע"י הנביאים שיקרא שמו נוצרי · הנך רואה שגם שקר חלם מטואש כי בדה מלבו ראייה לאמונתו לומר דבר כאלו הנביאים אמרוהו והמאמר הזה בלתי נמצא בדברי

הנביאים ע"ה כלל: עוד תמצא שם פ' ה' פסוק מ"ג שמעתם ואהבת לרעך כמוך ותשנא את שונאך: הנך רואה שמטיאוש הוסיף מלבו על דבר השם אשר לא דבר יי' כי לא מצינו בשום מקום בתורה ובדברי נבואה כתוב ותשנא את שונאך. אלא מצינו ההיפוך שמות כ"ג כי תפגע שור אויבך או חמורו תועה השב תשבנו לו כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו וחדלת מעזוב לו עזוב תעזוב עמו. וכן מצינו ויקרא י"ט לא תשנא את אחיך בלבבך הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא לא תקום ולא תטור את בני עמך ואהבת לרעך כמוך אני יי' וכמו כן מצינו בספר משלי כ"ה אם רעב שונאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים. עוד תמצא שם פ' כ"ג פסוק ל"ה אמר מטיאוש הרגתם את זכריה בן ברכיה בין האולם למזבח. הנך רואה שגם בזה שקר העיד בחילוף דברי הנבואה כי לא הרגו רק זכריה בן יהוידע הכהן כאשר מבואר בדברי הימים ב' כ"ד והמעתיק האחרון שימון בודני תיקן שם בהעתקהו בדברי הימים בגליון באמרו כי יהוידע וברכיה איש אחד היה ונקרא בב' שמות וזה לו לטעות כי זכריה בן יהוידע הכהן נהרג בימי יואש מלך יהודה קודם החורבן הבית רנ"ד שנה אבל זכריה בן ברכי' התנבא בשנת שתים לדריוש הוא ארתחשסתא בן אסתר. והיא היתה שנת ע' לחורבן הבית הרי לך מהריגת זכריה הכהן עד נבואת זכרי' בן ברכי' שכ"ד שנה: וא"כ אינו מן האפשר להיות שניהם איש אחד או שני השמות לאיש אחד כי לא מצינו בשום מקום שיקרא יהוידע הכהן בשם ברכיה כדברי המעתיק שימון בודני: וכמו כן תמצא במרקוש פ' ב' פסוק כ"ה אמר ישו לפרושים הלא קראתם מה עשה דוד בהיותו רעב הוא ואנשיו אשר היו אתו אשר בא לבית יי' בזמן אביתר הכהן ואכל לחם הפנים ויתן גם לאנשים אשר אתו מהלחם ההוא אשר היה אסור לאכול לשום אדם זולתו לכהנים. הנך רואה שגם מרקוש טעה בזה הענין והעיד שקר בחלוף דברי הנבואה: כי זה הענין היה בזמן אחימלך הכהן ולא בזמן אביתר כדכתיב שמואל א' כ"א ויבא דוד נובה אל אחימלך הכהן וגו' אבל

אביתר

אביתר היה בנו של אחימלך כדכתיב שם כ״ב וימלט בן אחד לאחימלך בן אחיטוב ושמו אביתר׃ ואז בא דוד לבדו אל אחימלך ולא שום אדם אתו כדכתיב שם מדוע אתה לבדך ואין איש אתך ומה שאמר שם דוד לאחימלך ואת הנערים יודעתי אל מקום פלוני אלמוני אמר כן להעבירו בדברים וכן אמר שם המלך צוני דבר וגומר וכמוהו שמואל א׳ כ״ז ועל נגב יהודה ועל נגב הירחמאלי כאשר זה הענין מבואר למעיינים במקומו בספר שמואל׃ וכמו כן תמצא ביאן פ׳ כ׳ פסוק ל״ד אמר ישו לתלמידיו מצוה חדשה אני נותן לכם שתהיו אוהבים זה את זה׃ גם זה הדבר אינו אמת ר״ל שתהיה אהבת אדם את חבירו מצוה חדשה אחר שצוה עליה הש״י בתורת משה באמרו ואהבת לרעך כמוך׃ וכן תמצא באקטא אפוסטולורום פ׳ ז׳ פסוק ד׳ ואחרי יציאתו מארץ כשדים ישב בחרן ומשם אחרי מות אביו הוליכו לארץ הזאת אשר אתם יושבים עליה׃ גם זה המאמר טעות מפורסם להם כי אברהם אבינו יצא מחרן בעוד אביו חי ואף אחרי צאת אברהם מחרן היה תרח בחרן מ׳ שנים וזה לך האות כי תרח בן ע׳ שנה הוליד את אברהם ואברהם בן ע״ה שנים יצא מחרן הנה בצאת אברהם מחרן היה תרח בן קמ״ה שנה אבל כל ימי תרח היה ר״ה שנים נמצא א״כ שאחרי יציאת אברהם מחרן היה תרח ס׳ שנים וכבר היה יצחק אבינו ל״ה שנים במות תרח ומה שהכתוב הקדים מיתת תרח ליציאת אברהם מחרן כן הוא המנהג הכתוב לסיים ענין אחד ואחר כך מתחיל ענין אחר כאשר מצינו שהזכיר הכתוב מות אברהם קודם לידת עשו וככר היו עשו ויעקב בני ט״ו שנה במות אברהם כי אברהם בן מאה שנה הוליד את יצחק ויצחק בן ס׳ שנה בלדת אותם וכל ימי אברהם היו קע״ה שנים ורבים כיוצא באלה׃ עוד תמצא שם בפרק הנזכר פסוק י״ד וישלח יוסף ויקרא את אביו את יעקב ואת כל משפחתו למצרים כע״ה נפשות וירד יעקב ואבותינו למצרים וימותו שם ויוליכם לשכם ויקברו בקבר אשר קנה אברהם בכסף מבני חמור בן שכם׃ גם זה המאמר כולו מעורב ומפורסמת הן בדפוס קראקא הן בדפוס בריסקא רק בדפוס

ניסמרש כתיב ע׳ נפשות והמעתיק שימון בודני תקנו מלבו והוא טעות אחת: הטעות השנית שיעקב לא נקבר בשכם רק במערת המכפלה בחברון׳ הג׳ שהאבות ר״ל השבטים נקברו בטצרים זולת יוסף שנקבר בשכם בחלקת השדה אשר קנה יעקב מבני חמור אבי שכם במאה קשיטה: הד׳ שאברהם לא קנה את שכם רק מערת המכפלה׳ הה׳ שאברהם לא קנה אותה מבני חמור רק מעפרון החתי׳ הו׳ שחלקת השדה אשר בשכם יעקב קנה אותה ולא אברהם׳ הז׳ שאמר מבני חמור בן שכם היה לו לומר אבי שכם כאשר זה מבואר בספר בראשית ל״ג ובסימן מ״ט ונ׳ ובספר יהושע בסופו: וכן תמצא בכתב פויל לרומיים פ׳ ט׳ פסוק כ״ד כי הוא קרא אותנו לא לבד מהיהודים אלא גם מהגוים כאשר כתיב בהושע אקרא לא עמי עמי ולא רחמה רחמה והיה במקום אשר יאמר לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי׳ הנך רואה איך פויל מעוור עיני העולים בדבר זה כי הם חושבים שאומות העולם נקראו קודם בשם לא עמי ובשם לא רחמה ואחר כך יקראו בשם עמי ובשם רחמה אבל מי שיקרא בספר הושע א׳ וב׳ יבין שלא כיון הנביא רק לאומת ישראל כי בגלותם מאחרי יו׳ נקראו לא עמי ולא רחמה אבל בשובם אליו ית׳ יקראו בני אל חי ורוחמה כדכתיב והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד ולא יספר והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי וכתיב שם אמרו לאחיכם עמי ולאחותכם רוחמה ואין צריך להאריך בענין זה כי הענין מובן מעצמו לכל מי שיקרא מהתחלת הספר הושע עד סי׳ ג׳: עוד תמצא שם בפ׳ הנזכר פסוק ל״ג כאשר כתוב הנני יסד בציון אבן נגף וצור מכשול כל המאמין אליו לא יבוש: הנך רואה שגם בזה הפסוק שקר העיד שאע״פי שערבבו מב׳ פסוקים כי כתוב בישעיה ח׳ והיה למקדש ולאבן נגף ולצור מכשול לשני בתי ישראל לפח ולמוקש ליושב ירושלים ושם כ״ח כתוב לכן כה אמר יו׳ אלקים הנני יסד בציון אבן אבן בוחן פנת יקרת מוסד מוסד המאמין לא יחיש׳ וכן תמצא שם פרק י׳ פסוק י״א כי הכתוב אומר כל המאמין אליו לא יבוש׳ וג״כ תמצא בכתב

ואשון של פטיר פ״ק ב׳ פסוקו׳ ע״כ רמז הכתוב הנגייסד בציון אבן בוחן פנת יקרת המאמין אליו לא יבוש • הנה תראה ותבין איך הם מזייפים הפסוקים להביא ראיה לאמונתם המשובשת: עוד תמצא שם פרק י׳ פסוק ו׳ הכתוב אומר אל תאמר בלבבך מי יעלה השמימה הרצון כו׳ להוריד את ישו ממרומים וכן מי ירד למעמקים הרצון כו׳ להעלות את ישו מהמתים אבל מה אומר קרוב אליך הדבר בפיך ובלבבך היא דבר האמונה אשר אנחנו מדברים עכ״ל • אתה המעיין תראה איך פויל מעוות הפסוקים ומעור עיני הפתאים אשר לא ראו אור התורה האלקית כי אפילו איש נוצרי כאשר יעיין באלו הפסוקים מיד יבין זיוף הה״אותיו וידע כי הכתוב מדבר במצות התשובה שהיא מצוה כוללת כי אחר שאמר דברים ל׳ כי תשוב אל י״י אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך מיד אמר כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאת הוא ממך ולא רחוקה הוא לא בשמים הוא לאמר מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו וישמענו אותה ונעשנה הרצון באלו מאמרים שהש״י הודיע לנו גודל מצות התשובה עם קלות מציאותה לפי שהדברים יקר הערך הם קשי ההשגה תמיד אבל מצות התשובה אע״פי שגדל מעלתה ויקרתה מ״מ קלה ההשגה מאד כדכתיב שם כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו ר״ל שענין התשובה תלוי בודוי הפה ובחרטת הלב כאשר זה ידוע למבינים • וכן תמצא כתוב בכתב שלוח ליהודים בפ׳ י׳ פסוק ה׳ אומר זבח ומנחה לא חפצת אבל גוף יצרת לי • הנך רואה איך הוא מזייף הפסוקים כי כתוב בספר תהילים מ׳ זבח ומנחה לא חפצת אזנים כרית לי וגו׳ הרצון בו לשמוע בקולו ית׳ • כי זה הוא המכוון מאתו ית׳ כדכתיב במעמד הר סיני שמות י״ט ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגלה מכל העמים כי לי כל הארץ וכן הוא אומר בירמיה ז׳ כי לא דברתי את אבותיכ׳ ולא צויתים ביום הוציאי אותם מארץ מצרי׳ על דברי עולה וזבח כ״א את הדבר הזה צויתי אותם לאמר שמעו בקולי וכתיב שמואל א׳ ט״ו החפץ ליי׳ בעולות וזבחים כשמוע בקול יי׳ הנה שמוע מזבח טוב להקשיב

מחלב אילים אבל הקרבנות הם רפואה למדוי הסרבנות כ"א לא היו חוטאים לא היו צריכים להביא קרבן כי כשלא יאכל אדם דבר שיזיקנו מה צורך לו בשמים ורפואות והמזייף כיון בכתבו אבל גוף יצרת לי להביא ראייה לאמונתו המשובשת שגופו של ישו נקרב תמיד זבח ומנחה כאשר הודיע שם בפסוק העשירי מפרק הנזכר׃ אלו הם קצת ממאמרי הנבואה אשר כותבי הא"ג מביאים מהם ראיות לאמונתם בחילוף כוונת הנביאים וכן קצת מאמרים מזויפים המחולפים מהם כפי מה שהראית לדעת וזולת אלה תמצא בספרי הא"ג אשר לא הזכרנום כאן ליראת האריכות וכבר הוזכרו קצת מהמאמרים עם הדומים להם בזה החלק הא׳ וקצתם נזכיר ג"כ בחלק השני מזה הספר בכלל טענותינו על ספרי הא"ג : וכבר ראיתי שקצת מחכמי הנוצרים הרגישו בקצת מאלו הספיקות העצומות ויחתרו להשיבן אל יבשה התרוצים ולא יכולו׃ וכן ראיתי מאמר אחד למרטין לוטר בל׳ לטין אשר הזכירו שימון בודני בפירושו אשר עשה על הא"ג ותרגומו בל׳ פלוניא ואמר זה הל׳ מרטין לוטר אמנם הראיות אשר הביאו כותבי הא"ג מלידת העלמה ובכיית רחל וקריאת הבן ממצרים וראיות אחרות הדומות להן הנזכרים בא"ג הנה הן טובים להזכיר ולא להתווכח עכ"ל : וכתב שימון בודני המכוון מזה המאמר הוא שהראיות שהן והדומות להן טובות הן להזכיר לבד לנוצרי ולא להתווכח עם היהודים כי היהודי׳ יוכיחו מדברי הנביאים שלא כוונו הנביאים באותם הפסוקים כפי סברת כותבי הא"ג כלל וכלל :

פרק מו

טענה לנוצרי׳ הנה מצינו בדברי הנביאים שהגוים שונאי ישרא׳ הצוררים והמציקים להם יענשו עונש גדול מאת הש"י וכבר נתאמתו דבריהם שלא ראינו שום מלך ואדון שהיה צורר ליהודים או מציק ומזיק להם שימלוט מקצפו של׳ הש"י כי אע"פי שהוא ית׳ מייסר ומכה אותם בעבור עוונותיהם מ"מ אינו רוצה שיכם אחרים וע"כ מענש המכים אותם עונש נפלא אשר לא ישוער כאשר עשה לפרעה ולסנחרב ולנבוכדנצר ולהמן וזולתם כי אע"פי שבני ישראל חטאו מלפני הש"י והרבו

לפשוע

לפשוע והוגלו לארץ אויביה׳ עכ״ז הם נקראים עמו ונחלתו
של הש״י כי לא מאסם לכלותם לגמרי רק ליסרם ולענותם
כדי שישובו אליו ולכן לא הפר בריתו אתם לפי שהוא ית׳
נקרא אלוקיהם בכל מקום שהם כדכתיב ויקרא כ״ו ואף
גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים
לכלותם להפר בריתי אתם כי אני יי׳ אלוקיהם ואם חטאו
מרוב העושר והטובה בזמן המלכות בהיותם על ארצם
הרי לקו מדה כנגד מדה שהפסידו את הארץ הטובה וירדו
ממלכות לעבדות וממעלה אל השפלות ומעושר אל העוני
והם באמת דומים לאחר מעבדי המלך בשר ודם ומאילי
הארץ כי איש כזה אע״פי שיפסיד מסיבה מהסיבות ארצו
ונחלתו מ״מ לא יפסיד כבודו ומעלתו כי יקרא עבדו של
מלך עד יום מותו והרשות ביד המלך ליסרו ולהכותו אם
יחטא לו כדי רשעתו אבל אם יבא אדם אחר ויכריח אותו
בלתי רצונו וגזירתו הלא ייסרוהו המלך בחרון אפו וחמתו
ויקח ממנו נקמתו כאשר באזנינו שמענו ובעינינו ראינו
ספורים נדפסים בספרי הנוצרים איך בארץ אנגלטירא
נעשו נקמות גדולות בזו הזמנים ועוד היום הורגים במיתות
משונות כל כומרי אומנת פיפישט דרומי וכל המאמינים
והנמשכים אחר האמונה ההיא וכנגדן עושין כמו כן
בארצות ספרד וצרפת שהורגים במיתות משונות לכל
המאמינים והנמשכין אחרי הוראות מרטין לוטר אשר
השומע השמועה ההיא תסמר שערת בשרו וכל זאת להם
תחת עונותם כי באלו הג׳ מלכיות הנזכרים שפכו דמים
רבים של אומת ישראל בעלילות שקר וגזירות ושמדות עד
אשר גרשום מארצותם ולא נשאר בהם עד אחד מה שלא
נעשה כן בכל שאר ארצות אשר אנחנו היהודי׳ המתגוררים
בארצותם ומיסרים ומענישים המרעים והמזיקים להם
ומחזיקים ידי היהודים בכתבי קיומיהן כדי שיוכלו לשבת
בארצותם בשלום ושלוה כי מלכי אלו הארצות ושריהם
הש״י ירבה שלומם הם אוהבי חסד ומשפט לפיכך אינם
עושים עול וחמס ליהודים המתגוררים בארצותם לפיכך
נתן הש״י שלום ושלוה ביניהם ואפילו המאמינים אמונות
חלקות אין צוררים קצתם לקצתם כאשר אתה רואה היום

ואמנם

ואמנם הפסוקים הנמצאים באמרי הנבואה המורים
והמיועדים שהגוים אויבי ירושלים ושנאיו הרודפים
אחריהם והמרעים והמזיקים להם יענשו עונש גדול מאת
הש"י אלו הם : בתורה דברים ז׳ · והסיר יי ממך כל
חולי וכל מדוי מצרים הרעים אשר ידעת לא ישימם בך
ונתנם בכל שונאיך ושם ל׳ ונתן יי׳ אלקיך את כל האלות
האלה על אויביך ועל שונאיך אשר רדפוך · ובנביאים
ישעיה מ"א הן יבושו ויכלמו כל הנחרים בך יהיו כאין
ויאבדו אנשי ריבך תבקשם ולא תמצאם אנשי מצותך יהיו
כאין וכאפס אנשי מלחמתך ושם מ"ז שבי דומם ובאי
בחשך בת כשדים כי לא תוסיפי יקראו לך גברת ממלכות
קצפתי על עמי חללתי נחלתי ואתנם בידך לא שמת להם
רחמים על זקן הכבדת עולך מאוד ושם מ"ט והאכלתי את
מוניך את בשרם וכעסיס דמם ישכרון וידעו כל בשר כי
אני יי׳ מושיעך וגואלך אביר יעקב ובירמיה ב׳ קדש ישראל
ליי׳ ראשית תבואתה כל אוכליו יאשמו רעה תבא אליהם
נאם יי׳ · ושם י׳ שפוך חמתך על הגוים אשר לא ידעוך
ועל משפחות אשר בשמך לא קראו כי אכלו את יעקב
ואכלהו ויכלהו ואת נוהו השמו · וכן הוא בתהילים ע"ט
ושם ל׳ לכן כל אוכליך יאכלו וכל צריך כלם בשבי ילכו
והיו שוסיך למשיסה וכל בוזיך אתן לבז · וביואל ג׳
וקבצתי את כל הגוים והורדתים אל עמק יהושפט ונשפטתי
עמם שם על עמי ונחלתי ישראל אשר פזרו בגוים ואת
ארצי חלקו עם שאר הפסוקים הסמוכים לו עד כי יי׳ דבר ·
ושם בסוף הספר מצרים לשממה תהיה ואדום למדבר
שממה תהיה מחמס בני יהודה אשר שפכו דם נקיא
בארצם · ובעובדיה מחמס אחיך יעקב תכסך בושה
ונכרת לעולם עם שאר הפסוקים הסמוכים לו עד סוף
הספר · ובצפני' ב׳ לכן חי אני נאם יי׳ צבאות אלקי
ישראל כי מואב כסדום תהיה ובני עמון כעמורה ממשק
חרול ומכרה מלח ושממה עד עולם שארית עמי יבזום ויתר
גוי ינחלום זאת להם תחת גאונם כי חרפו ויגדילו על עם
יי׳ צבאות · ובסוף הספר הנני עושה את כל מעניך בעת
ההיא והושעתי את הצולעה והנדחה אקבץ ושמתים

לתהלה

לתהלה ולשם בכל הארץ בשתם ובזכריה א׳ וקצף גדול אני קוצף על הגוים השאננים אשר קצפתי מעט והמה עזרו לרעה · ושם ב׳ כי כה אמר יי׳ צבאות אחר כבוד שלחני אל הגוים השוללים אתכם כי הנוגע בכם נוגע בבבת עינו כי הנני מניף את ידי עליהם והיו שלל לעבדיהם וידעתם כי יי׳ צבאות שלחני : ובכתובים תהילים ע״ט שפוך חמתך על הגוים וגו׳ כי אכל את יעקב ואת נוהו השמו ומזמור פ״ג אלקים אל דמי לך בכללו וכן תמצא כיוצא באלה המאמרים גם בנבואת יחזקאל ב״ה וכ״ו ול״ה מתחלתם עד סופם וכן בסימן ל״ו מתחלתו עד ויהי דבר יי׳ אלי לאמר עיין שם במקומם כי לא רציתי לכותבם מיראת האריכות :

פרק מו

טענה לנוצרים יש לשאול מהם מה שאתם אומרים שעשו היהודים לישו הנוצרי שפטים כגון ענוים וצליבה אם מרצונו עשו לו כל מה שעשו או משלא רצונו · אם ישיב הנוצרי ויאמר מרצונו עשו לו נאמר הלא העושה רצון האל הוא מוצא חן בעיניו לפיכך חייב כל אדם להשתדל לעשות רצון האל ית׳ כמ״ש דה״ע בספר תהילים מ׳ לעשות רצונך אלהי חפצתי ועוד אומר שם קמ״ג למדני לעשות רצונך וכתיב בעזרא י׳ ועתה תנו תודה ליי׳ אלהי אבותיכם ועשו רצונו : מצותה לזה אחר שהיה רצונו בכך א״כ למה היה מתעצב ומתחנן לאל קודם שנתפס שיעביר ממנו הכוס ההוא כדכתיב במטיאש פרק כ״ו פסוק ל״ט וזה לשונו וכאשר עבר ישו מעט מהם נפל על פניו ויתחנן ויאמר אבי אם יהיה מן האפשר שיוסר זה הכוס ממני אבל לא כאשר אני רוצה אלא כאשר אתה רוצה עכ״ל · ובן אחר שנתפס צעק בקול גדול ויאמר אלי אלי למה עזבתני כדכתיב שם פ׳ כ״ז פסוק מ״ד וזה המאמר ג״כ מוכיח שהאב והבן אינו אחד אחר שאין רצון האב כרצון הבן · ואם ישיב הנוצרי ויאמר שלא מרצונו אלא בעל כרחו עשו לו מה שעשו אזי נאמר לו א״כ איך אתה קורא אותו בשם אלהים אחר שהוא סובל יסורים בהכרח ולא יכול להנצל עצמו מיד אויביו ואיך יציל הבוטחים בו ולא יכול עצמו להציל מיד אויביו והנה

אפילו

אפילו מרע"ה בדברו עם הש"י קרן עור פניו עד שהיו יראים כל ישראל אפילו אהרן אחיו מגשת אליו עד שקרא אליהם משה ולפיכך היה נותן על פניו מסוה כדכתיב שמות ל"ד ואם היה המורא הגדול כזה למשה שהוה עבד יי' ונביאו למי שאתם קוראים אותו בשם אלקים ומיוחסים לו שם אלקות יתחייב להיות לו מורא יותר גדול על אחת כמה וכמה אם היה הוא אלקים כפי דבריכם ואמונתכם איך בני אדם לא יראו ממנו אבל החזיקו בו והכהו ופצעוהו עד שהרגוהו במיתה משונה ועל כיוצא בו נאמר על נגיד צור יחזקאל כ"ח האמר תאמר אלקים אני לפני הורגך ואתה אדם ולא אל ביד מחללך :

פרק מח

טענה לנוצרים הנה אתם מאמינים שישו נוצרי עשה כל הפעולות הטובות בעד כל הנוצרים וכי הצדיק את כולם ופדה את נפשותם מרדת שחת בפעולותיו הטובות ובעניו ובדמו · א"כ אינו צריך לשום נוצרי לעשות שום פעולה טובה ולא עוד אלא אפילו יעשו כל הפעולות הרעות לא יזיק להם להורידם לגיהנם אחר שישו כבר פדאם ממנו הנה מצינו בא"ג מאמר מתנגד לאמונת זאת ר"ל שטורה פעולת ישו לא הועיל רק לצדיקי' אבל לרשעים אין מהם תועלת כלל כמו שכתוב פויל בכתבו הא' לקורינטו בפ' ו' פסוק י' באמרו הלא ידעתם שהרשעים לא ירשו מלכות שמים והאריך בזה הענין שם מפסוק הבא אחריו ואחרי שהרשעים שאין להם זכות עצמם לא תועילם זכות בלתם והצדיקים אשר יש להם זכות יהיו נושעים בזכות עצמם ולא יצטרכו לזכות זולתם כמו שהיו נושעים הצדיקים הראשונים שהיו קודם ביאת ישו נמצא א"כ ישו לא הועיל לשום אדם מהם וא"כ המוחלים להושע בזכות ישו תוחלתם נכזבה : ואם ישיב הנוצרי ויאמר כי ישו בא לפדות מגיהנם הנפשות שהיו יורדות שם בעון אדם הראשון נאמר לו כבר הוכחנו בראיו' גמורות וברורות בפ' י"א מזה החלק שהנפשות הצדיקים והנביאי' לא ירדו למכמורת גיהנם ה"ו ולא נענשו בעון אדם הראשון כלל ובטלנו ג"כ כל ראיותיהם בביאור מספיק יעוין שם :

פרק מט

טענה לנוצרים יש לתמוה תמיה גדולה עליכם כי אתם מאמינים בישו נוצרי אמנה חזקה אבל אינכם מאמינים לדבריו ולדברי שלוחיו כלל וכן אינכם מקבלי׳ הוראותיו והוראות שלוחיו בהרבה עניינים : הא׳ שהוא אינו קורא את עצמו בשם אלקים בשום מקום אלא קורא את עצמו בשם בן אדם ובשם איש כמוזכר בא״ג במקומות רבים אבל אתם מיחסים לו האלקות וקוראים אותו בשם אלקים מה שלא צוה אתכם : הב׳ שישו אמר לא תחשבו שבאתי לבטל התורה והנביאי׳ לא באתי אלא לקיימן כי אע״פי שיבוטלו השמים והארץ מ״מ אפילו אות אחת מהתורה לא תבוטל׳ אלא תקוים וכו׳ כמוזכר במטיאש פ׳ ה׳ פסוק י״ז וי״ח וי״ט וכן בלוקש פ׳ י״ו פסוק י״ז כתיב יותר קל׳ שישתנו השמים והארץ משתפול אפילו נקודה אחת מהתורה עכ״ל׳ · אבל אתם מאמינים ההפוך ר״ל שתורת משה בטלה כבר ובאה תורת ישו תחתיה : הג׳ כאשר שאל׳ האיש העשיר את ישו באמרו מה אעשה מהמעשים הטובים כדי שיהיו לי חיים נצחיים והשיב לו ישו אם תרצה ההצלחה הנפשית שמור המצוה לא תרצח לא תנאף לא תגנוב לא תענה עדות שקר כבד את אביך ואת אמך ואהבת לרעך כמוך כמוזכר במטיאש פ׳ י״ט פסוק י״ו הנך רואה שישובתשובתו זאת הוריע שא״א לאדם להושיע תשועה נפשית בלתי שמירת המצות הכתובות בתורת משה אבל׳ אתם מאמינים ההפך ר״ל שאתם אומרים שאין תשועה לנפשות בשמירת מצות התורה אלא כאשר יאמין האדם בישו לבד וכן מה שהשיב לו עוד אם תרצה להיות תמים לך מכור נחלתך ופזר לעניים זאת הוראה לא ראיתי שום נוצרי שיקבל ויקיים אותה כלל · הד׳ אמר ישו לתלמידיו למכה אותך על׳ הלחי האחת תן לו גם השנית ומי אשר לוקח מלבושך החיצוני תן לו ואל׳ תמנע ממנו גם הפנימי וכו׳ כמוזכר בלוקש פרק ו׳ פסוק כ״ט ובמטיאש פרק ה׳ פסוק ל״ט גם ההוראה הזאת לא ראיתי שום נוצרי שיקיים אותה כלל׳ וכלל : הה׳ ישו קרא את אמו בשם אשה כדכתיב ביאן פרק ב׳ פסוק ד׳ אמר ישו לאמו מה לי ולך אשה ובפ׳ י״ב

פסוק כ"ו ואמר ישו לאמו אשה הנה בנך אבל אתם מאמיני' ההפוך ר"ל שמרים אפילו אחר שילדה ישו היתה בתולה:
הו' הנה מצינו שאכילת דם אזהרה מצוה אחת מהמצות שנצטוה בהן מתחילה נח ובניו וכל זרעו וכל האומות הן זרע של נח ואחר כך אומת ישראל בפרט הוזהרו ג"כ באזהרות עצומות מאכילת דם בהרבה מקומות בתורה האלקית ואפילו שלוחי ישו בעצה ובהסכמה אחת קיימו וקבלו עליהם האזהרה הזאת להזהיר ג"כ באזהרה קיימת גם לכל הנלוים אליהם מהאומות הנכריות שלא לאכול הדם והנחנקים מב"ח כדכתיב באקטא אפוסטולורום פ'ט"ו פסוק ב' וכ"ט ובפ' כ"א פסוק כ"ה אבל אתם הנוצרים אינכם מקיימי' זאת האזהרה כלל ואוכלים הדם והנחנקים מהב"ח ואינכם חוששים לאזהרת השלוחים ולהוראותיה':
ויש עוד ענינים אחרים כיוצא כאלו אשר לא הזכרתי כאן ליראת האריכות:

פרק נ

טענה לנוצרים הנה אתם אומרים שהא"ג שלכם הוא תורה חדשה נתונה לכם מישו נוצרי תמורת תורת משה א"כ אין ראוי לכם להוסיף עליו ולא לגרוע ממנו כאשר כתוב בתורת משה וכן מצינו בא"ג שלכם בסוף חלומות יואן הנקרא בלשונכם אפוקליפסיס אשר הם סוף וחתימה כל ספרי הא"ג כי שם מקלל בקללו' נמרצות את המוסיף על ספרי הא"ג ואת הגורע מהם אפי' דבר אחד כאשר זה הענין מבואר שם במקומו באר היטב:
והנה אנחנו רואים שאתם מוסיפין עליו וגורעין ממנו במקומות רבים ר"ל שאתם עושין מה שלא צוה אתכם ואינכם עושים מה שנצטויתם ממנו ומשלוחיו והדברים שאתם מוסיפין מלבכם על דברי הא"ג הם אלו הא' כי לא מצינו בא"ג שום הוראה לאמונת השילוש כפי מה שאתם מאמיני' היום אבל מצינו שם כמה הוראות סותרות אמונת השילוש כאשר הזכרנו בפרק י' ועוד נזכירם בטענות על דברי הא"ג במקומותיהם • הב' שלא מצינו בשום מקום שקרא ישו את עצמו אלוק אבל הוא מייחס האלקית והכח והיכולת הבלתי בעל תכלית אל האל ית' וקרא את עצמו בן אדם ושלוחו של אל יתברך וכאשר מבואר בפרק הנזכ'

ואתם מוסיפין על דבריו וקוראין אותו אלוק: הג׳ ישו לא צוה לעשות עצבים ופסילים להשתחות להם אלא הזהיר בזה באזהרות גדולות ואפילו הב״ה הנזבחים לפסילים הזהיר לתלמידיו ושלוחיו מאכילתם ואתם עושים עצבים ופסילים ועובדים ומשתחוים להם: וא״ת שהעצבים ופסילים הם נעשים לזכר הקדשים והקדשות ולא להתפלל אליהם תוכל לומר כן על עצבי המתכות ועל פסילי עץ ואבן אבל לא תוכל להכחיש שאתם כורעים ומשתחוים לפסילי הלחם ומתפללים אליהם ואומרים על כל אחד ואחד מהם שהוא אלוקיכם · הד׳ ישו לא צוה לכם לשנוא את היהודים ולנקום נקמתו מהם אלא עוד בקש מהאל ית׳ שיסלח להם כדכתיב בלוקש פ׳ כ״ג פסוק ל״ד אמר ישו אב סלח להם כי אינם יודעים מה הם עושים אבל רשעי אמונתכם מוסיפים מדעתם מה שלא נצטוו ועושים הפך רצונו ששונאים אותנו ונוקמים נקמתו ממנו בעלילת שקר וכזב על לא חמס בכפינו: ואמנם הדברי׳ אשר אתם גורעים מדברי הא״ג ר״ל שאינכם מקיימין אותם אלו הם: הא׳ כי ישו צוה לכם למכור נחלתכם וכל מה שיש לכם ולפזר לעניים כדכתיב במטיאש פ׳ י״ט פסוק י״ו ובלוקש פ׳ י״ח פסוק כ״ב ואני לא ראיתי שום נוצרי שיעשה כן: הב׳ ישו צוה לכם ואמר אהבו אויביכ׳ ועשו טובה לשונאיכים ברכו את המקללי׳ אתכם והתפללו בעד החומסים אתכם למכה אותך על הלחי האחת תן לו גם השנית והלוקח מלבושך החיצוני אל תמנע ממנו גם הפנימי וכו׳ כדכתיב בלוקש פ׳ ו׳ פסוק ל״ה ובמטיאש פרק ה׳ פסוק ל״ט ואתם אינכם מקיימים גם את זאת הצוואה כלל · הג׳ שלוחי ישו כלם בעצה ובהסכמה אחת הזהירו שלא לאכול דם והנחנקים מב״ח כדכתיב באקטא אפוסטלורום פרק ט״ו פסוק ב׳ ובפרק כ״א פסוק כ״ה ואת׳ אינכם מקיימים זאת האזהרה כלל וכלל ואוכלים הדם והנחנקים מה״בח ואינכם מקיימים והוששים לאזהרות השלוחים והוראותיהם כאשר הזכרנו בפרק הקודם: ואחר אשר הוכחנו בראיות ברורות שאתם מוסיפין על דברי הא״ג וגורעין מהם א״כ מי יתן ואדע במה תוכלו לפי

ועתכם להנצל ולהמלט מהקללות הנמרצות הכתובות בחתימת הא"ג :

אלו הן קצת מהטענות אשר אנחנו טוענים לנוצרי' נגד אמונתם ודבריהם אכן שאר הטענות אשר אנחנו ג"כ טוענים כנגדם כבר הם כלולות ומוזכרות בתוך דברי תשובתינו לטענותיהם והאחרות נזכיר אותם בחלק הב' מזה הספר בטענותינו על דברי הא"ג כאשר תחזנה עיני המעיינים ואל יאשימני המעיין אם הבאתי מאמר אחד מדברי הנביאים ומדברי כותבי הא"ג בב' מקומות או בג' ויותר כי לא הבאתים להכפיל המאמרים שלא לצורך אלא הבאתי מאמר אחד במקום אחד להוכיח ענין אחד ואותו המאמר בעצמו הבאתי גם כן במקום אחר כאשר יתבאר למשכילים ולמעיינים היטב ודוק:

ובזה נשלם החלק הראשון :
בעזרת האל הבורא אחרון וראשון :

ועתה אחל לכתוב החלק השני מן הספר :

שהוא בהוראת ביטול מאמרי כותבי הא"ג כאשר יעדתי בהקדמתי וראוי שתדע אתה המעיין שהעתקתי רוב אלה המאמרים מהעתקה המעתיק האחרון שימון בודני אשר העתיק הביבליא לנוצרים בזמנינו וזה ר"ל בשנת אלף וחמש מאות ושבעים ושתים למניינם והוא היותר צודקת מהעתקת המעתיקים אשר לפניו :

הצעה

אמר המחבר ידוע ומפורסם לכל שהנוצרי' אומרים שהא"ג הוא תורה חדשה נתונה להם מישו הנוצרי אבל אנחנו לא מצינו בשום מקום באונגליון שיאמר שנתן ישו תורה חדשה אמנם מצינו ההפוך שהוא בעצמו צוה לשמור המצות הכתובים בתורת משה ואומר עליה שהיא נצחית קיימת לעד לעולם ושאי אפשר לה להבטל בשום זמן מהזמנים כאשר בארנו בפ' י"ט וכן כל הראיות שהנוצרים מביאים לדבריהם בזה הענין כבר בטלנום בראיות אמיתיות בפרק י"ט ובפ' כ' וכ"ד וכ"ט ול' מהחלק הראשון מזה הספר וידוע ג"כ שא"ג נכתב בימי הקיסר קוסטנטין לאחר ש"שנה למיתת ישו כאשר בארנו בפרק ב' מהחלק הא' א"כ אחר שהתורה החדשה לפי דעתם לא היתה כתובה עדיין בימי ישו איך היה נותן להם וכן החכם ירונימוס המעתיק בהקדמתו על ספרי הא"ג כתב שמרקוס ולוקש כתבו דברים אשר שמעו מאחרים ונראה שכוונתו בזה המאמר היא להודיע שאלו השניים כתבו הא"ג אחרי זמן רב למיתת ישו לפי שלא היו עדיין בעולם בזמן ישו לפיכך גם עדותן מסופקת ואינה אמיתית אחרי שהם מעידים בדברים שלא ראו בעיניהם ולא ידעו בידיעה נאמנה רק לשמוע אוזן לבד והראייה האמיתית ע"ז הענין שכותבי ספרי הא"ג קצתם סותרים דברי קצתם ואינם מסכימים זה עם זה בדבריהם בהרבה מקומות וענינים :

מצורף לזה שדבריהם אינם מתפרשים עם דברי הנביאים ע"ה ברוב מקומות ואפילו הפסוקים שהם מביאים לראיות לדבריהם ולאמונתם כותבים אותם בחלוף ממה שהם כתובים בדברי הנביאים וכן בהפך הכוונה שנאמרו עליה במקומו כאשר בארנו קצת בפרקים הקודמים ובפרט בפרק מ"ה מהחלק הא' ויתבארו קצתם ג"כ בזה החלק הב' כל דבר ודבר במקומו : וכל זה מורה שא"ג שקוראים אות ו הנוצרים תורת ישו אינה תורה אלקית כדבריהם אלא היא הנחיית מאנשים רקים ופוחזים שלא היו בקיאים בספרי הקדש ובכוונת הפסוקים א"כ נראה מזה שאין האמת אתם וכי שקר נחלו מאבותם :

מטיאוש

א פרק

א' בהתחלתו כתב סיפור ייחוס ישו הנוצרי ומייחס את יוסף בעלה של מרים לשלמה בן דוד ומסיים הייחוס באמרו אליהוד הוליד את אליעזר אליעזר הוליד את מתן מתן הוליד את יעקב יעקב הוליד את יוסף בעל מרים אשר נולד ממנה ישו הנקרא משיח: כלל הדורות מאברהם עד דוד י"ד דורות ומדוד עד גלות בבל י"ד דורות ומגלות בבל עד משיח י"ד דורות עכ"ל : אבל בלוקש בסוף פ' ג' מצינו שכתב ייחוס ישו באופן אחר בלתי מסכים למה שכתוב במטיאוש כי הוא מייחס את יוסף בעלה של מרים לנתן בן דוד ואומר כי ישו בן יוסף בן עלי בן מתת בן לוי בן מלכים וכו' ונמצא כפי סיפור מטיאוש מאברהם אבינו עד ישו הנוצרי מ"ב דורות אבל כפי סיפור לוקאש תמצא כ"ו דורות וכן תמצא כאן במטיאוש טעות מפורסמת בתוך ייחוסי בית דוד כי כתב שם יורם הוליד את עוזיהו הרי חסר ג' דורות שהם אחזיה יואש אמציה כאשר תראה באר היטב בד"ה א' סימן ג' וכן בסדר הספורים בד"ה ב' סימן כ"ב תמצא כן : ונ"ל כי בכוונה חסר ג' אלו הדורות כדי שיהיה לחלק לג' פעמים י"ד דורות כי ג"פ י"ד הוא מ"ב דורות : ושנוי הייחוסים המשובשים ההם אינם לא ליוסף ולא לישו כי הם אומרי'

שמעולם

שמעולם לא ידע יוסף את מרים לא קודם לידת ישו ולא אח"כ ולפי זה אין ייחוס יוסף מועיל לישו כלום וייחוס מרים ג"כ בלתי נודע אצלם א"כ לשוא טרחו כותבי היוחסים ההם כי צללו במים אדירים והעלו חרס בידם וכבר ראיתי לקצת חכמי הנוצרי' שמשיבים לזאת הקושיא באמרם כי לוקש אינו סותר דברי מטיאוש אלא שניהם מודיעים ייחוס אחד כי שניהם כתבו את זרובבל בן שאלתיאל ואם אינם מסכימים בקצת השמות הוא לפי שזה מפורסם וידוע באנשי ייחוס והמעלה מהעברים שיש להם בב' ובג' שמות כמו שלמה ידידיה עזיהו עזרי' יהויכין וכניה · ע"כ דבריהם : אבל תשובתם זאת מבוארת הבטול לפי שכתב את נתן אחיו של שלמה ואם שניהם זכרו בייחוסם את זרובבל בן שאלתיאל תראה שאינו מכוון במספר הדורות כי לפי מספר מטיאוש מדוד עד זרובבל י"ח דורות ולפי סיפור לוקאש מדוד עד זרובבל כ"ג דורות וכן מאברהם אבינו עד ישו נוצרי לפי ספור מטיאש מ"ב דורות ואם היו שניהם מספרים בחלוף שמותם ייחוס אחד היו הדורות כשוים במספר אחד : מצורף לזה שלא מצינו בב' ובג' שמות בכולם רק בקצתם הלא תראה מאברהם אבינו עד דהמע"ה לא נשתנו שמות הדורות וגם לא נתחלף מספרם בסיפורי שניהם וקצת מחכמי הנוצרי' בראותם בטול התשובה הזאת בדו מלבם תשובה אחרת והיא זאת שמטיאש הודיע ייחוס יוסף אבל לוקש הודיע ייחוס מרים שהיתה ג"כ מזרע דוד ונתכוונו והתחיל לייחסה בשם יוסף בעלה לפי שהבעל עם אשתו במדרגת גוף אחד כדכתיב בראשית ב' ודבק באשתו והיו לבשר אחד כן כתב מרטין צחוויץ בספר דיאלוגו שלו בדף קנ"ג אחר שבטל התשובה הקודמת גם בזאת התשובה מבואר בטולה לכל מי שיעיין בלוקש פ' ג' כי שם מודיע בבירור כי לוקאש לא כיון אלא להודיע ייחוס ישו מיוסף ולפי דעתם שאומרים שיוחסו מאמו היה לו לכתוב ישו בן מרים בן עלי בן מתת וכו' ואז היה מודיע העניין בבירור בלתי טעות וזה היה הכרח ללוקש שלא לכתוב כן · ומ"ש שהבעל עם אשתו במדרגת גוף אחד כדכתיב ודבק באשתו והיו

לבשר אחד זהו לענין אהבה והקורבה לא לענין הייחוס כי אין להם שום עדות בשום מקום שיכתוב ויחס האשה ע"ש בעלה וכדי שלא יהיה פתחון פה והוכחת לנוצרים המשיבים זאת התשובה לא נזכר שם מרים באותו פרק כלל :

ב פרק א׳ פסוק כ"ב אומר שנולד ישו מבתולה לקיים הנה העלמה הרה וילדת בן וקראת שמו עמנואל עכ"ל · דע לך אתה המעיין כי כבר כתבתי בפרקים רבים מהחלק הא׳ מזה הספר שמנהג הנוצרים בא"נ ובשאר ספרי׳ שלהם להביא ראיות לדבריה׳ ואמונתם מקצת פסוקי הנביאים אשר אינם מורים על אמונתם כלל כאשר הם מביאים גם בזה המקום פסוק לכן יתן יי׳ לכם אות הנה העלמה הרה ווולדת בן ישעיה ז׳ אשר נאמר לאות לאחז מלך יהודה שלא יפחד משני המלכים הבאים להלחם על ירושלים הם מביאים לראיה להם להורות כי ישו נולד מבתולה ואם היה זה הפסוק נאמר על ישו כפי סברתם הנבערה מה אות היה זה לאחז דבר שיהיה ימים רבים אחר מותו יותר מת"ק שנה ואיך יתחזק לבו של אחז בזו האות אשר לא יהיה בימיו : וביאור הענין הנבואה ההיא עם הוראות טעות הנוצרי׳ בזה הענין תמצא באריכות בפרק כ"א מהחלק הא׳ ע"כ לא ראיתי להכפיל המאמרים כאן :

ג פרק א׳ בסופו ויקח יוסף את אשתו ולא ידעה עד ילדה את בנה הבכור ויקרא את שמו ישו עכ"ל : הנה מאמרו ולא ידעה עד אשר ילדה נראה שאחר הלידה ידעה · ומאמרו את בנה הבכור נראה כי היה לה בנים אחרים כי לא יקרא הבכור אלא בצורת אחיו הנולדים אחריו והם יעקב יוסף שמעון ויהודה כאשר כתב מפויאוש סוף פרק י"ג וזה הדבר סותר לאמונתם שמאמיני׳ שלא ידע יוסף את מרים לא קודם לידת ישו ולא אחרי כן· וכן למה לא קרא שמו עמנואל כאשר הועד עליו הנביא ישעיה לפי דעתם · כי זה השם שלו לא מצינו בשום מקום נבואה שיקרא כך למשיח :

ד פרק ב׳ פסוק י"ד ויקם יוסף ויקח את הנער ואת

אמו

אמו בלילה וירד למצרים ויהי שם עד מות הורודוס כדי שיתקיים מאמר הש"י ע"י נביאיו וממצרים קראתי לבני עכ"ל : גם בזה הפסוק טעותם מבוארת כי זה הפסוק אמר הושע הנביא מפי השם על ישראל כדכתיב שם י"א כי נער ישראל ואהבהו וממצרים קראתי לבני והוא מה שכתוב בתורה שמות ד' ואמרת אל פרעה כה אמר יי' בני בכורי ישראל ואומר אליך שלח את בני ויעבדני :

ה פרק ב' פסוק ט"ז וישלח הורדוס ויהרוג את כל הילדים הנולדים משתי שנים ומטה בבית לחם ובכל גבוליה ואז נתקיים מאמר ירמיה הנביא ל"א רחל מבכה על בניה מאנה להנח' על בניה כי איננו עכ"ל : גם מזה הפסוק מביאים ראיה לדבריהם בלתי הבנת כוונת הנביא כמנהגם בשאר הפסוקים · והנה טעותם מבוארת מהפסוקים הסמוכים אחריו כדכתיב ושבו מארץ אויב · ואחר כך כתיב ושבו בנים לגבולם לפי שנראה בבירור מאלו הפסוקים כי על הגולים לארץ אויב הכתוב מדבר ולא על הנהרגים : והגולים הם עשרת השבטים הנקראים בכלל בשם אפרים מפני שמלכם הראשון ירבעם היה מאפרים שהוא מבני רחל : ואם היתה הכוונה לפי סברתם הנבערה על ילדי בית לחם יהודה הנהרגים למה תבכה רחל עליהם והם אינם בניה רק בני לאה והיה לה לבכות · וביאור ענין הנבואה הזאת עם הוראות טעותם בזה הענין תמצא באריכות בפ' כ"ח מהחלק הא' :

ו פרק ב' בסופו ויבא וישב בעיר הנקראת נצורית כדי שיתקיים מה שנ' ע"י הנביאים שיקרא שמו נוצרי עכ"ל : גם בזה הדבר שקר חלם מטואש כי לא נמצא דבר זה בדברי הנביאים בשום מקום כלל :

ז פרק ד' בהתחלתו אז הוריד ישו אל המדבר מהרוח כדי שינסה אותו השטן וכאשר צם מ' יום ומ' לילה וירעב אז קרב אליו השטן ויאמר לו אם בן אלקים אתה אמור לאבנים שיהיו לחם והוא השיב ואמר כתוב כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי יי' יחיה האדם · ואז לקחו השטן והוליכו לעיר הקודש והעמידו על ראש תקרה בית המקדש ואמר לו אם בן אלקים אתה

הפל

הפל עצמך לארץ למטה לפי שכתוב כי מלאכיו יצוה לך על כפים ישאונך פן תגוף באבן רגליך א"ל ישו אבל עוד כתיב לא תנסו את יי' אלקיכם ועוד לקחו השטן והעלהו אל הר גבוה מאד והראה לו כל ממלכות העולם וכבודם ויאמר לו את כל אלה אתן לך אם תקוד ותשתחוה לי ואז אמר לו ישו לשטן לך אחרי כתיב את יי' אלקיך תירא ואותו תעבוד עכ"ל : ותמצא אלו המאמרים גם בלוקש פ"ד בהתחלתו · הנה מכל אלו המאמרים יראה שישו לא היה אלוק כדבריהם כי איך השטן ינסה לאלקים ואיך לא יירא מבוראו בהיותו נברא מנבראיו ואיך יהיה מן האפשר ג"כ שהנברא יבריח ג"כ את בוראו ויוליכהו למקו' אשר ירצה על כרחו וזה הדבר לא יסבלהו השכל ולא דעת שום משכיל ואין זה כי אם דברי' בדויים מלבם של אנשים רקים ופוחזים אשר אין להם חכמה כלל:

ח פרק

ד' פסוק י"ג ויבא ישו וישב בכפר נחום הסמוך לים אשר בגבולות זבולן ונפתלי כדי שיתקיים מה שנאמר ע"י ישעיה הנביא סימן ט' ארץ זבולון וארץ נפתלי דרך הים עבר הירדן גליל הגוים עכ"ל: אתה המעיין עיין זה במקומו ותראה איך הוא מעות דברי הנבואה שמזכיר קצת ממאמרי הפסוק ועוזב קצתם כדי להעזר בדבר אשר הוא לא לעזר ולא להועיל לפי שכתוב שם כי לא מועף לאשר מוצק לה כעת הראשון הקל ארצה זבולון וארצה נפתלי והאחרון הכביד דרך הים עבר הירדן גליל הגוים · והכתוב מדבר על עליית מלכות אשור על ארץ ישראל והודיע אעפ"י שתגלת פלאסר מלך אשור בעת הראשון הגלה אל ארץ זבולן וארץ נפתלי היתה הצרה ההיא נחשבת קלה בעיני ישראל אבל האחרון הכביד והוא סנחריב כאשר עלה על כל ערי יהודה הבצורות ויתפשם ולא נשארה רק ירושלים לבדה ולפי שכבש בתחילת כל א"י לגבולותיה סביב לפיכך הזכיר הים והירדן שהם מגבולות א"י והם ג"כ גבולות הגוים שב"אי והוא אמרו גליל הגוים ר"ל גבול הגוים ר"ל כל גלילת פלשתים · וכאשר בא להלחם לירושלים ויחן עליה אז בלילה ההוא יצא מלאך יי' ויך במחנה אשור קפ"ה

אלף איש גבורי חיל ואז העם ההולכים בחשך ר"ל יהודה ובנימן שהיו בחושך הצרות כבוא סנחריב על ירושלים ראו אור התשועה גדולה במפלת מחנהו · כי התשועה נקראת אורה כמו ליהודי' היתה אורה אסתר ח' ואז הרבית הגוי והוא בית ישראל ר"ל הגדלת מעלתם בין הגוים : לא הגדלת השמחה כי שמחו לפניך שמחה בכ"ה כאשר נתנו שבח והודאה על הנס הגדול הזה כמו שהיו שמחים בעת שחלקו שלל מחנה אשור וכמו שאנשי העולם שמחי' בעת הקציר ומה שכתוב מלת לא באלף וקרי בויו ר"ל בו' כנגד ישראל וכא' כנגד האויבים ואח"כ אמר כי את עול סבלו ואת מטה שכמו ר"ל של מלך אשור החתות כיום מדין ר"ל כמו שחתת את עול מדין מעל צוארי ישראל במלחמות גדעון שאף נפלו יחדיו בלילה אחת מכח השם הם וגבורתו כי שם חרב איש ברעהו ונעשתה תשועה גדולה לישראל · ואחר כך אמר כי כל ר"ל שאר מלחמות סאון סואן ברעש · ר"ל שלא תהיה זאת המלחמה כשאר מלחמות · כי כל שאר ולחמו הלוחמים ברעש ואז תהיינה שמלות מגוללות בדמים אבל זאת המלחמה לא תהיה בה לא רעש ולא חרב ודמים אלא נהייתה לשרפה מאכלת אש ר"ל שהכה בה מלאך יי' ונשרפו נשמותם בגופותם · ואמר אחר כך כי ילד יולד לנו בן נתן לנו ותהי המשרה על שכמו על חוקיה מלך יהודה לפי שבימיו נעשה נס התשועה הזאת לישראל : והנבואה הזאת נאמרה בזמן מלכות אחז · והרצון בה שהנס הגדול הזה ר"ל מפלת סנחריב יהיה בזכות הילד היולד לנו והבן אשר כבר נתן לנו כי במלוך אחז כבר היה חוקיה בנו בן פ' שנה ומ"ש ויקרא שמו פלא יועץ אל גבור אבי עד שר שלום כבר פרשנו באר היטב בפרק כ"א מהחלק הראשון :

ט פרק

ד' פסוק י"ח : וכאשר התהלך ישו על שפת הים הגליל וירא את שני אחים את שמעון המכונה כיפה ואת אנדר אחיו שהיו משליכים מכמורת בים כי היו דייגים ויאמר להם לכו אחרי אעשה אתכם דייגי אנשים עכ"ל · וכן בלוקש פרק ה' פסוק י' אומר ויאמר ישו לשמעון אל תירא כי מעתה תהיה מצודד

אנשים עכ"ל : אתה המעיין תראה איך יצא מפיו של ישו דבר אמת במקרה כי הורה שכל כוונתו הוא לצודד אנשים כמו שצדו דגי הים · וכמו שהדגים הנאספים במכמרת מיד מתים כן האנשים הנלכדים ברשתותם א"א להם להיות חיים חיי הנפשיים כלל :

י פרק ה' פסוק י"ז אל תחשבו שבאתי לבטל התורה או הנביאים לא באתי לבטל כי אם לקיים אני אומר לכם כי אע"פי שיבוטלו השמים והארץ מ"מ אפילו אות אחת או נקודה אחת מהתורה לא תבוטל אלא תקוים ע"כ כל מי שיבטל אפילו מצוה אחת מן הקטנות וילמוד לאחרים לעשות כן הוא יקרא קטן במלכות שמים אבל מי שיעשה המצות וילמד לאחרים לעשותן הוא יקרא גדול במלכות שמים עכ"ל · וכן בלוקש פרק י"ו פסוק י"ז יותר קל שיחליפו השמים והארץ משתפול אפילו נקודה אחת מהתורה עכ"ל · הנה אלו הדברים הם הפך אמונתם ודבריהם שאומרים שתורת משה כבר בטלה ובאה תורת ישו במקומה : ולפיכך בטלו מצות מילה וקבעו שמד תחתיה וכן בטלו שביתת יום השבת ושובתים תחתיו ביום הראשון וכן בטלו כלל המצות התוריות אשר חיובן נודע מן התורה האלקית · זולת קצת מן העריות שנזהרין בהן ובקצתן אינם נזהרים : וכן זולת קצת מצות שכליות כגון בכבוד אב ואם ואהבת הריע ונתינת הצדקה ואזהרת גניבה וגזילה וניאוף ושפיכות דמים וזולתן אשר השכל גוזר חיובם ואפילו הגוים אשר היו מחוסרי דת קודם ביאת ישו היו נזהרי' בשמירתם · וכבר הארכנו בזה העניין בפרק י"ט מהחלק הא' :

יא פרק ח' פסוק מ"ג · שמעתם מה שנאמר ואהבת את רעיך ותשנא את שונאיך עכ"ל : הנך רואה שגם בזה הפסוק שקר העיד מטיאש כי לא מצינו כתוב בתורה וגם לא בנביאים בשום מקום ותשנא את שונאיך : אלא מצינו ההפך כי כתיב שמות כ"ג כי תפגע שור אויבך או חמורו תועה השב תשבנו לו כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו וחדלת מעזוב לו עזוב תעזוב עמו וכן ויקרא י"ט לא תשנא את אחיך בלבבך הוכח תוכיח

את עמיתך ולא תשא עליו חטא לא תקום ולא תטור את בני עמך ואהבת לרעך כמוך אני יי׳ וכן מצינו משלי כ״ד בנפול אויבך אל תשמח ובכשלו אל יגל לבך · וכן שם כ״ח אם רעב שונאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים:

יב פרק ח׳ פסוק י״ט· ויבא חכם אחד ויאמר לישו אני אלך אחריך לכל מקום אשר תלך

ויאמר ישו אליו לשועלים יש חפירות ולעופות השמים יש קינים אבל אני בן אדם אין לי מקום להשים את ראשי עכ״ל· ותמצא זה ג״כ בלוקש פרק ט׳ פסוק נ״ז· גם זה המאמר סותר אמונתם שמאמינים שהוא אלקים· ואם היה הוא אלקים כדבריהם למה היה קורא עצמו בן אדם ואחר שהוא מעיד על עצמו שהוא בן אדם ואין ראוי לבטוח בו· כדכתיב תהולים קמ״ו אל תבטחו בנדיבים בבן אדם· ובירמיה י״ז כה אמר יי׳ ארור הגבר אשר יבטח באדם וגומ׳ וכן אם הוא אלקים כדבריהם למה אמר שאין לו מקום והלא כל העולם שלו הוא כדכתיב תהולים כ״ד ליי׳ הארץ ומלואה תבל ויושביבה:

יג פרק י׳ פסוק ל״ד: אל תחשבו שבאתי לשלוח שלום בארץ לא באתי רק לשלוח חרב

וכן באתי להפריד בן מאביו ובת מאמה וכלה מחמותה עכ״ל· ותמצא זה העניין עוד בלוקש פ׳ י״ב פסוק נ״א הנך רואה ממ״ש שלא בא לשלוח שלום בארץ רק לשלוח חרב הודיע שלא היה משיח· כי על המשיח המקווה נאמר בזכריה ט׳ ודבר שלום לגוים וגו׳· ועל הזמן ההוא הכתוב אומר ישעיה ב׳ לא ישא גוי אל גוי חרב וגומר וכן מיכה ד׳ לא ישא גוי אל גוי חרב וכו׳ וכן ממ״ש להפריד בן מאביו וכו׳ הורה ג״כ שלא היה משיח כי בזמן המשיח המקווה יבא אליה הנביא אשר נאמר עליו והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם מלאכי בסופו:

יד פרק י׳ פסוק מ׳ אמר ישו לי״ב שלוחיו מי שמקבל אתכם מקבל אותי ומי שמקבל אותי מקבל

אותו אשר שלחני עכ״ל· הנה הנוצרים מזה המאמר מאמינים שישו עם שלוחיו דמיון אחד· ואחר שהם כבר מאמינים על השילוש שהוא אחד יתחייב שיאמינו כמו כן

על

על הישו שהוא אחד וכיוצא בזה העניין תמצא ביאן פרק י׳ פסוק ל״ה ע״ש:

טו פרק י״א פסוק י״ג אמר ישו כל הנביאים והתורה נבאו עד יוחנן ואם תרצו לקבלו הוא אליהו אשר היה עתיד לבא עכ״ל׳ וכן בלוקש פרק י״ו פסוק ט״ז אמר ישו התורה והנביאים עד יוחנן וכו׳: ומ״ש שכל הנביאים והתורה עד יוחנן נבאו כוונתו בזה המאמר שהתורה והנבואות לא היו נצחיות רק זמניות עד זמן יוחנן שהיה בזמנו של ישו: והנה ישו עצמו סותר את דבריו זאת הדעת כדכתיב במטיאש פרק ה׳ פסוק י״ז במ״ש אל תחשבו שבאתי לבטל התורה והנביאים וכו׳ וכבר ביארנו סתירת זאת הדעת בפרק י״ט מהחלק הא׳ מזה הספר׳ וכן הנבואות אשר לא נתקיימו עדיין ועתידות להתקיים בזמן ימות המשיח האמיתי סותרות זאת הדעת כגון קבוץ עשרת השבטים ומלחמות גוג ומגוג ובקיעת הר הזתים וזולתם מהנבואות אשר הזכרנו בפ׳ ז׳ מהחלק הא׳׳ ומ״ש על יוחנן שהוא אליהו אשר היה עתיד לבא תמצא סתירתו ביאן פרק א׳ פסוק כ״א ממ״ש שאלו מיוחנן אם אתה אליהו ויאמר אינני אליה ועוד שאלוהו אם אתה נביא ואמר אינני נביא׳ וכבר בארנו ענין זאת הסתירה בפרק ל״ט מחלק הא׳:

טז פרק י״ב פסוק ל״ב מי שידבר דבר כנגד בן אדם יכופר לו אבל מי שידבר נגד רוח הקדש לא יכופר לו לא בעולם הזה ולא בעולם הבא עכ״ל: ותמצא זה המאמר ג״כ בלוקש פרק י״ב פסוק י׳ הנה בזה המאמר מטיאש ולוקש שניהם הוכיחו כי ישו הוא בן אדם ולא אלקים: וכן הוכיחו בבירור שאין הבן ורוח הקודש אחד: א״כ אין הג׳ אחד כפי אמונתם הבדויה מלבם כאשר זה ידוע למבינים:

יז פרק י״ג פסוק נ״ה כורזב אמרו היהודים בעבור ישו והלא הוא בן חרש עצים והלא שם אמו מרים ושם אחיו יעקב ויוסף ושמעון ויהודה ואחיותיו הלא הן כלן אצלינו ותמצא זה ג״כ במרקוש פרק ו׳ פסוק ג׳ הנה גם זה הדבר סותר לאמונתם שמאמינים

שלא ידע יוסף את מרים לא קודם לידת ישו ולא לאחר כן:
א"כ ממי נולדו אלו האחים ואחיות:

יח פרק ט"ו מהתחלתו עד סוף פסוק כ"א כאשר האשימו הפרושים את תלמידיו שאכלו בלי נטילת ידים א"ל בסוף דבריו מה שנכנס בפי האדם אינו מטמא אותו אלא היוצא מפיו· וכן תמצא זה הענין במרקוש פ"ז מהתחלתו עד פסוק כ"ד: גם בזה הבל יפצה פיהו ובבלי דעת מילין יכביר: כ"א היה הדבר הזה אמת שהנכנס בפי אדם לא יטמאהו א"כ למה השם הזהיר בתורה שלא לאכול הטמא' באמרו ויקרא י"א ולא תטמאו בהם ונטמאתם בם· וכן לא תטמאו את נפשותיכם אשר נראה מזה שהמאכל הטמא מטמא את הגוף ואת הנפש וא"כ מי הוא זה ואיזהו אשר מלאו לבו לסתור את דבריו ולגזור אומר הפך מאמרו ולהתיר את אשר אסרו ואם לא היה מטמא המאכל הטמא הנכנס בפי אדם למה האפוסטלי אסרו הנחנקים והדם והנה אדם הראשון לא חטא בשום פעולה כ"א באכילה וידוע כי אפילו יין ושכר שיכנסו בפי האדם יותר מדי יטמאוהו כאשר הועד מנוח ולוט· וכאשר יצאו מפי האדם דברי אלקים חיים והלול והודאות לו ית' ודברי חכמה ומוסר ושאר דברי' ההכרחיים לחיי האדם לא יטמאוהו ח"ו וכבר הארכנו בענין זה בפרק ט"ו מחלק הא' מזה הספר· וכן למה הנוצרים עוד היום אינם אוכלים בלא נטילת ידים· ואינם מתנהגים בזה כמנהג ישו ותלמידיו· והמצא כיוצא בזה הענין בלוקש פרק י"א פסוק ל"ז:

יט פרק י"ט פסוק ט"ז בא איש אחד ואמר לישו המלמד הטוב מה אעשה מהמעשים הטובים כדי שיהיה לי חיים הנצחיים והשיב לו ישו למה אתה קורא אותי טוב אין טוב אלא אל אחד ואם תרצה ההשועה הנפשית שמור המצוות לא תרצח לא תנאף ולא תגנוב ולא תענה עדות שקר כבד את אביך ואת אמך ואהבת לרעך כמוך עוד אמר אם תרצה להיות תמים לך מכור את נחלתך והן צדקה לעניים וכו' וכן תמצא במרקוש פרק י' פסוק כ"א ובלוקש פרק י"ח פסוק כ"ב כתיב כל מה

שיש לך מכור ופזר לעניים וכו׳ הנך רואה כי מה שאמר למה אתה קורא אותי טוב אין טוב אלא אל אחד בזה המאמר הוכיח שהוא אינו אלקים כאשר הם מאמינים ׃ וכן ממ״ש אם תרצה התשועה נפשירת שמור המצות וכו׳ הוכיח שא״א להושיע בלתי שמירת מצות תורת משה ׃ ומ״ש במטיאוש לך מכור נחלתך ותן צדקה לעניים ובמרקוש ובלוקש כל מה שיש לך מכור ופזר לעניים זה הדבר סותר יסוד דתם · כי הם אומרים שע״כ נתחדש דתי ישו להיות קלות השמירה ובטלה תורת משה להיותה כבידה במצותיה עד כי אין שום אדם שיוכל לשמור אותה כהוגן כדכתיב באקטא אפוסטולורום פרק ט״ו מהתחלתו עד פסוק י״ב וכן כתב פויל לגלטי פרק ז׳ פסוק ל״ב · והנה תורת ישו גוזרת לתת נחלתו וכל מה שיש לו לעניים אבל תורת משה גוזרת לתת מעשר לבד מתבואה הנחלה ונשארת לבעליה הנחלה כולה עם ט׳ חלקים תבואה ׃ וזה הענין מורה שתורת משה אינה כבידה במצותיה כדבריהם אבל היא באה לתועלת גופותינו ונפשותינו כאשר בארנו בפרק י״ט מהחלק הא׳ מזה הספר וכיוצא בזה הענין תמצא בלוקש פרק ו׳ פסוק כ״ז ע״ש ׃

כ פרק כ׳ פסוק כ״ג אמר ישו לתלמידיו לשני בני זבדיאוש אבל לתת לכם לשבת בימיני ובשמאלי אין ברשותי אלא לאותם אשר הוכן להם מאבי עכ״ל ותמצא זה המאמר ג״כ בלוקש ובמרקוס פרק י׳ פסוק מ׳ הנה אחר שאין כח ורשות בידי הבן לעשות רצונו אלא ביד האב לבדו א״ב מודיע שאין האב והבן אחד כדבריהם ולזה יבושו הבוטחים בו ׃

כא פרק כ׳ פסוק כ״ח אמר ישו לתלמידיו כאשר לא בא בן אדם שיעבדו לו אבל בא לעבוד וכו׳ ותמצא זה המאמר ג״כ במרקוש פרק י׳ פסוק מ״ה · הנה ישו הודיע על עצמו שהוא אינו אלוק לב׳ סבות הא׳ שהוא בן אדם והב׳ שהוא עובד ואינו נעבד · וכמו כן הודיע על עצמו שלא היה ג״כ משיח לפי שעל המלך המשיח הכתוב אומר זכריה ט׳ ומשלו מים עד ים ומנהר עד אפסי ארץ · וכן תהילים ע״ב וישתחוו לו כל מלכים

כל גוים יעבדוהו ׃ וכן אמר דניאל ז׳ וכל שלטניא ליה יפלחון וישתמעון ׃

פרק כב

כ״ג פסוק ל״ה אמר הרגתם את זכריה בן ברכיה בין האולם ולמזבח עכ״ל ׃

גם בזה טעות מפורסם כי לא הרגו רק את זכרי׳ בן יהוידע הכהן כאשר מבואר בד״ה ב׳ כ״ד ׃ והחכם הנוצרי שימון נודני בהעתקתו שם בד״ה חשב לתקן זאת הטעות באמרו שמטיאש קורא את זכריה זה בנו של ברכיה וזה השם הוא אחד משמותיו של יהוידע כי גם שם ברכיה היו קוראים את יהוידע אביו עכ״ל ׃ וזה לו לטעות כי לא מצינו בשום מקום שיקרא את יהוידע הכהן בשם ברכיה בדברי שימון נודני וכן אינו מן האפשר להיות זכריה בן יהוידע הכהן וזכריה בן ברכיה איש אחד ׃ כי זכריה בן יהודע נהרג בימי יואש מלך יהודה קודם חורבן בית ראשון רנ״ד שנים אבל זכריה בן ברכיה התנבא בשנת שתים לדריוש הוא ארתחששתא בן אסתר והיא היתה שנת ע׳ לחורבן הבית הרי לך מהריגת זכריה בן יהוידע הכהן עד נבואת זכריה בן ברכיה רנ״ד שנים ׃ א״כ שימון בודני בתיקונו זה לא הועיל כלום כי הוא טעות אשר לא יוכל לתקן ׃

פרק כג

כ״ו פסוק ו׳ ובהיות ישו בביתניאה בבית שמעון המצורע באה אליו אשה אחת ובידה כלי זכוכית עם מים יקרים והריקה המים על ראש ישו ובמרקוש פרק י״ד פסוק ג׳ ובהיות יושב בביתניאה בבית שמעון המצורע באה אשה אחת ובידה כלי אלבסתר עם שמן שפיקנרדי יקר מאוד ותחוב חור בכלי אלבשטר והריקה השמן על ראש ישו ׃ ובלוקש פרק ז׳ פסוק ל״ז אשה אחת והביאה כלי אלבסטר עם שמן ועמדה אחרי ישו אצל רגליו ומשחה רגליו בשמן ׃ עוד שם פסוק מ״ג אמר ישו לשמעון בעל בית אתה אפילו בשמן זית לא משחת את ראשי והיא משחה בשמן יקר את רגלי וכו׳ ׃ וביאן פרק י״ב פסוק ג׳ מרים לקחה משקל פונט שמן שפיקנרדי יקר מאד ומשחה רגלי ישו וכו׳ אתה המעיין ראה איך כותבי הא״ג בספרם ענין אחד אינם מסכימים זה עם זה בדבריהם ׃ ומזה נראה כי שקר בפיהם ׃

כד פרק כ"ו פסוק ל"ט׳ ובאשר עבר ישו מעט מהם נפל על פניו ויתחנן ויאמר אבי אם יהיה מן האפשר שיוסר זה הכוס ממני אבל לא כאשר אני רוצה אלא כאשר אתה רוצה׃ ותמצא זה הדבר ג"כ במרקוש י"ד פסוק ל"ה ובלוקש פרק כ"ב פסוק מ"א׃ גם זה הדבר הפך אמונתם שהם מאמינים שישו הנוצרי ברצונו נתן לענוי ולצליבה בעדם כדי לכפר על נפשותם׳ ואם היה רצונו בכך כדבריהם א"כ למה היה מתעצב קודם שנתפס ומתחנן לאל שיעביר ויסיר הכוס ממנו וכן אחר שנתפס צעק בקול גדול ואמר אלי אלי למה עזבתני כדכתיב שם במטיאש פרק כ"ז פסוק מ"ו׳ וזה המאמר הוכיח ג"כ שהאב והבן אינו אחד אחר שאין רצון הבן כרצון האב וכבר בארנו הענין בפרק מ"ו מהחלק הא׳ מזה הספר׃

כה פרק כ"ז פסוק ט׳ אז נתקיים מ"ש הנביא ויקחו שלשים כסף מחיר הנערך אשר העריכו מבני ישראל ויתנו אותם על שדה יוצר כאשר צוני יי׳ עכ"ל׳ הנה גם פה שקר העיד מטיאש על הכתוב כמנהגו כפעם בפעם כי לא נמצא כן בזכריה י"א רק וישקלו את שכרי שלשים כסף ויאמר יי׳ אלי השליכהו אל היוצר וגו׳ וכן מביא ראיה לאמונתו מזה הפסוק בלתי הבנת כוונת הנביא בזה המאמר כמנהגו בשאר מאמרי הנבואה כאשר אמורת זה הענין מתבאר היטב מהפסוקים הקודמים והמתאחרים מזה הפסוק כי כוונת הנבואה בזאת הפ׳ היא להודיע איך יהיו בני יהודה מונהגים מאת הש"י כל ימי משך זמן בית שני החורבן וקרא אנשי בית שני צאן ההרגה כי נתונים הם להרוג ביד שונאיהם כשעוברים על מצות יי׳ ומ"ש שם ואקח לי שני מקלות לאחד קראתי נעם ולאחד קראתי חובלי׳ לקיחת המקלות אינה כפשוטה אבל היא משל נבואיו והמשיל המנהיגים למקלות לפי שדרך הרועה את צאן במקל שבידו ואמר כי לרעות את ישראל לקח ב׳ מקלות לרמוז בזה כי הנהגתם לא יהיה בענין אחר רק ינהיגם לפי מעשיהם׃ ומ"ש לאחד קראתי נועם וגו׳ נועם הוא משל לנשיאת זרובבל ונחמיה שהיו מבית

דוד · והחבלים הוא משל למלכות בני השמונאי שמלכו
מעצמם ולא היה להם משפט המלוכה לפי שלא היו מזרע
דהע"ה ונקראו חובלים מל' השחתה כמו מחבלים כרמים
שיר השירים ב' ולפיכך היה עונשם מדה כנגד מדה
שהמשיל הק'בה עליהם את עבדיה' והם הכריתום ומלכו
תחתם וכלי רועה אוילי רמז למלכות העבדים שהם
הורדוס ובניו ובני בניו שמלכו עד חרבן הבית אכן מה
שאמר ואכחיד את שלשת הרועים בירח אחד הנביאים
נקראו גם כן רועים לפי שמנהג הרועה להיות תהת ידו
רועים קטנים · ואלו הם חגי זכריה ומלאכי שנבאו בזמן
אחד ר"ל בתחלת ימי בית שני ובירח אחד מתו שלשתן
ואחריהן לא היתה נבואה בישראל לפי שלא קבלו ישראל
תוכחות הנביאים השם בעונותיהם של ישראל · והוא
אמרו ותקצר נפשי בהם ר"ל בישראל לפי שגם נפשם
קצה בי · ומ"ש ואומר לא ארעה אתכם וגו' ר"ל שאחר
פטירת ג' הרועים האלה אמרתי להסתיר פני בכם ולא
רציתי עוד להציל אתכ' מהצרות הבאות עליכם בעונותיכ"
רק אמרתי המתה תמות והנכחדת תכחד והנשארות
תאכלנה אשה בשר רעותה ברעב · ומ"ש ואקח את
מקלי את נועם ואגדע אותו להפיר את בריתי וגומר זה
משל לפליטת זרובבל ונחמיה אז נכרתה האהבה והופר
הברית אשר היתה ביניהם ובין מלכי פרס שהיו מולכים
אז על כל העמים ומ"ש ואומר אליהם אם טוב בעיניכם
הבו שכרי ואם לא חדלו דבר יי' הוא שאמר אליהם ע"י
הנביאים הרצון בו כאלו אמר אם טוב בעיניכם ללכת
בדרכי יי' לכו ואם לאו חדלו וטעם הבו שברי הוא כאלו
אמר כיון שאני רועה אתכם הבו שכרי ר"ל קיימו מצותי
והוא יהיה שכרי על כל הטובות אשר עשיתי לכם ומ"ש
ואם לא חדלו ר"ל אם תחדלו מלקיים מצותי גם אני לא
ארעה אתכם ולא אטיב לכם · וכן מצינו שאמר הק"בה
ליחזקאל הנביא ב' אם ישמעו ואם יחדלו והוא כדרך
החיים והמות נתתי לפניך דברים ל' וישקלו את שכרי
שלשים כסף גם זה המאמר אינו כפשוטו רק הוא משל
נבואיו על שלשים צדיקים מקיימי מצות הש"י שנמצאו

בהם באותו הדור אחרי פטירת זרובבל ונחמיה ומרת
שהמשיל הצדיקים לכסף הוא כל׳ כוסף להיותם נפשותם
נכספות תמיד לחצרות בית יי׳ והוא אמרו ואקחה שלשי׳
הכסף ואשליך אותו בית יי׳ אל היוצר ר״ל שכך הירה
נראה לו במראה הנבואה שהוא היה לוקח הכסף בצווי
הש״י ומשליכו בבית יי׳ אל היוצר: והיוצר כמו האוצר כי
אותיות אה״וי מתחלפות· ופי׳ שומר האוצר הרצון בזה
שאלו השלשים צדיקים לבדם יהיו נשמרים מהצרות
הנזכרות ר״ל מדבר ומהרב ומרעב המיועדות לבא על
רשעי הדור ההוא לפי שיהיו יושבים בסתר עליון ובצל
שדי יתלונן· והרי הם כאלו נשמרים במשמרת בירת יי׳
ובאוצרותיו ומ״ש אל היוצר אדר היקר אל זה מושך עצמו
ואחר עמו ר״ל אל היוצר ר״ל אדר היקר והוא גם כנוי לבית
יי׳ כאשר ביאר אחר כך באמרו ואשליך אותו בית יי׳ אל
היוצר ופי׳ אשר יקרתי מעליהם נכבדתי בעצמי וסרתי
מעליהם לרוע מעשיהם: ומ״ש ואגדע את מקלי השני
את החובלים זה משל לעקרת מלכות הכהנים שנעקרה
מלכותם בזמן שהופרה האהבה והאחוה ביניהם בזמן
הורקנוס ואריסתובלוס אחיו שאז נחלקו בני יהודה ובנימן
עם הנלוים אליהם משאר שבטי ישראל לשני מחלוקת
והמחלוקת היתה סבה לעקירת מלכותם· ומ״ש קח לך
כלי רועה אולי הוא משל למלכות הורדוס ובניו המשילהו
הכתוב לרועה שוטה לפי שהיה רחב און ומקבל לשון הרע
עד שהרג את אשתו ובניו על לא חמס בכפיהם רק
לרכילות המלשינים וכתיב משלי י״ד פתי יאמין לכל דבר
וכן שפך דם נקי לרוב בישראל· ווי״ו אולי כוי״ו אכזרי:
ומ״ש הוי רעי האליל עוזבי הצאן זהו אגריפס שהלך לרומי
והעלה את אספסיאנוס וטיטוס בן אשתו על ירושלים
ולבסוף קצף עליו אספסיאנוס וימת אותו וארץ מונבז בנו
לפי חרב ג׳ שנים ומחצה קודם חרבן הבית ומסבת
השנאה שנתעוררה בין אגריפס המלך ובין הרשעים שרי
הפריצים נחרב הבירה כאשר נתבאר ביוסיפון זהו פירוש
הנבואה הזאת לפי כוונת הקצור· ואחרי הודיע אלקים
אותך את כל זאת תראה כי אין שום סיוע לדברי הנוצרים

מפסוק

פפסוק וישקלו את שכרו שלשים כסף לפי שהוא אינו כפשוטו אלא משל גבואיו כשאר משלי נבואה כאשר ביארנו ועם ההשלמה אפילו הורה הפסוק כפשוטו לפי סברת הנוצרים עכ"ז אין להם לפרש זה הפסוק על דמי מכירת ישו הנוצרי ומחירו לפי דעת מטיאוש אחר שאין בוארת הנבואה דמי מכר או קנין ומחיר רק שכר והוא השכר אשר בארנו: מצורף לזה אחר שהנביא אמר לישראל בצווי הש"י הבו שכרי והם מיד שקלו את שכרי שלשים כסף ויתנו ליד הנביא זה הדבר מורה שעשו כן במצות יי׳ אם כן המעשה ההוא יחשב להם לצדקה ולזכות אבל מכירת ישו לפי דבריהם היא עון פלילי • ואחר שהוא עון פלילי איך יצוה השם לעשות עבירה שהיא המכירה וזאת הדעת הנבערה לא יקבלה דעת שום משכיל:

כו פרק

כ"ז פסוק מ"ו ויהי בשעה התשיעית קרא ישו בקול גדול באמרו אלי אלי למה עזבתני ותמצא זה המאמר גם במרקוש פרק ט"ו פסוק ל"ד • הנה גם פה הודיע שהוא לא היה אלוק אלא היה כשאר בני אדם הקוראים לאל בעת צרתם:

כז פרק

כ"ח פסוק י"ח אמר ישו לתלמידיו נתנה לי הממשלה כלה על השמים ועל הארץ• והנה גם פה הודיע שהוא לא היה אלוק כי מי שממשלתו נתונה לו מאחר אינו אלוק אבל הבורא לו לבדו הממלכה והממשלה והוא הנותן ובלתי מקבל הממשלה מאחר: ואם יאמר הנוצרי שאביו נתן לו הממשלה ולא אחר נשיב לו אם כן יהיו שנים ר"ל האחד נותן והאחר מקבל אבל הם אומרים שהאב והבן אחד: ע"כ דברי מטיאוש:

מרקוש

כח פרק

ב׳ פסוק כ"ח אמר ישו לפרושים הלא קראתם מה עשה דוד בהיותו רעב הוא ואנשי׳ אשר אתו אשר בא לבית יי׳ בזמן אביתר הכהן גדול ואכל לחם הפנים ויתן גם לאנשים אשר היו אתו מהלהם.

ההוא אשר הירה אסור לאכול לשום אדם זולת לכהנים לבדם ע"כ׃ ותמצא זה המאמר גם כן במטיאש פרק י"ב פסוק ג׳ ובלוקש פרק ו׳ פסוק ג׳ הנך רואה שגם מרקוש עם חבריו טעה׃ כי זה הענין היה בזמן אחימלך הכהן ולא בזמן אביתר כדכתיב שמואל א׳ כ"א ויבא דוד גבה אל אחימלך הכהן וגו׳׃ אבל אביתר היה בנו של אחימלך כדכתיב שם כ"ב וימלט בן אחד לאחימלך בן אחיטוב ושמו אביתר וגו׳׃ ואז בא דוד לבדו אל אחימלך ולא היה שום אדם אתו כדכתיב שם מדוע אתה לבדך ואין איש אחד׃ ומ"ש דוד לאחימלך ואת הנערים יודעתי אל מקום פלוני אלמוני אמר כן להעבירו בדברים כפי צורך שעה וכן אמר שם המלך צוני דבר׃ וכמוהו שמואל כ"ז על נגב יהודה ועל נגב הירחמאלי ועל נגב הקני כאשר זה הענין יתבאר הטיב למעיינים במקומו בספר שמואל א׳׃

כט פרק ג׳ פסוק ל"א ויבאו אחיו ואמו ובעמדם בחוץ שלחו אליו לקרוא לו והמון העם היו יושבים סביבותיו ויאמרו אליו הנה אמך ואחיך בחוץ דורשים אותך והשיב להם באמרו מי אמי ואחי ויבט כנגד תלמידיו היושבים סביביו ויאמר הנה אלה אמי ואחי העושה רצון האל הוא אחי ואחותי ואמי ע"כ׃ ותמצא זה הענין גם כן במטיאוש סוף פרק י"ב ובלוקש פרק ח׳ פסוק י"ט הנך רואה מזה המאמר שאמו ואחיו בראותם שהוא מסית ומדיח הפתאים בעם לא רצו להכנים לבית ההוא אלא שלחו לקרוא לחוץ כדי למנוע מהמעשה ההוא והוא לא שמע בקולם ולא רצה לצאת אליהם כאשר גם הם לא שמעו בקולו׃ והראייה על זה מה שכתוב ביאן פרק ז׳ פסוק ה׳ כי גם אחיו לא היו מאמינים בו׃

ל פרק י"א פסוק י"ב ויהי בבקר כאשר יצא ישו מביתניא וירעב וירא מרחוק תאנה ועליה עלים ויבא ללקוט תאנים ואחרי בואו אליה לא מצא תאנים כי אם עלים בלבד לפי שלא היה אז זמן תאנים ויען ישו ויאמר אליה שלא יאכלו עוד ממך פרי לעולם עד ע"כ׃ ותמצא זה הענין גם כן במטיאש פרק כ"א פסוק י"ח הנה גם זה המאמר מוכיח בבירור שלא אלקים הוא

ושאפילו

ושאפילו רוח אלקים אין בו ולא היה בו כ"א היה הוא אלקים כפי דבריהם או אם אפילו היה בו רוח אלקים איך לא היה יודע שאין תאנים בתאנה קודם בואו אצלה ובפרט שלא היה אז זמן תאנים אפילו הדיוט שבאנשים לא היה הולך אל התאנה להובישה בחנם וללא תועלת והיה לו לגזור על האילן שיתהפך לתאנים לתועלתו ולהשביע רעבונו אם היה כח בידו לשנות הטבעי' כרצונו כפי מה שמאמינים הנמשכים אחריו ׃ וזאת הטענה הטענתי לנוצרי אחד והשיב לי בוודאי אין זה כפשוטו אבל צריך כונה כמו שאתם יהודים אומרים כוונות עוד היום על הפסוקים מתורה ומנביאים כך אנו אומרים שזה המאמר צריך כוונה והכונה היא שישו לא הלך מעולם לתאנה רק אמר הכל דרך משל על ישראל שנמשלו לתאנה כמו שנאמר בדברי הנביאים בכמה מקומות וגם נמשלו לגפן כמו שנאמר גפן ממצרים תסיע ור"ל בא לישראל כמו שהועד מדברי הנביאים וישראל לא רצו לקבלו בעבור שלא היה להם פרי ר"ל חכמים ׃ וכשראה שלא רצו לקבלו קילל אותם ואמר תאנה לא יאכלו עוד ממך פרי לעולם ר"ל שלא ימצאו בישראל עוד שום חכם אחד ע"כ ׃ והשבתי לו על זה א"א להיות הכוונה שאתם מכוונים זה המאמר וזאת הכוונה היא נגד דברי הנביאים · כי בימים האלה בזמן המשיח ירבה הדעה והנבואה על כל בשר כמו שנאמר בנבואת יואל ב' וידעתם כי בקרב ישראל אני ואני יי' אלוקיכם ואין עוד ולא יבושו עמי לעולם והיה אחרי כן אשפוך את רוחי על כל בשר ונבאו בניכם ובנותיכם וגו' · וכן בהרבה מקומות אבל אתם אומרים להפך שישו המשיח לפי דבריכם הבדויים לא מצא כלל חכם בישראל אם כן בוודאי הכל שקר מה שאתם בודים מלבכם ע"כ ׃

לא פרק י"ג פסוק ל"ב אמר ישו לתלמידיו אותו היום והשעה אין מי שיודע לא המלאכי' שבשמים ולא הבן אלא האב לבדו עכ"ל ׃ אתה המעיין תראה איך הוכיח בכאן בבירור שהבן אינו אלוק כיון שאינו יודע עתידות ׃ ע"כ דברי מרקוש ׃

לוקש

לב פרק א' פסוק כ"ו אומר שבא המלאך גבריאל שליח מהאל למרים בעודה בתולה מאורשה מיוסף שהיה מבית דוד ובישר לה שתהר ותלד בן ותקרא את שמו ישו וכן הבן יהא קדש ויקרא בן אלקים וכן יתן לו האל כסא דוד אביו וימלוך על בית יעקב עד עולם ולא יהיה קץ למלכותו עכ"ל · הנה תראה שזה המאמר אינו מסכים עם שאר מאמרי הא"ג אבל הם סותרים זה את זה · ושני דברים הסותרים לא יצדקו יחד אלא אם יצדק האחד יכזב האחר ור"ל אם היה זה המאמר של לוקש אמת שהיתה למרים בתולה מבושרת מהמלאך שתלד בן קדוש אשר יקרא שכו בן אלקים וכו' אם כן למה היא ובניה ר"ל אמו של ישו ואחיו לא היו מקשיבים לקולו ולהוראותיו והיה להם ראוי לשבת בראש העם הנקבצים לשמוע את דבריו אבל הם לא רצו אפילו להכנס לבירת ההוא אשר היה בו מסירת הפתאים אלא שלחו לקראו לחוץ למנעו מן המעשה ההוא כאשר זה נודע מדברי ישו עצמו כדכתיב במרקוש פרק ג' פסוק ל"א · וכן למה אחיו לא היו מאמינים בו כדכתיב ביואן פרק ז' פסוק ה' ולמה מרים אמם לא אמרה שיאמינו בו ולא הגידה להם מה שהיה מבושרת עליו מהמלאך קודם ההריון לפי דברי לוקש וכן למה צוה המלאך לקרוא שמו ישו אחר שהיה מיועד מפי השם ע"י ישעיה הנביא לקרא שמו עמנואל לפי מה שכתוב במטיאש פרק א' פסוק כ"ב : ולמה לא נתן האל לו את כסא דוד כאשר הבטיח המלאך לאמו כי לא ישב על כסא דוד ולא משל בישראל כלל כאשר ביארנו בפרק כ"א מהחלק הא' מזה הספר ואיך יקרא דוד אביו של ישו אחר שלא נולד ישו מיוסף שהיה מבית דוד לפי דעתם כאשר בארנו בפרק א' מהחלק הא' מזה הספר וכן מ"ש שלא יהיה קץ למלכותו הנה מצינו שפויל סותר זה המאמר בכתבו הראשון לקורינטי פרק ט"ו מפסוק כ"ד עד כ"ט באמרו כי בזמן העתיד ישיב ישו המלכות אל האל אביו וגם עצמו יהיה נתן אליו הנך רואה שזה המא'

מורה שמלכות ישו לא תהיה נצחירה רק זמנית כי כאשר ישיב המלכות לאביו אז יהירה קץ למלכותו אפילו לפי דעתם ואמונתם ואחר אשר הוכחנו מדבריהם שישו יהיה קץ למלכותו ואבל האל אין קץ למלכותו אפילו לפי דעתם אם כן יתחייב שהאב והבן אינו אחד:

לג פרק

ב׳ פסוק ו׳ ויהי בהיותם שם בבית לחם וימלאו ימיה ללדת ותלד את הבכור וכו׳

הנה מזה המאמר נראה בבירור שמרים ילדה את ישו אחר שמלאו ימיה ללדת כשאר היולדות מתשעה חדשים: וכן מצינו שם בפרק הראשון פסוק ל״ט שמרים אחרי שהרתה הלכה לבית אלישבע קרובתה ותשב עמה ג׳ חדשים ואחר כך שבה אל ביתה ותמצא שהקלנדר שלהם אינם מסכימים בזה הענין עם כותבי הא״ג אלא קובעים יום הריונה של מרים כה׳ לטבת הנקרא בלשונם דיצימבר ויום לידתו של ישו בכ״ה בו אם כן לפי דעת כותבי הקאלנדר אין בין ההריון ללידה רק י״ז ימים · ומה שאומרים קצת מהנוצרים שבח׳ דיצימבר הוא יום הריון אמה של מרים למרים בתה א״כ היה להם לנוצרים לקרוא אותו יום הריונה של אם מרים ולא הריונה של מרים ועוד למה יזכירו הנוצרים הריונה אמה של מרים שהיה בדרך הטבע ולא יזכרו הריונה של מרים שהיה בדרך פלא לפי דעתם המשובשת:

לד פרק

ב׳ פסוק ל״ג והיו אביו ואמו תמהים על המאמרים הנאמרים עליו עוד שם פסוק מ״ב וישאר הנער בירושלים ויולדיו לא ידעו ושם פסוק מ״ח ותאמר אמו אליו אתה הנער מה זאת עשית לנו הנה אביך ואני בכאב לב בקשנוך עכ״ל · וכן שם פ״ד פסוק כ״ב כתיב שאמרו בעבורו והלא הוא בן יוסף · וביאן פרק א׳ פסוק מ״ב כתיב מצאנו את ישו בן יוסף מנצורט · ושם פרק ו׳ פסוק מ״ב והלא הוא ישו בן יוסף אשר אנחנו מכירים את אביו ואת אמו ע״כ · הנך רואה שגם אלו המאמרים עומדים כנגדם והורסים פנת אמונתם שמאמינים שנולד בלא אב:

לה פרק

ג׳ פסוק כ״ג מתחיל לכתוב ייחוס יוסף

לנתן בן דוד והוא סותר למה שנמצא כתוב במטיאש פרק א׳ כי יחוס פה ישו בן יוסף בן עלי בן מתת בן לוי בן מלכיה וכו׳ אבל במטיאוש מייחס את יוסף בעלה של מרים לשלמה בן דוד ומסיים היחוס באמרו אליהוד הוליד את אלעזר אלעזר הוליד את מתן מתן הוליד את יעקב יעקב הוליד את יוסף בעל של מרים אשר נולד ממנה ישו וכולו נמצא שם כפי ספור מטיאש מאברהם אבינו עד ישו הנוצרי מ״ב דורות׃ אבל פה כפי סיפור לוקש תמצא כ״ו דורות׃ וכבר הארכנו בענייני אלה הסתירות במטיאש פרק א׳ ע״ש׃ ויש לשאול מהם איזה יוסף היה בעלה של מרים אם יוסף בן עלי בן מתת בן לוי כדברי לוקש או יוסף בן יעקב בן מתן בן אלעזר כדברי מטיאוש ואם תאמין לדברי לוקש תכזיב עדות מטיאוש וכן להיפך וכן תמצא שלוקש מתחיל היחוס באמרו שישו בנו של יוסף בן עלי וכו׳ ומסיים באמרו בן אנוש בן שת בן אדם בן האל אם כן נראה מדבריו שלפיכך נקרא ישו בפיהם בן אלקים שנולד מאדם שהיה של האל ויצור כפיו כאשר זה ידוע למעיינים הטוב בדבריו׃

לו פרק ד׳ פסוק י״ז ויתנו לו לישו ספר ישעיה הנביא ויפתח הספר וימצא המקום שהיה כתוב בו רוח יי׳ עלי יען משח אותי לבשר ענוים שלחני לחבוש לנשברי לב לקרוא לשבוים דרור ולעורים ראייה עינים ולנשברים פקח קוח לקרוא שנת רצון ליי ויסגור הספר ויתן לנערו ואחר כך התחיל לומר אליהם היום הזה נתקיים הכתוב באזניכם עכ״ל׃ הנה תראה איך הנוצרים טועים גם בזה המאמר כי טזכיר הפסוקים בחילוף מה שכתוב בישעיה ס״א כי הוסיף לעזר אמונתו ולעורים ראיית עינים מה שאינו כתוב שם בישעיה׃ ולא הזכיר המאמרים אשר כנגדם כגון ויום נקם לאלקינו לנחם כל אבלים לשום לאבלי ציון לתת להם פאר תחת אפר שמן ששון תחת אבל מעטה תהלה תחת רוח כהה עד סוף הפרשה ההיא אשר מהם נראה בבירור כי אלה הפסוקים לא נאמרו על ישו כלל אלא הנביא ישעיה אמרם על עצמו ואמרו משח יי׳ אותי הרצון בו בחר ומנה וכמוהו תמשח לנביא

לנביא תחתיך מלכים א׳ י״ט וכן אל תגעו במשיחי תהלי׳ ק״ה והרצון בזה שה״שי מנחו ושלחו לבשר באלה הנחמות את בני ישראל העתידים להיות בגלות זמן ארוך שלא יתיאשו מן הגאולה במצאם אלה הנחמות כתובות מפי וי׳ ע״י נביאיו וקרא בני הגלות ענוים ונשברי לב שבוים ואסורים ואבילי ציון כי כן שמם באמת כאשר אמות זה הענין מבואר בפרשה ההוא וכן בפ׳ הסמוכה אליה מלמעלה ומלמטה באר הטיב:

לז פרק

ו׳ פסוק כ״ו אהבו את אויביכם ועשו טובה לשונאיכם ברכו את המקללים אתכם והתפללו בעד החומסים אתכם למכה אותך על הלחי האחת תן לו גם השנית והלוקח מלבושך החיצוני אל תמנע ממנו גם הפנימי וכו׳ ותמצא זה הענין ג״כ במטיאש פרק ה׳ פסוק ל״ט זאת המצוה לא ראיתי שום נוצרי שיקיים אותה כי אפילו ישו עצמו לא היה מתנהג כמו שהיה מלמד לאחרים כי הנה מצינו ביואן פרק ח״י פסוק כ״ב כאשר הכה אותו איש אחד על הלחי לא נתן לו לחיו השנית אלא נתרעם אפילו על הכאה האחת באמרו למה מכה אתה אותי וכן מצינו באקטא אפוסטלרום פרק כ״ג פסוק ב׳ כאשר גזר הכהן להכות את פויל על הלחי לא נתן לו לחיו שנית אלא קללו באמרו האל יכה אותך וכולי והנה זה הדבר עומד כנגדם וסותר יסוד דתם שאומרים שתורת ישו קלת השמירה והנה פויל שהיה נאמן ביתו של ישו ולא יכול לקיים מצותו א״כ שאר מאמיניו איך יוכלו לקיים: ותמצא כיוצא בזה במטיאש פרק י״ט פסוק כ״א ע״ש:

לח פרק

י״א פסוק ל״ז וישב ישו לסעוד אצל פרוש אחד ולא נטל ידיו קודם אכילה ויתמה הפרוש וישאלהו ע״ז והוא אמר אתם רוחצים קערות וכוסות מבחוץ אבל תוככם מלא מכל מיני הרעות אני הסכלים הלא מי שעשה החיצונות הוא עשה גם התוכיות יותר טוב שתתנו צדקה מה שיש לכם והכל יהיה טהור לכם וכו׳ הנך רואה שאלו הדברים אין להם טעם ולא ריח והתמיה מן המאמינים בו ההולכים בעקבותיו למרת

רוחצים ידיהם כשיושבים לסעוד כי מן הראוי להם להתנהג כמנהגנו ותמצא זה הענין ג"כ במטיאש פרק ט"ו:

לט פרק ט"ו כותב סיפור לזריש העני שהיה מתענג אחרי מותו בחיקו של אברהם אבינו ע"ה וכי הרשע שהיה בו מתענג בחיי העולם הזה היה מעונה אחרי מותו בגיהנם מרחק גדול ותהום רבה עד כי אין שום מעבר בין שני המקומות ההם וכו'. הנה בזה הספר הודיעו שאברהם ולזריש לא היו בגיהנם ויתחייב מזה שהצדיקים לא היו יורדים לגיהנם אפי' קודם ביאת ישו רק הרשעים לבדם אם כן המאמר הזה סותר יסוד דתם ואמונתם שמאמינים שהצדיקים כולם היו יורדים לגיהנם בעון אדם הראשון עד אשר בא ישו ופדה משחת נפשם במיתתו: וכבר הארכנו בסתירת הדעת הזאת בפרק י"א מהחלק הראשון מזה הספר:

מ פרק כ"ג פסוק ל"ד אמר ישו אבי סלח להם כי אינם יודעים מה הם עושים עכ"ל: וזה המאמר גם כן סותר פנת אמונת הנוצרים שאומרים שהאל ענש היהודים בעונש גדול על שעשו שפטים בישו א"כ לא קבל האל את בקשתו ולא סלח להם: ואם יאמר הנוצרי שנתקבלה בקשתו מהאל ית' וסלח להם א"כ היהודים לא נענשו בעבורו. עד כאן מדברי לוקש:

יאן

מא פרק א' פסוק כ"א וישאלהו הכהנים והלוים מיאן אם אתה אליהו ויאמר אינני אליהו וישאלהו עוד אם אתה נביא ויאמר אינני נביא עכ"ל: הנה תמצא סותר לזה במטיאש פרק י"א פסוק י"ג אמר ישו כל הנביאים והתורה נבאו עד יאן ואם תרצו לקבל הוא אליה אשר היה עתיד לבא וכן שם פרק י"ז פסוק י"ב אמר ישו כי אליהו כבר בא ולא הכירוהו אלא עשו לו כרצונם ובן בן אדם יסבול מהם אז הבינו תלמידיו כי על יאן הטובל הוא אומר ע"כ. וכבר ביארנו סברת זאת הסתירה בבירור מספיק בפרק ל"ט מהחלק הא' מזה

הספר

הספר ע"ש׳ וכן טענתי לנוצרי אחד זאת השאלה והשיב לי ע"ז כי מצינו גם בדברי הנביאים שכיחשו נדברים כמו שמואל הנביא שהיה רוצה לכחש נגד שאול לומר שהולך לקרב קרבנות והוא הלך למשוח את דוד׳ גם כן יאן היה כחש שהיה אליה אבל באמת היה אליהו והשבתי לו מזה אין להביא ראיה כי בידוע ששמואל הנביא בודאי לא כיחש כנגד דוד אשר היה מושלח אליו רק מאחר היה כיחש כמו משאול אם כן אם יהיה כדבריכם שיאן היה ח"ו אליה לא היה לו לכחש כנגד ישראל אשר היה שלוח אליהם כמו שנאמר בדברי הנביאים:

מב פרק ב׳ פסוק ד׳ אמר ישו לאמו מה לי ולך אשה וכן שם בפרק י"ט פסוק כ"ו ובראות ישו את אמו ואת תלמידו אשר אהבו שהיה עומד שם אמר לאמו הנה בנך עכ"ל: הנך רואה שגם זה הדבר סותר אמונתם מה שמאמינים שמרים אפילו אחר שילדה את ישו היתה בתולה׳ ואם היה כדבריהם למה לא קראה בנה בשם בתולה וקראה בשם אשה שמורה על הבעולה מאיש כאשר תראה שם פרק ד׳ פסוק כ"א ובפ׳ ח׳ פסוק י׳:

מג פרק ב׳ פסוק י"ח אמרו היהודים לישו איזה מופת אתה מראה לנו שאתה עושה כן השיב ואמר להם ישו ערו בירת המקדש הזה ואבנהו בג׳ ימים ויענו היהודי׳ ויאמרו לו הבית הזה בנינו למ"ו שנים ואתה רוצה לבנות בג׳ ימים ע"כ׳ וזה הדבר שאמרו לו היהודים אינו מן האפשר כי ב"ה שבזמן ישו היה בנין הורדוס המלך לפי דעת הנוצרים אשר כל ימי מלכותו לא היו רק ל"ז שנים כמבואר בספר יוסף בן גוריון פרק ס"ח וכן ב"ה ההוא אשר בנה הורדוס נבנה לשמנה שני׳ כאשר מבואר גם כן בספר ההוא פרק נ"ה אם כן מספר מ"ו שנים טעות גמור בדברי הכותב:

מד פרק ו׳ פסוק ל"ח כי ירדתי מן השמים לא לעשות רצוני אלא רצון אותו אשר שלחני עכ"ל׳ הנה במה שאמר כי ירדתי מן השמים אם כיון אל ירידת הנשמה הנה נשמת כל בני אדם משם יורדת׳ ואם כיון אל הגוף הנה שאר כותבי הא"ג סותרים את דבריו

ובפרט לוקש במה שכותב פרק ב׳ פסוק ז׳ כי אמו ילדתו בבית לחם באבוס הבהמות ומה שאמר לא לעשות רצוני אלא רצון אותו אשר שלחני מורה שהשולח עם השליח אינו אחד שאין רצון השלוח ברצון השולח:

מה פרק ז׳ פסוק ה׳ כי גם אחיו לא היו מאמינים לו עכ"ל: הנך רואה כי אפילו אחיו בני אמו ר"ל יעקב ויוסף ושמעון יודא הנזכרים במטיאוש פרק י"ג פסוק נ"ה לא היו מאמינים לו לפי שהיו מכירים יותר תחבולותיו וזיופו ויודעים כי שקר בפיו וכבר הוזכרנו בלוקש פרק א׳ ע"ש:

מו פרק ז׳ פסוק ט"ו ויתמהו היהודים מישו באמרם איך הוא יודע ספר בהיותו בלתי מלומד ע"כ: גם זה הדבר אינו אמת כי ישו הנוצרי היה תלמידו של רבי יהושע בן פרחיה ועמו ברח לאלכסנדריה של מצרים מפני יאני המלך כאשר העידו עליו בתלמוד חכמי אותו הדור כאשר ראוהו בעיניהם:

מז פרק ח׳ פסוק ג׳ הביאו הפרושים לפני ישו אשה שמצאוה מנאפת ושאלו אותו אם אתה גוזר שנרגום אותה באבני׳ כפי מה שגזר לנו משה בתורתו והוא השיב ואמר להם מי שלא חטא מכם ירגום עליה אבן בתחלה ואחר כך עשה אותה חפשית מן המיתה: הנך רואה שהוראת הזאת היא הפכית להוראות התורה האלוקית שנאמר ובערת הרע מקרבך: וכמו כן היא הפכית אפילו להוראות הדתורה הנימוסיות שגם הם גוזרות לבער הרע בהריגת החוטאים: ולפיכך אפילו הנוצרים המאמינים בו אינם מתנהגים כפי הוראתו אלא הורגים המנאפים והמנאפות במיתות משונות אבל כפי הוראת ישו יתחייב ביטול כל בתי דינין ויבא לקלקל הסדר וקבוץ המדיני ולהשחת מין האדם כאשר זה ידוע למבינים:

מח פרק ח׳ פסוק מ׳ ועתה אתם מבקשים להמית אותי את האדם המדבר אליכם דבר אמת אשר שמעתי מאת האל: הנה תראה שישו מודיע על עצמו שהוא אינו אלוק אלא הוא אדם · וכן אמר עליו

פויל בכתבו לרומיים פרק ה׳ פסוק ט״ו בחסד אדם אחד ישו המשיח הושפע לרבים ׃ וכן ישו בהרבה מקומות קורא את עצמו בן אדם ולא מצינו בשום מקום שיקרא את עצמו אלוק כפי מה שמאמינים הנוצרים כאשר בארנו בפרק י׳ מחלק הא׳ מזה הספר ׃

מט פרק

י׳ פסוק ט״ז אמר ישו עוד צאן אחרות יש לי אשר אינן מהמכלה הזאת גם אותן וצטרך לי להביא ויאזינו לקולי ויהיו עדר אחד ורועה אחד ׃ אתה תראה איך יצא מפיו דבר אמת במקרה כי הורה כי לעתיד תהיה דת אחרת ויהיה גם כן מלך אחד כפי עדות הנביאים ע״ה כי הנה כתוב בישעיה מ״ה בי נשבעתי יצא מפי צדקה דבר ולא ישוב כי לי תכרע כל ברך תשבע כל לשון ובצפניה ג׳ כתוב כי אז אהפוך אל העמים שפה ברורה לקרא כלם בשם יי׳ לעבדו שכם אחד ׃ ואם תרצה לדעת בבירור מדברי הנביאים איזה מהדתות תשאר קיימת לעתיד לבא תמצא כתוב בישעיה נ״ב עורי עורי לבשי עזך ציון לבשי בגדי תפארתך ירושלי׳ עיר הקדש כי לא יוסיף יבא בך עוד ערל וטמא ושם סימן ס״ו המתקדשים והמטהרים אל הגנות אחר אחד בתוך אוכלי בשר החזיר והשקץ והעכבר יחדו יסופו נאם יי׳ ושם בסמוך והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחות לפני אמר יי׳ ובזכריה ט׳ והסרתי דמיו מפיו ושקוציו מבין שניו וגו׳ ושם י״ד והיה כל הנותר מכל הגוים הבאים לירושלים ועלו מדי שנה בשנה להשתחות למלך יי׳ צבאות ולחוג את חג הסוכות ופסוקים רבים כאלה אשר מתבאר בהם כי לעתיד תהיה דת אחת והיא דת ישראלית ׃ וכבר הארכנו בבירור זה הענין בפרק מ״ד מחלק הא׳ מזה הספר ׃ אמנם על היות מלך אחד מאומת ישראל בזמן העתיד תמצא בדניאל סימן ב׳ וביומיהון די מלכיא אנון יקים אלה שמיא מלכו די לעלמין לא תתחבל ומלכותה לעם אחרן לא תשתבק תדק ותסף כל אלין מלכותא והיא תקום לעלמיא ׃ עוד שם ז׳ ומלכותא ושלטנא ורבותא די מלכות תחות כל שמיא יהיבת לעם קדישי עליונין מלכותה מלכות עלם וכל שלטניא ליה

יפלחון וישתמעון והוא מה שכתוב בתורה במדבר כ״ד אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל ומחץ פאתי מואב וקרקר כל בני שת: וכבר ביארנו מזה הענין בפרק א׳ ובפרק ו׳ מהחלק הראשון מזה הספר:

נ׳ פרק

י׳ פסוק ל׳ אמר ישו אני ואבי שנינו אחד עכ״ל׳ הנוצרים מזה המאמר מאמינים ואומרים שהאב והבן אחד: הנה אם תהיה כוונת המאמר הזה שהאב והבן אחד לפי הבנת הנוצרי ואמונתם על כן תמצא שישו עצמו סותר מאמרו זה כדכתיב במרקוש פרק י״ג פסוק ל״ב׳ כי אמר ישו אותו היום ואותה השעה אין מי שיודע לא המלאכים ולא הבן אלא האב לבדו הנה זה המאמר מורה שהאב והבן אינם אחד אחר שהבן אינו יודע מה שהאב יודע: וכתב מרטין צחוויץ בספרו הנקרא מאמר ג׳ ימים בדף ס׳ באמרו כי מה שאמר ישו אני ואבי שנינו אחד אינו מחייב שיהיה האב והבן עצם אחד ואומר הנה כיוצא בזה המאמר כתב פויל ואפולוס שניהם אחד ולא יחויב מזה המאמר שיהיה פויל ואפולוס שניהם איש אחד כי פויל היה איש אחד ואפולוס איש אחד: לפיכך אם תהיה כוונת זה המאמר לפי מה שהבין ממנו מרטין צחוויץ הנה אז לא יתחייב מזה המאמר שיהיה אב והבן אחד בעצם ולפי מה שמבינים הנוצרים ממנו הנה אם כן ישו הטיח דברים כלפי מעלה ביחוס עצמו לשם אלקות מה שאינו בחק האדם לפיכך היה עונשו להפסיד אפילו מה שהיה בחיקו והם החיים האנושים כמו שמצינו בנבוכדנצר כי על אמרו אעלה על במתי עב אדמה לעליון נענש במה שנאמר לו אך אל שאול תורד אל ירכתי בור ישעיה י״ד וכן ולך טרדין מן אנשא דניאל ד׳ וכן נגיד צור אשר אמר אל אני מושב אלקים ישבתי נאמר עליו האמור תאמר אלקים אני לפני הורגך ואתה אדם ולא אל כיד מחלליך יחזקאל כ״ח:

נא פרק

י׳ פסוק ל״ג השיבו היהודים ואמרו לישו אין אנחנו רוגמים אותך באבנים על מעשים טובים אלא על חירופים וגידופים שאתה בהיותך

אדם עושה את עצמך אלוק וישו השיב ואמר להם הלא כתיב בתורתכם אני אמרתי אלקים אתם ואם קרא בשם אלקים אותם אשר היה להם דבר אלקים ואין מזה הפסיד לכתובים אני אשר קדשני ושלחני האב לזה העולם אתם אומרים שאני מחרף ומגדף על שאמרתי אני האל עכ"ל • הנך רואה איך הוא מתנצל בדברים אשר אינם לו לא לעזר ולא להועיל כי מביא ראיה מפסוק אני אמרתי אלקים אתם ובני עליון כלכם הכתוב בספר תהילי' פ"ב שהמזמור ההוא אמר המשורר ברוח הקודש להזהיר הדיינים שלא ישפטו עולה ופי' הפסוק הוא אני השבתי כמלאכים אתם וכבני עליון כלכם בעלי קיום והתמדה מצד השתוף שיש לכם עם המלאכים ובני עליון בנשמה העליונה כי הדן דין אמת כמלאך יי' צבאות הוא לפיכך סמך עליו ואמר אכן כאדם תמותון וגו' ר"ל לכן אני רואה שאתם בהיותכם נמשכים אחרי תאות החומר שהוא מאדמה לעשות עול במשפט תמות נפשכם כאדם שהוא גוף ולא תעלה אל מעונה העליון להיות לה מהלכים בין המלאכי' הנקראים אלקים ובני עליון וכן תפלו כאחד השרים אשר ידם תקיפה לעשות חמס: וידוע לכל יודעי הל' העברית כי בדברי הנבואה המלאכים נקראים בשם אלקים ובני אלקים כי שם אלקים שם שותף ונאמר לכל משגיח ושופט ומנהיג וע"כ נאמר בתחלה אל הש"י כמו בראשית ברא אלקים ונאמר על המלאכים כמו מות נמות כי אלקים ראינו אחר אמרו אז ידע מנוח כי מלאך יי' הוא שופטים י"ג וכן ובית דויד כאלקים כמלאך יי' לפניהם זכריה י"ב וכן ברן יחד כוכבי בוקר ויריעו כל בני אלקים איוב ל"ח ונאמר גם על הדיינים מבני אדם כמו עד האלקים יבא דבר שניהם אשר ירשיעון אלקים ישלם שנים לרעהו שמות כ"ב וכן בקרב אלהים ישפוט תהילים פ"ב והרבה כיוצא באלה בדברי הנבואה וכבר הזכרנו זה השתוף בפרק ט' מהחלק הא' הנה בזה המזמור לבדו תמצא כל מיני השתוף מהשלשה אשר הזכרנו • כי באמרו בהתחלת המזמור אלקים נצב בעדת אל וכן בסוף המזמור קומה אלקים שפטה הארץ הרצון בהם על הש"י ובאמרו בקרב אלקים

ישפוט הרצון בו על הדיינים · ובאמרו אני אמרתי אלקים אתם הרצון בו על המלאכים כאשר בארנו ומזה סין מן השתוף מ"ש הש"י למשה ראה נתתיך אלקים לפרעה שמורת ו' אשר הרצון בו ראה שמתיך במעלת מלאך לפרעה וכמו שהמלאך מדבר דברי יי' אל העם באמצעות נביא כן אתה תדבר אל פרעה דברי שליחותי באמצעות אהרן אחיך והוא אמרו ואהרן אחיך יהיה נביאך · ואמנם כותבי הא"ג להעדר ידיעתם שתופי השמות הם טועים בדברי הנבואה בהרבה מקומות ועניינים ובפרט בזה המאמר אשר אנחנו בו שתרגום אלקים אתם בשם האל ית' כאשר זה ידוע למעיינים בספריהם :

נב פרק י' פסוק ל"ח למען תדעו ותאמרו כי אבי בי ואני בו : וכן שם בפרק י"ד פסוק י"א תאמינו לי כי אני באבי ואבי בי · ושם בפסוק כ' אמר ישו לתלמידיו ביום ההוא תדעו אתכם כי אני באבי ואתם בי ואני בכם · וכן שם פרק י"ז פסוק כ"א כדי שיהיו כלם אחד כאשר אתה אבי בי ואני בך ושגם הם בנו יהיו אחד כדי שיאמינו אנשי העולם כי אתה שלחתני ואני ההוד אשר נתת לי נתתי להם כדי שיהיו אחד כאשר גם אנחנו אחד אני בהם ואתה בי כדי שישלמו בא' עכ"ל : הנה הנוצרים מאלו המאמרים מאמינים שהבן עם האב אחד ומביאים ראיה מהם לאחדות השילוש אע"פי שלא נזכר השלישי ויתחייב אם כן מאלו המאמרים לפי דעתם שיאמינו כמו כן על אחדות ישו שהם השילוש עם הי"ב שלוחים · וכיוצא בזה העניין תמצא במטיאש פרק י' פסוק מ' ע"ש :

נג פרק י"ג פסוק ג' ישו בהיותו יודע כי האב נתן לו הכל וכו' עוד שם פרק ט"ו פסוק ט"ו אמר ישו לתלמידיו כל מה שיש לאב שלי הוא וכו' ובמטיאש פרק כ"ח פסוק י"ח אמר ישו נתונה לי הממשלה כלה על השמים ועל הארץ עכ"ל הנה מצינו כי ישו עצמו סותר אלו המאמרים באמרו במרקוש פרק י"ג פסוק ל"ב ואותה השעה אין מי שיודע לא המלאכים שבשמים ולא הבן אלא האב לבדו · הנה ישו באמרו זה הודיע שידיעת העתידות

אשר האב יודע לא נתונה לבן וכן מה״ש שכתוב במטיאוש פרק כ׳ פסוק כ״ג שאמר ישו לתלמידיו לשני בני זבידיאוש אבל לתת לכם לשבת בימיני ובשמאלי אין ברשותי אלא לאותם אשר הוכן להם מאבי הודיע גם כן שהרשות לעשות רצונו לא היתה נתונה בידו מהאב׃ וכן ממה״ש שכתוב במטיאוש פרק ח׳ פסוק י״ט שאמר ישו לאיש הרוצה ללכת אחריו לשעלים יש חפירות ולעופות השמים יש קינין אבל אני בן אדם אין לי מקום להשים את ראשי הודיע כמו כן שלא נתן לו האל הבורא עולם כלום אפילו מקום אחד בארץ להשים ראשו׃ וכן ממה״ש שכתוב עוד גיאן פרק י״ד פסוק כ״ח שאמר ישו לתלמידיו כי האב יותר גדול ממני הודיע גם כן שהגדולה אשר יש לאב לא היתה נתונה לו ממנו וכן מצינו בכתב השלוח ליהודים פרק ב׳ פסוק ז׳ כתיב תמשילהו במעשה ידיך כל שתה תחת רגליו מה שמודה שנתן לו הכל בלתי השאיר כלום אבל עכשיו עדיין אין אנחנו רואין שיהיה הכל נתון לו עכ״ל׃ ואתה המעיין תראה ותבין מאלו המאמרים איך מאמרי הא״ג סותרים קצתם את קצתם׃

נד פרק י״ג פסוק ל״ד אמר ישו לתלמידיו מצוה חדשה אני נותן לכם שתהיו אוהבים זה את זה עכ״ל׃ גם זה הדבר אינו אמיתי ר״ל שתהיה אהבת אדם את חבירו מצות חדשה אחר שצוה עליה הש״י בתורת משה כדכתיב ויקרא י״ט ואהבת לרעך כמוך אני יי׳ כדכתיב במאטיאש פרק י״ט פסוק י״ט ובפרק כ״ב פסוק ל״ט׃

נה פרק י״ז פסוק ג׳ אמר ישו אל האל והחיים הנצחיים הם כדי שיכירו אותך לבדך אלקי האמיתי ואותו אשר שלחת את ישו המשיח עכ״ל׃ הנך רואה מזה המאמר שישו עצמו הודה כי אלקי האמיתי הוא האל האחד לבדו ואין קורא את עצמו בשם אלקים כפי מה שמאמינים הנוצרים רק בשם משיח שלוח מהאל לפי דעתו׃ וכן מצינו שכתב פויל בכתב אחד לטומיטאוש תלמידו פרק א׳ פסוק י״ז ז״ל אבל מלך העולם הבלתי מת והבלתי נראה האל האחד כבוד והוד עד עולמי עד אמן׃

הנך רואה גם מדברי פויל שהאל ית׳ הוא בלתי מת ובלתי נראה הוא האל האחד אשר לו לבדו יאות הכבוד וההוד ולא לזולתו אם כן ישו אינו אלוק כדברי הנוצרים :

נו פרק י״ח בתחלתו אומר כאשר בא יודש אסקריוטא עם אנשי חיל לתפוס את ישו יצא ישו אל אנשי החיל וישאלם לאמר אות׳ מי אתם מבקשים ויאמרו לו אות׳ ישו הנוצרי וא״ל אני ישו הנוצרי ואז יודש המוסר אותו היה עומד אצלם עד כאן : אבל מטיאש פרק כ״ו פסוק מ״ז ומרקוש פרק י״ד פסוק מ״ג וכן לוקש פרק כ״ב פסוק מ״ז כתבו כי יודש נתן סימן לאנשי חיל בבואם לתפוס את ישו באמרו אות׳ מי אנשק אותו תפשוהו ויעשו כן והנה תראה אתה המעיין כי יואן אינו מסכים בעדותו עם דברי הג׳ עדים הנכתבים לעיל כאשר זה הענין מבואר הטיב למעיינים בדבריהם :

נז פרק י״ט פסוק ט״ו השיבו הכהנים ואמרו אין לנו מלך זולת הקיסר עכ״ל : הנה זה המאמר מורה שקודם צליבת ישו כבר היו קסרי רומי מושלים על ישראל וזה הקיסר הוא טיבריאוס אשר הפקיד את פילט על ירושלים כאשר מבואר בלוקש פרק ג׳ בהתחלתו הדבר תשובה לטענת הנוצרים שאומרים כי היהודים בעבור חטא צליבת ישו אבדו מלכותם וכבר כתבנו זה הטענה עם תשובתה פרק ג׳ מהחלק הא׳ מזה הספר ע״ש :

נח פרק כ׳ פסוק י״ז ואמר ישו למרים מגדלנא אל תגעי בי כי עדיין לא עליתי אל אבי אבל לכי אל אחיו ותאמרי להם כי אני עולה אל אבי ולאביכם לאלקי ולאלקיכם עכ״ל : הנה גם בזה המאמר הודיע שהוא אינו אלקים כדברי הנוצרים וכי אלקי ישראל הוא אלוקיו וכי הוא לבדו לא נקרא בן אלקים אלא הוא כשאר בני ישראל הנקראים בני אלקים כדכתיב דברים י״ד בנים אתם ליי׳ אלקיכם וגו׳ : עד כאן מדברי יואן :

ספר מעשה השלוחים אשר כתבו לוקש הנקרא בלע״ז גם אקטא אפוסטולורום :

נט פרק א׳ פסוק ו׳ ויתקבצו השלוחים וישאלו את

ישו לאמר אם עכשיו אתה מתקן. מלכות ישראל והשיב
להם ואמר אין ראוי לכם לדעת הזמנים והעתים אשר שם
האב ברשותו עצמו· הנך רואה שהשואלים בשאלתם
זאת הודיעו שמלכות ישראל תתוקן לעתיד לבא הפך דעת
הנוצרים והמשיב הודיע בתשובתו שלא היה הוא המשיח
המקווה כדעת מאמיניו אחר שלא אמר שהוא המתקן:
וכן הודיע כי קץ זאת הגלות א״א לשום אדם לדעת עד בא
עתו זולת האל אשר אין חקר לתבונתו:

ס פרק

ה׳ פסוק ל״ד· ויקם הנשיא והמלמד רבי
גמליאל ויאמר ליהודים בעד שלוחי ישו
הניחו להם אם עצתם ופעולתם פעולה אנושית ר״ל
מרצון עצמם אזי תבוטל בזמן מועט ואם היא פעולה
אלקית ר״ל מרצון האל וגזירתו אזי א״א להבטל לא סופה
להתקיים ואתם תהיו מתנגדים לרצון האל וגזרתו והביא
ראיות ע״ז מטיאדוס ויהודה הגלילי· אשר קמו מרצון עצמם
בלתי רצון האל וגזרתו אשר אבדו בזמן מועט וכל הנלוים
אליהם ספו תמו מן בלהות עכ״ל· בזה המאמר טען אלי
שר אחד מאמונת סיערת מרטין לוטר וכבר כתבתי דברי
טענתו ותשובתו עליה באר הטיב בפרק ד׳ מהחלק הא׳
מזה הספר ע״ש כי לא רציתי פה להכפיל המאמרים
ליראת האריכות:

סא פרק

ז׳ פסוק ד׳ ואחרי צאתו מארץ כשדים
ישב בחרן ומשם אחרי מות אביו
הוליכו לארץ הזאת אשר אתם יושבים עליה· הנה גם
בזה המאמר טעותם מפורסמת כי אברהם אבינו יצא
מחרן בעוד אביו חי ואף אחרי אברהם צאתו מחרן היה
תרח כחרן ס׳ שנה וזה לך האות כי תרח בן ע׳ שנה הוליד
את אברהם ואברהם בן ע״ה שנה יצא מחרן אז היה תרח
בן קמ״ה שנה אבל כל ימי תרח היו ר״ה שנים נמצא אם כן
שאחרי צאת אברהם מחרן היה תרח ס׳ שנים וכבר היה
יצחק בן ל״ה שנים במות תרח· ומה שהקדים הכתוב
מיתת תרח ליציאת אברהם מחרן בן הוא מנהג הכתובים
לסיים ענין אחד ואחר כך פתחיל ענין אחר כאשר מצינו
שהזכיר הכתוב מיתת אברהם קודם לידת יעקב ועשו

ונבבך

וכבר היה יעקב ועשו בני ט"ו שנים במות אברהם כי אברהם בן מאה שנה הוליד את יצחק ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם וכל ימי אברהם קע"ה שנה ורבים כיוצא באלה · וכן מיתת יצחק הזכיר הכתוב קודם מכירת יוסף ובאותו הפעם היה עוד יצחק חי אם הרצה לחשוב שנותיו של יצחק שהיו ק"פ שנים וכן ס' שנה הוליד את יעקב ויעקב בן שמנים שנה הוליד את יוסף זהו ק"מ ובן י"ז שנה נמכר יוסף זהו קנ"ז שנה אם כן היה יצחק עוד חי באותו הפעם :

סב פרק ז' פסוק ז' וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי אמר יי' ואחר כך יצאו ויעבדו לי על המקום הזה עכ"ל · הנך רואה גם מזה הפסוק ששלוחי ישו וכותבי הא"ג לא היו בקיאים בתורה ובנביאים כי לא נמצא כן בתורה רק כתיב בראשית ט"ו וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואחרי כן יצאו ברכוש גדול · אבל זה הכותב מהעדר ידיעתו החליף חצי זה הפסוק בחצי פסוק אחר וכתב ואחר כן יצאו ויעבדו לי על המקום הזה והוא לקחו ממ"ש הש"י למר"עה שמות ג' בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה כאשר זה מבואר לכל המעיינים במקומותיהם :

סג פרק ז' פסוק י"ד וישלח יוסף ויקרא את אביו את יעקב וכל משפחתו למצרים בע"ה נפשות וירד יעקב ואבותינו למצרים וימותו שם ויוליכום לשכם ויקברום בקבר אשר קנה אברהם בכסף מבני חמור בן שכם עכ"ל · הנך רואה שגם זה המאמר טעותו מפורסמת הן בדפוס קראקא הן בדפוס בריסק רק בדפוס גיסויש כתוב ע' נפשות והמעתיק שימון בודני תקן מלבו כאשר גם תקן בשאר מקומות והוא טעות אחת כי כתוב בראשית מ"ו כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים ויוסף עם שני בניו היו בכלל ע' וכן דברים י' בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה · והטעות הב' שיעקב לא נקבר בשכם רק במערת המכפלה אשר בחברון · והטעות הג' שהאבות ר"ל השבטים נקברו במצרים זולת יוסף שנקבר בשכם בחלקת השדה אשר קנה יעקב מאת חמור

אבי שכם במאה קשיטה והטעות הד׳ שאברהם לא קנה
את שכם רק את מערת המכפלה בחברון ולא קנתה מבני
חמור בן שכם אלא מאת עפרון החתי : והטעות הה׳
שחלקת השדה אשר בשכם יעקב קנה אותה ולא אברהם •
והטעות הו׳ שאמר מבני חמור בן שכם היה לו לומר אבי
שכם כאשר כל זה מבואר בספר בראשית כ״ג ול״ג ומ״ט
ונ׳ ובספר יהושע בסופו • וכל זה מורה להעדר ידיעת
תלמידי ישו ושלוחיו בדברי התורה והנביאי׳ וכבר הוזכרו
הטעיות האלה בפ׳ מ״ה מהחלק הראשון מזה הספר :

סד פרק ז׳ פסוק מ״ג הביאו לראיה ב׳ פסוקים
מנבואת עמוס בחילוף ממה שהם כתובים
במקומם כי כתב ולקחתם את אוהל של מולך וכוכב של
ראפן אלהיכם צלמים אשר עשיתם להשתחוות להם
והגלתי אתכם מהלאה לבבל עכ״ל : אבל לא נמצא כן
בכתוב רק ונשאתם את סכות מלככם ואת כיון צלמיכם
כוכב אלוקיכם אשר עשיתם לכם והגלתי אתכם מהלאה
לדמשק וגו׳ הנך רואה איך כתב דברים בחילוף דברי
הנבואה וכאשר תעיין בעמוס בהעתקת שימון בודני אז
תכיר האמת :

סה פרק ח׳ ויהי שם אחד מכשף ושמו שמעון
והדיח את היהודי׳ בכשפיו באמרו שהוא
אדם גדול והרואים אותו היו תמהים מאוד והיו חושבים
אותו אדם אלקי לפי שהיה מסירת ומדיח אותם בכשפיו
זמן רב עד כאן • וכן מצאתי בספר ד״ה בל׳ פולניא אשר
נקרא בלשונם קרוניקו הגדולה הישנה בדף קכ״ט שהיה
שמעון בכשפיו מחיה מתים וחשבוהו לאלוק וכו׳ הנה גם
מכאן ראיה גם לאותות ישו שהיו נעשים בכשוף ולפיכך
הפתאים הנפתים אחריו חשבוהו כמו כן לאלוק כאשר
אתה רואה היום • ותמצא כיוצא בזה הענין גם כן בפרק
כ״ח פסוק ג׳ מזה הספר ע״ש :

סו פרק י׳ פסוק י״א כתוב שראה פיטר שנפלו מן
השמים מכל מיני חיות ועופות ורמשים
ושמע קול אומר לו קום שחוט ואכול והשיב פיטר לא
אוכל לאכול הטמאים ושמע קול עוד אומר מה שטיהר הא

לא תטמאוהו וגו' · וכן תמצא בפרק י"א פסוק ו' ועוד תמצא בכתב פויל לקורינטי פרק י' פסוק כ"ה כלסה שמוכרים במקולין ומרקוש פרק ז' פסוק ט"ו כתב שאמר ישו לפרושים מה שיכנס בפי אדם אינו מטמא אותו אלא היוצא מהפה · וכבר כתבנו סתירת זה המאמר בפרק ט"ו מהחלק הראשון · וכן בזה החלק הב' במטיאש פרק ט"ז: ע"כ לא רציתי גם כן פה להכפיל המאמרים ואתה ע"ש ותכיר האמת:

סז פרק י"ג פסוק כ"א אמר פויל לישראל כאשר שאלו ישראל מלך ונתן להם האל את שאול בן קיש משבט בנימן אשר מלך מ' שנה · הנך רואה שבזה המאמר טעה פויל כי לא מלך שאול זמן רב כזה · כי קודם שחטא בדבר עמלק לא מלך רק ב' שנים כדכתיב שמואל א' י"ג בן שנה שאול במלכו ושתי שנים מלך אשר הרצון בו כי מתחלת מלכותו של שאול מעת שנמשח ע"י שמואל הנביא עד שנתחדשה לו המלוכה מכל ישראל נשלמה שנה אחת ואז בחר לו שאול שלשת אלפי איש מישראל ואחר כך מלך שתי שנים בהסכמת כל ישראל עד שחטא בדבר עמלק ונחשב כמת כי רוח אלקים היתה מבעתו · ע"כ לא נמנו לו שני מלכותו וע"כ התאבל עליו שמואל הנביא וכו בפרק שלחו יי' למשוח את דוד למלך וא"א שלא היה דוד אז במשחו למלך קרוב לכ' שנים לפי שבסמוך הכתוב מתאר אותו בתארי איש גדול בשנים שנאמר שמואל א' ט"ז הנה ראיתי בן לישי בית הלחמי יודע נגן וגבור חיל ואיש מלחמה ונבון דבר ואיש תאר ויי' עמו · והנה דוד במלכו אחרי מות שאול לא היה רק בן ל' שנה כדכתיב שמואל ב' סימן ה' אם כן לא מלך שאול אפי' עשר שנים עד יום מותו לפי זה החשבון · ואפשר שמלך גם פחות מזה המספר כאשר כתב החכם בעל ספר העקרים מאמר ג' פרק כ"ה ע"ש:

סח פרק י"ג פסוק ל"ג אומר בו פויל מביא ראיה על ישו שהוא בן אלקים ממה שכתוב תהילים ב' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך · והנה ראותו שאת לו לטעות כי המזמור ההוא כלו אמרו דוד ברוח הקודש

על עצמו בתחלת מלכותו בשמעו שנתקבצו גוים עליו כדכתיב שמואל ב׳ סימן ה׳ וישמעו פלשתים כי משחו את דוד למלך על ישראל ויעלו כל פלשתים לבקש את דוד ומ״ש על יי׳ ועל משיחו קרא את עצמו משיח יי׳ כמו שנאמר גם כן במקום אחר משיח אלהי יעקב ובהיותו רצונו תורתו של הש״י שנמשח דוד למלך הנה המתנגד למלכות דוד מתנגד אל הש״י וכמוהו במדבר כ״ו הוא דתן ואבירם קרואי העדה אשר הצו על משה ועל אהרן בעדת קרח בהצותם על יי׳ ומ״ש ואני נסכתי מלכי ר״ל המלך שלי כי אני המלכתיו כאשר אמר יי׳ שמואל א׳ ט״ז ואשלחך אל ישי בית הלחמי כי ראיתי בבניו לי מלך ואמר על ציון הר קדשי כי היא עיר המלוכה ונקרא גם עיר דוד ומ״ש יי׳ אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך אמר דוד גם כן על עצמו כי כל השומע לעבודת האל יקרא בנו לפי שהבנים נשמעים לקול אביהם וכמוהו שמות ד׳ בני בכורי ישראל וכן דברים י״ד בנים אתם ליי׳ אלקיכם וכן הושע א׳ יאמר להם בני אל חי · ומ״ש אני היום ילדתיך ר״ל ביום שנמשח ע״י שמואל הנביא כאלו בו ביום נולד כי נהפך לאיש אחר כדכתיב שמואל א׳ ט״ז ויקח שמואל את קרן השמן וימשח אותו בקרב אחיו ותצלח רוח יי׳ אל דוד מהיום ההוא ומעלה ואין להם טענה ממ״ש ילדתיך כי כמוהו דברים ל״ב צור ילדך תשי · ומ״ש שאל ממני ואתנה גוים נחלתך וגו׳ דבוק אל הפסוק של מעלה ר״ל והוא אמר אלי גם כן שאל ממני ואתנה גוים נחלתך וגו׳ והוא מ״ש שמואל ב׳ ח׳ ויך דוד את הפלשתים ויכניעם וגו׳ · וכן שם ותהי מואב לדוד לעבדים נושאי מנחה ועוד שם ויהי כל אדום עבדים לדוד וכן גם בני עמון וזולתם מגויי הארצות אשר בקצוות ארץ ישראל היו עבדים לדוד: ע״כ אין להם לנוצרים לפרש זה המזמור על ישו הנוצרי כי הוא לא היה מושל בשום מקום כלל אבל אחרים היו מושלים בו כי דנוהו למיתה כאחד הפחותים שבעם · וכן הוא העיד על עצמו במשיאש פרק כ׳ פסוק כ״ח באמרו כאשר לא בא בן אדם שיכבדו לו אלא בא לעבוד וכו׳ ועם זה יתבאר שישו לא היה משיח כפי סברת מאמיניו · וכן

ממ"ש שאל ממני ואתנה גוים וגו' וזה הדבר ג"כ עומד כנגדם כ"א הוא אלקים למה היה מצטרך לשאול מאחר והלא כל העולם שלו הוא אם כן יראה בבירור שזה הפסוק אשר הזכיר פויל לסיוע לאמונתם הוא לו לא לעזור ולא להועיל :

סט פרק

י"ג פסוק ל"ה אמר שפויל הביא ראיה לאמונתם ממה שכתוב תהילים ט"ז

לא תתן חסידך לראות שחת והוא במקום שחת כתיב השחתה ואומר כי דוד אחרי מותו ראה השחתה בגופו : אבל הוא אשר השם העיר אותו מקברו לא ראה השחתה עכ"ל : והגה המעתיק האחרון לנוצרים שימון בודני במקומו בספר תהילים לא כתב השחתה רק שחת אשר פירושו בור או חפירה · והנה לך עדים נאמנים שאין שחת מל' השחתה כדברי פויל ממה שכתוב תהולים צ"ד עד יכרה לרשע שחת וכן משלי כ"ו כורה שחת בה יפול וכן תהילים ז' בור כרה ויחפרהו ויפול בשחת יפעל כי לא יאמר בל' כרייה וחפירה על השחתה רק על שחת ובור ושחת ובור ושאול וקבר הם שמות נרדפים ע"כ אמרני לא תעזוב נפשי לשאול לראות שחת וטעם זה הפסוק הוא ידעתי כי לא תעזוב נפשי לרדת שחת עם הגוף אלא הקחנה אליך לפי שאני איש חסיד : הנך רואה שזה הפסוק אשר הנוצרים עושים סמך לאמונתם הוא להם לטעות ולמכשול :

ע פרק

ט"ו מהתחלתו עד פסוק י"ב מספר איך שקמו קצת אנשים המאמינים לכת הפרושים ואמרו

בעד הגוים הנכנסים לדת ישו שלא יוכלו להיות נושעים תשועת נפשית אם לא יהיו נמולים ושומרים תורת משה וכי אז נתקבצו השלוחים והראשי' והיתה ביניהם מחלוקת גדולה עד שקם פיטר לדבר כנגדם ואמר בסוף דבריו עתה למה אתם כיתפים עול כבד על צאורי התלמידים אשר אנחנו ואבותינו לא יכלנו שאתו אותם אבל אנחנו מאמינים כי בחסדי ישו המשיח לבד היו נושעים אנחנו עכ"ל · הנה פיטר באמרו זה סותר מאמרי ישו שאמר לאיש העשיר אם תרצה תשועה נפשית שמור המצות לא

תרצח לא תנאף לא תגנוב וכו׳ כדכתיב במטיאוש פרק י״ט׃ כי ישו בזה המאמר הורה שא״א להושע בלתי שמירת מצות תורת משה׃ וכן מה שקרא למצות תורת משה עול כבד אשר הוא ואבותיו לא יוכלו שאתו. כבר בארנו במטיאש פרק הנזכר שמצות ישו הן יותר כבדים ממצות תורת משה : כי ישו צוה לאיש העשיר למכור נחלתו וכל אשר לו לתת צדקה לעניים אבל תורת משה גוזרת לתת מעשר לבד בצדקה ונשארת הנחלה עם ט׳ חלקי תבואה לבעלה׃ וכיוצא בזה הענין גם כן כתב פויל לגלטי בפרק ד׳ בסופו ז״ל באורתו החופש אשר המשיח עשה אותנו חפשית תעמודו ועוד בעול ההכרח לא האסרו. הנך רואה שגם פויל קורא תורת משה עול ההכרח׃ אבל כפי האמת יותר מוכרח המוכר כל נחלתו וכל מה שיש לו לתת לעניים מהנותן מעשר תבואתו ולפיכך לא ראיתי שום נוצרי שיקבל זאת המצוה ויקיימנה : וכן המצוה שצוה ישו באמרו למכה אותך על הלחי האחת תן לו גם השנית והלוקח מלבושך החיצוני אל תמנע גם הפנימי וכו׳ כדכתיב בלוקש פרק ו׳ פסוק כ״ז לא ראיתי שום נוצרי שיקיימנה ואפילו ישו עצמו ופויל שלוחו לא יכלו לקיים כאשר בארנו בלוקש פרק הנזכר :

עא פרק

ט״ו פסוק י״ז יאקוב השליח הביא פסוק אחר מנבואת עמוס לראיה לאמונתו בחילוף דברי הנבואה והוא שכתוב בזה הלשון למען ידרשו שאר העמים את יי׳ וכל הגוים אותם אשר נקרא שמו נאם יי׳ עושה כל זאת אבל בעמוס ט׳ לא נמצא כן רק למען יירשו את שארית אדום וכל הגוים אשר נקרא שמי עליהם נאם יי׳ עושה זאת׃ והרצון בזה שישראל יירשו את שארית אדום וכל הגוים לפי שנקרא שם יי׳ עליהם ר״ל על ישראל והוא מה שכתוב בתורה דברים כ״ח וראו כל עמי הארץ כי שם יי׳ נקרא עליך ויראו ממך ואתה תעיין הפסוקים במקומם ותכיר האמת :

עב פרק

ט״ו פסוק כ׳ וכ״ט כתוב שהשלוחים בעצת וכהסכמה אחת אסרו זבחי הפסילי׳ וגלוי עריות והנחנקים מבעלי חיים והדם ותמצא כן בדפוס

קראקא ובדפוס בריסק אבל בדפוס ניסוויש המעתיק שימון בודני לא כתב הנחנקים · והנה הנוצרים כלם אינם מקיימים זאת אזהרה ואוכלים הנחנקים והדם כאשר בארנו בפרק ט"ו וג' מהחלק הראשון מזה הספר עיין שם :

עג פרק ט"ז פסוק א' כתב טימוטיאוש תלמידו של פויל היה בן אשה ישראלית אשר היתה מאמנת לישו ואביו היה איש יוני ע"כ · הנה בזה המאמר הודיע כי האשה הישראלית המאמנת לישו לא היתה מן הנשים הצנועות הכשרות רק היתה קדישה אחר שנזדווגה לאיש ערל מהיונים :

עד פרק ט"ז פסוק ג' כי פויל מל את טימוטיאוש תלמידו הנה זה הדבר סותר לאמונתם שמאמינים שהמילה היתה מצוה זמנית עד בא ישו לבד : והנך רואה כי פויל אחר שהומת ישו מל את טימוטיאוש · ועוד תראה שפעולתו של פויל סותרת למאמרו שאמר בכתב א' לקורינטי פרק ז' פסוק י"ח כי מי שהוא ערל לא ימול את עצמו אם כן למה מל את תלמידו והיה ערל וכן כתב בכתבו לגלטי פרק ה' פסוק א' אומר אני כי אם תמולו אזי המשיח לא יועיל לכם כלום ומעיד אני לכל אדם הנימול שיהיה מחויב לעשות כל מצות התורה ע"כ · אם כן למה מל אותו אחר שהמשיח לא יועיל לו · ואחר שמל אותו למה לא צוה לו לשמור המצות · והנה גם פויל עצמו היה נמול ולמה לא היה מקיים מצות תורת משה וגם היה מורה לאחרים שלא לקיימן : ולמה אם כן קיים מצות המילה בטימוטיאוס תלמידו אחר עבור זמנה לפי דעתם :

עה פרק ט"ו פסוק ל' אמר שומר בית הסהר לפויל ולסילה מה יצטרך לו לעשות כדי שנושע תשועה נפשית והם השיבו לו תאמין בישו המשיח ותהיה נושע אתה וביתך ע"כ · והנה הראה כי אלו השלוחים אינם מסכימים בהוראותיהם עם הוראות ישו · כי כאשר שאל איש העשיר לישו הוראה בעד תשועה נפשית לא צוה להאמין בו רק צוה לו לשמור המצות הכתובות בתורת משה כדכתיב במטיאוש פרק י"ט פסוק ט"ו ובמרקוש פרק

י׳ פסוק י״ז ובלוקש פרק ח״י פסוק י״ט :

עו פרק כ״ח פסוק ג׳ אומר כאשר נשך הנחש את יד פויל ולא הזיקו דושבו הרואים אותו שהוא אלוק ע״כ הנך רואה שגם בכאן הודיעו בבירור שהפתאים הנפתים אחר ישו נפתו גם אחר פויל לקרוא כמו כן אלוק ותמצא כיוצא בזה העניין למעלה בפרק ח׳ עיין שם :

כתב פויל לרומיים

עז פרק ה׳ פסוק י״ד מלאך המות מלך מאדם עד משה על החוטאים בדמיון חטא אדם הראשון אבל בנוסחא אחרינא כתיב גם על בלתי החוטאים וכו׳ : והנה בזה המאמר רמז פויל כי מצות ושמרתם את חקותי ואת משפטי אשר יעשה האדם וחי בהם ויקרא י״ח היא תקון מיוחד למה שנאמר לאדם הראשון כי ביו׳ אכלך ממנו מות תמות בראשית ב׳ ור״ל את אדם הראשון במרותו את פי יי׳ נתחייב מיתה נפשית בני ישראל בעשותם את מצות יי׳ הכתובות בתורת משה יזכו לחיים נפשיים והוא אמרו שמלאך המות מלך מאדם עד משה וזה המאמר סותר אמונת נוצרים שמאמינים המות עד ישו וכבר הארכנו בזה העניין בפרק י״א מהחלק הא׳ מזה הספר :

עח פרק ט׳ פסוק כ״ד כי הוא קרא אותנו לא לבד היהודים אלא גם מהגוים כאשר כתוב בהושע אקרא ללא עמי עמי ולא רוחמה רוחמה והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי עכ״ל : הנך רואה אתה המעיין איך פויל מעור עיני הערלים וכל הפתאים הנפתים אחריו בדברים האלה המורים כאלו הגוים היו נקראים מקדם בשם לא עמי ובשם רוחמה וכי אחר כך יקראו בשם עמי ובשם רוחמה אבל המעיין בספר הושע א׳ וב׳ יבין שלא כיון הנביא רק לאומות ישראל כי הם כנטותם מאחרי יי׳ נקראים לא עמי ולא רוחמה אבל בשובם אליו ית׳ יקראו בני אל חי ורוחמה כדכתיב שם והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי · וכתוב עוד שם אמרו לאחיכם עמי

ולאחותיכם

ולאחותיכם רוחמה׃ ולא רציתי להאריך בזה הענין כי
הענין מובן מעצמו לכל מי שיעיין מהתחלת ספר הושע
עד סימן ג׳׃

עט. פרק ט׳ פסוק ל״ג כאשר כתיב הנני יסד בציון
אבן נגף וצור מכשול וכל המאמין אליו
לא יבוש הנך רואה שגם בזה הענין שקר העיד פויל
אע״פי שערבבו משני פסוקים כי כתיב בישעיה ח׳ והיה
למקדש ולאבן נגף ולצור מכשול לשני בתי ישראל לפח
ולמוקש ליושב ירושלים ושם כ״ח כתיב לכן כה אמר יי׳
אלקים הנני יסד בציון אבן אבן בוחן פנת יקרת מוסד מוסד
המאמין לא יחיש׃ וכן תמצא שם פרק י׳ פסוק י״א כי
הכתוב אומר כל המאמין אליו לא יבוש וגם תמצא בכתב
ראשון של פיטר פרק ב׳ פסוק ו׳ ע״כ רמז הכתוב הנני יסד
בציון אבן בוחן פנת יקרת המאמין אליו לא יבוש׃ ואתה
המעיין כשתעיין אלו הפסוקים במקומם בישעי׳ אז תראה
ותבין איך הם מזייפים הפסוקים להביא ראייה לאמונתם
המשובשת כמנהגם בשאר דברי מאמרי הנבואה׃

פ פרק י׳ פסוק ו׳ הכתוב אומר אל תאמר בלבבך מי
יעלה השמים הרצון בו להוריד את ישו
מרומים וכן מי ירד למעמקים הרצון להעלות את ישו
מהמתים אבל מה אומר קרוב הדבר אליך מאד בפיך
ובלבבך׃ הוא דבר אמונה אשר אנחנו מדברים כ״א תודה
בפיך לישו ותאמין בלבבך כי האל החייהו מהמתים אז
תהיה נשמר עכ״ל׃ אתה המעיין תראה איך פויל גם כן
פה מעוות הפסוקים כדי לעור עיני הפתאים אשר לא
ראו אור תורת האלקית כי אפי׳ איש נוצרי כאשר יעיין
באלו הפסוקים בתורה במקומן מיד יבין שקרות דבריו
וזיוף הוראותיו וידע כי הכתוב מדבר במצות התשובה
שהיא מצוה כוללת כי אחר שאמר דברים ל׳ כי תשוב אל
יי׳ אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך מיד אמר כי המצוה
הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאת הוא ממך ולא
רחוקה הוא לא בשמים הוא לאמר מי יעלה לנו השמימה
ויקחה לנו וישמענו אותה ונעשנה אשר הרצון באלה
המאמרים שהש״י הודיע לנו גודל מעלת מצות התשובה

עם קלות מציאתה לפי שהדברים יקרי הערך הם קשי ההשגה מאד כדכתיב שם כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו ר"ל שענין התשובה תלוי בודוי פה ובחרטת הלב כאשר זה ידוע למבינים :

פא פרק י"א פסוק כ"ו ואפילו כן כל ישראל יהיה נשמר כאשר כתוב ובא לציון גואל ויסיר פשע מיעקב עכ"ל · הנה ראה שגם בזה הפסוק הפך דברי אלקים חיים לעשות בו סמך לאמונתו כי לא מצינו כן בדברי הנבואה רק כתיב בישעיה נ"ט ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב נאם יי' :

פב פרק ט"ז פסוק כ' ואלוק השלום יכתת השטן תחת רגליכם במהרה עכ"ל · וכן בכתבו הראשון שכתב לטיסלונקי פרק ב' פסוק י"ח אמר בעבור זה היינו רוצים לבא אליכם אני פויל אבל מנעני השטן · הנה פויל באלו המאמרים הודיע שהשטן אפילו אחרי מות ישו בזמנו של פויל עדיין היה חי ומושל על שלוחי ישו ועל המאמינים בו וזה הדבר הפך אמונת הנוצרים שהם מאמינים שמאמר הוא ישופך ראש בראשית ג' רומז לישו שהוא המית השטן כאשר בארנו זה הענין בפרק י"ב מהחלק הראשון מזה הספר :

כתב הראשון של פויל לקורינטי

פג פרק ה' פסוק א' פויל מאשים הנוצרים יושבי עיר קורינטי בעד חטא גילוי עריות על כי אחד מהם נשא אשת אביו וגזר להרגו והנה פויל בכל דבריו והוראותיו עשה אותם חפשים מכל מצות הכתובות בתורת משה א"כ למה מאשם אותם על בטול לאו אחד מאסורי עריות ומנין היה יודע איסורו אם לא מהתורה האלקית כי בא"נ לא נמצא על זה שום הוראה כלל אבל כתוב בתורה ויקרא י"ח ערות אשת אביך לא תגלה ערות אביך היא ושם כ' ואיש אשר ישכב את אשת אביו ערות אביו גלה מות ימתו שניהם דמיהם בם · וכן דברים כ"ז ארור שוכב עם אשת אביו וגו' ואם כן שלא גזר פויל להרוג

להרוג הנושא את אשת אביו מהוראות הא"ג רק מהוראות התורה ואחר שהוא מעניש את העובר מצוה אחת ממצות התורה אם כן הודיע שאפילו הנוצרים אינם חפשים ממצות הכתובות בתורת משה תהרת עונש מיתה אם כן הודיע שלא פדה אותם ישו מקללות התורה לפי דעתו אשר כתב בכתבו לגלטי פרק ג' פסוק י"ג:

פד פרק ו' פסוק ג' אמר פויל הלא ידעתם כי אנחנו נשפוט גם המלאכים וגו' הנה גם זה המאמר מבואר ביטולו כי אפילו הגדול שבנביאים היה מתירא מן המלאכים ומה ישפוט פויל ביניהם אחרי שהם אינם בעלי חומר לחטוא ולבא במשפט:

פה פרק ז' פסוק י"ח האיש הנמול לא יעשה עצמו ערל ומי שהוא ערל לא ימול את עצמו כי המילה אינה כלום והערלה אינה כלום אבל השמירה מצות האל כל איש יתמיד בדתו אשר הוא נוהג בו וכולי וגם כן בכתבו לגלטי פרק ה' פסוק ג' ומעיד אני לכל אדם הנמול שמחויב לעשות כל מצות התורה · אלו המאמרים הם טענה לנוצרים בעבור שהם מפתים ומכריחים את היהודים לקבל דת השקרות ואמונתם הכוזבת:

פו פרק י' פסוק ח' וכדי שלא נטמא בגלוי עריות כמו שנטמאו קצתם ויפלו ביום אחד כ"ג אלף: הנך רואה שגם בזה המאמר טעה כי היה לו לומר כ"ד אלף כדכתיב במדבר כ"ה ויהיו המתים במגפה ארבעה ועשרים אלף

פז פרק ט"ו פסוק נ"ד כדי שיתקיים דבר הנכתב נבלע המות עד נצחון איה המות עוקץ שלך איה שאול נצחון שלך · הנך רואה גם פה איך כתב ב' אלו הפסוקים בחילוף דברי הנבואה כדי להביא סיוע לאמונתו הכוזבת כי לא מצינו בשום מקום בדברי הנביאים רק כתוב בספר ישעיה כ"ה בלע המות לנצח ובהושע י"ג אהי דבריך מות אהי קטבך שאול: והמעיין אלה הפסוקים במקומותם יכיר האמת:

פח פרק א׳ פסוק י״ח ואחר כך אחר שלש שנים הלכתי עוד לירושלים לראות את פיטר והייתי אצלו ט״ו ימים אבל איש אחר מהשלוחים לא ראיתי רק את יעקב אחיו של ישו עכ״ל׃ הנה פויל במאמרו זה מודה שיעקב אחיו של ישו היה אחד משלוחיו וזה סותר למה שאמר יאן פרק ז׳ פסוק ה׳ כי גם אחיו לא היו מאמינים לו׃ וככר בארנו זה הענין שם במקומו וכן בלוקש פרק א׳ ובמרקוש פרק ג׳ ואתה המעיין תראה באותן הפרקים ותבין איזה יצדק משני הסותרים :

פט פרק ג׳ פסוק י״ג אמר פויל כי המשיח פדה אותנו מקללות התורה אחרי השארו מקולל בעבורינו כי כתוב מקולל כל תלוי עץ עכ״ל׃ מה שאמר כי המשיח פדה אותנו מקללות התורה זה המאמר בלתי מסכים לאמת כי א״א להינצל מהקללות הכתובות בתורה אלא בשמירת המצות לא בבטולן כדעת הנוצרים וזה לבני ישראל אשר נצטוו בתורת האלקית׃ אמנם אומות העולם אשר לא נצטוו בה ולא נכנסו בעול עשיית המצות הם פטורים מקללות התורה אפילו בלי פדיון וכן אין להם חלק ונחלה בברכות הכתובות בה׃ ומ״ש אחרי השארו מקולל בעבורינו יצא אמת במקרה מפיו׃ אבל מ״ש כי כתוב מקולל כל תלוי על עץ טעה בלשון הפסוק והיה לו לומר כי קללת אלקים תלוי כדכתיב דברים כ״א :

צ פרק ג׳ פסוק י״ו ולאברהם נאמרו הבטחות ולזרעו ולא נאמר ולזרעיו אלא בלשון יחיד אשר הוא המשיח עכ״ל׃ גם בזה המאמר טעה כי מנהג ל׳ הקודש לדבר על זרע בל׳ יחיד וטעותו מבואר ממ״ש בתורה בראשית י״ג כי את כל הארץ אשר אתה רואה לך אתננה ולזרעך עד עולם׃ וסמיך ליה ושמתי את זרעך כעפר הארץ שהכוונה בו על אומת ישראל ולא על ישו כפי סברתו הנבערה׃ וכן שם ט״ו כתיב ויוצא אותו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספור הכוכבים אם תוכל לספור אותם ויאמר לו כה יהיה זרעך׃ ועוד שם ט״ו ויאמר לאברם ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם וכן תמצא במקומות רבים : אלא שגם באלה די למבינים :

כתב פויל לאיפיזי

צא פרק ד׳ פסוק ח׳ על כן אמר עלית למרום שבית שבי נתת מתנות לאדם עכ״ל׳ הנך רואה שגם בכאן כתב פויל הפך מאמר המשורר דהע״ה כדי להביא סיוע לאמונתו׳ כי המשורר לא כתב נתת מתנות לאדם רק לקחת מתנות באדם כאשר תראה בתהילים ס״ח ע״ש:

כתב הא׳ של פויל לטיסלוניקי:

צב פרק ב׳ פסוק י׳ אמר פויל אתם עדים וגם האל איך שאנחנו בחסידות ובצדקה ובלי דופי היינו לכם למאמינים עכ״ל׳ הנך רואה איך פויל נכשל בלשונו ונשתבש ברעיונו בדבר פשוט אשר אפילו המון עם הנוצרים נשמרים מהכשל בכיוצא בו׳ כי הקדים הנבראים אל הבורא ית׳ בדיבורו באמרו אתם עדים וגם האל והיה לו להקדים האל ולומר הא׳ עד וגם אתם עדים: ומזה השבוש תקח ראיה גם לשאר מאמריו ובעבור שפויל היה מתנשא ומתחכם בלשונו בכל כוחו ואונו להסירה ולהכשיל הכסילים הנמשלים לנמלים ולשפנים השפילו גאונו וזדונו כי נענש במכשול לשונו עד כי יגלה קלונו לעיני גדולים וקטנים:

כתב יקוב:

צג פרק ב׳ מפסוק י״ד עד סוף הפרק משבח המעשים יותר מהאמונה באמרו אמונה בלי מעשים מתה היא בעצמה והלא גם אברהם אבינו זכה במעשיו כאשר העלה את בנו לעולה וכן רחב הזונה זכתה במעשיה שהסתירה המרגלים ותשלח אותם בדרך אחרת כי כאשר גוף בלי רוח הוא מת כן אמונה בלי מעשים היא מתה עכ״ל׳ והנה מצינו שפויל סותר זאת הדעת בכתבו השלוח לרומיים פרק ג׳ פסוק י״ט באמרו כי במעשי מצות התורה לא יצדק שום אדם לפני האל׳ וכן שם פסוק כ״ח אמר פוסקים אנחנו כי באמונה יצדק

איש בלתי מעשה מצות התורה: וכמו כן משבח האמונה יותר מהמעשים בכתבו אשר כתב לגלטי פרק ב׳ פסוק ט״ז באמרו ידענו שלא יצדק איש במעשה התורה בלא באמונת ישו׳ עוד אמר שם בסוף הפרק אם תהיה צדקה באמצעות התורה אזי המשיח לשוא מת׳ וכן שם פרק ג׳ מהתחלתו עד סופו כתב כיוצא באלה המאמרים וכמו כן מצינו בכתב השלוח ליהודים פרק י״א כי הכותב הכתב משבח האמונה יותר מהמעשי׳ ואומר כי אברהם באמונתו העלה את בנו לעולה ואומר שם כי רחב הזונה באמונתה נוצלה מן המות על הסתירה המרגלים ושולחה אותם בשלום׳ הנך רואה איך השלוחים אין בפיהם נכונה׳ כי הא׳ סותר דברי חביריו והתורה האלקית סותרת דברי פויל בבירור כדכתיב דברים ו׳ וצדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות את כל המצוה הזאת וגו׳:

כתב השלוח ליהודים

צד זה הכתב איננו ידוע ממי הוא שלוח ע״כ אומרים קצת הנוצרים כי שלחו לוקש וקצת׳ אומרים כי אפולוס שלחו וקצתם אומרים כי פויל שלחו כמוזכר שם בהקדמת הכתב׳ הנך תראה איך הם אינם מסכימים בדבריהם כי זה אומר בכה וזה אומר בכה ותמצא שכתב שימון בודני בספרו הנקרא אוברונו דף מ״ז כי זה הכתב לא היה מקובל בימים הקדמונים באומות הנוצרים:

צה פרק א׳ פסוק ה׳ כי מתי אמר לאיזה מהמלאכים בני אתה אני היום ילדתיך וכן אני אהיה לו לאב והוא יהיה לי לבן וכן בהביאו בני בכירו אל העולם אמר השתחוו לו כל מלאכי האלקים ואל המלאכים כמו כן הוא אומר עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט ולבנו גם כן היא אומר כסאך אלקים עולם ועד שבט מישור שבט מלכותך אהבת צדק ותשנא רשע על כן משחך אתה אלקים אלקיך שמן ששון מחבריך עכ״ל׳ הנך רואה איך טעה הכותב באלו הפסוקים טעיות מפורסמות כי מה שהביא ראייה על ישו מפסוק יו׳ אמר אלו בני אתה אני

היום ילדתיך כבר בארנו בפרק י"ג פסוק ל"ג מאקטא אפוסטלרום כי זה הפסוק עם המזמור ההוא כלו אמר דהע"ה ברוח הקודש על עצמו: ע"כ אין להם לנוצרים ממנו שום ראייה כלל ע"ש׃ וכן מה שהביא ראיה על ישו מפסוק אני אהיה לו לאב והוא יהיה לי לבן גם זה לו לטעות כי זה הפסוק אמרו הש"י על שלמה לדוד׃ והעד הנאמן על זה שלא נאמר על ישו זה הפסוק אפילו לדעתם מט"ש בסוף הפרק ההוא אשר בהעוותו והוכחתיו בשבט אנשים ובנגעי בני אדם׃ וידוע שהנוצרים מאמינים שישו כל ימי חייו לא חטא ולא העוה כלל׃ אם כן איך יוכלו לפרש זה הפסוק עליו וכן במה שכתוב שעליו נאמר השתחוו לו כל מלאכי אלקים אין האמת אתו כי באמרו הכתוב השתחוו לו כל אלקים הרצון בו אל אלקים ית׳ כי מלת לו שבה למה שאמר קודם לכן בסמוך מלפני אדון כל הארץ כאשר הענין מבואר היטב במקומו וכן מה שהביא ראיה מפסוק כסאך אלקים עולם ועד ותרגם בלשונם מלת אלקים לנוכח כאלו אמר כסאך אתה אלקים אין האמת אתו׃ גם פירוש הפסוק הוא כסאך כסא אלקים וכמוהו והנבואה עודד הנביא ד"ה ב׳ ט"ו שהוא כמו והנבואה נבואת עודד הנביא׃ והוא כענין וישב שלמה על כסא יי׳ ד"ה א׳ כ"ט כי בעבור שהש"י נקרא מלך ישראל וישראל נקראו עם יי׳ ע"כ היושב על כסא מלכות ישראל נקרא יושב על כסא יי׳ וזה המזמור נאמר על מלך המשיח אשר יקימהו הש"י מזרעו של דוד המלך ע"ה ויהיה מלך על כל ישראל ולא יהיה הפסק למלכותו אבל ימלוך הוא ובנו ובן בנו אחריו עד עולם׃ והוא מה שאמר כסאך אלקים עולם ועד׃ ועליו אמר דניאל הנביא ע"ה ב׳ וביומיהון די מלכיא אנון יקים אלה שמיא מלכו די לעלמין לא תתחבל ומלכותה לעם אחרן לא תשתביק תדק ותסף כל אלין מלכוותא והיא תקום לעלמיא וכן שם ז׳ ויקבלון מלכותא קדישי עליונין ויחסנון מלכותא עד עלמא ועד עלם עלמיא כאשר ביארנו זה הענין באר הטיב בפרק ג׳ ובפרק מ"א מהחלק הא׳ מזה הספר׃ וכמו כן במה שהזכיר לו לראייה בפסוק הבא אחריו והוא אהבת צדק

ותשנא רשע על כן משחך אלקים אלקיך וגו' ותרגם כמו
כן מלת אלקים לנוכח כאלו אמר גם כן אתה אלקים וכל
כוונתו היא ליחס האלקות לישו גם פה הבל יפצה פיהו
כי הרצון בו ע"כ משחך אלקים אשר הוא אלקיך וכמוהו
כי זה אלקים אלקינו עולם ועד תהילים מ"ח · וכן שמעה
עמי ואדברה ישראל ואעידה בך אלקים אלקיך אנכי
תהילים נ' :

צו פרק ב' פסוק ז' הביאו ראיה גם כן על ישו
מפסוק ותחסרהו מעט מאלקים וכבוד
והדר תעטרהו ושם בפסוק ט' אמר שישו מחוסר מעט
מהמלאכים עכ"ל : הנה תראה איך מאמריו זה הכותב
סותרים זה את כי בפ' הקודם הגדיל את ישו והעדיפהו
על מלאכי אלקים עד שאמר כי עליו נאמר השתחוו לו כל
מלאכי אלקים · אבל בזה הפרק הקטינו ופחתו מהמלאכים
באמרו שישו היה מחוסר מעט מהמלאכים כדכתיב
ותחסרהו מעט מאלקים וא"כ אינו מן האפשר שישתחוו
לו המלאכים לישו אחר שהיה מחוסר מהם והנה כוונת
זה המזמור החטיא זה הכותב בזדון לבו לפרשו על ישו
הנוצרי מה שלא כיוון אליו המשורר מעולם אבל הפירוש
הזה באלה הפסוקים הוא באמרו כי אראה שמיך מעשה
אצבעותיך ירח וכוכבים אשר כוננת הרצון בו כי כאשר
אני רואה ומסתכל באלו הבריות הגדולות והקיימות אני
תמה ואומר בלבי מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו
ר"ל אחר שהאדם הוא בריה קטנה והיום כאן ומחר
בקבר איך זכרתו בבריאתו במה שחוננת אותו ונתת בו
נפש עליונה זכה וקיימת מעולם המלאכים · וכן פקדתו
במה ששמת עיני השגחתך עליו תמיד ובנשמה העליונה
ההיא עשית את האדם דומה למלאכים העליונים הסרתו
מעט מהם להיות גופו מחובר מחומר שפל עכור ונפסד
אבל המלאכים הם שכלים נבדלים מחומר ועכ"ז בעבור
הנשמה ההוא בכבוד והדר תעטרהו כי המשלתו במעשה
ידיך שהם כל נבראי מטה והוא אמרו כל שתה תחת
רגליו כאשר מבואר באמרו אחר כך צונה ואלפים כלם
וגם בהמות שדי צפור שמים ודגי הים והוא מה שהודיע

במעשה בראשית באמרו נעשה אדם בצלמנו כדמותנו וירדו בדגת הים ובעוף השמים ובבהמה ובכל הארץ כאשר בארנו בפרק י׳ מהחלק הא׳ מזה הספר והנה הראת שאין לנוצרים שום ראיה על ישו מאלו הפסוקים אשר הזכיר זה הכותב בב׳ אלו פרקים :

צז פרק

ח׳ פסוק ח׳ מביא ראיה לא״ג שלהם ממה שכתוב בירמיה ל״א הנה ימים באים נאם יי׳ וכרתי בישראל ברית חדשה · הנה בהיות שכבר כתבתי סתירת זאת הראייה באר היטב עם ביאור כוונת הנבואה הזאת בפרק כ״ט מהחלק הא׳ מזה הספר ע״כ לא רציתי בו להכפיל המאמרים מיראת האריכות רק יעוין שם : עוד אמר שם פסוק י״ג כי באמרו ברית חדשה הודיע כי הראשונה בלויה ומה שהוא בלוי וישן הוא קרוב להפסד · הנה תראה איך זה הכותב בשכלותו מייחס בליה והפסד לדברי הש״י ומצותיו נשכח מאמר המשורר תהילים קי״א מעשי ידיו אמת ומשפט נאמנים כל פקודיו סמוכים לעד לעולם עשוים באמת וישר · וכן מאמר ישעיה מ׳ יבש חציר נבל ציץ ודבר אלקינו יקום לעולם :

צח פרק

י׳ פסוק ה׳ הביא ראיה לאמונתם מספר תהילים באמרו כתוב זה זבח ומנחה לא חפצת אבל גוף יצרת לי הנה תראה איך הכותב מזייף הפסוקים כי כתיב תהילים מ׳ זבח ומנחה לא חפצת אזנים כרית לי עולה וחטאה לא שאלת והרצון בו אזנים כרית לי לשמוע בקולך כי זה המכוין מאת הש״י כמ״ש במעמד הר סיני שמות י״ט ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ · וכן הוא אומר ירמיה ז׳ כי לא דברתי את אבותיכם ולא צויתים ביום הוציאי אותם מארץ מצרים על דברי עולה וזבח כ״א את הדבר הזה צויתי אותם לאמר שמעו בקולי והייתי לכם לאלקים ואתם תהיו לי לעם · וכתיב שמואל א׳ ט״ו החפץ ליי׳ בעולות וזבחים כשמוע בקול יי׳ הנה שמוע מזבח טוב להקשיב מחלב אילים · אבל הקרבנות הם רפואה למדוי החטא כי אם לא היו חוטאים לא היו צריכין לקרבן להביא · כיון שלא

יאכל אדם דבר שיזיקנו לא יצטרך לסמים ונראה שזה הכותב זייף זה הפסוק בכוונה כי כתב אבל גוף יצרת לי להביא סמך לאמונתו המשובשת שגופו של ישו נקרב תמורת זבח ומנחה כאשר הודיע שם בפסוק י׳ מפרק הנזכר באמרו באיזה רצון נתקדש עם הקרבנות גוף ישו המשיח פעם אחת׳ כבר הוזכרנו זה הענין בפרק מ״ה בחלק ב׳ מזה הספר :

ס׳ר חלומות יאן הנקרא בלשונם אפוקליפסים :

צט פרק ז׳ פסוק ה׳ הזכיר י״ב שבטי ישראל מזה הסדר יהודה ראובן גד אשר נפתלי מנשה שמעון לוי יששכר זבולן יוסף ובנימן ׳ הנה תראה כי לא זכר שבט דן וישכחהו כי הכניס שבט מנשה במקומו אע״פי שהוא נכלל בזכרון שבט יוסף ׳ ומכאן נראה כי הכותב החלומות וההבלים אפילו מנין השבטים בשמותם לא היה יודע בבירור מה שאפילו תינוקות של בית רבן ידעו וזה הענין מורה גם כן שגם כל מאמרי הא״ג כתבו אנשים ריקים ופוחזים שלא היו בקיאים אפילו בדברים הפשוטים הנכתבים בספרי הקודש כאשר הוכחנו בפרק מ״ה מהחלק הא׳ מזה הספר וכן כהצעותינו על החלק הב׳ הזה ובפרקים רבים גם כן מזה החלק :

ק פרק כ״ב פסוק י״ח והוא סוף וחתימת הא״ג כתב כי הנני מעיד לכל השומע דברי נבואות אלה הספרים אם יוסיף על הדברים יוסיף עליו האל המכות הכתובות באלה הספרי׳ וכן מי שיגרע מדברי ספר נבואה הזאת יגרע האל חלקו מספר החיים ומעיר הקודש וסהבטחות הכתובות בספרים אלו עכ״ל : הנך רואה שגם אלה הדברים עומדים כנגדם כי הנוצרים כלם מוסיפים על דברי הא״ג כי שובתים יום הראשון לשבוע מה שלא צוה ישו ולא שלוחיו ׳ וכן גורעים מהם כי אינן נזהרין מאכילת הדם והנחנקים מבעלי חיים כפי מה שנצטוו מהשלוחים כדכתיב באקטא אפוסטלרום פרק ט״ו פסוק כ׳ וכ״ט : וכבר הארכנו בזה הענין פרק נ׳

מהחלק

מהחלק הראשון מזה הספר ע"ש :

ופה נשלם מה שייעדתי לכתוב בזה החלק השני בעזר האל האחד ואין שני לו והוא הראשון והוא האחרון ומבלעדיו אין אלקים :

תבענה שפתי תהלה לרוכב בשמי שמי קדם האל המאזרני חיל למלחמה הזאת כמלחמה של תורה להופיע האמת ולסתור השקר ולהודיע האמת והדעת הצודקת ולבטל הכוזבת בראיות ברורות ואמתיות נבואות ושכליות הבנויות לתלפיות כאשר היה עם לבבי עד אשר זכני לגמור ולהשלים הספר הזה כן יזכני למה שהבטיחנו ע"י נביאיו כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם יי' לעבדו שכם אחד והיה יי' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה יי' אחד ושמו אחד :

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם

י בעזר
האחרון

שמי
חמה
אמת
רעת
ודות
ויות
אשר
יזכני
פוך
ן יי'

עולם